

Vlada Crne Gore

Ministarstvo za evropske integracije

Podgorica, 24.11.2009

U p i t n i k

Informacija koju od Vlade Crne Gore zahtijeva Evropska komisija u cilju pripreme Mišljenja o zahtjevu Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji

12 Aneks - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

Odgovorno lice:	Gordana Djurovic
Rukovodilac grupe:	Svetlana Rajkovic
Zamjenik rukovodioca grupe:	
Sekretar grupe:	Vanja Grgurovic
Zamjenik sekretara grupe:	
Kontakt MEI:	
IT Podrška:	Deniz Frljuckic

Sadržaj:

12 Aneks - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika	6
41. Zakon zaštiti biljnih sorti.....	7
42. Zakon o sredstvima za ishranu bilja.....	37
43. Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja.....	58
44. Zakon o genetički modifikovanim organizmima.....	74
45. Pravilnik o posebnim higijenskim zahtjevima za hranu životinjskog porijekla	97
46. Pravilnik o načinu identifikacije i registracije goveda i vođenju registara i elektronske baze podatka	136
47. Pravilnik o klasifikaciji bolesti životinja, načinu prijavljivanja i obavještanja o zaraznim bolestima životinja	141
48. Pravilnik o higijenskim zahtjevima za hranu životinjskog ili biljnog porijekla	153

12 Aneks - Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

41. Zakon zaštiti biljnih sorti

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. [48/2007](#) i "Službenom listu CG", br. [48/2008](#).

Zakon o zaštiti biljnih sorti

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi i postupak zaštite biljnih sorti (u daljem tekstu: sorte) kao i prava i obaveze nosilaca oplemenjivačkog prava.

Ovaj zakon se primjenjuje na sve rodove i vrste biljaka.

Član 2

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

1) **sorta** je skup biljaka unutar jedinstvene botaničke klasifikacije najniže poznate kategorije, koji je, bez obzira da li su ispunjeni svi uslovi za priznavanje oplemenjivačkog prava, definisan izražavanjem osobina koje su karakteristične za određeni genotip ili kombinacije genotipova i razlikuje se od drugog skupa biljaka bar po jednoj od karakterističnih osobina i koji predstavlja jedinicu u odnosu na mogućnost sorte za razmnožavanje bez promjena;

2) **zaštićena sorta** je sorta koja je zaštićena u skladu sa ovim zakonom;

3) **oplemenjivač** je:

- lice koje je stvorilo ili otkrilo i razvilo novu sortu;
- poslodavac lica iz alineje 1 ove tačke ili lice koje ga je unajmilo za taj posao;
- pravni sljedbenik lica iz alineje 1, odnosno 2 ove tačke;

4) **oplemenjivačko pravo** je pravo oplemenjivača priznato upisom zaštićene sorte u Registar zaštićenih sorti u skladu sa ovim zakonom;

5) **nosilac oplemenjivačkog prava** je lice kome je priznato oplemenjivačko pravo u skladu sa ovim zakonom, odnosno njegov pravni sljedbenik ili nasljednik;

6) **Registar prijava za zaštitu sorti** je registar u koji se upisuju uredno podnijete prijave za zaštitu sorti (u daljem tekstu: Registar prijave);

7) **Registar zaštićenih sorti** je registar u koji se upisuju zaštićene sorte;

8) **UPOV** je Međunarodna unija za zaštitu novih biljnih sorti.

+ **Vidi: čl. 1. Zakona - 48/2008-33.**

Prava stranih lica

Član 3

Strana pravna i fizička lica u pogledu zaštite sorti u Crnoj Gori imaju ista prava i obaveze kao i domaća lica.

+ **Vidi: čl. 2. i 4. Zakona - 48/2008-33.**

Član 4

Strano pravno i fizičko lice u postupku pred nadležnim organom mora da zastupa domaći zastupnik.

II. ZAŠTITA SORTE

1) Uslovi trajanja

Uslovi

Član 5

Sorta se može zaštititi u skladu sa ovim zakonom ako je nova, različita, uniformna, stabilna i ako ispunjava uslove za davanje imena zaštićene sorte.

Trajanje zaštite

Član 6

Period zaštite sorte traje 25 godina, a za drveće i vinovu lozu 35 godina od dana priznavanja oplemenjivačkog prava.

+Vidi: [čl. 3. Zakona - 48/2008-33.](#)

2. Nova sorta

Član 7

Sorta se smatra novom, ako na dan podnošenja prijave za zaštitu sorte, reprodukcioni ili ubrani materijal te sorte nije prodat ili na drugi način otuđen od strane nosioca oplemenjivačkog prava ili uz njegovu saglasnost, radi njenog korišćenja u Crnoj Gori i, u periodu dužem od jedne godine, prije podnošenja prijave ili radi korišćenja van Crne Gore, u periodu dužem od četiri godine, a u slučaju drveća i vinove loze, u periodu dužem od šest godina.

Sorta iz stava 1 ovog člana smatra se novom i kada je njome raspolagano na jedan od sljedećih načina:

1) ugovorom o prenosu oplemenjivačkog prava;

2) ugovorom na osnovu koga se umnožava reprodukcioni materijal sorte u ime nosioca oplemenjivačkog prava, pod uslovom da umnoženi reprodukcioni materijal bude vraćen nosiocu oplemenjivačkog prava i pod uslovom da se umnoženi reprodukcioni materijal ne koristi za proizvodnju druge sorte;

3) ugovorom na osnovu koga se preduzimaju ispitivanja na oglednom polju i laboratoriji, radi vrednovanja sorte.

+Vidi: [čl. 4. Zakona - 48/2008-33.](#)

3. Različitost

Član 8

Sorta se smatra različitom, ako se jasno razlikuje od bilo koje druge sorte čije je postojanje opšte poznato u vrijeme podnošenja prijave ili na dan prioriteta.

Posebno, smatra se da podnošenje prijave za priznavanje oplemenjivačkog prava, odnosno za upis u zvanični registar sorti, u bilo kojoj državi, takvu sortu čini opšte poznatom, počev od dana podnošenja prijave, pod uslovom da takva prijava vodi priznavanju prava, odnosno upisu u zvanični registar sorti.

Metode za ispitivanja različitosti sorte propisuje ministarstvo nadležno za poslove poljoprive (u daljem tekstu: Ministarstvo).

+Vidi: [čl. 5. Zakona - 48/2008-33.](#)

4. Uniformnost

Član 9

Sorta se smatra uniformnom ako je dovoljno ujednačena u bitnim osobinama, uzimajući u obzir odstupanja koja se mogu očekivati zbog osobenosti njenog umnožavanja.

Metode za ispitivanje uniformnosti sorte propisuje Ministarstvo.

5. Stabilnost

Član 10

Sorta se smatra stabilnom, ako njene bitne osobine ostaju nepromijenjene i poslije ponovljenog umnožavanja ili, u slučaju pojedinačnog ciklusa umnožavanja, poslije svakog takvog ciklusa.

Metode za ispitivanje stabilnosti sorte propisuje Ministarstvo.

6. Ime sorte

Ime

Član 11

Ime sorte može činiti riječ, kombinacija riječi, kombinacija riječi i brojeva ili kombinacija slova i brojeva, sa značenjem ili bez značenja, pod uslovom da takve oznake omogućavaju da sorta bude identifikovana.

Ako je ime sorte već bilo korišćeno u Crnoj Gori ili drugoj državi ili je predloženo ili registrovano u Crnoj Gori ili drugoj državi, samo to ime može biti korišćeno u postupku zaštite sorti pred nadležnim organom.

Kada je predloženo ime sorte nepodobno za upotrebu u Crnoj Gori, oplemenjivač je dužan da predloži novo ime, koje se, ukoliko je podobno, upisuje u Registar prijave i Registar zaštićenih sorti.

Ime sorte ne mogu činiti samo brojevi, osim ukoliko je to ustaljena praksa za imenovanje određenih sorti. Ime sorte ne smije obmanjivati ili izazivati zabunu u pogledu osobina, vrijednosti sorte ili identiteta oplemenjivača. Ime sorte mora biti različito od bilo kog drugog imena koje se na teritoriji članica UPOV koristi za obilježavanje postojeće sorte, iste ili bliske vrste.

Lice koje stavlja u promet ili reklamira reprodukcioni materijal zaštićene sorte dužno je da koristi ime te sorte.

Obaveza da se koristi ime sorte ne prestaje istekom perioda zaštite sorte iz člana 6 ovog zakona, osim u slučaju kada, u skladu sa odredbom stava 8 ovog člana, prethodno pravo onemogućava takvo korišćenje.

Za sortu koja je stavljena u promet ili se reklamira dozvoljeno je, uz registrovano ime sorte, koristiti i zaštitni znak, trgovački naziv ili drugu sličnu oznaku, ako ime sorte ostaje lako prepoznatljivo.

Ukoliko je po osnovu nekog od prethodnih prava trećeg lica korišćenje imena sorte zabranjeno licu koje je u obavezi da ga koristi, organ uprave nadležan za poslove zaštite biljnih sorti (u daljem tekstu: organ uprave) će zahtijevati od oplemenjivača da predloži drugo ime za sortu.

+Vidi: [čl. 4.](#) i [6. Zakona - 48/2008-33.](#)

Predlog imena

Član 12

Podnosilac prijave je dužan da u prijavi predloži ime sorte.

Podnosilac prijave može privremeno, najduže za 30 dana od dana podnošenja prijave, odložiti davanje predloga imena. Ako podnosilac prijave ne podnese predlog u propisanom roku, organ uprave će odbaciti prijavu.

Zainteresovano lice može, u roku od 60 dana od dana objavljivanja predloženog imena, podnijeti prigovor na predlog imena.

Organ uprave uputiće podnosiocu prijave prigovor iz stava 3 ovog člana i pozvati ga da, u roku od 30 dana od prijema obavještenja, dostavi odgovor na prigovor.

U odgovoru na prigovor podnosilac prijave može da predloži novo ime sorte.

Ako predloženo ime nije u skladu sa ovim zakonom, organ uprave naložiće podnosiocu prijave da, u roku od 60 dana od dana prijema obavještenja, podnese predlog novog imena sorte.

Ako podnosilac prijave u propisanom roku ne dostavi predlog novog imena, organ uprave će odbaciti prijavu.

Ime sorte odobrava organ uprave rješenjem o zaštiti sorte.

+Vidi: [čl. 7. Zakona - 48/2008-33.](#)

Razlozi za odbijanje predloženog imena

Član 13

Organ uprave će odbiti predlog za ime sorte, ako utvrdi da je predloženo ime:

- 1) nepogodno za identifikaciju sorte;
- 2) sastavljeno isključivo od znakova ili indikacija koje mogu da služe za označavanje sorte, vrste, kvaliteta, kvantiteta, namjeravanog cilja, vrijednosti, geografskog porijekla ili vremena proizvodnje;
- 3) u suprotnosti sa članom 11 ovog zakona;

Biljne vrste koje se smatraju međusobno bliskim propisuje Ministarstvo.

+Vidi: [čl. 8. Zakona - 48/2008-33.](#)

Ukidanje imena

Član 14

Organ uprave će ukinuti ime sorte ukoliko nastupe okolnosti iz člana 13 stav 1 ovog zakona ili na osnovu odluke suda o zabrani korišćenja imena.

Organ uprave obavještava o ukidanju imena sorte i poziva nosioca oplemenjivačkog prava da predloži novo ime u roku od 30 dana od dana prijema obavještenja.

III. POSTUPAK ZAŠTITE SORTE

1. Prijava

Član 15

Postupak za zaštitu sorte pokreće se na osnovu prijave oplemenjivača, odnosno njegovog zastupnika, koja se podnosi organu uprave.

Oblik i sadržinu prijave iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Dopunske informacije

Član 16

Uz prijavu iz člana 15 stav 1 ovog zakona dostavljaju se informacije, isprave i materijali potrebni za ispitivanje.

Način dostavljanja informacija, isprava i materijala iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

+Vidi: [čl. 9. Zakona - 48/2008-33.](#)

Ispitivanje urednosti prijave

Član 17

Organ uprave utvrđuje da li je prijava uredna, odnosno da li ispunjava uslove utvrđene ovim zakonom.

Ako utvrdi da prijava nije uredna, organ uprave, uz navođenje razloga, poziva podnosioca prijave da u roku od 30 dana od dana prijema obavještenja, otkloni utvrđene nedostatke.

Ako podnosilac prijave u roku iz stava 2 ovog člana ne otkloni nedostatke, prijava se odbacuje.

+Vidi: [čl. 10. Zakona - 48/2008-33.](#)

Upis u Registar prijava

Član 18

Ako utvrdi da je prijava uredna, organ uprave je upisuje u Registar prijava.

Sadržaj Registra prijava propisuje Ministarstvo.

Registar prijava vodi organ uprave.

2. Pravo prioriteta

Član 19

Oplemenjivač koji je podnio prijavu za zaštitu sorte kod nadležnog organa druge članice UPOV-a radi sticanja oplemenjivačkog prava ima pravo prioriteta u periodu od 12 mjeseci od dana podnošenja prijave.

Ako su dva ili više oplemenjivača, nezavisno jedan od drugog, stvorili ili otkrili i razvili novu sortu, pravo prioriteta na zaštitu ima oplemenjivač koji je prvi podnio prijavu za zaštitu sorte organu uprave.

Radi sticanja prava prioriteta, podnosilac prijave dužan je da, u roku od tri meseca od dana podnošenja prijave, dostavi organu uprave dokaz o danu prioriteta.

Ako organ uprave prihvati dokaz o danu prioriteta, prijava se smatra podnijetom na dan prioriteta.

Oplemenjivač može, tokom perioda od dvije godine po isteku prava prioriteta ili u slučaju kada je prva prijava odbačena ili povučena, u primjerenom roku, poslije odbacivanja, odnosno povlačenja prijave, da obezbijedi organu uprave potrebne informacije, isprave ili materijale potrebne za ispitivanje prijave.

Rok iz stava 5 ovog člana utvrđuje se propisom Ministarstva.

+Vidi: [čl. 11. Zakona - 48/2008-33.](#)

3. Ispitivanje sorte Ispitivanje

Član 20

Odluka o priznavanju oplemenjivačkog prava zasniva se na ispitivanju ispunjenosti uslova propisanih ovim zakonom. Tokom ispitivanja, organ uprave može da uzgoji vrstu ili da sprovede druge neophodne provjere, da odredi uzgajanje ili sprovođenje drugih neophodnih provjera, odnosno da uzme u obzir rezultate ranijeg uzgoja i ranijih ispitivanja. Organ uprave može da, za potrebe ispitivanja, zahtijeva od oplemenjivača da dostavi potrebne podatke, isprave ili materijale.

+Vidi: [čl. 12. Zakona - 48/2008-33.](#)

Izvođač ogleda

Član 21

Ispitivanje sorte može da vrši fizičko ili pravno lice, koje u pogledu kadra, opreme i uređaja ispunjava uslove za vršenje tih ispitivanja (u daljem tekstu: izvođač ogleda).

Uslove koje treba da ispunjava izvođač ogleda propisuje Ministarstvo.

Ispunjenost uslova iz stava 2 ovog člana utvrđuje organ uprave.

+Vidi: [čl. 13. Zakona - 48/2008-33.](#)

Obrada rezultata ispitivanja

Član 22

Organ uprave zaključuje ugovor sa izvođačem ogleda na osnovu sprovedenog javnog oglašavanja.

Obradu rezultata ispitivanja dobijenih od izvođača ogleda vrši organ uprave.

Obrada rezultata iz stava 2 ovog člana vrši se po metodama koje propisuje Ministarstvo.

+Vidi: [čl. 14. Zakona - 48/2008-33.](#)

4. Odluka o zaštiti sorte i priznavanje oplemenjivačkog prava

Član 23

Organ uprave, na osnovu rezultata ispitivanja, donosi rješenje o zaštiti sorte ili odbijanju prijave za zaštitu sorte.

Na osnovu rješenja o zaštiti sorte, sorta se upisuje u Registar zaštićenih sorti.

Protiv rješenja o odbijanju zaštite sorte, podnosilac prijave ima pravo žalbe Ministarstvu.

U postupku po žalbi, ispitivanje sorte u oglednom polju i laboratoriji, radi supervizije, povjerava se drugom izvođaču ogleda.

Ukoliko rezultati supervizije potvrde da sorta ispunjava uslove za zaštitu, odnosno upis u Registar zaštićenih sorti, troškove supervizije snosi izvođač ogleda koji je utvrdio prve rezultate ispitivanja.

Ukoliko se supervizijom potvrde prvi rezultati ispitivanja, troškove supervizije snosi podnosilac žalbe.

Sadržaj Registra zaštićenih sorti propisuje Ministarstvo.

Registar zaštićenih sorti vodi organ uprave.

Podaci o zaštićenoj sorti, uključujući ime sorte i podatke o oplemenjivaču, nosiocu prava i njihovom sjedištu, odnosno prebivalištu, objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore", u roku od 30 dana od dana upisa u Registar zaštićenih sorti.

+Vidi: [čl. 4. Zakona - 48/2008-33.](#)

Dostupnost i povjerljivost podataka

Član 24

Zainteresovano lice može vršiti uvid u:

- 1) Registar prijave za zaštitu sorti;
- 2) rezultate ispitivanja sorti u postupku zaštite;
- 3) Registar zaštićenih sorti.

Ako proizvodnja sorte zahtijeva ponovnu upotrebu druge sorte (komponenta), podnosilac prijave može u prijavi zahtijevati da dokumenta i rezultati ispitivanja komponenti budu tretirani kao povjerljivi podaci.

5. Žalba

Pravo na žalbu

Član 25

Zainteresovano lice koje smatra da podnosiocu prijave ne pripada oplemenjivačko pravo ili da mu ne pripada pravo prioriteta ili da nijesu ispunjeni uslovi za zaštitu sorte u skladu sa ovim zakonom može da podnese žalbu na upis prijave u Registar prijava, odnosno upis sorte u Registar zaštićenih sorti Ministarstvu, u roku od 60 dana od dana objavljivanja podataka o upisu.

Žalba se podnosi u pisanoj formi, sa odgovarajućim dokazima.

Žalba iz stava 1 ovog člana dostavlja se podnosiocu prijave, odnosno nosiocu prava, sa pozivom da, u roku od 15 dana od dana prijema žalbe, dostavi odgovor na žalbu.
+Vidi: čl. 15. Zakona - 48/2008-33.

Odluka o žalbi na upis u Registar prijava

Član 26

Ako podnosilac prijave ne dostavi odgovor na žalbu u propisanom roku, smatraće se da je prijava povučena.

Ako podnosilac prijave dostavi odgovor na žalbu i zatraži da se o prijavi odluči, sa izmjenama i dopunama ili bez njih, o prijavi i žalbi odlučuje se istovremeno.

Žalba na upis u Registar zaštićenih sorti

Član 27

Žalbu na upis u Registar zaštićenih sorti može podnijeti lice koje smatra da sorta nije nova, različita od drugih sorti, uniformna i stabilna.

Žalba iz stava 1 ovog člana podnosi se Ministarstvu.

U postupku po žalbi može se naložiti dodatno ispitivanje sorte da bi se utvrdili navodi iz žalbe.

Na zahtjev organa koji odlučuje po žalbi, podnosilac žalbe dužan je da u roku od 15 dana dostavi dodatne informacije i dokumenta na kojima se zasniva žalba ili reprodukcioni materijal koji je potreban za ispitivanje.

Ako podnosilac žalbe ne postupi po zahtjevu iz stava 3 ovog člana, žalba se odbacuje.

Na osnovu rezultata postupka sprovedenog u vezi sa podnijetom žalbom, žalba se može usvojiti i poništiti upis u Registar zaštićenih sorti ili žalba odbiti.

IV. PRAVA I OBAVEZE NOSIOCA OPLEMENJIVAČKOG PRAVA

1. Prava

Obim oplemenjivačkog prava

Član 28

Nosilac oplemenjivačkog prava ima pravo da njegovo ime, odnosno naziv bude naznačen u spisima, registrima, ispravama i publikacijama.

Reprodukcioni materijal zaštićene sorte može se koristiti isključivo sa ovlašćenjem nosioca oplemenjivačkog prava, koji određuje uslove za davanje ovlašćenja.

Pod uslovima iz čl. 29 i 30 ovog zakona ovlašćenje oplemenjivača potrebno je za sljedeće radnje u vezi sa reprodukcijom materijalom zaštićene sorte:

- 1) proizvodnju ili reprodukciju (multiplikaciju) zaštićene sorte;
- 2) utvrđivanje uslova za reprodukciju zaštićene sorte;
- 3) ponudu zaštićene sorte na prodaju;
- 4) prodaja ili stavljanje u promet na drugi način zaštićene sorte;
- 5) izvoz i uvoz zaštićene sorte;
- 6) skladištenje u svrhe iz tač. 1 do 5 stava 3 ovog člana.

Pod uslovima iz čl. 29 i 30 ovog zakona, radnje iz stava 3 tač. 1 do 6 ovog člana, koje se odnose na ubrani materijal, uključujući cijele biljke ili djelove biljaka, dobijen putem neovlašćenog korišćenja reprodukcionog materijala zaštićene sorte, vrše se uz ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava, osim ako je imao razumne mogućnosti da ostvari svoje pravo u odnosu na navedeni reprodukcioni materijal.

Ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava potrebno je i za radnje iz st. 3 i 4 ovog člana, u vezi sa sortom:

1) koja je u osnovi izvedena sorta od zaštićene sorte, pri čemu zaštićena sorta nije sama po sebi izvedena sorta;

2) koja se ne može jasno razlikovati od zaštićene sorte;

3) čija proizvodnja zahtijeva ponovnu upotrebu zaštićene sorte.

Sorta se smatra u osnovi izvedenom iz inicijalne sorte ako:

1) je pretežno izvedena iz inicijalne sorte ili sorte koja je pretežno izvedena iz inicijalne sorte, pri čemu zadržava osnovne karakteristike koje proizlaze iz genotipa ili iz kombinacije genotipova inicijalne sorte;

2) se jasno razlikuje od inicijalne sorte;

3) odgovara inicijalnoj sorti u ispoljavanju osnovnih osobina koje su posljedica genotipa ili kombinacije genotipova inicijalne sorte, izuzev razlika koje proizlaze iz samog čina izvođenja.

U smislu stava 5 tač. 1 i 6 ovog člana, u osnovi izvedena sorta može se dobiti, na primjer, selekcijom prirodnog ili indukovanog mutanta ili somaklonalne varijante, kloniranjem somatične ćelije, selekcijom varijante individualne biljke inicijalne sorte, povratnim ukrštanjem ili transformacijom nastalom genetičkim inženjeringom.

+Vidi: [čl. 16. Zakona - 48/2008-33.](#)

Izuzeci od oplemenjivačkog prava

Član 29

Ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava nije potrebno za radnje koje se preduzimaju:

- za ličnu upotrebu i u nekomercijalne svrhe;

- u eksperimentalne svrhe;

- u svrhu oplemenjivanja drugih sorti, izuzev u slučaju primjene člana 28 stav 5 ovog zakona, radnje iz člana 28 st. 3 i 4 ovog zakona koje se preduzimaju u odnosu na takve druge sorte.

Ministarstvo može, uzimajući u obzir potrebu da se sačuvaju prava oplemenjivača, u razumnim granicama ograniči oplemenjivačka prava, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne u odnosu na određene poljoprivredne usjeve, u cilju omogućavanja poljoprivrednicima da za reprodukciju na sopstvenom posjedu koriste ubrani materijal dobijen sađenjem zaštićene sorte na sopstvenom posjedu.

Ministarstvo propisuje listu poljoprivrednih usjeva iz stava 2 ovog člana.

Izuzetak iz st. 1 i 2 ovog člana ne primjenjuje se na voće, ukrasno bilje i povrće.

+Vidi: [čl. 17. Zakona - 48/2008-33.](#)

Iscrpljenje oplemenjivačkog prava

+Vidi: [čl. 18. Zakona - 48/2008-33.](#)

Član 30

Oplemenjivačko pravo ne obuhvata radnje u odnosu na materijal zaštićene sorte, ili na sortu iz člana 28 stav 5 ovog zakona, koju je na teritoriji Crne Gore prodao ili na drugi način stavio u promet oplemenjivač, ili koja je prodana ili na drugi način stavljena u promet uz njegovu saglasnost, ili u odnosu na materijal dobijen iz takvog materijala, osim kada takve radnje:

1) uključuju dalje umnožavanje predmetne sorte;

2) uključuju izvoz materijala te sorte, koji omogućava umnožavanje u državu, koja ne štiti sorte biljnih vrsta ili rodova, kojima ta sorta pripada, osim u slučaju izvoza materijala, radi konačne potrošnje.

U smislu stava 1 ovog člana, materijal, u odnosu na sortu, ima sljedeće značenje:

1) bilo koja vrsta materijala za umnožavanje;

2) ubrani materijal, uključujući cijele biljke ili djelove biljaka;

3) bilo koji proizvod dobijen od ubranog materijala.

+Vidi: [čl. 4. i 18. Zakona - 48/2008-33.](#)

Privremena zaštita

Član 31

U periodu od objavljivanja prijave za zaštitu sorte do donošenja rješenja o zaštiti sorte, nosiocu oplemenjivačkog prava pripada odgovarajuća naknada, koju je dužno da plati svako lice koje je tokom tog perioda vršilo radnje za koje se, kada je oplemenjivačko pravo priznato,

zahtijeva ovlaštenje nosioca oplemenjivačkog prava u skladu sa odredbama člana 28 ovog zakona.

+Vidi: [čl. 19. Zakona - 48/2008-33.](#)

Više oplemenjivača, oplemenjivač i poslodavac

Član 32

Ako su dva ili više lica zajedno stvorili ili otkrili i razvili sortu, imaju jednako pravo na zaštitu. Prava i obaveze ovih lica mogu se urediti ugovorom.

Ako je sorta stvorena ili otkrivena i razvijena u radnom odnosu, prava zaposlenog lica koje je sortu stvorilo ili otkrilo i razvilo i prava poslodavca utvrđuju se ovim zakonom, opštim aktima i ugovorom između poslodavca i zaposlenog, odnosno njihovih zastupnika.

+Vidi: [čl. 20. Zakona - 48/2008-33.](#)

2. Obaveze

Održavanje zaštićene sorte

Član 33

Nosilac oplemenjivačkog prava dužan je da obezbijedi održavanje zaštićene sorte u nepromijenjenom obliku tokom perioda zaštite sorte.

+Vidi: [čl. 21. Zakona - 48/2008-33.](#)

Praćenje održavanja sorte

Član 34

Ako organ uprave utvrdi da nosilac oplemenjivačkog prava nije uspio da održi sortu, donijeće rješenje o ukidanju oplemenjivačkog prava.

+Vidi: [čl. 22. Zakona - 48/2008-33.](#)

Obezbjeđivanje uzoraka sorte

Član 35

Na zahtjev organa uprave, nosilac oplemenjivačkog prava dužan je da obezbijedi potrebnu količinu uzoraka reproduccionog materijala zaštićene sorte, koja je neophodna za utvrđivanje održavanja sorte.

Na zahtjev organa uprave, nosilac oplemenjivačkog prava je dužan da održava ili čuva uzorak sorte.

+Vidi: [čl. 23. Zakona - 48/2008-33.](#)

V. LICENCA

Prenos oplemenjivačkog prava i davanje licence

+Vidi: [čl. 24. Zakona - 48/2008-33.](#)

Član 36

Nosilac oplemenjivačkog prava može svoja prava u odnosu na zaštićenu sortu prenijeti u cjelini ili dati licencu za pojedina prava drugom licu.

Prenos prava i davanje licence vrši se pisanim ugovorom, koji mora da sadrži: obim prava, vrijeme na koje se pravo prenosi i visinu naknade za korišćenje tog prava, ako je ugovorena.

Radi upisa u Registar zaštićenih sorti, nosilac oplemenjivačkog prava dužan je da organ uprave obavijesti o prenosu prava ili davanju licence. Obavještenje mora da sadrži podatke o licu na koje je pravo prenijeto, odnosno o licu kojem je data licenca, obimu prava i vremenu na koje je pravo prenijeto, odnosno licenca data.

+Vidi: [čl. 24. Zakona - 48/2008-33.](#)

Prinudna licenca

Član 37

Ako nosilac oplemenjivačkog prava odbije da drugim licima ustupi ovlaštenje na ekonomsko iskorišćavanje zaštićene sorte ili im postavlja neopravdane uslove za takvo ustupanje, na zahtjev zainteresovanog lica i posle razmatranja svakog pojedinačnog slučaja, organ uprave može dati prinudnu licencu, pod uslovom da je njeno iskorišćavanje od javnog interesa za razvoj biljne proizvodnje, zaštitu i unapređenje životne sredine ili za određenu granu privrede.

Zainteresovano lice dužno je da dokaže da je, prije podnošenja zahtjeva iz stava 1 ovog člana, pokušalo da dobije ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava za preduzimanje radnji iz člana 28 ovog zakona pod razumnim ekonomskim uslovima i da ovlašćenje nije dobilo u razumnom roku.

Prinudna licenca iz stava 1 ovog člana će biti data samo zainteresovanom licu koje dokaže da raspolaže mogućnostima i kapacitetima potrebnim za ekonomsko iskorišćavanje zaštićene biljne sorte.

+Vidi: [čl. 25. Zakona - 48/2008-33.](#)

Rok za traženje prinudne licence

Član 38

Zahtjev za davanje prinudne licence ne može se podnijeti prije isteka roka od četiri godine od dana podnošenja prijave, odnosno tri godine od dana priznanja oplemenjivačkog prava, zavisno od toga koji od ova dva roka kasnije ističe.

Prinudna licenca neće biti data, ako nosilac oplemenjivačkog prava dokaže da postoje razlozi koji opravdavaju njegovo odbijanje davanja ovlašćenja za korišćenje zaštićene sorte, odnosno uslove za korišćenje.

Naknada za prinudnu licencu

Član 39

Nosilac prinudne licence dužan je da nosiocu oplemenjivačkog prava plaća naknadu koju sporazumno odrede obje strane. Ako nema sporazuma o visini i načinu plaćanja naknade, naknadu određuje nadležni sud, imajući u vidu okolnosti svakog pojedinačnog slučaja i ekonomsku vrijednost prinudne licence.

Obim i trajanje prinudne licence

Član 40

Obim i trajanje prinudne licence ograničeno je svrhom za koju je data.

Prinudna licenca ne može da bude isključiva.

Prinudna licenca se može prenositi samo zajedno s privrednim društvom, odnosno dijelom privrednog društva u kome se koristi.

Prinudna licenca daje se prvenstveno za snabdijevanje domaćeg tržišta.

Prinudna licenca može se ukinuti, ako i kada okolnosti koje su do nje dovele prestanu da postoje i ako je malo vjerovatno da će se ponovo javiti. Na obrazložen zahtjev, organ uprave preispituje dalje postojanje tih okolnosti.

Prinudna licenca može se ukinuti i kada organ uprave utvrdi da lice kome je licenca odobrena ne ispunjava uslove pod kojima je odobrena.

Obaveza isporuke reprodukcionog materijala

Član 41

Nosilac oplemenjivačkog prava dužan je da, na zahtjev organa uprave, uz plaćanje odgovarajuće naknade, isporuči licu kome je data prinudna licenca količinu reprodukcionog materijala koja je neophodna za korišćenje prinudne licence.

VI. PRESTANAK OPLEMENJIVAČKOG PRAVA

Razlozi za prestanak oplemenjivačkog prava

Član 42

Oplemenjivačko pravo prestaje prije isteka roka iz člana 6 ovog zakona, ako:

- 1) nosilac oplemenjivačkog prava u pisanoj formi izjavi organu uprave da želi prestanak oplemenjivačkog prava, i to danom navedenim u izjavi, odnosno danom prijema izjave;
- 2) smrću, odnosno prestankom postojanja nosioca oplemenjivačkog prava, ako nema nasljednika, odnosno pravnog sljedbenika, danom smrti, odnosno prestanka postojanja;

Rješenje o prestanku oplemenjivačkog prava donosi organ uprave i upisuje ga u Registar zaštićenih sorti.

+Vidi: [čl. 26. Zakona - 48/2008-33.](#)

Ništavost

Član 43

Organ uprave može oglasiti ništavim rješenje o zaštiti sorte za sve vrijeme trajanja zaštite, po službenoj dužnosti ili na predlog zainteresovanog lica, ako:

1) utvrdi da u vrijeme kada je priznato oplemenjivačko pravo sorta nije bila nova ili nije različita od drugih sorti;

2) utvrdi da je odluka o priznanju oplemenjivačkog prava prevashodno bila zasnovana na informacijama i dokumentaciji obezbijeđenim od strane podnosioca zahtjeva, a uslovi stabilnosti i uniformnosti nijesu bili zadovoljeni u vrijeme kada je priznato oplemenjivačko pravo;

3) je oplemenjivačko pravo utvrđeno u korist lica koje na to nije imalo pravo, osim u slučaju kada je u međuvremenu oplemenjivačko pravo prenijeto na lice koje na to ima pravo.

Rješenje iz stava 1 ovog člana se upisuje u Registar zaštićenih sorti.

Po pravosnažnosti rješenja iz stava 1 ovog člana, organ uprave briše sortu iz Registra zaštićenih sorti.

Na rješenje iz stava 1 ovog člana može se izjaviti žalba Ministarstvu.

Ukidanje rješenja

Član 44

Organ uprave ukida rješenje o zaštiti sorte, ako:

1) utvrdi da sorta više nije uniformna ili stabilna;

2) nosilac oplemenjivačkog prava ne obezbijedi organu uprave informacije, dokumenta ili materijal koji se smatraju neophodnim za potvrđivanje održavanja sorte;

3) nosilac oplemenjivačkog prava u propisanom roku ne predloži drugo ime za sortu, ako je naziv sorte ukinut nakon priznanja prava;

4) oplemenjivač ne plati naknadu za održavanje oplemenjivačkog prava;

5) godišnji troškovi zaštite sorte nijesu plaćeni na dan dospelja troškova.

Rješenje iz stava 1 ovog člana se upisuje u Registar zaštićenih sorti.

Po pravosnažnosti rješenja iz stava 1 ovog člana, organ uprave briše sortu iz Registra zaštićenih sorti.

+Vidi: [čl. 27. Zakona - 48/2008-33.](#)

VII. TROŠKOVI

Član 45

Troškove ispitivanja sorti u oglednom polju i laboratoriji i godišnje troškove zaštite sorti snosi podnosilac prijave, odnosno nosilac oplemenjivačkog prava.

Visinu troškova iz stava 1 ovog člana utvrđuje Ministarstvo.

VIII. GRAĐANSKO-PРАВNA ZAŠTITA

Član 46

Nosilac oplemenjivačkog prava, odnosno njegov pravni sljedbenik ili nasljednik može podnijeti tužbu protiv lica koje povrijeđuje njegovo pravo, preduzimanjem, bez ovlašćenja, radnji iz člana 28 st. 2, 3 i 4 ovog zakona i zahtjevati:

1) da se utvrdi povreda oplemenjivačkog prava;

2) zabranu radnji koje predstavljaju povredu oplemenjivačkog prava;

3) naknadu štete nastale povredom oplemenjivačkog prava, uključujući stvarnu štetu, izmaklu dobit i opravdane troškove nastale u vezi sa zastupanjem u postupcima za zaštitu prava;

4) objavljivanje presude o trošku tuženog;

5) da se zaplijene, odnosno unište, bez naknade, predmeti i oprema koji su pretežno korišćeni za povredu oplemenjivačkog prava;

6) da se zaplijene, odnosno unište, bez naknade, proizvodi nastali prilikom povrede oplemenjivačkog prava.

Na pitanja u vezi s naknadom štete nanijete povredom oplemenjivačkog prava, koja nijesu uređena ovim zakonom, primenjuju se opšti propisi o naknadi štete.

Ukoliko je povreda oplemenjivačkog prava učinjena namjerno ili krajnjom nepažnjom, tužilac može, umjesto iznosa štete iz stava 1 tačka 3 ovog člana, da zahtijeva naknadu u visini trostrukog iznosa naknade za zakonito korišćenje oplemenjivačkog prava.

Zastarjelost

Član 47

Tužba iz člana 46 stav 1 ovog zakona može se podnijeti u roku od tri godine od dana saznanja za povredu i učinioca, ali ne poslije isteka roka od pet godina od dana učinjene povrede.

Postupak po tužbi za povredu oplemenjivačkog prava je hitan.

Privremene mjere

Član 48

Na zahtjev nosioca oplemenjivačkog prava, koji učini vjerovatnim da je njegovo pravo povrijeđeno ili da će biti povrijeđeno, sud može da odredi privremenu mjeru oduzimanja ili isključenja iz prometa predmeta kojima se vrši povreda, odnosno mjeru zabrane nastavljanja započetih radnji kojima bi se mogla izvršiti povreda.

Obezbjedenje dokaza

Član 49

Na zahtjev nosioca oplemenjivačkog prava, koji učini vjerovatnim da je njegovo pravo povrijeđeno, odnosno da može doći do povrede tog prava ili da postoji opasnost od nastanka neotklonjive štete, kao i da postoji opravdana sumnja da će dokazi o tome biti uništeni ili da će ih kasnije biti nemoguće pribaviti, sud može odrediti mjeru obezbjeđenja dokaza bez prethodnog obavještenja ili saslušanja lica od koga se dokazi prikupljaju.

Obezbjedenjem dokaza, u smislu stava 1 ovog člana, smatra se pregled prostorija, knjiga, dokumenata, baza podataka i drugo, kao i zaplena dokumenata i proizvoda nastalih povredom oplemenjivačkog prava, kao i ispitivanje svjedoka i vještaka.

Licu od koga se dokazi prikupljaju, rješenje suda o određivanju mjere obezbjeđenja dokaza biće uručeno u trenutku prikupljanja dokaza, a odsutnom licu čim to postane moguće.

Predlog za određivanje privremene mjere

Član 50

Mjere iz čl. 48 i 49 ovog zakona mogu se tražiti i prije podnošenja tužbe.

U slučaju iz stava 1 ovog člana, rješenjem kojim se određuje privremena mjera odrediće se rok u kome mora biti podnijeta tužba, s tim da taj rok ne može biti kraći od 30 dana od dana izvršenja mjere.

Žalba protiv rješenja kojim je sud odredio privremenu mjeru ne odlaže izvršenje rješenja.

Obaveza tuženog da dostavi podatke

Član 51

Sud može naložiti tuženom da da obavještenja o trećim licima koja su povezana sa povredom ili preda dokumente koji su u vezi sa povredom.

Lice koje ne izvrši svoju obavezu iz stava 1 ovog člana odgovara za štetu koja iz toga proizađe.

IX. INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 52

Radi zaštite oplemenjivačkog prava stečenog u skladu sa ovim zakonom, inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ uprave preko fitosanitarnog inspektora, u skladu sa zakonom.

Odredbe drugih propisa koji uređuju proizvodnju, odobravanje i stavljanje u promet materijala zaštićenih sorti, uvoz ili izvoz takvih materijala, ne mogu uticati na primjenu ovog zakona.

+Vidi: [čl. 28. Zakona - 48/2008-33.](#)

1. Ovlašćenja fitosanitarnog inspektora

Član 53

Fitosanitarni inspektor vrši inspekcijski nadzor naročito u odnosu na:

- 1) ispitivanje različitosti, stabilnosti, uniformnosti sorti u oglednom polju ili laboratoriji kod izvođača ogleda;
- 2) ispunjavanje uslova izvođača ogleda za vršenje ispitivanja sorte u oglednom polju ili laboratoriji;
- 3) radnje iz člana 28 ovog zakona preduzete bez ovlašćenja nosioca oplemenjivačkog prava u odnosu na zaštićenu sortu;
- 4) korišćenja imena zaštićene sorte;
- 5) uzimanje uzorka reprodukcionog materijala bez naknade, radi utvrđivanja ispunjenosti uslova propisanih ovim zakonom.

+ **Vidi: čl. 29. Zakona - 48/2008-33.**

2. Upravne mjere i radnje

Član 54

Pored upravnih mjera i radnji propisanih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, fitosanitarni inspektor, kada utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, preduzima i sljedeće upravne mjere i radnje:

- 1) zabrani stavljanje u promet, uvoz ili izvoz reprodukcionog materijala sorti, ako utvrdi da reprodukcioni materijal ne ispunjava uslove navedene u ovom zakonu ili da je pravo nosioca oplemenjivačkog prava povrijeđeno;
- 2) zabrani izvođaču ogleda ispitivanje sorti u oglednom polju i laboratoriji, ako ne otkloni nedostatke u pogledu uslova propisanih ovim zakonom.

+ **Vidi: čl. 30. Zakona - 48/2008-33.**

X. KAZNENE ODREDBE

Član 55

Novčanom kaznom od dvjestostrukog do tristostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj organ, privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, ako:

- 1) koristi ime sorte koje nije odobreno rješenjem organa uprave (član 12 stav 8);
- 2) bez ovlašćenja nosioca oplemenjivačkog prava proizvodi ili reprodukuje, održava radi razmnožavanja, prodaje ili stavlja u promet na drugi način, izvozi, uvozi ili skladišti u bilo koju od ovih namjena, zaštićenu sortu (član 28 stav 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od dvadesetostrukog iznosa.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom od petnaestostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, pored novčane kazne, može se izreći i zaštitna mjera privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu ili preduzetniku zabrana obavljanja djelatnosti u trajanju od jednog do šest mjeseci.

+ **Vidi: čl. 4. i 31. Zakona - 48/2008-33.**

Član 56

Novčanom kaznom od stopedesetostrukog do dvjestostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj organ, privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, ako na zahtjev organa uprave ne obezbijedi licu kojem je data prinudna licenca odgovarajuću količinu reprodukcionog materijala potrebnog za korišćenje prinudne licence (član 41).

- 1) na zahtjev organa uprave ne obezbijedi potrebnu količinu uzorka reprodukcionog materijala ili nasljednih komponenti zaštićene sorte radi utvrđivanja ili obnavljanja uzorka sorte ili preduzimanja uporednih ispitivanja radi zaštite drugih sorti ili ako ne održava ili ne čuva uzorak za potrebe organa uprave (član 35);
- 2) organu uprave ne dostavi ugovor o licenci radi upisa u Registar zaštićenih sorti (član 36 stav 3);

3) na zahtjev organa uprave ne isporuči licu kome je data prinudna licenca količinu reprodukcijonog materijala koja je neophodna za korišćenje prinudne licence (član 41).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice, kao i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od petnaestostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori.

+Vidi: čl. 4. i 32. Zakona - 48/2008-33.

XI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Zaštita poznatih sorti

Član 57

Izuzetno od člana 7 ovog zakona, organ uprave može priznati oplemenjivačko pravo i za sortu koja nije nova na dan stupanja na snagu ovog zakona:

1) ako je prijava podnesena u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovog zakona;

2) ako je sorta:

- upisana u odgovarajući registar sorti koji priznaje organ uprave;
- predmet oplemenjivačkog prava u članici UPOV ili predmet prijave u članici UPOV, ako ta prijava vodi priznavanju oplemenjivačkog prava;
- predmet dokaza o datumu kada je sorta prestala da bude nova u skladu sa članom 7 ovog zakona, prihvatljivog za organ uprave.

Trajanje oplemenjivačkog prava priznatog u skladu sa stavom 1 ovog člana računa se počev od dana:

- upisa iz stava 1 tačka 2 alineja 1 ovog člana;
- kada je priznato oplemenjivačko pravo iz stava 1 tačka 2 alineja 2 ovog člana;
- kada je sorta prestala da bude nova u skladu sa odredbom iz stava 1 tačka 2 alineja 3 ovog člana.

Kada je to od uticaja na odluku organa uprave, u obzir se uzima najraniji od datuma iz stava 2 ovog člana.

Kada je oplemenjivačko pravo priznato u skladu sa stavom 1 ovog člana, nosilac prava je dužan da, pod razumnim uslovima, ustupi licencu kako bi se omogućilo savjesno korišćenje sorte koje je treće lice započelo u dobroj vjeri prije podnošenja prijave za priznanje prava u skladu sa stavom 1 ovog člana.

Član 57a

Odredbe Zakona o primjeni propisa koji uređuju zaštitu prava intelektualne svojine ("Službeni list RCG", broj 45/05) i Uredbe o postupanju carinskog organa sa robom za koju postoji osnovana sumnja da se njome povrjeđuju prava intelektualne svojine ("Službeni list RCG", broj 25/05) shodno se primjenjuju na oplemenjivačko pravo utvrđeno ovim zakonom.

+Vidi: čl. 33. Zakona - 48/2008-33.

Član 58

Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja propisa na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona primjenjivaće se propisi donijeti na osnovu Zakona o zaštiti sorti poljoprivrednog i šumskog bilja ("Službeni list SRJ", br. 12/98, 28/2000, 37/02), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 59

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zaštiti sorti poljoprivrednog i šumskog bilja ("Službeni list SRJ", br. 12/98, 28/2000, 37/02).

Stupanje na snagu

Član 60

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

OSNOVNI TEKST

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

Ukaz o proglašenju Zakona o zaštiti biljnih sorti

Proglašavam **Zakon o zaštiti biljnih sorti**, koji je donijela Ustavotvorna skupština Republike Crne Gore, na šestoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2007. godini, dana 24. jula 2007. godine.

Broj: 01- 962/2

Podgorica, 02. avgust 2007. godine

Predsjednik Republike Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

Zakon o zaštiti biljnih sorti

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 48/2007 od 9.8.2007. godine.

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi i postupak zaštite biljnih sorti (u daljem tekstu: sorte) kao i prava i obaveze nosilaca oplemenjivačkog prava.

Ovaj zakon se primjenjuje na sve rodove i vrste biljaka.

Član 2

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

1) **sorta** je skup biljaka unutar jedinstvene botaničke klasifikacije najniže poznate kategorije, koji je, bez obzira da li su ispunjeni svi uslovi za priznavanje oplemenjivačkog prava, definisan izražavanjem osobina koje su karakteristične za određeni genotip ili kombinacije genotipova i razlikuje se od drugog skupa biljaka bar po jednoj od karakterističnih osobina i koji predstavlja jedinicu u odnosu na mogućnost sorte za razmnožavanje bez promjena;

2) **zaštićena sorta** je sorta koja je zaštićena u skladu sa ovim zakonom;

3) **oplemenjivač** je:

- privredno društvo, drugo pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice (u daljem tekstu: lice) koje je stvorilo ili otkrilo i razvilo novu sortu, odnosno

- poslodavac lica iz alineje 1 ove tačke ili lice u skladu sa ugovorom;

4) **oplemenjivačko pravo** je pravo oplemenjivača priznato upisom zaštićene sorte u Registar zaštićenih sorti u skladu sa ovim zakonom;

5) **nosilac oplemenjivačkog prava** je lice kome je priznato oplemenjivačko pravo u skladu sa ovim zakonom, odnosno njegov pravni sljedbenik ili nasljednik;

6) **Registar prijava za zaštitu sorti** je registar u koji se upisuju uredno podnijete prijave za zaštitu sorti (u daljem tekstu: Registar prijava);

7) **Registar zaštićenih sorti** je registar u koji se upisuju zaštićene sorte;

8) **UPOV** je Međunarodna unija za zaštitu novih biljnih sorti.

Prava stranih lica

Član 3

Strana pravna i fizička lica u pogledu zaštite sorti u Republici Crnoj Gori (u daljem tekstu: Republika) imaju ista prava i obaveze kao i domaća lica.

Član 4

Strano pravno i fizičko lice u postupku pred nadležnim organom mora da zastupa domaći zastupnik.

II. ZAŠTITA SORTE

1) Uslovi trajanja

Uslovi

Član 5

Sorta se može zaštititi u skladu sa ovim zakonom ako je nova, različita, uniformna, stabilna i ako ispunjava uslove za davanje imena zaštićene sorte.

Trajanje zaštite

Član 6

Period zaštite sorte traje 20 godina, a za drveće i vinovu lozu 25 godina od dana priznavanja oplemenjivačkog prava.

2. Nova sorta

Član 7

Sorta se smatra novom, ako na dan podnošenja prijave za zaštitu sorte, reprodukcioni ili ubrani materijal te sorte nije prodat ili na drugi način otuđen od strane nosioca oplemenjivačkog prava ili uz njegovu saglasnost, radi njenog korišćenja u Republici, u periodu dužem od jedne godine, prije podnošenja prijave ili radi korišćenja van Republike, u periodu dužem od četiri godine, a u slučaju drveća i vinove loze, u periodu dužem od šest godina.

Sorta iz stava 1 ovog člana smatra se novom i kada je stavljena u promet na jedan od sljedećih načina:

- 1) ugovorom o prenosu oplemenjivačkog prava;
- 2) ugovorom na osnovu koga se umnožava reprodukcioni materijal sorte u ime nosioca oplemenjivačkog prava, pod uslovom da umnoženi reprodukcioni materijal bude vraćen nosiocu oplemenjivačkog prava i pod uslovom da se umnoženi reprodukcioni materijal ne koristi za proizvodnju druge sorte;
- 3) ugovorom na osnovu koga se preduzimaju ispitivanja na oglednom polju i laboratoriji, radi vrednovanja sorte.

3. Različitost

Član 8

Sorta se smatra različitom, ako se jasno razlikuje od bilo koje druge sorte čije je postojanje opšte poznato u vrijeme podnošenja prijave ili na dan prioriteta.

Smatra se da podnošenje prijave za priznavanje oplemenjivačkog prava, odnosno za upis u registar zaštićenih sorti, u bilo kojoj državi, takvu sortu čini opšte poznatom počev od dana podnošenja prijave, pod uslovom da takva prijava vodi priznavanju prava, odnosno upisu u Registar zaštićenih sorti.

Metode za ispitivanja različitosti sorte propisuje ministarstvo nadležno za poslove poljoprive (u daljem tekstu: Ministarstvo).

4. Uniformnost

Član 9

Sorta se smatra uniformnom ako je dovoljno ujednačena u bitnim osobinama, uzimajući u obzir odstupanja koja se mogu očekivati zbog osobenosti njenog umnožavanja.

Metode za ispitivanje uniformnosti sorte propisuje Ministarstvo.

5. Stabilnost

Član 10

Sorta se smatra stabilnom, ako njene bitne osobine ostaju nepromijenjene i poslije ponovljenog umnožavanja ili, u slučaju pojedinačnog ciklusa umnožavanja, poslije svakog takvog ciklusa.

Metode za ispitivanje stabilnosti sorte propisuje Ministarstvo.

6. Ime sorte

Ime

Član 11

Ime sorte može činiti riječ, kombinacija riječi, kombinacija riječi i brojeva ili kombinacija slova i brojeva, sa značenjem ili bez značenja, pod uslovom da takve oznake omogućavaju da sorta bude identifikovana.

Ako je ime sorte već bilo korišćeno u Republici ili drugoj državi ili je predloženo ili registrovano u Republici ili drugoj državi, samo to ime može biti korišćeno u postupku zaštite sorti pred nadležnim organom. Ako je predloženo ime sorte nepogodno za upotrebu u

Republici i postoji potreba za upotrebom sinonima, sinonim se upisuje u Registar prijava i Registar zaštićenih sorti.

Ime sorte ne mogu činiti samo brojevi, osim ukoliko je to ustaljena praksa za imenovanje određenih sorti. Ime sorte ne smije obmanjivati ili izazivati zabunu u pogledu osobina, vrijednosti sorte ili identiteta oplemenjivača. Ime sorte mora biti različito od bilo kog drugog imena koje se na teritoriji članica UPOV koristi za obilježavanje postojeće sorte, iste ili bliske vrste.

Lice koje stavlja u promet ili reklamira reprodukcioni materijal zaštićene sorte dužno je da koristi ime te sorte.

Obaveza da se koristi ime sorte ne prestaje istekom perioda zaštite sorte iz člana 6 ovog zakona.

Za sortu koja je stavljena u promet ili se reklamira dozvoljeno je, uz registrovano ime sorte, koristiti i zaštitni znak, trgovački naziv ili drugu sličnu oznaku, ako ime sorte ostaje lako prepoznatljivo.

Ukoliko je po osnovu nekog od prethodnih prava trećeg lica korišćenje imena sorte zabranjeno licu koje je u obavezi da ga koristi, organ uprave nadležan za poslove zaštite biljnih sorti (u daljem tekstu: organ uprave) će zahtijevati od oplemenjivača da predloži drugo ime za sortu.

Predlog imena

Član 12

Podnosilac prijave je dužan da u prijavi predloži ime sorte.

Podnosilac prijave može privremeno, najduže za 30 dana od dana podnošenja prijave, odložiti davanje predloga imena. Ako podnosilac prijave ne podnese predlog u propisanom roku, organ uprave će odbaciti prijavu.

Zainteresovano lice može, u roku od 30 dana od dana upisa u Registar prijava, podnijeti prigovor na predlog imena.

Organ uprave uputiće podnosiocu prijave prigovor iz stava 3 ovog člana i pozvati ga da, u roku od 30 dana od prijema obavještenja, dostavi odgovor na prigovor.

U odgovoru na prigovor podnosilac prijave može da predloži novo ime sorte.

Ako predloženo ime nije u skladu sa ovim zakonom, organ uprave naložiće podnosiocu prijave da, u roku od 30 dana od dana prijema obavještenja, podnese predlog novog imena sorte.

Ako podnosilac prijave u propisanom roku ne dostavi predlog novog imena, organ uprave će odbaciti prijavu.

Ime sorte odobrava organ uprave rješenjem o zaštiti sorte.

Razlozi za odbijanje predloženog imena

Član 13

Organ uprave će odbiti predlog za ime sorte, ako utvrdi da je predloženo ime:

1) nepogodno za identifikaciju sorte;

2) sastavljeno isključivo od znakova ili indikacija koje mogu da služe za označavanje sorte, vrste, kvaliteta, kvantiteta, namjeravanog cilja, vrijednosti, geografskog porijekla ili vremena proizvodnje;

3) u suprotnosti sa članom 11 st. 3 i 7 ovog zakona;

4) identično ili veoma slično imenu koje označava već postojeću sortu iste ili bliske vrste;

5) upućuje na svojstva koja su zajednička i za druge sorte iste vrste;

6) upućuje da je sorta izvedena od neke poznate ili njoj srodne sorte.

Biljne vrste koje se smatraju međusobno bliskim propisuje Ministarstvo.

Ukidanje imena

Član 14

Organ uprave će ukinuti ime sorte ukoliko nastupe okolnosti iz člana 13 stav 1 ovog zakona ili na osnovu odluke suda o zabrani korišćenja imena.

Organ uprave obavještava o ukidanju imena sorte i poziva nosioca oplemenjivačkog prava da predloži novo ime u roku od 30 dana od dana prijema obavještenja.

III. POSTUPAK ZAŠTITE SORTE

1. Prijava

Član 15

Postupak za zaštitu sorte pokreće se na osnovu prijave oplemenjivača, odnosno njegovog zastupnika, koja se podnosi organu uprave.

Oblik i sadržinu prijave iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Dopunske informacije

Član 16

Uz prijavu iz člana 15 stav 1 ovog zakona dostavljaju se informacije o toku stvaranja sorte i uzorci reprodukcionog materijala sorte za potrebe ispitivanja.

Sadržinu i način na koji se dostavljaju informacije i uzorci iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Uzorci reprodukcionog materijala sorte koja nije upisana u Registar sorti mogu se uvoziti radi ispitivanja i čuvanja za potrebe vođenja postupka zaštite sorte.

Ispitivanje urednosti prijave

Član 17

Organ uprave utvrđuje da li je prijava uredna, odnosno da li ispunjava uslove utvrđene ovim zakonom.

Ako utvrdi da prijava nije uredna, organ uprave, uz navođenje razloga, poziva podnosioca prijave da u roku od 15 dana od dana prijema obavještenja, otkloni utvrđene nedostatke.

Ako podnosilac prijave u roku iz stava 2 ovog člana ne otkloni nedostatke, prijava se odbacuje.

Upis u Registar prijava

Član 18

Ako utvrdi da je prijava uredna, organ uprave je upisuje u Registar prijava.

Sadržaj Registra prijava propisuje Ministarstvo.

Registar prijava vodi organ uprave.

2. Pravo prioriteta

Član 19

Oplemenjivač koji je podnio prijavu za zaštitu sorte kod nadležnog organa druge članice UPOV-a radi sticanja oplemenjivačkog prava ima pravo prioriteta u periodu od 12 mjeseci od dana podnošenja prijave.

Ako su dva ili više oplemenjivača, nezavisno jedan od drugog, stvorili, otkrili i razvili novu sortu, pravo prioriteta na zaštitu ima oplemenjivač koji je prvi podnio prijavu za zaštitu sorte organu uprave.

Radi sticanja prava prioriteta, podnosilac prijave dužan je da, u roku od 90 dana od dana podnošenja prijave, dostavi organu uprave dokaz o danu prioriteta.

Ako organ uprave prihvati dokaz o danu prioriteta, prijava se smatra podnijetom na dan prioriteta.

3. Ispitivanje sorte

Ispitivanje

Član 20

Ispitivanje sorte u cilju utvrđivanja ispunjenosti uslova za zaštitu sorte vrši se u oglednom polju i laboratoriji, u skladu sa zakonom.

Podnosilac prijave je dužan da organu uprave dostavi količinu reprodukcionog materijala sorte potrebnu za ispitivanje.

Ako podnosilac prijave ne dostavi potrebnu količinu reprodukcionog materijala, prijava se odbacuje.

Izvođač ogleda

Član 21

Ispitivanje sorte u oglednom polju i laboratoriji može da vrši pravno lice, koje u pogledu kadrova, opreme i uređaja ispunjava uslove za vršenje tih ispitivanja (u daljem tekstu: izvođač ogleda).

Uslove koje treba da ispunjava izvođač ogleda propisuje Ministarstvo.

Ispunjenost uslova iz stava 2 ovog člana utvrđuje organ uprave.

Obrada rezultata ispitivanja

Član 22

Organ uprave zaključuje ugovor sa izvođačem ogleda na osnovu sprovedenog javnog oglašavanja.

Obradu rezultata ispitivanja dobijenih u oglednom polju i laboratoriji vrši organ uprave.

Obrada rezultata iz stava 2 ovog člana vrši se po metodama koje propisuje Ministarstvo.

4. Odluka o zaštiti sorte i priznavanje oplemenjivačkog prava

Član 23

Organ uprave, na osnovu rezultata ispitivanja, donosi rješenje o zaštiti sorte ili odbijanju prijave za zaštitu sorte.

Na osnovu rješenja o zaštiti sorte, sorta se upisuje u Registar zaštićenih sorti.

Protiv rješenja o odbijanju zaštite sorte, podnosilac prijave ima pravo žalbe Ministarstvu.

U postupku po žalbi, ispitivanje sorte u oglednom polju i laboratoriji, radi supervizije, povjerava se drugom izvođaču ogleda.

Ukoliko rezultati supervizije potvrde da sorta ispunjava uslove za zaštitu, odnosno upis u Registar zaštićenih sorti, troškove supervizije snosi izvođač ogleda koji je utvrdio prve rezultate ispitivanja.

Ukoliko se supervizijom potvrde prvi rezultati ispitivanja, troškove supervizije snosi podnosilac žalbe.

Sadržaj Registra zaštićenih sorti propisuje Ministarstvo.

Registar zaštićenih sorti vodi organ uprave.

Podaci o zaštićenoj sorti, uključujući ime sorte i podatke o oplemenjivaču, nosiocu prava i njihovom sjedištu, odnosno prebivalištu, objavljuju se u "Službenom listu Republike Crne Gore", u roku od 30 dana od dana upisa u Registar zaštićenih sorti.

Dostupnost i povjerljivost podataka

Član 24

Zainteresovano lice može vršiti uvid u:

- 1) Registar prijava za zaštitu sorti;
- 2) rezultate ispitivanja sorti u postupku zaštite;
- 3) Registar zaštićenih sorti.

Ako proizvodnja sorte zahtijeva ponovnu upotrebu druge sorte (komponenta), podnosilac prijave može u prijavi zahtijevati da dokumenta i rezultati ispitivanja komponenti budu tretirani kao povjerljivi podaci.

5. Žalba

Pravo na žalbu

Član 25

Zainteresovano lice koje smatra da podnosiocu prijave ne pripada oplemenjivačko pravo ili da mu ne pripada pravo prioriteta ili da nijesu ispunjeni uslovi za zaštitu sorte u skladu sa ovim zakonom može da podnese žalbu na upis prijave u Registar prijava, odnosno upis sorte u Registar zaštićenih sorti Ministarstvu, u roku od 30 dana od dana objavljivanja podataka o upisu.

Žalba se podnosi u pisanoj formi, sa odgovarajućim dokazima.

Žalba iz stava 1 ovog člana dostavlja se podnosiocu prijave, odnosno nosiocu prava, sa pozivom da, u roku od 15 dana od dana prijema žalbe, dostavi odgovor na žalbu.

Odluka o žalbi na upis u Registar prijava

Član 26

Ako podnosilac prijave ne dostavi odgovor na žalbu u propisanom roku, smatraće se da je prijava povučena.

Ako podnosilac prijave dostavi odgovor na žalbu i zatraži da se o prijavi odluči, sa izmjenama i dopunama ili bez njih, o prijavi i žalbi odlučuje se istovremeno.

Žalba na upis u Registar zaštićenih sorti

Član 27

Žalbu na upis u Registar zaštićenih sorti može podnijeti lice koje smatra da sorta nije nova, različita od drugih sorti, uniformna i stabilna.

Žalba iz stava 1 ovog člana podnosi se Ministarstvu.

U postupku po žalbi može se naložiti dodatno ispitivanje sorte da bi se utvrdili navodi iz žalbe.

Na zahtjev organa koji odlučuje po žalbi, podnosilac žalbe dužan je da u roku od 15 dana dostavi dodatne informacije i dokumenta na kojima se zasniva žalba ili reprodukcioni materijal koji je potreban za ispitivanje.

Ako podnosilac žalbe ne postupi po zahtjevu iz stava 3 ovog člana, žalba se odbacuje.

Na osnovu rezultata postupka sprovedenog u vezi sa podnijetom žalbom, žalba se može usvojiti i poništiti upis u Registar zaštićenih sorti ili žalba odbiti.

IV. PRAVA I OBAVEZE NOSIOCA OPLEMENJIVAČKOG PRAVA

1. Prava

Obim oplemenjivačkog prava

Član 28

Nosilac oplemenjivačkog prava ima pravo da njegovo ime, odnosno naziv bude naznačen u spisima, registrima, ispravama i publikacijama.

Reprodukcioni materijal zaštićene sorte može se koristiti isključivo sa ovlašćenjem nosioca oplemenjivačkog prava, koji određuje uslove za davanje ovlašćenja.

Korišćenje reprodukcionog materijala zaštićene sorte uključuje pravo na:

- 1) proizvodnju ili reprodukciju (multiplikaciju) zaštićene sorte;
- 2) utvrđivanje uslova za reprodukciju zaštićene sorte;
- 3) ponudu zaštićene sorte na prodaju;
- 4) stavljanje u promet zaštićene sorte;
- 5) izvoz i uvoz zaštićene sorte;
- 6) skladištenje u svrhe iz tač. 1 do 5 stava 3 ovog člana.

Aktivnosti iz stava 3 tač. 1 do 6 ovog člana, koje se odnose na ubrani materijal, uključujući cijele biljke ili djelove biljaka, dobijen putem neovlašćenog korišćenja reprodukcionog materijala zaštićene sorte, vrše se uz ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava, osim ako je imao razumne mogućnosti da ostvari svoje pravo u odnosu na navedeni reprodukcioni materijal.

Ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava potrebno je i za korišćenje sorte:

1) koja je u osnovi izvedena sorta od zaštićene sorte, pri čemu zaštićena sorta nije sama po sebi izvedena sorta;

2) koja se ne može jasno razlikovati od zaštićene sorte;

3) čija proizvodnja zahtijeva ponovnu upotrebu zaštićene sorte.

Sorta se smatra izvedenom iz inicijalne sorte ako:

1) je pretežno izvedena iz inicijalne sorte ili sorte koja je pretežno izvedena iz inicijalne sorte, pri čemu zadržava osnovne karakteristike koje proizlaze iz genotipa ili iz kombinacije genotipova inicijalne sorte;

2) se jasno razlikuje od inicijalne sorte;

3) odgovara inicijalnoj sorti u ispoljavanju osnovnih osobina koje su posljedica genotipa ili kombinacije genotipova inicijalne sorte, izuzev razlika koje proizlaze iz samog čina izvođenja.

U smislu st. 5 i 6 ovog člana:

1) inicijalna sorta je sorta od koje je stvorena nova sorta;

2) u osnovi izvedena sorta je sorta nastala selekcijom prirodnog ili indukovanog mutanta ili somaklonalne varijante, kloniranjem somatične ćelije, selekcijom varijante individualne biljke inicijalne sorte, povratnim ukrštanjem ili transformacijom nastalom genetičkim inženjeringom.

Izuzeci od oplemenjivačkog prava

Član 29

Ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava nije potrebno za radnje koje se preduzimaju:

- za ličnu upotrebu i u nekomercijalne svrhe;
- u eksperimentalne svrhe;
- u svrhu oplemenjivanja drugih sorti, izuzev radnji iz člana 28 st. 3, 4 i 5 ovog zakona.

Organ uprave može, uzimajući u obzir potrebu da se sačuvaju prava oplemenjivača, da ograniči oplemenjivačka prava, uz nadoknadu koja ne može biti niža od tržišne, u odnosu na bilo koju sortu, u cilju omogućavanja poljoprivrednicima da za reprodukciju koriste ubrani materijal dobijen od zaštićene sorte na sopstvenom posjedu.

Domet oplemenjivačkog prava

Član 30

Oplemenjivačko pravo ne obuhvata reprodukcioni materijal bilo koje vrste zaštićene sorte, ubrani materijal, uključujući cijele biljke ili djelove biljaka i bilo koji proizvod dobijen od ubranog materijala (u daljem tekstu: materijal) stavljen u promet od strane nosioca oplemenjivačkog prava ili uz njegovu saglasnost na teritoriji Republike, osim u slučaju daljeg umnožavanja sorte ili izvoza materijala sorte u državu koja ne štiti sorte biljnih rodova ili vrste kojoj ta sorta pripada, ako se materijal ne izvozi u svrhu konačne upotrebe.

Privremena zaštita

Član 31

U periodu od podnošenja prijave za zaštitu sorte do donošenja rješenja o zaštiti sorte, nosiocu oplemenjivačkog prava pripada odgovarajuća naknada koju je dužno da plati svako lice koje je tokom tog perioda koristilo sortu bez ovlašćenja nosioca oplemenjivačkog prava.

Više oplemenjivača, oplemenjivač i poslodavac

Član 32

Ako su dva ili više lica zajedno stvorili ili otkrili i razvili sortu, imaju jednako pravo na zaštitu. Prava i obaveze ovih lica mogu se urediti ugovorom.

Ako je sorta stvorena, otkrivena i razvijena u radnom odnosu, prava zaposlenog lica koje je sortu stvorilo, otkrilo i razvilo i prava poslodavca utvrđuju se ovim zakonom, opštim aktima i ugovorom između poslodavca i zaposlenog, odnosno njihovih zastupnika.

2. Obaveze

Održavanje zaštićene sorte

Član 33

Nosilac oplemenjivačkog prava dužan je da održava zaštićenu sortu ili njene nasljedne komponente u nepromijenjenom obliku tokom perioda zaštite sorte.

Praćenje održavanja sorte

Član 34

Organ uprave utvrđuje da li nosilac oplemenjivačkog prava zaštićenu sortu ili njene nasljedne komponente održava u nepromijenjenom obliku tokom perioda zaštite.

Ako organ uprave utvrdi da nosilac oplemenjivačkog prava nije uspio da održi sortu, donijeće rješenje o ukidanju oplemenjivačkog prava.

Obezbjeđivanje uzoraka sorte

Član 35

Na zahtjev organa uprave, nosilac oplemenjivačkog prava je dužan da obezbijedi potrebnu količinu uzoraka reprodukcionog materijala ili nasljednih komponenti zaštićene sorte, radi utvrđivanja ili obnavljanja uzorka sorte ili uporednog ispitivanja radi zaštite drugih sorti.

Na zahtjev organa uprave, nosilac oplemenjivačkog prava je dužan da održava ili čuva uzorak sorte.

V. LICENCA

Prenos oplemenjivačkog prava

Član 36

Nosilac oplemenjivačkog prava može svoja prava u odnosu na zaštićenu sortu prenijeti, u cjelini ili djelimično, na drugo lice (u daljem tekstu: licenca).

Licenca se prenosi ugovorom o licenci koja mora biti u pisanoj formi i sadrži: obim prava, vrijeme na koje se pravo prenosi i visinu naknade za korišćenje tog prava, ako je ugovorena.

Nosilac oplemenjivačkog prava dužan je da ugovor o licenci dostavi organu uprave, radi upisa u Registar zaštićenih sorti.

Prinudna licenca

Član 37

Ako nosilac oplemenjivačkog prava odbije da drugim licima ustupi ovlašćenje na ekonomsko iskorišćavanje zaštićene sorte ili im postavlja neopravdane uslove za takvo ustupanje, na zahtjev zainteresovanog lica i posle razmatranja svakog pojedinačnog slučaja, organ uprave može dati prinudnu licencu, pod uslovom da je njeno iskorišćavanje od javnog interesa za razvoj biljne proizvodnje, zaštitu i unapređenje životne sredine ili za određenu granu privrede.

Zainteresovano lice dužno je da dokaže da je, prije podnošenja zahtjeva iz stava 1 ovog člana, pokušalo da dobije ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava za korišćenje zaštićene sorte pod razumnim ekonomskim uslovima i da ovlašćenje nije dobilo u razumnom roku.

Prinudna licenca iz stava 1 ovog člana će biti data samo zainteresovanom licu koje dokaže da raspolaže mogućnostima i kapacitetima potrebnim za ekonomsko iskorišćavanje zaštićene biljne sorte.

Rok za traženje prinudne licence

Član 38

Zahtjev za davanje prinudne licence ne može se podnijeti prije isteka roka od četiri godine od dana podnošenja prijave, odnosno tri godine od dana priznanja oplemenjivačkog prava, zavisno od toga koji od ova dva roka kasnije ističe.

Prinudna licenca neće biti data, ako nosilac oplemenjivačkog prava dokaže da postoje razlozi koji opravdavaju njegovo odbijanje davanja ovlašćenja za korišćenje zaštićene sorte, odnosno uslove za korišćenje.

Naknada za prinudnu licencu

Član 39

Nosilac prinudne licence dužan je da nosiocu oplemenjivačkog prava plaća naknadu koju sporazumno odrede obje strane. Ako nema sporazuma o visini i načinu plaćanja naknade, naknadu određuje nadležni sud, imajući u vidu okolnosti svakog pojedinačnog slučaja i ekonomsku vrijednost prinudne licence.

Obim i trajanje prinudne licence

Član 40

Obim i trajanje prinudne licence ograničeno je svrhom za koju je data.

Prinudna licenca ne može da bude isključiva.

Prinudna licenca se može prenositi samo zajedno s privrednim društvom, odnosno dijelom privrednog društva u kome se koristi.

Prinudna licenca daje se prvenstveno za snabdijevanje domaćeg tržišta.

Prinudna licenca može se ukinuti, ako i kada okolnosti koje su do nje dovele prestanu da postoje i ako je malo vjerovatno da će se ponovo javiti. Na obrazložen zahtjev, organ uprave preispituje dalje postojanje tih okolnosti.

Prinudna licenca može se ukinuti i kada organ uprave utvrdi da lice kome je licenca odobrena ne ispunjava uslove pod kojima je odobrena.

Obaveza isporuke reprodukcionog materijala

Član 41

Nosilac oplemenjivačkog prava dužan je da, na zahtjev organa uprave, uz plaćanje odgovarajuće naknade, isporuči licu kome je data prinudna licenca količinu reprodukcionog materijala koja je neophodna za korišćenje prinudne licence.

VI. PRESTANAK OPLEMENJIVAČKOG PRAVA

Razlozi za prestanak oplemenjivačkog prava

Član 42

Oplemenjivačko pravo prestaje prije isteka roka iz člana 6 ovog zakona, ako:

- 1) nosilac oplemenjivačkog prava u pisanoj formi izjavi organu uprave da želi prestanak oplemenjivačkog prava, i to danom navedenim u izjavi, odnosno danom prijema izjave;
- 2) smrću, odnosno prestankom postojanja nosioca oplemenjivačkog prava, ako nema nasljednika, odnosno pravnog sljedbenika, danom smrti, odnosno prestanka postojanja;
- 3) ako godišnji troškovi zaštite sorte nijesu plaćeni na dan dospjeća troškova.

Rješenje o prestanku oplemenjivačkog prava donosi organ uprave i upisuje ga u Registar zaštićenih sorti.

Ništavost

Član 43

Organ uprave može oglasiti ništavim rješenje o zaštiti sorte za sve vrijeme trajanja zaštite, po službenoj dužnosti ili na predlog zainteresovanog lica, ako:

- 1) utvrdi da u vrijeme kada je priznato oplemenjivačko pravo sorta nije bila nova ili nije različita od drugih sorti;
- 2) utvrdi da je odluka o priznanju oplemenjivačkog prava prevashodno bila zasnovana na informacijama i dokumentaciji obezbijedenim od strane podnosioca zahtjeva, a uslovi stabilnosti i uniformnosti nijesu bili zadovoljeni u vrijeme kada je priznato oplemenjivačko pravo;
- 3) je oplemenjivačko pravo utvrđeno u korist lica koje na to nije imalo pravo, osim u slučaju kada je u međuvremenu oplemenjivačko pravo prenijeto na lice koje na to ima pravo.

Rješenje iz stava 1 ovog člana se upisuje u Registar zaštićenih sorti.

Po pravosnažnosti rješenja iz stava 1 ovog člana, organ uprave briše sortu iz Registra zaštićenih sorti.

Na rješenje iz stava 1 ovog člana može se izjaviti žalba Ministarstvu.

Ukidanje rješenja

Član 44

Organ uprave ukida rješenje o zaštiti sorte, ako:

- 1) utvrdi da sorta više nije uniformna ili stabilna;
- 2) nosilac oplemenjivačkog prava ne obezbijedi organu uprave informacije, dokumenta ili materijal koji se smatraju neophodnim za potvrđivanje održavanja sorte;
- 3) nosilac oplemenjivačkog prava u propisanom roku ne predloži drugo ime za sortu, ako je naziv sorte ukinut nakon priznanja prava;
- 4) oplemenjivač ne plati naknadu za održavanje oplemenjivačkog prava.

Rješenje iz stava 1 ovog člana se upisuje u Registar zaštićenih sorti.

Po pravosnažnosti rješenja iz stava 1 ovog člana, organ uprave briše sortu iz Registra zaštićenih sorti.

VII. TROŠKOVI

Član 45

Troškove ispitivanja sorti u oglednom polju i laboratoriji i godišnje troškove zaštite sorti snosi podnosilac prijave, odnosno nosilac oplemenjivačkog prava.

Visinu troškova iz stava 1 ovog člana utvrđuje Ministarstvo.

VIII. GRAĐANSKO-PРАВNA ZAŠTITA

Član 46

Nosilac oplemenjivačkog prava, odnosno njegov pravni sljedbenik ili nasljednik može podnijeti tužbu protiv lica koje povrijeđuje njegovo pravo, preduzimanjem, bez ovlaštenja, radnji iz člana 28 st. 2, 3 i 4 ovog zakona i zahtijevati:

- 1) da se utvrdi povreda oplemenjivačkog prava;
- 2) zabranu radnji koje predstavljaju povredu oplemenjivačkog prava;
- 3) naknadu štete nastale povredom oplemenjivačkog prava, uključujući stvarnu štetu, izmaklu dobit i opravdane troškove nastale u vezi sa zastupanjem u postupcima za zaštitu prava;
- 4) objavljivanje presude o trošku tuženog;
- 5) da se zaplijene, odnosno unište, bez naknade, predmeti i oprema koji su pretežno korišćeni za povredu oplemenjivačkog prava;
- 6) da se zaplijene, odnosno unište, bez naknade, proizvodi nastali prilikom povrede oplemenjivačkog prava.

Na pitanja u vezi s naknadom štete nanijete povredom oplemenjivačkog prava, koja nijesu uređena ovim zakonom, primenjuju se opšti propisi o naknadi štete.

Ukoliko je povreda oplemenjivačkog prava učinjena namjerno ili krajnjom nepažnjom, tužilac može, umjesto iznosa štete iz stava 1 tačka 3 ovog člana, da zahtijeva naknadu u visini trostrukog iznosa naknade za zakonito korišćenje oplemenjivačkog prava.

Zastarjelost

Član 47

Tužba iz člana 46 stav 1 ovog zakona može se podnijeti u roku od tri godine od dana saznanja za povredu i učinioca, ali ne poslije isteka roka od pet godina od dana učinjene povrede.

Postupak po tužbi za povredu oplemenjivačkog prava je hitan.

Privremene mjere

Član 48

Na zahtjev nosioca oplemenjivačkog prava, koji učini vjerovatnim da je njegovo pravo povrijeđeno ili da će biti povrijeđeno, sud može da odredi privremenu mjeru oduzimanja ili isključenja iz prometa predmeta kojima se vrši povreda, odnosno mjeru zabrane nastavljanja započetih radnji kojima bi se mogla izvršiti povreda.

Obezbjedenje dokaza

Član 49

Na zahtjev nosioca oplemenjivačkog prava, koji učini vjerovatnim da je njegovo pravo povrijeđeno, odnosno da može doći do povrede tog prava ili da postoji opasnost od nastanka neotklonjive štete, kao i da postoji opravdana sumnja da će dokazi o tome biti uništeni ili da će ih kasnije biti nemoguće pribaviti, sud može odrediti mjeru obezbjedenja dokaza bez prethodnog obavještenja ili saslušanja lica od koga se dokazi prikupljaju.

Obezbjedenjem dokaza, u smislu stava 1 ovog člana, smatra se pregled prostorija, knjiga, dokumenata, baza podataka i drugo, kao i zaplena dokumenata i proizvoda nastalih povredom oplemenjivačkog prava, kao i ispitivanje svjedoka i vještaka.

Licu od koga se dokazi prikupljaju, rješenje suda o određivanju mjere obezbjedenja dokaza biće uručeno u trenutku prikupljanja dokaza, a odsutnom licu čim to postane moguće.

Predlog za određivanje privremene mjere

Član 50

Mjere iz čl. 48 i 49 ovog zakona mogu se tražiti i prije podnošenja tužbe.

U slučaju iz stava 1 ovog člana, rješenjem kojim se određuje privremena mjera odrediće se rok u kome mora biti podnijeta tužba, s tim da taj rok ne može biti kraći od 30 dana od dana izvršenja mjere.

Žalba protiv rješenja kojim je sud odredio privremenu mjeru ne odlaže izvršenje rješenja.

Obaveza tuženog da dostavi podatke

Član 51

Sud može naložiti tuženom da da obavještenja o trećim licima koja su povezana sa povredom ili preda dokumente koji su u vezi sa povredom.

Lice koje ne izvrši svoju obavezu iz stava 1 ovog člana odgovara za štetu koja iz toga proizađe.

IX. INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 52

Inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ uprave preko fitosanitarnog inspektora, u skladu sa zakonom.

1. Ovlašćenja fitosanitarnog inspektora

Član 53

Fitosanitarni inspektor vrši inspekcijski nadzor naročito u odnosu na:

- 1) ispitivanje različitosti, stabilnosti, uniformnosti sorti u oglednom polju ili laboratoriji kod izvođača ogleđa;
- 2) ispunjavanje uslova izvođača ogleđa za vršenje ispitivanja sorte u oglednom polju ili laboratoriji;
- 3) proizvodnju i promet reproduktionog materijala sorti koje su zaštićene po ovom zakonu;
- 4) uvoza i izvoza reproduktionog materijala zaštićenih sorti;
- 5) sprovođenje licencnih prava;
- 6) korišćenja imena zaštićene sorte;
- 7) uzimanje uzorka reproduktionog materijala bez naknade, radi utvrđivanja ispunjenosti uslova propisanih ovim zakonom.

2. Upravne mjere i radnje

Član 54

Pored upravnih mjera i radnji propisanih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, fitosanitarni inspektor, kada utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, preduzima i sljedeće upravne mjere i radnje:

- 1) zabrani stavljanje u promet, uvoz ili izvoz reproduktionog materijala sorti, ako utvrdi da reproduktioni materijal ne ispunjava uslove navedene u ovom zakonu;
- 2) zabrani izvođaču ogleđa ispitivanje sorti u oglednom polju i laboratoriji, ako ne otkloni nedostatke u pogledu uslova propisanih ovim zakonom.

X. KAZNE NE ODREDBE

Član 55

Novčanom kaznom od dvjestostrukog do tristostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici kazniće se za prekršaj organ, privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, ako:

- 1) koristi ime sorte koje nije odobreno rješenjem organa uprave (član 12 stav 8);
- 2) koristi ime sorte koje je identično ili veoma slično imenu zaštićene sorte iste ili bliske vrste, kao i poslije prestanka korišćenja zaštićene sorte, u slučaju da ime zaštićene sorte ima poseban značaj u odnosu na sortu (član 13);
- 3) ne održava zaštićenu sortu ili njene nasljedne komponente u nepromijenjenom obliku, tokom trajanja perioda zaštite sorte (član 33).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od dvadesetostrukog iznosa.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom od petnaestostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, pored novčane kazne, može se izreći i zaštitna mjera privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu ili preduzetniku zabrana obavljanja djelatnosti u trajanju od jednog do šest mjeseci.

Član 56

Novčanom kaznom od stopepedesetostrukog do dvjestostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici kazniće se za prekršaj organ, privredno društvo odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, ako:

1) na zahtjev organa uprave ne obezbijedi potrebnu količinu uzorka reproduccionog materijala ili nasljednih komponenti zaštićene sorte radi utvrđivanja ili obnavljanja uzorka sorte ili preduzimanja uporednih ispitivanja radi zaštite drugih sorti ili ako ne održava ili ne čuva uzorak za potrebe organa uprave (član 35);

2) organu uprave ne dostavi ugovor o licenci radi upisa u Registar zaštićenih sorti (član 36 stav 3);

3) na zahtjev organa uprave ne isporuči licu kome je data prinudna licenca količinu reproduccionog materijala koja je neophodna za korišćenje prinudne licence (član 41).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice, kao i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od petnaestostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici.

XI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Zaštita poznatih sorti

Član 57

Izuzetno od člana 7 ovog zakona, organ uprave može priznati oplemenjivačko pravo i za sortu koja nije nova na dan stupanja na snagu ovog zakona:

1) ako je prijava podnesena u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovog zakona;

2) ako je sorta:

- upisana u odgovarajući registar sorti koji priznaje organ uprave;
- predmet oplemenjivačkog prava u članici UPOV ili predmet prijave u članici UPOV, ako ta prijava vodi priznavanju oplemenjivačkog prava;
- predmet dokaza o datumu kada je sorta prestala da bude nova u skladu sa članom 7 ovog zakona, prihvatljivog za organ uprave.

Trajanje oplemenjivačkog prava priznatog u skladu sa stavom 1 ovog člana računa se počev od dana:

- upisa iz stava 1 tačka 2 alineja 1 ovog člana;
- kada je priznato oplemenjivačko pravo iz stava 1 tačka 2 alineja 2 ovog člana;
- kada je sorta prestala da bude nova u skladu sa odredbom iz stava 1 tačka 2 alineja 3 ovog člana.

Kada je to od uticaja na odluku organa uprave, u obzir se uzima najraniji od datuma iz stava 2 ovog člana.

Kada je oplemenjivačko pravo priznato u skladu sa stavom 1 ovog člana, nosilac prava je dužan da, pod razumnim uslovima, ustupi licencu kako bi se omogućilo savjesno korišćenje sorte koje je treće lice započelo u dobroj vjeri prije podnošenja prijave za priznanje prava u skladu sa stavom 1 ovog člana.

Član 58

Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja propisa na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona primjenjivaće se propisi donijeti na osnovu Zakona o zaštiti sorti poljoprivrednog i šumskog bilja ("Službeni list SRJ", br. 12/98, 28/2000, 37/02), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 59

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zaštiti sorti poljoprivrednog i šumskog bilja ("Službeni list SRJ", br. 12/98, 28/2000, 37/02).

Stupanje na snagu

Član 60

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

SU-SK Broj 01-358/6
Podgorica, 24. jula 2007. godine

Ustavotvorna Skupština Republike Crne Gore

Predsjednik,
Ranko Krivokapić, s.r.

IZMENE

Na osnovu člana 95 tačke 3 Ustava Crne Gore donosim
Ukaz o proglašenju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti biljnih sorti
Proglašavam Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti biljnih sorti, koji je donijela
Skupština Crne Gore na sedmoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2008. godini, dana 29.
jula 2008. godine.

Broj: 01-1541/2
Podgorica, 4. avgusta 2008. godine

Predsjednik Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti biljnih sorti
Zakon je objavljen u "Službenom listu CG", br. 48/2008 od 11.8.2008. godine.

Član 1

U Zakonu o zaštiti biljnih sorti ("Službeni list RCG", broj 48/07), u članu 2 tačka 3 mijenja se i glasi:

"3) **oplemenjivač** je:

- lice koje je stvorilo ili otkrilo i razvilo novu sortu;
- poslodavac lica iz alineje 1 ove tačke ili lice koje ga je unajmilo za taj posao;
- pravni sljedbenik lica iz alineje 1, odnosno 2 ove tačke."

Član 2

U članu 3 riječi: "Republici (u daljem tekstu: Republika)" brišu se.

Član 3

U članu 6 riječi: "20 godina" zamjenjuju se riječima: "25 godina", a riječi: "25 godina" zamjenjuju se riječima: "35 godina".

Član 4

U članu 7 u stavu 1 i u drugim odredbama zakona, riječ "Republika", u odgovarajućem padežu, zamjenjuje se riječima "Crna Gora", u odgovarajućem padežu.

U stavu 2 riječi: "stavljena u promet" zamjenjuju se riječima: "njome raspolagano".

Član 5

U članu 8 stav 2 mijenja se i glasi:

"Posebno, smatra se da podnošenje prijave za priznavanje oplemenjivačkog prava, odnosno za upis u zvanični registar sorti, u bilo kojoj državi, takvu sortu čini opšte poznatom, počev od dana podnošenja prijave, pod uslovom da takva prijava vodi priznavanju prava, odnosno upisu u zvanični registar sorti."

Član 6

U članu 11 u stavu 2 druga rečenica briše se.

Poslije stava 2 dodaje se novi stav koji glasi:

"Kada je predloženo ime sorte nepodobno za upotrebu u Crnoj Gori, oplemenjivač je dužan da predloži novo ime, koje se, ukoliko je podobno, upisuje u Registar prijava i Registar zaštićenih sorti."

Dosadašnji st. 3 i 4 postaju st. 4 i 5.

Dosadašnji stav 5, koji postaje stav 6, mijenja se i glasi:

"Obaveza da se koristi ime sorte ne prestaje istekom perioda zaštite sorte iz člana 6 ovog zakona, osim u slučaju kada, u skladu sa odredbom stava 8 ovog člana, prethodno pravo onemogućava takvo korišćenje."

Dosadašnji st. 6 i 7 postaju st. 7 i 8.

Član 7

U članu 12 stav 3 mijenja se i glasi:

"Zainteresovano lice može, u roku od 60 dana od dana objavljivanja predloženog imena, podnijeti prigovor na predlog imena."

U stavu 6 riječi: "u roku od 30 dana" zamjenjuju se riječima: "u roku od 60 dana".

Član 8

U članu 13 u stavu 1 u tački 3 riječi: "st. 3 i 7" i tač. 4, 5 i 6 brišu se.

Član 9

Član 16 mijenja se i glasi:

"Uz prijavu iz člana 15 stav 1 ovog zakona dostavljaju se informacije, isprave i materijali potrebni za ispitivanje.

Način dostavljanja informacija, isprava i materijala iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo."

Član 10

U članu 17 u stavu 2 riječi: "od 15" zamjenjuju se riječima: "od 30".

Član 11

U članu 19 u stavu 2 zarez poslije riječi "stvorili" zamjenjuje se riječju "ili".

U stavu 3 riječi: "90 dana" zamjenjuju se riječima: "tri mjeseca".

Poslije stava 4 dodaju se dva nova stava koji glase:

"Oplemenjivač može, tokom perioda od dvije godine po isteku prava prioriteta ili u slučaju kada je prva prijava odbačena ili povučena, u primjerenom roku, poslije odbacivanja, odnosno povlačenja prijave, da obezbijedi organu uprave potrebne informacije, isprave ili materijale potrebne za ispitivanje prijave.

Rok iz stava 5 ovog člana utvrđuje se propisom Ministarstva."

Član 12

Član 20 mijenja se i glasi:

"Odluka o priznavanju oplemenjivačkog prava zasniva se na ispitivanju ispunjenosti uslova propisanih ovim zakonom. Tokom ispitivanja, organ uprave može da uzgoji vrstu ili da sprovede druge neophodne provjere, da odredi uzgajanje ili sprovođenje drugih neophodnih provjera, odnosno da uzme u obzir rezultate ranijeg uzgoja i ranijih ispitivanja. Organ uprave može da, za potrebe ispitivanja, zahtijeva od oplemenjivača da dostavi potrebne podatke, isprave ili materijale."

Član 13

U članu 21 stav 1 mijenja se i glasi:

"Ispitivanje sorte može da vrši fizičko ili pravno lice, koje u pogledu kadra, opreme i uređaja ispunjava uslove za vršenje tih ispitivanja (u daljem tekstu: izvođač oglada)."

Član 14

U članu 22 stav 2 mijenja se i glasi:

"Obradu rezultata ispitivanja dobijenih od izvođača oglada vrši organ uprave."

Član 15

U članu 25 u stavu 1 riječi: "u roku od 30" zamjenjuju se riječima: "u roku od 60".

Član 16

U članu 28 u stavu 3 uvodna rečenica mijenja se i glasi:

"Pod uslovima iz čl. 29 i 30 ovog zakona ovlašćenje oplemenjivača potrebno je za sljedeće radnje u vezi sa reprodukcijom materijalom zaštićene sorte:"

U stavu 3 tačka 4 mijenja se i glasi:

"4) prodaja ili stavljanje u promet na drugi način zaštićene sorte;"

U stavu 4 riječ "Aktivnosti" zamjenjuje se riječima: "Pod uslovima iz čl. 29 i 30 ovog zakona, radnje".

Stav 5 mijenja se i glasi:

"Ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava potrebno je i za radnje iz st. 3 i 4 ovog člana, u vezi sa sortom:"

U stavu 6 u uvodnoj rečenici poslije riječi "smatra" dodaju se riječi: "u osnovi".

Stav 7 mijenja se i glasi:

"U smislu stava 5 tač. 1 i 6 ovog člana, u osnovi izvedena sorta može se dobiti, na primjer, selekcijom prirodnog ili indukovanog mutanta ili somaklonalne varijante, kloniranjem somatične ćelije, selekcijom varijante individualne biljke inicijalne sorte, povratnim ukrštanjem ili transformacijom nastalom genetičkim inženjeringom."

Član 17

U članu 29 u stavu 1 alineja 3 mijenja se i glasi:

"u svrhu oplemenjivanja drugih sorti, izuzev u slučaju primjene člana 28 stav 5 ovog zakona, radnje iz člana 28 st. 3 i 4 ovog zakona koje se preduzimaju u odnosu na takve druge sorte."

Stav 2 mijenja se i glasi:

"Ministarstvo može, uzimajući u obzir potrebu da se sačuvaju prava oplemenjivača, u razumnim granicama ograniči oplemenjivačka prava, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne u odnosu na određene poljoprivredne usjeve, u cilju omogućavanja poljoprivrednicima da za reprodukciju na sopstvenom posjedu koriste ubrani materijal dobijen sađenjem zaštićene sorte na sopstvenom posjedu."

Poslije stava 2 dodaju se dva nova stava koji glase:

"Ministarstvo propisuje listu poljoprivrednih usjeva iz stava 2 ovog člana.

Izuzetak iz st. 1 i 2 ovog člana ne primjenjuje se na voće, ukrasno bilje i povrće."

Član 18

Naslov iznad i član 30 mijenjaju se i glase:

"Iscrpljenje oplemenjivačkog prava

Član 30

Oplemenjivačko pravo ne obuhvata radnje u odnosu na materijal zaštićene sorte, ili na sortu iz člana 28 stav 5 ovog zakona, koju je na teritoriji Crne Gore prodao ili na drugi način stavio u promet oplemenjivač, ili koja je prodana ili na drugi način stavljena u promet uz njegovu saglasnost, ili u odnosu na materijal dobijen iz takvog materijala, osim kada takve radnje:

- 1) uključuju dalje umnožavanje predmetne sorte;
- 2) uključuju izvoz materijala te sorte, koji omogućava umnožavanje u državu, koja ne štiti sorte biljnih vrsta ili rodova, kojima ta sorta pripada, osim u slučaju izvoza materijala, radi konačne potrošnje.

U smislu stava 1 ovog člana, materijal, u odnosu na sortu, ima sljedeće značenje:

- 1) bilo koja vrsta materijala za umnožavanje;
- 2) ubrani materijal, uključujući cijele biljke ili djelove biljaka;
- 3) bilo koji proizvod dobijen od ubranog materijala."

Član 19

Član 31 mijenja se i glasi:

"U periodu od objavljivanja prijave za zaštitu sorte do donošenja rješenja o zaštiti sorte, nosiocu oplemenjivačkog prava pripada odgovarajuća naknada, koju je dužno da plati svako lice koje je tokom tog perioda vršilo radnje za koje se, kada je oplemenjivačko pravo priznato, zahtijeva ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava u skladu sa odredbama člana 28 ovog zakona."

Član 20

U članu 32 u stavu 2 zarez poslije riječi "stvorena" zamjenjuje se riječju "ili".

Član 21

Član 33 mijenja se i glasi:

"Nosilac oplemenjivačkog prava dužan je da obezbijedi održavanje zaštićene sorte u nepromijenjenom obliku tokom perioda zaštite sorte."

Član 22

U članu 34 stav 1 briše se.

Član 23

U članu 35 stav 1 mijenja se i glasi:

"Na zahtjev organa uprave, nosilac oplemenjivačkog prava dužan je da obezbijedi potrebnu količinu uzoraka reproduktionog materijala zaštićene sorte, koja je neophodna za utvrđivanje održavanja sorte."

Član 24

Naslov iznad i član 36 mijenjaju se i glase:

"Prenos oplemenjivačkog prava i davanje licence

Član 36

Nosilac oplemenjivačkog prava može svoja prava u odnosu na zaštićenu sortu prenijeti u cjelini ili dati licencu za pojedina prava drugom licu.

Prenos prava i davanje licence vrši se pisanim ugovorom, koji mora da sadrži: obim prava, vrijeme na koje se pravo prenosi i visinu naknade za korišćenje tog prava, ako je ugovorena.

Radi upisa u Registar zaštićenih sorti, nosilac oplemenjivačkog prava dužan je da organ uprave obavijesti o prenosu prava ili davanju licence. Obavještenje mora da sadrži podatke o licu na koje je pravo prenijeto, odnosno o licu kojem je data licenca, obimu prava i vremenu na koje je pravo prenijeto, odnosno licenca data."

Član 25

U članu 37 stav 2 mijenja se i glasi:

"Zainteresovano lice dužno je da dokaže da je, prije podnošenja zahtjeva iz stava 1 ovog člana, pokušalo da dobije ovlašćenje nosioca oplemenjivačkog prava za preduzimanje radnji iz člana 28 ovog zakona pod razumnim ekonomskim uslovima i da ovlašćenje nije dobilo u razumnom roku."

Član 26

U članu 42 u stavu 1 tačka 3 briše se.

Član 27

U članu 44 u stavu 1 poslije tačke 4 dodaje se nova tačka koja glasi: "5) godišnji troškovi zaštite sorte nijesu plaćeni na dan dospjeća troškova."

Član 28

Član 52 mijenja se i glasi:

"Radi zaštite oplemenjivačkog prava stečenog u skladu sa ovim zakonom, inspekcijiski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ uprave preko fitosanitarnog inspektora, u skladu sa zakonom.

Odredbe drugih propisa koji uređuju proizvodnju, odobravanje i stavljanje u promet materijala zaštićenih sorti, uvoz ili izvoz takvih materijala, ne mogu uticati na primjenu ovog zakona."

Član 29

U članu 53 tač. 3 i 4 brišu se.

Tačka 5, koja postaje tačka 3, mijenja se i glasi:

"3) radnje iz člana 28 ovog zakona preduzete bez ovlaštenja nosioca oplemenjivačkog prava u odnosu na zaštićenu sortu;"

Tač. 6 i 7 postaju tač. 4 i 5.

Član 30

U članu 54 u tački 1 poslije riječi "zakonu" dodaju se riječi: "ili da je pravo nosioca oplemenjivačkog prava povrijeđeno".

Član 31

U članu 55 u stavu 1 tačka 2 briše se.

U članu 55 u stavu 1 tačka 3, koja postaje tačka 2, mijenja se i glasi:

"2) bez ovlaštenja nosioca oplemenjivačkog prava proizvodi ili reprodukuje, održava radi razmnožavanja, prodaje ili stavlja u promet na drugi način, izvozi, uvozi ili skladišti u bilo koju od ovih namjena, zaštićenu sortu (član 28 stav 3)."

Član 32

U članu 56 stav 1 mijenja se i glasi:

"Novčanom kaznom od stope desetostrukog do dvjestostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori kazniče se za prekršaj organ, privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, ako na zahtjev organa uprave ne obezbijedi licu kojem je data prinudna licenca odgovarajuću količinu reprodukcionog materijala potrebnog za korišćenje prinudne licence (član 41)."

Član 33

Poslije člana 57 dodaje se novi član koji glasi:

"Član 57a

Odredbe Zakona o primjeni propisa koji uređuju zaštitu prava intelektualne svojine ("Službeni list RCG", broj 45/05) i Uredbe o postupanju carinskog organa sa robom za koju postoji osnovana sumnja da se njome povrjeđuju prava intelektualne svojine ("Službeni list RCG", broj 25/05) shodno se primjenjuju na oplemenjivačko pravo utvrđeno ovim zakonom."

Član 34

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

SU-SK Broj 01-530/6

Podgorica, 29. jula 2008. godine

Skupština Crne Gore

Predsjednik,
Ranko Krivokapić, s.r.

42. Zakon o sredstvima za ishranu bilja

Zakon o sredstvima za ishranu bilja

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. [48/2007](#) i "Službenom listu CG", br. [76/2008](#).

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi za proizvodnju, promet, karakteristike i primjenu sredstava za ishranu bilja, kao i druga pitanja od značaja za proizvodnju i promet sredstava za ishranu bilja.

Ako sredstva za ishranu bilja sadrže i sredstva za zaštitu bilja, na promet i primjenu sredstava za ishranu bilja primjenjuju se i propisi kojima se uređuju sredstva za zaštitu bilja.

Ako sredstva za ishranu bilja sadrže i opasne materije, na promet i primjenu sredstava za ishranu bilja primjenjuju se i propisi kojima se uređuju opasne materije.

Član 2

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) sredstva za ishranu bilja su đubriva, biostimulatori, oplemenjivači zemljišta i supstrati;
- 2) đubrivo je hemijsko jedinjenje mineralnog i organskog porijekla i mješavine tih jedinjenja, bez obzira na agregatno stanje, kao i neki mikroorganizmi, koje se koristi za direktnu ili indirektnu ishranu bilja i poboljšanje plodnosti zemljišta;
- 3) mineralno (neorgansko) đubrivo je đubrivo u kojem se hranjivi elementi nalaze u obliku neorganskih soli dobijenih ekstrakcijom, industrijskim postupcima koji mogu biti fizički ili hemijski;
- 4) organsko đubrivo je đubrivo koje sadrži hranjive elemente u obliku organske materije biljnog ili životinjskog porijekla, dobijeno preradom ili sintezom organskih jedinjenja;
- 5) supstrat je proizvod koji služi kao podloga za ukorijenjavanje biljaka, a može biti organskog (treset, kompost i sl.) ili mineralnog (aktivna zemlja, zeolit, tuf, perlit, grodan i sl.) porijekla;
- 6) oplemenjivač zemljišta je materija koja se dodaje u zemljište radi poboljšanja fizičkih ili hemijskih svojstava ili biološke aktivnosti zemljišta;
- 7) biostimulatori su supstance sintetičkog ili prirodnog porijekla (hormoni, vitamini, aminokiseline, humusne kiseline i sl.), koje stimulatивно djeluju na fiziološko biohemijske procese u biljkama;
- 8) biljna hraniva su hemijski elementi neophodni za normalan rast i razvoj biljaka;
- 9) primarna hraniva su azot, fosfor i kalijum;
- 10) sekundarna hraniva su kalcijum, magnezijum, natrijum i sumpor;
- 11) mikrohraniva su gvožđe, bor, cink, kobalt, bakar, mangan, molibden, i selen;
- 12) prosto (jednokomponentno) đubrivo je đubrivo koje sadrži samo jedno od primarnih hraniva;
- 13) složeno (višekomponentno) đubrivo je đubrivo koje sadrži najmanje dva primarna hraniva, dobijena hemijskim postupkom ili miješanjem ili kombinacijom oba načina;
- 14) kompleksno đubrivo je složeno đubrivo dobijeno hemijskom reakcijom, rastvaranjem ili granulacijom - u čvrstom stanju i koje sadrži najmanje dva primarna hraniva;
- 15) miješano đubrivo je đubrivo koje se dobija suvim miješanjem nekoliko đubriva, bez hemijske reakcije;
- 16) folijarno đubrivo je đubrivo namijenjeno prihrani biljaka preko lista;
- 17) tečno đubrivo je đubrivo u suspenziji ili rastvoru;
- 18) rastvoreno đubrivo je tečno đubrivo koje ne sadrži čvrste čestice;
- 19) suspenzija đubriva je đubrivo od dvije faze, u kome se čvrste čestice održavaju u suspenziji u tečnoj fazi;
- 20) tolerancija je dozvoljeno odstupanje sadržaja hraniva;
- 21) pakovanje je ambalaža koja se koristi za držanje, čuvanje i distribuciju sredstava za ishranu bilja;
- 22) rasuto (rinfuzno) sredstvo za ishranu bilja je sredstvo za ishranu bilja koje nije pakovano;
- 23) karakteristike sredstava za ishranu bilja su karakteristike utvrđene tehničkim propisima i standardima;
- 24) šarža (serija, partija) sredstava za ishranu bilja u proizvodnji je količina koja je proizvedena istim tehnološkim postupkom, pod istim uslovima, istih karakteristika;
- 25) šarža (serija, partija) sredstava za ishranu bilja u prometu je količina za koju je proizvođač u vrijeme otpremanja utvrdio iste karakteristike;
- 26) šarža (serija, partija) sredstava za ishranu bilja pri uvozu je količina koja je uvezena istim prevoznim sredstvom, istih karakteristika i porijekla.
- 27) primjena je unošenje sredstava za ishranu bilja u zemljište ili direktno na biljke.

II. TIPOVI SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Član 3

Sredstva za ishranu bilja mogu se proizvoditi, stavljati u promet i primjenjivati u Crnoj Gori, ako su klasifikovana u određene tipove sredstva za ishranu bilja i upisana u Registar sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: Registar).

Postupak i dokumenta za klasifikaciju i način označavanja sredstava za ishranu bilja po tipovima iz stava 1 ovog člana propisuje ministarstvo nadležno za poslove poljoprivrede (u daljem tekstu: Ministarstvo).

+Vidi: [čl. 1. Zakona - 76/2008-4.](#)

Član 4

Tipovi đubriva su:

- 1) mineralna (neorganska) đubriva;
- 1) organska đubriva;
- 2) mikrobiološka đubriva.

Đubriva mogu biti:

- 1) prosta (jednokomponentna) i
- 2) složena (višekomponentna), koja mogu biti kompleksna i miješana:
 - u zavisnosti od agregatnog stanja: čvrsta i tečna;
 - u zavisnosti od načina primjene i folijarna.

Posebni tipovi mineralnih đubriva su naročito:

- mineralna đubriva na bazi primarnih hraniva (azot, fosfor i kalijum);
- mineralna đubriva na bazi sekundarnih hraniva (kalcijum, magnezijum, natrijum i sumpor);
- mineralna đubriva na bazi mikro hraniva (gvožđe, bor, cink, kobalt, bakar, mangan, molibden, i selen);
- amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota.

Organska đubriva su đubriva koja sadrže minimum 50% organske materije i najmanje 1% azota, 1% fosfora i 1% kalijuma.

Mikrobiološka đubriva su đubriva koja sadrže određene korisne mikroorganizme.

Tipove đubriva iz stava 1 tač. 1, 2 i 3 ovog člana bliže propisuje Ministarstvo.

Član 5

Amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota iz člana 4 stav 3 alineja 4 ovog zakona su mineralna đubriva, koja sadrže najmanje 28% azota u obliku amonijum-nitrata.

Amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota koja se stavljaju u promet na malo moraju biti u originalnom pakovanju.

Amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota koja se stavljaju u promet moraju, pored uslova za promet propisanih ovim zakonom, ispunjavati i posebne tehničke i hemijske uslove u pogledu sadržaja teških metala i drugih materija.

Amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota mogu sadržavati i neorganske i inertne materije.

Sirovine koje se koriste u proizvodnji đubriva iz stava 1 ovog člana ne smiju povećati osjetljivost na toplotu ili detonaciju.

Prevoz amonijum-nitratnih đubriva visoke koncentracije azota vrši se u skladu sa propisima koji uređuju prevoz opasnih materija.

Član 6

Proizvođač amonijum-nitratnih đubriva visoke koncentracije azota koja se stavljaju u promet, radi kontrole i mogućnosti praćenja amonijum-nitratnih đubriva visoke koncentracije azota u prometu, dužan je da vodi evidenciju koja sadrži: naziv, sjedište proizvođača i ime odgovornog lica u sjedištu u kojem se proizvode đubriva ili njihove osnovne komponente.

Evidencija iz stava 1 ovog člana vodi se dok se amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota nalaze u prometu, kao i dvije godine nakon što proizvođač prestane da stavlja u promet amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota.

Način vođenja evidencije propisuje Ministarstvo.

Član 7

Prije stavljanja u promet amonijum - nitratnih đubriva sa visokim sadržajem azota, proizvođač mora imati dokaz o izvršenom ispitivanju otpornosti na detonaciju.

Uslove za amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota u pogledu karakteristika, graničnih vrijednosti, kao i metode za provjeru usklađenosti sa graničnim vrijednostima, otpornosti na detonacije, način skladištenja i rukovanja propisuje Ministarstvo.

Član 8

Ukoliko se naučnim i tehničkim saznanjima utvrdi da sredstvo za ishranu bilja predstavlja rizik za zdravlje ljudi, životinja, bilja i životnu sredinu, iako zadovoljava uslove propisane ovim zakonom, organ uprave nadležan za poslove sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: organ uprave) može:

- 1) privremeno ili trajno zabraniti proizvodnju i stavljanje u promet, ili
- 2) utvrditi posebne uslove za proizvodnju, stavljanje u promet i primjenu tog sredstva za ishranu bilja.

Način donošenja i sprovođenja mjera iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo, u saradnji sa ministarstvom nadležnim za poslove zaštite životne sredine i ministarstvom nadležnim za poslove zdravlja.

III. PROIZVODNJA SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Član 9

Sredstva za ishranu bilja može proizvoditi privredno društvo ili preduzetnik (u daljem tekstu: proizvođač), koji je upisan u Registar proizvođača sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: Registar proizvođača).

U Registar proizvođača može se upisati proizvođač, ako:

- ispunjava uslove u pogledu kadra i opreme;
- posjeduje saglasnost o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Bliže uslove u pogledu kadra i opreme, kao i sadržaj i način vođenja Registra proizvođača iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Ispunjenost uslova za upis u Registar proizvođača utvrđuje organ uprave.

Registar proizvođača vodi organ uprave.

Po žalbi na rješenje o ispunjenosti uslova iz stava 4 ovog člana, kao i na druge pojedinačne upravne akte koje, u skladu sa ovim zakonom, donosi organ uprave, odlučuje Ministarstvo.

Podaci iz Registra proizvođača su javni.

Proizvođač je dužan da izvrši kontrolu proizvodnje svake šarže sredstava za ishranu bilja, radi provjere karakteristika, prije stavljanja u promet.

O izvršenoj kontroli proizvodnje iz stava 8 ovog člana proizvođač vodi knjigu evidencije.

Knjiga evidencije iz stava 9 ovog člana mora se voditi dok se sredstvo za ishranu bilja nalazi u prometu, kao i za period od dvije godine po prestanku proizvodnje.

Proizvođač je dužan da organu uprave dostavlja podatke o proizvodnji sredstava za ishranu bilja svakih šest mjeseci.

Bliži sadržaj i način vođenja knjige evidencije iz stava 9 ovog člana i način dostavljanja podataka iz stava 11 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Član 10

Proizvođačem, u smislu ovog zakona, smatra se i privredno društvo ili preduzetnik koji vrši pakovanje ili prepakivanje, kao i doradu kojom mijenja karakteristike sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: dorađivač), koji ispunjava uslove iz člana 9 ovog zakona.

Pakovanje, prepakivanje i doradu sredstava za ishranu bilja može vršiti privredno društvo ili preduzetnik samo uz saglasnost proizvođača sredstava za ishranu bilja.

IV. KARAKTERISTIKE, OZNAČAVANJE I PROMET SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Član 11

Sredstva za ishranu bilja moraju imati određeni najmanji sadržaj hraniva, kao i odgovarajuća hemijska, fizička, fiziološka i druga svojstva.

Sredstva za ishranu bilja mogu biti u prometu, ako ispunjavaju uslove iz stava 1 ovog člana, ako su označena na propisani način i pravilnom upotrebom ne ugrožavaju zdravlje ljudi, životinja, bilja i životnu sredinu.

Mineralna đubriva koja ispunjavaju uslove za promet na području Evropske Unije označavaju se oznakom "EC FERTILISER".

Karakteristike i druge uslove za proizvodnju sredstava za ishranu bilja propisuje Ministarstvo.

Član 12

Sredstva za ishranu bilja moraju biti deklarirana.

Deklaraciju iz stava 1 ovog člana izdaje proizvođač.

Sredstva za ishranu bilja moraju odgovarati karakteristikama navedenim u deklaraciji.

Deklaracija naročito sadrži sljedeće podatke:

- naziv i sjedište proizvođača, odnosno uvoznika;
- trgovačko ime sredstva za ishranu bilja;
- naziv "EC FERTILISER", ispisan velikim štampanim slovima, ako mineralno đubrivo ispunjava propisane uslove;
- naziv i tip sredstva za ishranu bilja;
- naziv, tip i sadržaj hraniva;
- naziv i sadržaj drugih materija koje sredstvo za ishranu bilja sadrži;
- neto težinu, odnosno zapreminu sredstava za ishranu bilja;
- uputstvo o načinu rukovanja i skladištenja sredstava za ishranu bilja;
- uputstvo o uslovima za upotrebu sredstava za ishranu bilja.

Sredstva za ishranu bilja koja se stavljaju u promet u originalnom pakovanju moraju na vidnom mjestu imati deklaraciju utisnutu na ambalaži ili neodvojivo pričvršćenu. Ukoliko je pakovanje zatvoreno plombom, na pakovanju mora biti unijet naziv i oznaka proizvođača koji je izvršio pakovanje.

Deklaracija mora pratiti sredstva za ishranu bilja koja se nalaze u prometu u rasutom stanju (rinfuza).

Ambalaža, odnosno plomba moraju biti tako napravljeni da prilikom otvaranja na njoj nastanu vidljive, nepopravljive promjene.

Deklaracija mora biti napisana jasno, čitljivo na jeziku u službenoj upotrebi u Crnoj Gori i na način kojim se onemogućava njeno brisanje ili odstranjivanje.

Deklaracija mora biti odvojena od bilo kojih drugih podataka na pakovanjima.

Tečna đubriva mogu biti stavljena u promet, ako je proizvođač obezbijedio uputstvo za upotrebu, skladištenje i opasnostima prilikom primjene i skladištenja.

Proizvođač, distributer sredstava za ishranu bilja na veliko i malo i uvoznik sredstava za ishranu bilja odgovoran je za štetu koja nastane zbog pogrešne, netačne ili nepotpune deklaracije.

Bliži sadržaj deklaracije, način označavanja i pakovanja sredstava za ishranu bilja u prometu propisuje Ministarstvo.

+ **Vidi: čl. 2. Zakona - 76/2008-4.**

Član 13

Ispitivanje sredstava za ishranu bilja i sirovina za njihovu proizvodnju, radi utvrđivanja hemijskih i fizičkih osobina i bioloških vrijednosti, mogu obavljati akreditovane laboratorije, odnosno ovlašćene ustanove koje imaju akreditovanu laboratoriju.

Ispitivanje radi produženja roka upotrebe sredstava za ishranu bilja vrši akreditovana laboratorija.

Metode ispitivanja i uzorkovanje za utvrđivanje karakteristika sredstava za ishranu bilja iz stava 1 ovog člana, kao i dozvoljena odstupanja propisuje Ministarstvo.

Član 14

Sredstva za ishranu bilja koja se proizvode ili uvoze u Crnu Goru, prije stavljanja u promet, moraju biti upisana u Registar sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: Registar).

Upis u Registar vrši se na osnovu zahtjeva.

Uz zahtjev, proizvođač, odnosno uvoznik dostavlja deklaraciju i uputstvo za upotrebu sredstva za ishranu bilja na jeziku u službenoj upotrebi u Crnoj Gori.

Ispunjenost uslova za upis u Registar utvrđuje rješenjem organ uprave.

Registar vodi organ uprave.

Podaci iz Registra su javni.

Sredstva za ishranu bilja upisana u registar upisuju se na Listu sredstava za ishranu bilja koja se objavljuje u "Službenom listu Crne Gore".

Bliže uslove za upis u Registar, sadržaj i način vođenja Registra, sadržaj zahtjeva i Liste sredstava za ishranu bilja propisuje Ministarstvo.

+ **Vidi: čl. 2. i čl. 3. Zakona - 76/2008-4.**

Član 15

U Registar iz člana 14 ovog zakona ne upisuju se:

- 1) sredstva za ishranu bilja koja su namijenjena izvozu;
- 2) sredstva za ishranu bilja koja se proizvode prema zahtjevu inostranog kupca;
- 3) sredstva za ishranu bilja koja se koriste u naučno-istraživačke svrhe;
- 4) sredstva za ishranu bilja (probna proizvodnja ili ostatak od izvoza), koja se u određenoj količini i na određeno vrijeme stavljaju u promet na tržište Crne Gore.

Sredstva za ishranu bilja iz stava 1 tačka 4 ovog člana mogu se staviti u promet na osnovu odobrenja organa uprave.

Za sredstva za ishranu bilja iz stava 1 tačka 4 ovog člana proizvođač, odnosno uvoznik dužan je da organu uprave dostavi zahtjev sa potrebnom dokumentacijom za dobijanje odobrenja.

Sredstva za ishranu bilja iz stava 1 tačka 4 ovog člana moraju ispunjavati uslove iz člana 11 st. 1 i 2 ovog zakona i moraju na ambalaži imati odštampanu (utisnutu) oznaku "Proizvedeno prema proizvođačkoj specifikaciji" i ispunjavati uslove navedene u proizvođačkoj specifikaciji.

Sadržinu zahtjeva i potrebnu dokumentaciju iz stava 3 ovog člana propisuje Ministarstvo.
+Vidi: [čl. 2. Zakona - 76/2008-4.](#)

Član 16

Ustanove koje su registrovane za obavljanje naučno-istraživačke djelatnosti mogu, radi naučnih istraživanja i ispitivanja novih sredstava za ishranu bilja, na osnovu odobrenja organa uprave, uvoziti i upotrebljavati uzorke sredstava za ishranu bilja, koja ne ispunjavaju propisane uslove.

Uz zahtjev za dobijanje odobrenja iz stava 1 ovog člana prilažu se podaci o:

- nazivu i sjedištu ustanove;
- vrsti i količini sredstava za ishranu bilja koja se namjeravaju upotrijebiti;
- svrhu istraživanja;
- području istraživanja;
- načinu i vremenu istraživanja;
- licenca.

Odobrenje iz stava 1 ovog člana izdaje organ uprave.

Bliže uslove i sadržaj zahtjeva za izdavanje odobrenja iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Evidenciju o izdatim odobrenjima iz stava 2 ovog člana vodi organ uprave.

Član 17

Organ uprave vodi knjigu evidencije o prometu sredstava za ishranu bilja.

Proizvođač, odnosno uvoznik sredstava za ishranu bilja dužan je, do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu, dostaviti organu uprave podatke o prometu sredstava za ishranu bilja.

Knjiga evidencije iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:

- 1) naziv i sjedište proizvođača, odnosno uvoznika sredstava za ishranu bilja;
- 2) broj rješenja o upisu u Registar proizvođača, odnosno uvoznika sredstava za ishranu bilja;
- 3) tip i količinu sredstava za ishranu bilja stavljenih u promet;
- 4) način stavljanja u promet (uvoz, izvoz, promet na veliko i malo, zalihe).

Obrazac i način vođenja knjige evidencije iz stava 1 ovog člana, kao i način dostavljanja podataka iz stava 2 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Član 18

Sredstva za ishranu bilja koriste se u skladu sa načelima dobre poljoprivredne prakse, što podrazumijeva primjenu određenog tipa sredstva za ishranu bilja u skladu sa: potrebama biljaka, svojstvima zemljišta, klimatskim karakteristikama, uslovima sjetve i sadnje.

Praćenje primjene sredstava za ishranu bilja, u skladu sa načelima održivog razvoja, i davanje stručnih mišljenja i predloga u ovoj oblasti vrši Komisija za praćenje primjene sredstava za ishranu bilja koju imenuje Ministarstvo.

Članovi komisije iz stava 2 ovog člana imenuju se iz redova naučnika i stručnjaka iz oblasti ishrane bilja, agrohemije, pedologije i dr.

Načela dobre poljoprivredne prakse, detaljna uputstva za primjenu sredstava za ishranu bilja u skladu sa stavom 1 ovog člana, programe akcija i mjera za ugrožene zone propisuje Ministarstvo.

Sredstva za ishranu bilja i sirovine kojima je istekao rok upotrebe moraju se evidentirati i uništiti na propisan način.

Uništavanje sredstava za ishranu bilja i sirovina vrši se i u skladu sa propisima kojima se uređuje zaštita životne sredine.

Način uništavanja sredstava za ishranu bilja i sirovina propisuje Ministarstvo.

Član 19

Prije stavljanja u promet sredstava za ishranu bilja u Crnoj Gori, proizvođač je dužan da pribavi odobrenje za stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja od organa uprave.

Uz zahtjev za dobijanje odobrenja iz stava 1 ovog člana proizvođač dostavlja podatke o:

- proizvođaču (naziv, sjedište, ime, adresa, jedinstveni matični broj, poreski broj i šifra djelatnosti);
- odgovornom licu (ime i prezime, adresa, JMB, i školska sprema);
- o tipu i nazivu sredstva za ishranu bilja koje se stavlja u promet i dokumentaciju o:
- registraciji sredstva za ishranu bilja od nadležnog organa države u kojoj je sredstvo proizvedeno;
- karakteristikama sredstva za ishranu bilja po propisanoj metodologiji, od akreditovane laboratorije u skladu sa članom 13 ovog zakona;

- deklaraciju i uputstvo za upotrebu, čiji je sadržaj propisan i štampan na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Crnoj Gori.

Prilikom podnošenja zahtjeva za dobijanje odobrenja za stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja plaća se naknada u visini stvarnih troškova izdavanja odobrenja i koju propisuje Ministarstvo.
+ **Vidi: čl. 2. Zakona - 76/2008-4.**

Član 20

Ispunjenost uslova iz člana 19 ovog zakona utvrđuje organ uprave i izdaje odobrenje za stavljanje u promet.

Odobrenje iz stava 1 ovog člana se izdaje na period od 10 godina.

Izuzetno od stava 2 ovog člana, u zavisnosti od karakteristika pojedinih sredstava za ishranu bilja, organ uprave može odrediti kraći rok važenja odobrenja.

Po isteku važenja odobrenja za stavljanje u promet, sredstva za ishranu bilja podliježu ponovnom ispitivanju radi obnove odobrenja.

Ako je za određeno sredstvo za ishranu bilja prestalo da važi odobrenje za stavljanje u promet, a neutrošenim količinama nije istekao rok upotrebe označen na deklaraciji, te količine mogu se stavljeti u promet još šest mjeseci od dana isteka odobrenja.

Član 21

Promet sredstava za ishranu bilja na veliko može obavljati privredno društvo ili preduzetnik (u daljem tekstu: distributer), upisan u Registar distributera sredstava za ishranu bilja na veliko (u daljem tekstu: Registar distributera), ako:

- ima u stalnom radnom odnosu zaposleno lice sa najmanje završenim IV stepenom srednje poljoprivredne škole ili sa srednjom školskom spremom hemijskog smjera, koje je odgovorno za poslove nabavke, prometa, smještaja i izdavanja sredstava za ishranu bilja;

- ima skladište odgovarajućeg kapaciteta za smještaj sredstava za ishranu bilja, u vlasništvu ili zakupu;

- ima ugovor sa proizvođačem (domaćim) o distribuciji sredstava za ishranu bilja na teritoriji Crne Gore;

- ne mijenja sastav sredstava za ishranu bilja.

Registar distributera vodi organ uprave.

Upis u Registar distributera se vrši na osnovu zahtjeva.

Ispunjenost uslova za upis u Registar distributera utvrđuje organ uprave.

Podaci iz registra distributera su javni.

Uslove koje moraju ispunjavati skladišta, kao i uslove skladištenja, čuvanja i rukovanja sredstvima za ishranu bilja u cilju očuvanja karakteristika, sadržaj, oblik i način vođenja Registra distributera i način podnošenja zahtjeva za upis u Registar distributera propisuje Ministarstvo.

+ **Vidi: čl. 2. Zakona - 76/2008-4.**

Član 22

Promet sredstava za ishranu bilja na malo može obavljati privredno društvo i preduzetnik koji je upisan u Registar distributera sredstava za ishranu bilja na malo (u daljem tekstu: Registar distributera na malo), ako:

- ima u stalnom radnom odnosu zaposleno lice sa najmanje završenim IV stepenom srednje poljoprivredne škole ili sa srednjom školskom spremom hemijskog smjera, koje je odgovorno za poslove nabavke, smještaja i izdavanja sredstava za ishranu bilja;

- na prodajnom mjestu ima posebno odvojen dio sa nadstrešnicom sa paletama ili prostoriju za smještaj velikih pakovanja sredstava za ishranu bilja (preko 5 kg, odnosno lit.), koji obezbjeđuju održavanje karakteristika i pravilno i bezbjedno rukovanje;

- na prodajnom mjestu ima posebno odvojen dio ili prostoriju za prodaju malih pakovanja sredstava za ishranu bilja (do 5 kg, odnosno lit.).

Registar distributera na malo vodi organ uprave.

Upis u Registar distributera na malo vrši se na osnovu zahtjeva.

Ispunjenost uslova za upis u Registar distributera na malo utvrđuje organ uprave.

Podaci iz registra distributera na malo su javni.

Uslove koje moraju ispunjavati skladišta kao i uslove skladištenja, čuvanja i rukovanja sredstvima za ishranu bilja u cilju očuvanja karakteristika, sadržaj, oblik i način vođenja Registra distributera i način podnošenja zahtjeva za upis u Registar distributera na malo propisuje Ministarstvo.

Član 23

Promet sredstava za ishranu bilja u rasutom stanju, osim amonijum - nitrata sa visokom koncentracijom azota, može se vršiti samo između proizvođača sredstva za ishranu bilja i primarnog poljoprivrednog proizvođača kao krajnjeg korisnika, uz odobrenje organa uprave.

V. UVOZ SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Član 24

Sredstva za ishranu bilja, registrovana u Crnoj Gori, može uvoziti privredno društvo, odnosno preduzetnik, upisan u Registar uvoznika.

Lice iz stava 1 ovog člana, koje nije istovremeno i distributer, odnosno distributer na malo, dužno je da uvezena sredstva za ishranu bilja, koja su registrovana u Crnoj Gori, isporučuje isključivo licima upisanim u Registar distributera.

Upis u Registar uvoznika se vrši na osnovu zahtjeva.

Registar uvoznika vodi organ uprave.

Podaci iz Registra uvoznika su javni.

Ako je lice iz stava 1 ovog člana istovremeno i distributer, odnosno distributer na malo, mora ispunjavati i uslove iz čl. 21 i 22 ovog zakona.

Sadržaj, oblik i način vođenja Registra uvoznika, kao i sadržaj i način podnošenja zahtjeva za upis u Registar uvoznika propisuje Ministarstvo.

+ **Vidi: čl. 4. Zakona - 76/2008-4.**

Član 25

Prije prvog stavljanja u promet sredstava za ishranu bilja u Crnoj Gori, uvoznik, odnosno distributer je dužan da pribavi odobrenje za stavljanje u promet, od organa uprave.

Odobrenje iz stava 1 ovog člana organ uprave izdaje u skladu sa čl. 19 i 20 ovog zakona.

+ **Vidi: čl. 5. Zakona - 76/2008-4.**

Član 26

Uvoz sirovina za proizvodnju sredstava za ishranu bilja može se vršiti samo za potrebe proizvodnje sredstava za ishranu bilja koja su upisana u Registar i za potrebe iz člana 15 stav 1 alineja 2.

Uvoz sirovina za proizvodnju sredstava za ishranu bilja vrši se samo za potrebe proizvođača koji su upisani u Registar proizvođača.

Član 27

Uzorkovanje i kontrolu karakteristika nije potrebno vršiti za sirovine: amonijak, sumpornu kiselinu, fosforu kiselinu i sirove fosfate.

Član 28

Uvoz sredstava za ishranu bilja i sirovina može se obavljati samo preko graničnih prelaza na kojima je uspostavljen carinski i fitosanitarni inspeksijski nadzor.

Carinski postupak ne može otpočeti prije nego što se obavi fitosanitarni pregled, osim tranzitnog postupka i postupka carinskog skladištenja.

Ako pošiljka sredstava za ishranu bilja ili sirovina (u daljem tekstu: pošiljka) pristigne na granični prelaz na kojem nije organizovana fitosanitarna inspekcija, organi carinske službe uputiće pošiljku na najbliži granični prelaz na kojem je organizovana fitosanitarna inspekcija.

Član 29

Uvoznici su dužni da organu uprave - fitosanitarnom inspektoratu, u propisanom roku, podnesu prijavu o prispjeću pošiljke na granični prelaz.

Pošiljke po prispjeću na granični prelaz podliježu fitosanitarnom pregledu radi provjere dokumentacije, identifikacije i vizuelnom pregledu u cilju provjere karakteristika sredstava za ishranu bilja.

Član 30

U postupku fitosanitarnog pregleda pri uvozu pošiljke fitosanitarni inspektor uzima uzorak pošiljke kada postoji sumnja da pošiljka ne odgovara propisanim karakteristikama.

Ukoliko uzorkovanje nije moguće izvršiti na propisani način na graničnom prelazu, pošiljka se upućuje do mjesta carinjenja pod carinskim nadzorom, gdje će se izvršiti uzorkovanje.

Uzete uzorke, o trošku uvoznika, upućuje akreditovanoj laboratoriji radi provjere tipa sredstva za ishranu bilja i deklarisanog sadržaja hranljivih elemenata.

Organi carinske službe ne mogu cariniti niti upućivati na carinjenje u druge carinarnice pošiljke dok se ne izvrši fitosanitarni pregled.

Način pregleda, uzimanja uzoraka i metode uzorkovanja, veličinu uzorka iz st. 1, 3 i 4 ovog člana i postupak iz člana 29 stav 1 ovog zakona propisuje Ministarstvo.

Član 31

Organ uprave ustanovljava bazu podataka o sredstvima za ishranu bilja radi ažuriranja podataka, analize, planiranja i praćenja efekata preduzetih mjera u skladu sa ovim zakonom.

U bazu podataka unose se podaci o proizvodnji, prometu na veliko i malo, uvozu, tipovima đubriva i dr.

Podaci iz baze podataka mogu se koristiti, na osnovu zahtjeva, u naučno-istraživačke svrhe i izradu studija na osnovu odobrenja organa uprave.

Bliži sadržaj baze podataka i način vođenja baze podataka propisuje Ministarstvo.

Član 32

Radi praćenja proizvodnje, prometa, uvoza, karakteristika i primjene sredstava za ishranu bilja, organ uprave uspostavlja informacioni sistem.

Način uspostavljanja informacionog sistema propisuje Ministarstvo.

VI. INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 33

Inspeksijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ uprave preko fitosanitarnih inspektora, u skladu sa zakonom.

1. Ovlašćenja fitosanitarnog inspektora

Član 34

Fitosanitarni inspektor vrši inspeksijski nadzor, naročito u odnosu na:

- 1) ispunjenost uslova za upis u propisane registre;
- 2) vođenje propisanih evidencija;
- 3) ispunjenost uslova za proizvodnju, stavljanje u promet, promet i upotrebu sredstava za ishranu bilja;
- 4) označavanje i deklarisanje sredstava za ishranu bilja;
- 5) proizvodnju i promet sredstava za ishranu bilja i sirovina za njihovu proizvodnju.

2. Upravne mjere i radnje

Član 35

Pored upravnih mjera i radnji propisanih zakonom kojim se uređuje inspeksijski nadzor, fitosanitarni inspektor, kada utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, obavezan je da preduzima i sledeće upravne mjere i radnje:

- 1) zabrani proizvodnju sredstava za ishranu bilja, ako proizvođač nije upisan ili je brisan iz Registra proizvođača;
- 2) zabrani stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja koja se proizvode u Crnoj Gori ili se uvoze u Crnu Goru, ako nijesu upisana u Registar;
- 3) zabrani stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja iz člana 15 stav 1 tačka 4 bez odobrenja organa uprave;
- 4) zabrani stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja, ako proizvođač ili uvoznik, prije prvog stavljanja u promet, ne pribavi odobrenje organa uprave;
- 5) zabrani upotrebu oznake "EC FERTILISER", ako mineralno đubrivo ne ispunjava propisane uslove za tu oznaku;
- 6) zabrani promet sredstava za ishranu bilja, ako karakteristike ne odgovaraju deklaraciji;
- 7) zabrani privrednom društvu ili preduzetniku obavljanje djelatnosti, ako ne uskladi svoje poslovanje, odnosno ne otkloni nedostatke u pogledu uslova propisanih ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu ovog zakona;
- 8) zabrani uvoz i naredi vraćanje pošiljke pošiljaocu, ako rezultati ispitivanja nijesu u skladu sa propisanim i deklariranim sadržajem;
- 9) oduzme i uništi sredstva za ishranu bilja koja se proizvode, stavljaju u promet, uvoze i primjenjuju suprotno ovom zakonu.

+Vidi: [čl. 2. Zakona - 76/2008-4.](#)

VII. KAZNENE ODREDBE

Član 36

Novčanom kaznom od dvjestopedesetostrukog do tristastrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj organ, privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, ako:

- 1) proizvede ili stavi u promet sredstvo za ishranu bilja koje nije klasifikovano kao sredstvo za ishranu bilja određenog tipa (član 4);
- 2) proizvodi, odnosno dorađuje sredstva za ishranu bilja, a ne ispunjava propisane uslove za njihovu proizvodnju (čl. 9 i 10);
- 3) stavi u promet sredstva za ishranu bilja koja ne ispunjavaju propisane uslove, nijesu označena na propisani način i pravilnom upotrebom ugrožavaju zdravlje ljudi, životinja, bilja i životne sredine (član 11 stav 2);
- 4) stavi u promet sredstva za ishranu bilja koja proizvodi ili uvozi u Crnu Goru, a prije stavljanja u promet nijesu bila upisana u Registar ili su brisana iz Registra (član 14 stav 1);
- 5) uvozi i upotrebljava uzorke sredstava za ishranu bilja u cilju naučnih istraživanja i ispitivanja bez odobrenja organa uprave (član 16 stav 1);
- 6) koristi sredstva za ishranu bilja suprotno načelima dobre poljoprivredne prakse (član 18 stav 1);
- 7) stavi u promet sredstva za ishranu bilja za koja nije pribavljeno odobrenje organa uprave prije stavljanja u promet (član 19 stav 1 i član 25 stav 1);
- 8) stavlja u promet, a ne ispunjava propisane uslove (čl. 20 i 21);
- 9) obavlja promet na veliko sredstava za ishranu bilja, a nije upisan u Registar distributera (član 21 stav 1);
- 10) obavlja promet na malo sredstava za ishranu bilja, a nije upisan u Registar distributera na malo (član 22 stav 1);
- 11) obavlja promet sredstava za ishranu bilja u rasutom stanju, osim amonijum nitratnih đubriva sa visokom koncentracijom azota, bez odobrenja organa uprave (član 23);
- 12) uvozi sredstva za ishranu bilja, a ne ispunjava propisane uslove (član 24);
- 13) prije prvog stavljanja u promet u Crnoj Gori uvoznik ne pribavi odobrenje za stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja od organa uprave (član 25);
- 14) uvozi sirovine za proizvodnju sredstava za ishranu bilja koja nijesu upisane u registar i nijesu za potrebe iz člana 15 stav 1 tačka 2 (član 26 stav 1);

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u organu, privrednom društvu ili drugom pravnom licu novčanom kaznom od desetostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, pored novčane kazne, privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu i preduzetniku, može se izreći i zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti u trajanju od jednog do šest mjeseci.

+Vidi: [čl. 2. Zakona - 76/2008-4.](#)

Član 37

Novčanom kaznom od stostrukog do dvjestostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik, ako:

- 1) proizvođač amonijum-nitratnih đubriva visoke koncentracije azota ne vodi knjigu evidencije prometa ovih đubriva (član 6);
- 2) proizvođač amonijum-nitratnih đubriva sa visokim sadržajem azota, prije stavljanja u promet, ne obezbijedi dokaz o izvršenom ispitivanju otpornosti na detonaciju (član 7 stav 1);
- 3) proizvođač ne izvrši kontrolu proizvodnje svake šarže sredstva za ishranu bilja radi provjere karakteristika, prije stavljanja u promet, i ne vodi knjigu evidencije o kontroli te proizvodnje i organu uprave ne dostavi podatke o proizvodnji sredstava za ishranu bilja svakih šest mjeseci (član 9 st. 8, 9 i 11);
- 4) sredstva za ishranu bilja nijesu deklarirana (član 12 stav 1);
- 5) naziv "EC FERTILISER" nije ispisan velikim štampanim slovima, ako mineralno đubrivo ispunjava uslove za tu oznaku (član 12 stav 4 alineja 3);
- 6) deklaracija ne prati sredstva za ishranu bilja koja se nalaze u prometu u (rinfuzi) rasutom stanju (član 12 stav 6);
- 7) ambalaža, odnosno plomba nije tako napravljena da prilikom otvaranja na njoj nastanu vidljive, nepopravljive promjene (član 12 stav 7);
- 8) stavi u promet tečna đubriva za koja proizvođač nije obezbijedio uputstvo za upotrebu, skladištenje i opasnostima prilikom primjene i skladištenja (član 12 stav 10);
- 9) sredstva za ishranu bilja iz člana 15 stav 1 tačka 4 stavi u promet u ambalaži na kojoj nije odštampana (utisnuta) oznaka "Proizvedeno prema proizvođačkoj specifikaciji" i ne ispunjava uslove navedene u proizvođačkoj specifikaciji i bez odobrenja organa uprave (član 15 st. 2 i 4);
- 10) ne dostavlja podatke iz člana 17 stav 2 ovog zakona;
- 11) uništava sredstva za ishranu bilja i sirovina suprotno propisima koji se odnose na zaštitu životne sredine (član 18 st. 5 i 6);

12) sredstva za ishranu bilja kojima je prestalo da važi odobrenje za stavljanje u promet, a neutrošenim količinama nije istekao rok upotrebe označen na deklaraciji, stavi u promet duže od šest mjeseci od dana isteka odobrenja (član 20 stav 5);

13) skladišti sredstva za ishranu bilja u skladištima koja ne ispunjavaju propisane uslove (član 21 stav 1, član 22 stav 1).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od dvadesetstrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori i odgovorno lice u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu.
+Vidi: [čl. 2. Zakona - 76/2008-4.](#)

VII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 38

Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja podzakonskih akata na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona primjenjivaće se podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o zaštiti bilja ("Službeni list SRJ", br. 24/98 i 26/98), koji se odnose na sredstva za ishranu bilja (đubriva), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 39

Izuzetno od člana 13 stav 1 ovog zakona, ispitivanja sredstava za ishranu bilja obavljaće, do 1. januara 2009. godine, postojeće naučno-istraživačke ustanove u oblasti sredstava za ishranu bilja koje odredi Ministarstvo.

Član 40

Privredna društva i preduzetnici koji se bave proizvodnjom, prometom i uvozom sredstava za ishranu bilja dužni su da usklade poslovanje sa ovim zakonom u roku od godinu dana od stupanja na snagu ovog zakona.

Član 41

Sredstva za ishranu bilja koja su registrovana prema Zakonu o zaštiti bilja ("Službeni list SRJ", br. 24/98 i 26/98) upisaće se u Registar u skladu sa ovim zakonom.

Član 42

Stupanjem na snagu ovoga zakona prestaju da važe odredbe Zakona o zaštiti bilja ("Službeni list SRJ", br. 24/98 i 26/98), koje se odnose na sredstva za ishranu bilja (đubriva) i Zakon o vještačkim đubrivima ("Službeni list SRJ", br. 40/75, 45/75, 39/89, 49/91, 17/92, 27/94).

Član 43

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore"

OSNOVNI TEKST

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

Ukaz o proglašenju Zakona o sredstvima za ishranu bilja

Proglašavam **Zakon o sredstvima za ishranu bilja**, koji je donijela Ustavotvorna skupština Republike Crne Gore, na šestoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2007. godini, dana 24. jula 2007. godine.

Broj: 01- 961/2

Podgorica, 02. avgust 2007. godine

Predsjednik Republike Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

Zakon o sredstvima za ishranu bilja

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 48/2007 od 9.8.2007. godine.

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi za proizvodnju, promet, karakteristike i primjenu sredstava za ishranu bilja, kao i druga pitanja od značaja za proizvodnju i promet sredstava za ishranu bilja.

Ako sredstva za ishranu bilja sadrže i sredstva za zaštitu bilja, na promet i primjenu sredstava za ishranu bilja primjenjuju se i propisi kojima se uređuju sredstva za zaštitu bilja.

Ako sredstva za ishranu bilja sadrže i opasne materije, na promet i primjenu sredstava za ishranu bilja primjenjuju se i propisi kojima se uređuju opasne materije.

Član 2

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) sredstva za ishranu bilja su đubriva, biostimulatori, oplemenjivači zemljišta i supstrati;
- 2) đubrivo je hemijsko jedinjenje mineralnog i organskog porijekla i mješavine tih jedinjenja, bez obzira na agregatno stanje, kao i neki mikroorganizmi, koje se koristi za direktnu ili indirektnu ishranu bilja i poboljšanje plodnosti zemljišta;
- 3) mineralno (neorgansko) đubrivo je đubrivo u kojem se hranjivi elementi nalaze u obliku neorganskih soli dobijenih ekstrakcijom, industrijskim postupcima koji mogu biti fizički ili hemijski;
- 4) organsko đubrivo je đubrivo koje sadrži hranjive elemente u obliku organske materije biljnog ili životinjskog porijekla, dobijeno preradom ili sintezom organskih jedinjenja;
- 5) supstrat je proizvod koji služi kao podloga za ukorijenjavanje biljaka, a može biti organskog (treset, kompost i sl.) ili mineralnog (aktivna zemlja, zeolit, tuf, perlit, grodan i sl.) porijekla;
- 6) oplemenjivač zemljišta je materija koja se dodaje u zemljište radi poboljšanja fizičkih ili hemijskih svojstava ili biološke aktivnosti zemljišta;
- 7) biostimulatori su supstance sintetičkog ili prirodnog porijekla (hormoni, vitamini, aminokiseline, humusne kiseline i sl.), koje stimulatивно djeluju na fiziološko biohemijske procese u biljkama;
- 8) biljna hraniva su hemijski elementi neophodni za normalan rast i razvoj biljaka;
- 9) primarna hraniva su azot, fosfor i kalijum;
- 10) sekundarna hraniva su kalcijum, magnezijum, natrijum i sumpor;
- 11) mikrohraniva su gvožđe, bor, cink, kobalt, bakar, mangan, molibden, i selen;
- 12) prosto (jednokomponentno) đubrivo je đubrivo koje sadrži samo jedno od primarnih hraniva;
- 13) složeno (više-komponentno) đubrivo je đubrivo koje sadrži najmanje dva primarna hraniva, dobijena hemijskim postupkom ili miješanjem ili kombinacijom oba načina;
- 14) kompleksno đubrivo je složeno đubrivo dobijeno hemijskom reakcijom, rastvaranjem ili granulacijom - u čvrstom stanju i koje sadrži najmanje dva primarna hraniva;
- 15) miješano đubrivo je đubrivo koje se dobija suvim miješanjem nekoliko đubriva, bez hemijske reakcije;
- 16) folijarno đubrivo je đubrivo namijenjeno prihrani biljaka preko lista;
- 17) tečno đubrivo je đubrivo u suspenziji ili rastvoru;
- 18) rastvoreno đubrivo je tečno đubrivo koje ne sadrži čvrste čestice;
- 19) suspenzija đubriva je đubrivo od dvije faze, u kome se čvrste čestice održavaju u suspenziji u tečnoj fazi;
- 20) tolerancija je dozvoljeno odstupanje sadržaja hraniva;
- 21) pakovanje je ambalaža koja se koristi za držanje, čuvanje i distribuciju sredstava za ishranu bilja;
- 22) rasuto (rinfuzno) sredstvo za ishranu bilja je sredstvo za ishranu bilja koje nije pakovano;
- 23) karakteristike sredstava za ishranu bilja su karakteristike utvrđene tehničkim propisima i standardima;
- 24) šarža (serija, partija) sredstava za ishranu bilja u proizvodnji je količina koja je proizvedena istim tehnološkim postupkom, pod istim uslovima, istih karakteristika;
- 25) šarža (serija, partija) sredstava za ishranu bilja u prometu je količina za koju je proizvođač u vrijeme otpremanja utvrdio iste karakteristike;
- 26) šarža (serija, partija) sredstava za ishranu bilja pri uvozu je količina koja je uvezena istim prevoznim sredstvom, istih karakteristika i porijekla.
- 27) primjena je unošenje sredstava za ishranu bilja u zemljište ili direktno na biljke.

II. TIPOVI SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Član 3

Sredstva za ishranu bilja mogu se proizvoditi, stavljati u promet i primjenjivati u Republici Crnoj Gori (u daljem tekstu: Republika), ako su klasifikovana u određene tipove sredstava za ishranu bilja i upisana u Registar sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: Registar).

Postupak i dokumenta za klasifikaciju i način označavanja sredstava za ishranu bilja po tipovima iz stava 1 ovog člana propisuje ministarstvo nadležno za poslove poljoprivrede (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Član 4

Tipovi đubriva su:

- 1) mineralna (neorganska) đubriva;
- 1) organska đubriva;
- 2) mikrobiološka đubriva.

Đubriva mogu biti:

- 1) prosta (jednokomponentna) i
- 2) složena (višekomponentna), koja mogu biti kompleksna i miješana:

- u zavisnosti od agregatnog stanja: čvrsta i tečna;
- u zavisnosti od načina primjene i folijarna.

Posebni tipovi mineralnih đubriva su naročito:

- mineralna đubriva na bazi primarnih hraniva (azot, fosfor i kalijum);
- mineralna đubriva na bazi sekundarnih hraniva (kalcijum, magnezijum, natrijum i sumpor);
- mineralna đubriva na bazi mikro hraniva (gvožđe, bor, cink, kobalt, bakar, mangan, molibden, i selen);
- amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota.

Organska đubriva su đubriva koja sadrže minimum 50% organske materije i najmanje 1% azota, 1% fosfora i 1% kalijuma.

Mikrobiološka đubriva su đubriva koja sadrže određene korisne mikroorganizme.

Tipove đubriva iz stava 1 tač. 1, 2 i 3 ovog člana bliže propisuje Ministarstvo.

Član 5

Amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota iz člana 4 stav 3 alineja 4 ovog zakona su mineralna đubriva, koja sadrže najmanje 28% azota u obliku amonijum-nitrata.

Amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota koja se stavljaju u promet na malo moraju biti u originalnom pakovanju.

Amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota koja se stavljaju u promet moraju, pored uslova za promet propisanih ovim zakonom, ispunjavati i posebne tehničke i hemijske uslove u pogledu sadržaja teških metala i drugih materija.

Amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota mogu sadržavati i neorganske i inertne materije.

Sirovine koje se koriste u proizvodnji đubriva iz stava 1 ovog člana ne smiju povećati osjetljivost na toplotu ili detonaciju.

Prevoz amonijum-nitratnih đubriva visoke koncentracije azota vrši se u skladu sa propisima koji uređuju prevoz opasnih materija.

Član 6

Proizvođač amonijum-nitratnih đubriva visoke koncentracije azota koja se stavljaju u promet, radi kontrole i mogućnosti praćenja amonijum-nitratnih đubriva visoke koncentracije azota u prometu, dužan je da vodi evidenciju koja sadrži: naziv, sjedište proizvođača i ime odgovornog lica u sjedištu u kojem se proizvode đubriva ili njihove osnovne komponente.

Evidencija iz stava 1 ovog člana vodi se dok se amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota nalaze u prometu, kao i dvije godine nakon što proizvođač prestane da stavlja u promet amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota.

Način vođenja evidencije propisuje Ministarstvo.

Član 7

Prije stavljanja u promet amonijum - nitratnih đubriva sa visokim sadržajem azota, proizvođač mora imati dokaz o izvršenom ispitivanju otpornosti na detonaciju.

Uslove za amonijum-nitratna đubriva visoke koncentracije azota u pogledu karakteristika, graničnih vrijednosti, kao i metode za provjeru usklađenosti sa graničnim vrijednostima, otpornosti na detonacije, način skladištenja i rukovanja propisuje Ministarstvo.

Član 8

Ukoliko se naučnim i tehničkim saznanjima utvrdi da sredstvo za ishranu bilja predstavlja rizik za zdravlje ljudi, životinja, bilja i životnu sredinu, iako zadovoljava uslove propisane ovim zakonom, organ uprave nadležan za poslove sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: organ uprave) može:

- 1) privremeno ili trajno zabraniti proizvodnju i stavljanje u promet, ili
- 2) utvrditi posebne uslove za proizvodnju, stavljanje u promet i primjenu tog sredstva za ishranu bilja.

Način donošenja i sprovođenja mjera iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo, u saradnji sa ministarstvom nadležnim za poslove zaštite životne sredine i ministarstvom nadležnim za poslove zdravlja.

III. PROIZVODNJA SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Član 9

Sredstva za ishranu bilja može proizvoditi privredno društvo ili preduzetnik (u daljem tekstu: proizvođač), koji je upisan u Registar proizvođača sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: Registar proizvođača).

U Registar proizvođača može se upisati proizvođač, ako:

- ispunjava uslove u pogledu kadra i opreme;
- posjeduje saglasnost o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Bliže uslove u pogledu kadra i opreme, kao i sadržaj i način vođenja Registra proizvođača iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Ispunjenost uslova za upis u Registar proizvođača utvrđuje organ uprave.

Registar proizvođača vodi organ uprave.

Po žalbi na rješenje o ispunjenosti uslova iz stava 4 ovog člana, kao i na druge pojedinačne upravne akte koje, u skladu sa ovim zakonom, donosi organ uprave, odlučuje Ministarstvo.

Podaci iz Registra proizvođača su javni.

Proizvođač je dužan da izvrši kontrolu proizvodnje svake šarže sredstava za ishranu bilja, radi provjere karakteristika, prije stavljanja u promet.

O izvršenoj kontroli proizvodnje iz stava 8 ovog člana proizvođač vodi knjigu evidencije.

Knjiga evidencije iz stava 9 ovog člana mora se voditi dok se sredstvo za ishranu bilja nalazi u prometu, kao i za period od dvije godine po prestanku proizvodnje.

Proizvođač je dužan da organu uprave dostavlja podatke o proizvodnji sredstava za ishranu bilja svakih šest mjeseci.

Bliži sadržaj i način vođenja knjige evidencije iz stava 9 ovog člana i način dostavljanja podataka iz stava 11 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Član 10

Proizvođačem, u smislu ovog zakona, smatra se i privredno društvo ili preduzetnik koji vrši pakovanje ili prepakivanje, kao i doradu kojom mijenja karakteristike sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: dorađivač), koji ispunjava uslove iz člana 9 ovog zakona.

Pakovanje, prepakivanje i doradu sredstava za ishranu bilja može vršiti privredno društvo ili preduzetnik samo uz saglasnost proizvođača sredstava za ishranu bilja.

IV. KARAKTERISTIKE, OZNAČAVANJE I PROMET SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Član 11

Sredstva za ishranu bilja moraju imati određeni najmanji sadržaj hraniva, kao i odgovarajuća hemijska, fizička, fiziološka i druga svojstva.

Sredstva za ishranu bilja mogu biti u prometu, ako ispunjavaju uslove iz stava 1 ovog člana, ako su označena na propisani način i pravilnom upotrebom ne ugrožavaju zdravlje ljudi, životinja, bilja i životnu sredinu.

Mineralna đubriva koja ispunjavaju uslove za promet na području Evropske Unije označavaju se oznakom "EC FERTILISER".

Karakteristike i druge uslove za proizvodnju sredstava za ishranu bilja propisuje Ministarstvo.

Član 12

Sredstva za ishranu bilja moraju biti deklarirana.

Deklaraciju iz stava 1 ovog člana izdaje proizvođač.

Sredstva za ishranu bilja moraju odgovarati karakteristikama navedenim u deklaraciji.

Deklaracija naročito sadrži sljedeće podatke:

- naziv i sjedište proizvođača, odnosno uvoznika;
- trgovačko ime sredstva za ishranu bilja;
- naziv "EC FERTILISER", ispisan velikim štampanim slovima, ako mineralno đubrivo ispunjava propisane uslove;
- naziv i tip sredstva za ishranu bilja;
- naziv, tip i sadržaj hraniva;
- naziv i sadržaj drugih materija koje sredstvo za ishranu bilja sadrži;
- neto težinu, odnosno zapreminu sredstava za ishranu bilja;
- uputstvo o načinu rukovanja i skladištenja sredstava za ishranu bilja;
- uputstvo o uslovima za upotrebu sredstava za ishranu bilja.

Sredstva za ishranu bilja koja se stavljaju u promet u originalnom pakovanju moraju na vidnom mjestu imati deklaraciju utisnutu na ambalaži ili neodvojivo pričvršćenu. Ukoliko je pakovanje zatvoreno plombom, na pakovanju mora biti unijet naziv i oznaka proizvođača koji je izvršio pakovanje.

Deklaracija mora pratiti sredstva za ishranu bilja koja se nalaze u prometu u rasutom stanju (rinfuza).

Ambalaža, odnosno plomba moraju biti tako napravljeni da prilikom otvaranja na njoj nastanu vidljive, nepopravljive promjene.

Deklaracija mora biti napisana jasno, čitljivo na jeziku u službenoj upotrebi u Republici i na način kojim se onemogućava njeno brisanje ili odstranjivanje.

Deklaracija mora biti odvojena od bilo kojih drugih podataka na pakovanjima.

Tečna đubriva mogu biti stavljena u promet, ako je proizvođač obezbijedio uputstvo za upotrebu, skladištenje i opasnostima prilikom primjene i skladištenja.

Proizvođač, distributer sredstava za ishranu bilja na veliko i malo i uvoznik sredstava za ishranu bilja odgovoran je za štetu koja nastane zbog pogrešne, netačne ili nepotpune deklaracije.

Bliži sadržaj deklaracije, način označavanja i pakovanja sredstava za ishranu bilja u prometu propisuje Ministarstvo.

Član 13

Ispitivanje sredstava za ishranu bilja i sirovina za njihovu proizvodnju, radi utvrđivanja hemijskih i fizičkih osobina i bioloških vrijednosti, mogu obavljati akreditovane laboratorije, odnosno ovlašćene ustanove koje imaju akreditovanu laboratoriju.

Ispitivanje radi produženja roka upotrebe sredstava za ishranu bilja vrši akreditovana laboratorija.

Metode ispitivanja i uzorkovanje za utvrđivanje karakteristika sredstava za ishranu bilja iz stava 1 ovog člana, kao i dozvoljena odstupanja propisuje Ministarstvo.

Član 14

Sredstva za ishranu bilja koja se proizvode ili uvoze u Republiku, prije stavljanja u promet, moraju biti upisana u Registar sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: Registar).

Upis u Registar vrši se na osnovu zahtjeva.

Uz zahtjev, proizvođač, odnosno uvoznik dostavlja deklaraciju i uputstvo za upotrebu sredstva za ishranu bilja na jeziku u službenoj upotrebi u Republici.

Ispunjenost uslova za upis u Registar utvrđuje rješenjem organ uprave.

Registar vodi organ uprave.

Podaci iz Registra su javni.

Sredstva za ishranu bilja upisana u registar upisuju se na Listu sredstava za ishranu bilja koja se objavljuje u "Službenom listu Republike Crne Gore".

Bliže uslove za upis u Registar, sadržaj i način vođenja Registra, sadržaj zahtjeva i Liste sredstava za ishranu bilja propisuje Ministarstvo.

Član 15

U Registar iz člana 14 ovog zakona ne upisuju se:

- 1) sredstva za ishranu bilja koja su namijenjena izvozu;
- 2) sredstva za ishranu bilja koja se proizvode prema zahtjevu inostranog kupca;
- 3) sredstva za ishranu bilja koja se koriste u naučno-istraživačke svrhe;
- 4) sredstva za ishranu bilja (probna proizvodnja ili ostatak od izvoza), koja se u određenoj količini i na određeno vrijeme stavljaju u promet na tržište Republike.

Sredstva za ishranu bilja iz stava 1 tačka 4 ovog člana mogu se staviti u promet na osnovu odobrenja organa uprave.

Za sredstva za ishranu bilja iz stava 1 tačka 4 ovog člana proizvođač, odnosno uvoznik dužan je da organu uprave dostavi zahtjev sa potrebnom dokumentacijom za dobijanje odobrenja.

Sredstva za ishranu bilja iz stava 1 tačka 4 ovog člana moraju ispunjavati uslove iz člana 11 st. 1 i 2 ovog zakona i moraju na ambalaži imati odštampanu (utisnutu) oznaku "Proizvedeno prema proizvođačkoj specifikaciji" i ispunjavati uslove navedene u proizvođačkoj specifikaciji.

Sadržinu zahtjeva i potrebnu dokumentaciju iz stava 3 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Član 16

Ustanove koje su registrovane za obavljanje naučno-istraživačke djelatnosti mogu, radi naučnih istraživanja i ispitivanja novih sredstava za ishranu bilja, na osnovu odobrenja organa uprave, uvoziti i upotrebljavati uzorke sredstava za ishranu bilja, koja ne ispunjavaju propisane uslove.

Uz zahtjev za dobijanje odobrenja iz stava 1 ovog člana prilažu se podaci o:

- nazivu i sjedištu ustanove;
- vrsti i količini sredstava za ishranu bilja koja se namjeravaju upotrijebiti;

- svrhu istraživanja;
- području istraživanja;
- načinu i vremenu istraživanja;
- licenca.

Odobrenje iz stava 1 ovog člana izdaje organ uprave.

Bliže uslove i sadržaj zahtjeva za izdavanje odobrenja iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Evidenciju o izdatim odobrenjima iz stava 2 ovog člana vodi organ uprave.

Član 17

Organ uprave vodi knjigu evidencije o prometu sredstava za ishranu bilja.

Proizvođač, odnosno uvoznik sredstava za ishranu bilja dužan je, do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu, dostaviti organu uprave podatke o prometu sredstava za ishranu bilja.

Knjiga evidencije iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:

- 1) naziv i sjedište proizvođača, odnosno uvoznika sredstava za ishranu bilja;
- 2) broj rješenja o upisu u Registar proizvođača, odnosno uvoznika sredstava za ishranu bilja;
- 3) tip i količinu sredstava za ishranu bilja stavljenih u promet;
- 4) način stavljanja u promet (uvoz, izvoz, promet na veliko i malo, zalihe).

Obrazac i način vođenja knjige evidencije iz stava 1 ovog člana, kao i način dostavljanja podataka iz stava 2 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Član 18

Sredstva za ishranu bilja koriste se u skladu sa načelima dobre poljoprivredne prakse, što podrazumijeva primjenu određenog tipa sredstva za ishranu bilja u skladu sa: potrebama biljaka, svojstvima zemljišta, klimatskim karakteristikama, uslovima sjetve i sadnje.

Praćenje primjene sredstava za ishranu bilja, u skladu sa načelima održivog razvoja, i davanje stručnih mišljenja i predloga u ovoj oblasti vrši Komisija za praćenje primjene sredstava za ishranu bilja koju imenuje Ministarstvo.

Članovi komisije iz stava 2 ovog člana imenuju se iz redova naučnika i stručnjaka iz oblasti ishrane bilja, agrohemije, pedologije i dr.

Načela dobre poljoprivredne prakse, detaljna uputstva za primjenu sredstava za ishranu bilja u skladu sa stavom 1 ovog člana, programe akcija i mjera za ugrožene zone propisuje Ministarstvo.

Sredstva za ishranu bilja i sirovine kojima je istekao rok upotrebe moraju se evidentirati i uništiti na propisan način.

Uništavanje sredstava za ishranu bilja i sirovina vrši se i u skladu sa propisima kojima se uređuje zaštita životne sredine.

Način uništavanja sredstava za ishranu bilja i sirovina propisuje Ministarstvo.

Član 19

Prije stavljanja u promet sredstava za ishranu bilja u Republici, proizvođač je dužan da pribavi odobrenje za stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja od organa uprave.

Uz zahtjev za dobijanje odobrenja iz stava 1 ovog člana proizvođač dostavlja podatke o:

- proizvođaču (naziv, sjedište, ime, adresa, jedinstveni matični broj, poreski broj i šifra djelatnosti);
- odgovornom licu (ime i prezime, adresa, JMB, i školska sprema);
- o tipu i nazivu sredstva za ishranu bilja koje se stavlja u promet i dokumentaciju o:
- registraciji sredstva za ishranu bilja od nadležnog organa države u kojoj je sredstvo proizvedeno;
- karakteristikama sredstva za ishranu bilja po propisanoj metodologiji, od akreditovane laboratorije u skladu sa članom 13 ovog zakona;
- deklaraciju i uputstvo za upotrebu, čiji je sadržaj propisan i štampan na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Republici.

Prilikom podnošenja zahtjeva za dobijanje odobrenja za stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja plaća se naknada u visini stvarnih troškova izdavanja odobrenja i koju propisuje Ministarstvo.

Član 20

Ispunjenost uslova iz člana 19 ovog zakona utvrđuje organ uprave i izdaje odobrenje za stavljanje u promet.

Odobrenje iz stava 1 ovog člana se izdaje na period od 10 godina.

Izuzetno od stava 2 ovog člana, u zavisnosti od karakteristika pojedinih sredstava za ishranu bilja, organ uprave može odrediti kraći rok važenja odobrenja.

Po isteku važenja odobrenja za stavljanje u promet, sredstva za ishranu bilja podliježu ponovnom ispitivanju radi obnove odobrenja.

Ako je za određeno sredstvo za ishranu bilja prestalo da važi odobrenje za stavljanje u promet, a neutrošenim količinama nije istekao rok upotrebe označen na deklaraciji, te količine mogu se stavljati u promet još šest mjeseci od dana isteka odobrenja.

Član 21

Promet sredstava za ishranu bilja na veliko može obavljati privredno društvo ili preduzetnik (u daljem tekstu: distributer), upisan u Registar distributera sredstava za ishranu bilja na veliko (u daljem tekstu: Registar distributera), ako:

- ima u stalnom radnom odnosu zaposleno lice sa najmanje završenim IV stepenom srednje poljoprivredne škole ili sa srednjom školskom spremom hemijskog smjera, koje je odgovorno za poslove nabavke, prometa, smještaja i izdavanja sredstava za ishranu bilja;

- ima skladište odgovarajućeg kapaciteta za smještaj sredstava za ishranu bilja, u vlasništvu ili zakupu;

- ima ugovor sa proizvođačem (domaćim) o distribuciji sredstava za ishranu bilja na teritoriji Republike;

- ne mijenja sastav sredstava za ishranu bilja.

Registar distributera vodi organ uprave.

Upis u Registar distributera se vrši na osnovu zahtjeva.

Ispunjenost uslova za upis u Registar distributera utvrđuje organ uprave.

Podaci iz registra distributera su javni.

Uslove koje moraju ispunjavati skladišta, kao i uslove skladištenja, čuvanja i rukovanja sredstvima za ishranu bilja u cilju očuvanja karakteristika, sadržaj, oblik i način vođenja Registra distributera i način podnošenja zahtjeva za upis u Registar distributera propisuje Ministarstvo.

Član 22

Promet sredstava za ishranu bilja na malo može obavljati privredno društvo i preduzetnik koji je upisan u Registar distributera sredstava za ishranu bilja na malo (u daljem tekstu: Registar distributera na malo), ako:

- ima u stalnom radnom odnosu zaposleno lice sa najmanje završenim IV stepenom srednje poljoprivredne škole ili sa srednjom školskom spremom hemijskog smjera, koje je odgovorno za poslove nabavke, smještaja i izdavanja sredstava za ishranu bilja;

- na prodajnom mjestu ima posebno odvojen dio sa nadstrešnicom sa paletama ili prostoriju za smještaj velikih pakovanja sredstava za ishranu bilja (preko 5 kg, odnosno lit.), koji obezbjeđuju održavanje karakteristika i pravilno i bezbjedno rukovanje;

- na prodajnom mjestu ima posebno odvojen dio ili prostoriju za prodaju malih pakovanja sredstava za ishranu bilja (do 5 kg, odnosno lit.).

Registar distributera na malo vodi organ uprave.

Upis u Registar distributera na malo vrši se na osnovu zahtjeva.

Ispunjenost uslova za upis u Registar distributera na malo utvrđuje organ uprave.

Podaci iz registra distributera na malo su javni.

Uslove koje moraju ispunjavati skladišta kao i uslove skladištenja, čuvanja i rukovanja sredstvima za ishranu bilja u cilju očuvanja karakteristika, sadržaj, oblik i način vođenja Registra distributera i način podnošenja zahtjeva za upis u Registar distributera na malo propisuje Ministarstvo.

Član 23

Promet sredstava za ishranu bilja u rasutom stanju, osim amonijum - nitrata sa visokom koncentracijom azota, može se vršiti samo između proizvođača sredstva za ishranu bilja i primarnog poljoprivrednog proizvođača kao krajnjeg korisnika, uz odobrenje organa uprave.

V. UVOZ SREDSTAVA ZA ISHRANU BILJA

Član 24

Uvoz sredstava za ishranu bilja može obavljati privredno društvo i preduzetnik pod uslovom da ima zaključen ugovor sa proizvođačem o distribuciji sredstava za ishranu bilja na teritoriji Republike i ako:

- ima u vlasništvu ili u zakupu carinsko skladište, koje ispunjava uslove za čuvanje sredstava za ishranu bilja;

- ima u stalnom radnom odnosu zaposleno lice sa najmanje visokom stručnom spremom iz oblasti poljoprivrede koje je odgovorno za poslove nabavke, skladištenja i rukovanja sredstvima za ishranu bilja;

- je upisan u Registar uvoznika sredstava za ishranu bilja (u daljem tekstu: Registar uvoznika).

Ispunjenost uslova iz stava 1 ovog člana utvrđuje organ uprave.

Registar uvoznika vodi organ uprave.

Podaci iz Registra uvoznika su javni.

Upis u Registar uvoznika vrši se na osnovu zahtjeva.

Ako je privredno društvo ili preduzetnik iz stava 1 ovog člana istovremeno i distributer, odnosno distributer na malo mora ispunjavati i uslove iz čl. 21 i 22 ovog zakona.

Sadržaj, oblik i način vođenja Registra uvoznika, oblik, sadržaj i način podnošenja zahtjeva za upis u Registar uvoznika kao i bliže uslove za skladištenje i rukovanje sredstvima za ishranu bilja propisuje Ministarstvo.

Član 25

Prije prvog stavljanja u promet sredstava za ishranu bilja u Republici uvoznik je dužan da pribavi odobrenje za stavljanje u promet, od organa uprave.

Odobrenje iz stava 1 ovog člana organ uprave izdaje u skladu sa čl. 19 i 20 ovog zakona.

Član 26

Uvoz sirovina za proizvodnju sredstava za ishranu bilja može se vršiti samo za potrebe proizvodnje sredstava za ishranu bilja koja su upisana u Registar i za potrebe iz člana 15 stav 1 alineja 2.

Uvoz sirovina za proizvodnju sredstava za ishranu bilja vrši se samo za potrebe proizvođača koji su upisani u Registar proizvođača.

Član 27

Uzorkovanje i kontrolu karakteristika nije potrebno vršiti za sirovine: amonijak, sumpornu kiselinu, fosforu kiselinu i sirove fosfate.

Član 28

Uvoz sredstava za ishranu bilja i sirovina može se obavljati samo preko graničnih prelaza na kojima je uspostavljen carinski i fitosanitarni inspeksijski nadzor.

Carinski postupak ne može otpočeti prije nego što se obavi fitosanitarni pregled, osim tranzitnog postupka i postupka carinskog skladištenja.

Ako pošiljka sredstava za ishranu bilja ili sirovina (u daljem tekstu: pošiljka) pristigne na granični prelaz na kojem nije organizovana fitosanitarna inspekcija, organi carinske službe uputiće pošiljku na najbliži granični prelaz na kojem je organizovana fitosanitarna inspekcija.

Član 29

Uvoznici su dužni da organu uprave - fitosanitarnom inspektoratu, u propisanom roku, podnesu prijavu o prispjeću pošiljke na granični prelaz.

Pošiljke po prispjeću na granični prelaz podliježu fitosanitarnom pregledu radi provjere dokumentacije, identifikacije i vizuelnom pregledu u cilju provjere karakteristika sredstava za ishranu bilja.

Član 30

U postupku fitosanitarnog pregleda pri uvozu pošiljke fitosanitarni inspektor uzima uzorak pošiljke kada postoji sumnja da pošiljka ne odgovara propisanim karakteristikama.

Ukoliko uzorkovanje nije moguće izvršiti na propisani način na graničnom prelazu, pošiljka se upućuje do mjesta carinjenja pod carinskim nadzorom, gdje će se izvršiti uzorkovanje.

Uzete uzorke, o trošku uvoznika, upućuje akreditovanoj laboratoriji radi provjere tipa sredstva za ishranu bilja i deklarisanog sadržaja hranljivih elemenata.

Organi carinske službe ne mogu cariniti niti upućivati na carinjenje u druge carinarnice pošiljke dok se ne izvrši fitosanitarni pregled.

Način pregleda, uzimanja uzoraka i metode uzorkovanja, veličinu uzorka iz st. 1, 3 i 4 ovog člana i postupak iz člana 29 stav 1 ovog zakona propisuje Ministarstvo.

Član 31

Organ uprave ustanovljava bazu podataka o sredstvima za ishranu bilja radi ažuriranja podataka, analize, planiranja i praćenja efekata preduzetih mjera u skladu sa ovim zakonom.

U bazu podataka unose se podaci o proizvodnji, prometu na veliko i malo, uvozu, tipovima đubriva i dr.

Podaci iz baze podataka mogu se koristiti, na osnovu zahtjeva, u naučno-istraživačke svrhe i izradu studija na osnovu odobrenja organa uprave.

Bliži sadržaj baze podataka i način vođenja baze podataka propisuje Ministarstvo.

Član 32

Radi praćenja proizvodnje, prometa, uvoza, karakteristika i primjene sredstava za ishranu bilja, organ uprave uspostavlja informacioni sistem.

Način uspostavljanja informacionog sistema propisuje Ministarstvo.

VI. INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 33

Inspeksijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ uprave preko fitosanitarnih inspektora, u skladu sa zakonom.

1. Ovlašćenja fitosanitarnog inspektora

Član 34

Fitosanitarni inspektor vrši inspeksijski nadzor, naročito u odnosu na:

- 1) ispunjenost uslova za upis u propisane registre;
- 2) vođenje propisanih evidencija;
- 3) ispunjenost uslova za proizvodnju, stavljanje u promet, promet i upotrebu sredstava za ishranu bilja;
- 4) označavanje i deklarisanje sredstava za ishranu bilja;
- 5) proizvodnju i promet sredstava za ishranu bilja i sirovina za njihovu proizvodnju.

2. Upravne mjere i radnje

Član 35

Pored upravnih mjera i radnji propisanih zakonom kojim se uređuje inspeksijski nadzor, fitosanitarni inspektor, kada utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, obavezan je da preduzima i sledeće upravne mjere i radnje:

- 1) zabrani proizvodnju sredstava za ishranu bilja, ako proizvođač nije upisan ili je brisan iz Registra proizvođača;
- 2) zabrani stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja koja se proizvode u Republici ili se uvoze u Republiku, ako nijesu upisana u Registar;
- 3) zabrani stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja iz člana 15 stav 1 tačka 4 bez odobrenja organa uprave;
- 4) zabrani stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja, ako proizvođač ili uvoznik, prije prvog stavljanja u promet, ne pribavi odobrenje organa uprave;
- 5) zabrani upotrebu oznake "EC FERTILISER", ako mineralno đubrivo ne ispunjava propisane uslove za tu oznaku;
- 6) zabrani promet sredstava za ishranu bilja, ako karakteristike ne odgovaraju deklaraciji;
- 7) zabrani privrednom društvu ili preduzetniku obavljanje djelatnosti, ako ne uskladi svoje poslovanje, odnosno ne otkloni nedostatke u pogledu uslova propisanih ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu ovog zakona;
- 8) zabrani uvoz i naredi vraćanje pošiljke pošiljaocu, ako rezultati ispitivanja nijesu u skladu sa propisanim i deklariranim sadržajem;
- 9) oduzme i uništi sredstva za ishranu bilja koja se proizvode, stavljaju u promet, uvoze i primjenjuju suprotno ovom zakonu.

VII. KAZNE ODREDBE

Član 36

Novčanom kaznom od dvjestopedesetostrukog do tristastrukog iznosa najniže cijene rada u Republici kazniće se za prekršaj organ, privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, ako:

- 1) proizvede ili stavi u promet sredstvo za ishranu bilja koje nije klasifikovano kao sredstvo za ishranu bilja određenog tipa (član 4);
- 2) proizvodi, odnosno dorađuje sredstva za ishranu bilja, a ne ispunjava propisane uslove za njihovu proizvodnju (čl. 9 i 10);
- 3) stavi u promet sredstva za ishranu bilja koja ne ispunjavaju propisane uslove, nijesu označena na propisani način i pravilnom upotrebom ugrožavaju zdravlje ljudi, životinja, bilja i životne sredine (član 11 stav 2);
- 4) stavi u promet sredstva za ishranu bilja koja proizvodi ili uvozi u Republiku, a prije stavljanja u promet nijesu bila upisana u Registar ili su brisana iz Registra (član 14 stav 1);
- 5) uvozi i upotrebljava uzorke sredstava za ishranu bilja u cilju naučnih istraživanja i ispitivanja bez odobrenja organa uprave (član 16 stav 1);
- 6) koristi sredstva za ishranu bilja suprotno načelima dobre poljoprivredne prakse (član 18 stav 1);
- 7) stavi u promet sredstva za ishranu bilja za koja nije pribavljeno odobrenje organa uprave prije stavljanja u promet (član 19 stav 1 i član 25 stav 1);
- 8) stavlja u promet, a ne ispunjava propisane uslove (čl. 20 i 21);

9) obavlja promet na veliko sredstava za ishranu bilja, a nije upisan u Registar distributera (član 21 stav 1);

10) obavlja promet na malo sredstava za ishranu bilja, a nije upisan u Registar distributera na malo (član 22 stav 1);

11) obavlja promet sredstava za ishranu bilja u rasutom stanju, osim amonijum nitratnih đubriva sa visokom koncentracijom azota, bez odobrenja organa uprave (član 23);

12) uvozi sredstva za ishranu bilja, a ne ispunjava propisane uslove (član 24);

13) prije prvog stavljanja u promet u Republici uvoznik ne pribavi odobrenje za stavljanje u promet sredstava za ishranu bilja od organa uprave (član 25);

14) uvozi sirovine za proizvodnju sredstava za ishranu bilja koja nijesu upisana u registar i nijesu za potrebe iz člana 15 stav 1 tačka 2 (član 26 stav 1);

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u organu, privrednom društvu ili drugom pravnom licu novčanom kaznom od desetostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, pored novčane kazne, privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu i preduzetniku, može se izreći i zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti u trajanju od jednog do šest mjeseci.

Član 37

Novčanom kaznom od stostrukog do dvjestostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici kazniće se za prekršaj privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik, ako:

1) proizvođač amonijum-nitratnih đubriva visoke koncentracije azota ne vodi knjigu evidencije prometa ovih đubriva (član 6);

2) proizvođač amonijum-nitratnih đubriva sa visokim sadržajem azota, prije stavljanja u promet, ne obezbijedi dokaz o izvršenom ispitivanju otpornosti na detonaciju (član 7 stav 1);

3) proizvođač ne izvrši kontrolu proizvodnje svake šarže sredstva za ishranu bilja radi provjere karakteristika, prije stavljanja u promet, i ne vodi knjigu evidencije o kontroli te proizvodnje i organu uprave ne dostavi podatke o proizvodnji sredstava za ishranu bilja svakih šest mjeseci (član 9 st. 8, 9 i 11);

4) sredstva za ishranu bilja nijesu deklarirana (član 12 stav 1);

5) naziv "EC FERTILISER" nije ispisan velikim štampanim slovima, ako mineralno đubrivo ispunjava uslove za tu oznaku (član 12 stav 4 alineja 3);

6) deklaracija ne prati sredstva za ishranu bilja koja se nalaze u prometu u (rinfuzi) rasutom stanju (član 12 stav 6);

7) ambalaža, odnosno plomba nije tako napravljena da prilikom otvaranja na njoj nastanu vidljive, nepopravljive promjene (član 12 stav 7);

8) stavi u promet tečna đubriva za koja proizvođač nije obezbijedio uputstvo za upotrebu, skladištenje i opasnostima prilikom primjene i skladištenja (član 12 stav 10);

9) sredstva za ishranu bilja iz člana 15 stav 1 tačka 4 stavi u promet u ambalaži na kojoj nije odštampana (utisnuta) oznaka "Proizvedeno prema proizvođačkoj specifikaciji" i ne ispunjava uslove navedene u proizvođačkoj specifikaciji i bez odobrenja organa uprave (član 15 st. 2 i 4);

10) ne dostavlja podatke iz člana 17 stav 2 ovog zakona;

11) uništava sredstva za ishranu bilja i sirovina suprotno propisima koji se odnose na zaštitu životne sredine (član 18 st. 5 i 6);

12) sredstva za ishranu bilja kojima je prestalo da važi odobrenje za stavljanje u promet, a neutrošenim količinama nije istekao rok upotrebe označen na deklaraciji, stavi u promet duže od šest mjeseci od dana isteka odobrenja (član 20 stav 5);

13) skladišti sredstva za ishranu bilja u skladištima koja ne ispunjavaju propisane uslove (član 21 stav 1, član 22 stav 1).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici i odgovorno lice u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu.

VII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 38

Podzakonski akti za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja podzakonskih akata na osnovu ovlaštenja iz ovog zakona primjenjivaće se podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o zaštiti bilja ("Službeni list SRJ", br. 24/98 i 26/98), koji se odnose na sredstva za ishranu bilja (đubriva), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 39

Izuzetno od člana 13 stav 1 ovog zakona, ispitivanja sredstava za ishranu bilja obavljaće, do 1. januara 2009. godine, postojeće naučno-istraživačke ustanove u oblasti sredstava za ishranu bilja koje odredi Ministarstvo.

Član 40

Privredna društva i preduzetnici koji se bave proizvodnjom, prometom i uvozom sredstava za ishranu bilja dužni su da usklade poslovanje sa ovim zakonom u roku od godinu dana od stupanja na snagu ovog zakona.

Član 41

Sredstva za ishranu bilja koja su registrovana prema Zakonu o zaštiti bilja ("Službeni list SRJ", br. 24/98 i 26/98) upisaće se u Registar u skladu sa ovim zakonom.

Član 42

Stupanjem na snagu ovoga zakona prestaju da važe odredbe Zakona o zaštiti bilja ("Službeni list SRJ", br. 24/98 i 26/98), koje se odnose na sredstva za ishranu bilja (đubriva) i Zakon o vještačkim đubrivima ("Službeni list SRJ", br. 40/75, 45/75, 39/89, 49/91, 17/92, 27/94).

Član 43

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".
SU-SK Broj 01-344/6
Podgorica, 24. jula 2007. godine

Ustavotvorna Skupština Republike Crne Gore

Predsjednik,
Ranko Krivokapić, s.r.

IZMENE

Na osnovu člana 95 tačke 3 Ustava Crne Gore donosim

Ukaz o proglašenju Zakona o izmjenama Zakona o sredstvima za ishranu bilja

Proglašavam Zakon o izmjenama Zakona o sredstvima za ishranu bilja, koji je donijela Skupština Crne Gore 23. saziva, na šestoj sjednici drugog redovnog zasjedanja u 2008. godini, dana 10. decembra 2008. godine.

Broj: 01-2042/2
Podgorica, 11. decembra 2008. godine

Predsjednik Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

Zakon o izmjenama Zakona o sredstvima za ishranu bilja

Zakon je objavljen u "Službenom listu CG", br. 76/2008 od 12.12.2008. godine.

Član 1

U Zakonu o sredstvima za ishranu bilja ("Službeni list RCG", br. 48/07) u članu 3 stav 1 riječi: "Republici Crnoj Gori (u daljem tekstu: Republika)" zamjenjuju se riječima: "Crnoj Gori".

Član 2

U članu 12 stav 8, članu 14 st. 1 i 2, članu 15 stav 1 tačka 4, članu 19 stav 1 i stav 2 alineja 6, članu 21 stav 1 alineja 3, članu 35 stav 1 tačka 2, članu 36 stav 1 tač. 4 i 13 i stav 2 i članu 37 st. 1 i 2, riječ "Republika", u različitom padežu, zamjenjuje se riječima: "Crna Gora", u odgovarajućem padežu.

Član 3

U članu 14 u stavu 7 riječ "Republike" briše se.

Član 4

Član 24 mijenja se i glasi:

"Sredstva za ishranu bilja, registrovana u Crnoj Gori, može uvoziti privredno društvo, odnosno preduzetnik, upisan u Registar uvoznika.

Lice iz stava 1 ovog člana, koje nije istovremeno i distributer, odnosno distributer na malo, dužno je da uvezena sredstva za ishranu bilja, koja su registrovana u Crnoj Gori, isporučuje isključivo licima upisanim u Registar distributera.

Upis u Registar uvoznika se vrši na osnovu zahtjeva.

Registar uvoznika vodi organ uprave.

Podaci iz Registra uvoznika su javni.

Ako je lice iz stava 1 ovog člana istovremeno i distributer, odnosno distributer na malo, mora ispunjavati i uslove iz čl. 21 i 22 ovog zakona.

Sadržaj, oblik i način vođenja Registra uvoznika, kao i sadržaj i način podnošenja zahtjeva za upis u Registar uvoznika propisuje Ministarstvo."

Član 5

U članu 25 stav 1 mijenja se i glasi:

"Prije prvog stavljanja u promet sredstava za ishranu bilja u Crnoj Gori, uvoznik, odnosno distributer je dužan da pribavi odobrenje za stavljanje u promet, od organa uprave."

Član 6

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore."

SU-SK Broj 01-1016/6

Podgorica, 10. decembra 2008. godine

Skupština Crne Gore

Predsjednik,
Ranko Krivokapić, s.r.

43. Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

Ukaz o proglašenju Zakona o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja

Proglašavam Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja, koji je donijela Skupština Republike Crne Gore, na četvrtoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2006. godini, dana 18. aprila 2006. godine.

Broj: 01-635/2

Podgorica, 20. aprila 2006. godine

Predsjednik Republike Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 28/2006 od 3.5.2006. godine.

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi i način proizvodnje, dorade, kontrole, postkontrola, ispitivanje kvaliteta, promet i uvoz sjemena žita, industrijskog, krmnog, povrtarskog, ljekovitog, aromatičnog i začinskog bilja, cvijeća, krtola, lukovica, češnjeva, rasada, rizoma, micelija jestivih i ljekovitih gljiva (u daljem tekstu: sjemenski materijal), priznavanje sorti poljoprivrednog bilja, upis sorti u Registar sorti poljoprivrednog bilja i druga pitanja od značaja za proizvodnju i promet sjemenskog materijala.

Član 2

Odredbe ovog zakona ne odnose se na:

- 1) proizvodnju i promet genetički modifikovanog sjemenskog materijala;
- 2) uzorke sjemenskog materijala koje privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik, koji se bavi poslovima ispitivanja i oplemenjivanja poljoprivrednog bilja, umnožava, prima ili šalje drugom pravnom licu u cilju naučnih istraživanja i izvođenja eksperimenata u količinama koje služe za ogledne svrhe ili za banke biljnih gena;
- 3) sjemenski materijal šumskog bilja.

Član 3

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) **sjemenski materijal** su generativni ili vegetativni djelovi biljaka koji se koriste za umnožavanje i proizvodnju poljoprivrednog bilja;
- 2) **sorta poljoprivrednog bilja** (u daljem tekstu: sorta) predstavlja skup biljaka jedne biljne vrste unutar najniže botaničke sistematske jedinice koja se odlikuje karakterističnim osobinama određenog genotipa ili kombinacije genotipova i razlikuje se najmanje prema jednoj od navedenih osobina i koje poslije generativnog ili vegetativnog razmnožavanja zadržavaju uniformnost, stabilnost ili druge osobine po kojima se razlikuju od drugih sorti;
- 3) **sortno sjeme** je sjeme sorti koje je upisano u Registar sorti poljoprivrednog bilja, uključujući i roditeljske komponente i sve kategorije sjemena proizvedene umnožavanjem predosnovnog sjemena sorti, a sertifikovano je kao sortno sjeme;
- 4) **proizvodno sjeme** je sjeme koje nije upisano u Registar sorti poljoprivrednog bilja, čija je proizvodnja odobrena i kontrolisana, a sertifikovano je kao nesortno sjeme (sjeme cvijeća, aromatično, ljekovito i začinsko bilje);
- 5) **naturalno sjeme** je nedorađeno i nedeklarisano sjeme;
- 6) **sertifikovano sjeme** je sjeme proizvedeno od sjemena poznatog genetičkog porijekla čija je proizvodnja kontrolisana i koje je ispitano, dorađeno i deklarirano u skladu sa ovim zakonom;
- 7) **kategorija sjemenskog materijala** je određeni stepen kvaliteta sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja;
- 8) **proizvođač sjemena** je privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik koji se bavi proizvodnjom sjemena i upisan je u Registar proizvođača sjemenskog materijala;

- 9) **rasad poljoprivrednog bilja** je biljni materijal dobijen generativnim ili vegetativnim putem, a koristi se za umnožavanje poljoprivrednog bilja;
- 10) **micelija** je vegetativno tijelo gljiva koje služi za dalje umnožavanje gljiva koje se koriste za ishranu ljudi ili u ljekovite svrhe;
- 11) **oplemenjivač sorte** je privredno društvo, odnosno drugo pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice koje je stvorilo ili otkrilo novu sortu;
- 12) **održavalac sorte** je oplemenjivač ili proizvođač sjemenskog materijala koji održava sortu po propisanim metodama i garantuje da ona tokom održavanja ostaje uniformna i stabilna;
- 13) **uzorak sjemena** je najmanja propisana količina sjemena, prepoznatljiva po homogenosti i koja reprezentuje partiju iz koje je uzeta;
- 14) **partija sjemena** je određena količina sjemena porijeklom sa iste parcele i iste godine proizvodnje čija masa ne prelazi najveću dozvoljenu količinu, homogena je, fizički se može identifikovati i označena je jedinstvenim brojem;
- 15) **postkontrolna ispitivanja** su ispitivanja kojima se provjerava originalnost i genetička čistoća sorte, zdravstveno stanje i ispunjenost ostalih standarda kvaliteta;
- 16) **ISTA sertifikat** je dokument o kvalitetu partije sjemena u međunarodnom prometu (ISTA - Međunarodna organizacija za ispitivanje sjemena);
- 17) **OECD sertifikat** je dokument o sortnosti sjemena u međunarodnom prometu (OECD - Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj);
- 18) **DUS TEST** je test kojim se utvrđuje različitost, uniformnost i stabilnost sorte u skladu sa odredbama UPOV (Međunarodna unija za zaštitu novih biljnih sorti);
- 19) **VCU TEST** je test kojim se utvrđuje proizvodna i upotrebna vrijednost sorte;
- 20) **sorta standard** je sorta upisana u Registar sorti poljoprivrednog bilja koja se ističe po svojim proizvodnim i upotrebnim vrijednostima i kao takva služi u postupku priznavanja sorti;
- 21) **referentna kolekcija** je zbirka sorti sjemenskog materijala jedne biljne vrste specifičnih morfoloških karakteristika određenih po UPOV kriterijumima koja služi u ocjeni novih sorti (DUS TEST);
- 22) **banka biljnih gena** je mjesto čuvanja, opisivanja, sakupljanja i upotrebe biljnih genetičkih resursa;
- 23) **priznavanje sorti poljoprivrednog bilja** je priznavanje novostvorenih domaćih sorti (u daljem tekstu: priznavanje sorti);
- 24) **preporučena sorta** je sorta koja se poslije ispitivanja upotrebne i proizvodne vrijednosti preporučuje za gajenje na teritoriji Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Republika).

Član 4

Kategorije sortnog sjemena, u smislu ovog zakona, su:

- 1) predosnovno;
- 2) osnovno;
- 3) sertifikovano sjeme prve generacije;
- 4) sertifikovano sjeme druge generacije;
- 5) nesortno.

Predosnovno sjeme je elita samooplodnih biljnih vrsta, samooplodne linije, super elita krompira i sjeme roditeljskih komponenti, koje proizvodi i održava održavalac, a koristi se za proizvodnju osnovnog sjemena.

Osnovno sjeme je original samooplodnih biljnih vrsta, komponente hibrida i elita krompira, koje se proizvodi pod kontrolom organa uprave nadležnog za poslove sjemenskog materijala (u daljem tekstu: organ uprave) i koristi se za proizvodnju sertifikovanog sjemena prve generacije.

Sertifikovano sjeme prve generacije je prva sortna reprodukcija samooplodnih biljnih vrsta, prva generacija hibrida i original krompira, koje se koristi za proizvodnju sjemena druge generacije i proizvodi se pod kontrolom organa uprave.

Sertifikovano sjeme druge generacije je druga sortna reprodukcija samooplodnih biljnih vrsta i prva sortna reprodukcija krompira, koja se proizvodi pod kontrolom organa uprave.

Nesortno sjeme je sjeme cvijeća, aromatičnog, ljekovitog i začinskog bilja koje nema priznate sorte, a zadovoljava po autentičnosti i čistoći vrste i proizvodi se pod kontrolom proizvođača.

Kategoriju sjemena do koje je dopušteno umnožavanje i uvoz sjemena za pojedine vrste poljoprivrednog bilja propisuje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (u daljem tekstu: Ministarstvo).

U nedostatku kategorija sortnog sjemena iz stava 1 ovog člana, organ uprave može da odobri proizvodnju u tekućoj godini i niže kategorije sjemenskog materijala iz domaće proizvodnje.

Način pakovanja i označavanja pojedinih kategorija sjemenskog materijala propisuje Ministarstvo.

II. PROIZVODNJA SJEMENSKOG MATERIJALA

Član 5

Proizvodnjom sjemenskog materijala može se baviti privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik (u daljem tekstu: proizvođač), koji je upisan u Registar proizvođača sjemenskog materijala (u daljem tekstu: Registar proizvođača).

Proizvodnjom sjemenskog materijala može se baviti i fizičko lice, na osnovu zaključenog ugovora o saradnji sa proizvođačem, a sjemenski materijal proizveden u toj saradnji smatra se proizvodnjom proizvođača.

Metode, specifične uslove i način proizvodnje i prometa sjemenskog materijala pojedinih biljnih vrsta ili grupa biljnih vrsta propisuje Ministarstvo.

Član 6

Organ uprave utvrđuje ispunjenost uslova za upis u Registar proizvođača i vodi Registar proizvođača.

Podaci iz Registra proizvođača su javni.

Sadržinu i način vođenja Registra proizvođača propisuje Ministarstvo.

Član 7

Upis proizvođača u Registar proizvođača izvršiće se, ako ima:

1) zemljište potrebno za proizvodnju sjemenskog materijala;

2) u stalnom radnom odnosu lice koje je odgovorno za proizvodnju sjemenskog materijala (u daljem tekstu: odgovorno lice), sa završenim specijalističkim studijama, odnosno poljoprivrednim fakultetom (smjer: ratarski, povrtarski, opšti ili drugi smjer biljne proizvodnje) i najmanje tri godine radnog iskustva u struci.

Upis u Registar proizvođača vrši se na osnovu zahtjeva koji sadrži podatke o:

1) proizvođaču (naziv, sjedište, adresa, jedinstveni matični broj, poreski broj i šifra djelatnosti);

2) odgovornom licu (ime i prezime, adresa, jedinstveni matični broj i školska sprema);

3) vrsti, sorti i kategoriji sjemenskog materijala.

Uz zahtjev iz stava 2 ovog člana dostavlja se sledeća dokumentacija:

1) dokaz o pravu raspolaganja, odnosno korišćenja poljoprivrednog zemljišta za sjemensku proizvodnju (izvod iz posjedovnog lista ili ugovor o zakupu);

2) ugovor o radu sa odgovornim licem;

3) okvirni plan proizvodnje (podaci o obradi, njezi usjeva, zaštiti zemljišta i očuvanju bioloških i hemijskih svojstava zemljišta i obimu proizvodnje);

4) potvrda o registraciji u CRPS-a.

Ako proizvođač obavlja djelatnost na više različitih mjesta, uz zahtjev dostavlja dokumentaciju iz stava 3 tač. 1, 3 i 4 ovog člana za svako mjesto proizvodnje.

Proizvođač je dužan da svaku promjenu uslova za obavljanje djelatnosti prijavi organu uprave, u roku od 15 dana od dana nastale promjene.

Član 8

Proizvođač se briše iz Registra proizvođača, ako prestane da obavlja djelatnost ili prestane da ispunjava uslove iz člana 7 stav 1 ovog zakona.

Dokumentaciju na osnovu koje se vrši upis proizvođača u Registar proizvođača, organ uprave je dužan da čuva u originalu, najmanje tri godine od dana brisanja proizvođača iz Registra proizvođača.

Član 9

Proizvođač je dužan da vodi knjigu evidencije o proizvodnji sjemenskog materijala.

Knjiga evidencije iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:

1) broj rješenja o upisu u Registar proizvođača;

2) ime odgovornog lica;

3) raspored sjemenskog usjeva, odnosno objekta sa jasno označenim dijelom gdje se proizvodi sjemenski materijal, vrstu, odnosno sortu i godinu proizvodnje sjemenskog materijala sa kojim se zasniva proizvodnja;

4) ukupnu količinu sjemenskog materijala za zasnivanje proizvodnje;

5) podatke o načinu proizvodnje;

6) vrstu i datum izvođenja radova;

7) količine ukupno primljenog, proizvedenog, prodatog i uništenog sjemenskog materijala.

Obrazac knjige evidencije propisuje Ministarstvo.

Član 10

Proizvođač može proizvoditi sjemenski materijal sorti koje su upisane u Registar sorti poljoprivrednog bilja.

Proizvođač je dužan da od vlasnika sorte obezbijedi saglasnost za umnožavanje sjemenskog materijala zaštićene sorte.

Metode, specifične uslove, način proizvodnje i promet sjemenskog materijala pojedinih biljnih vrsta ili grupe biljnih vrsta propisuje Ministarstvo.

Član 11

Proizvođač je dužan da:

1) ima plan proizvodnje kojim će definisati kritične tačke za pojedine vrste poljoprivrednog bilja, koje bi mogle uticati na kvalitet, zdravstveno stanje i prinos sjemenskog materijala i metode za praćenje i kontrolu kritičnih tačaka;

2) sprovodi mjere radi sprječavanja pojave, odnosno širenja štetnih organizama; vrši pregled u skladu sa metodama radi stalnog praćenja i kontrole kritičnih tačaka; uzima i dostavlja uzorke ovlašćenoj laboratoriji radi praćenja kvaliteta proizvodnje; vodi zapisnike o praćenju i kontroli kritičnih tačaka, kao i sprovedenim mjerama za obezbjeđivanje usklađenosti sjemenskog materijala sa propisanim standardima;

3) odmah obavijesti organ uprave, odnosno poljoprivrednog inspektora o pojavi ili sumnji na pojavu štetnih organizama na mjestu proizvodnje;

4) obezbijediti mogućnost praćenja i raspoznavanja svake partije sjemenskog materijala u svim fazama proizvodnje i dorade, skladištenja i nabavci sjemenskog materijala;

5) vodi evidenciju i čuva dokumentaciju o održavanju, odnosno priznavanju ili nabavci sjemenskog materijala koji se upotrebljava za razmnožavanje ili ponovnu proizvodnju sjemenskog materijala;

6) sprovodi mjere određene stručnom kontrolom;

7) izvršava i druge poslove utvrđene zakonom.

Dokumentaciju iz stava 1 tačka 5 ovog člana proizvođač je dužan da čuva najmanje jednu godinu za jednogodišnje usjeve, odnosno tri godine za višegodišnje zasade.

Član 12

Proizvođač može, za potrebe stranog naručioca, da od uvezenog sjemenskog materijala proizvodi, dorađuje i ispituje sjemenski materijal sorti koje nijesu upisane u Registar sorti poljoprivrednog bilja.

Sjemenski materijal iz stava 1 ovog člana može se proizvoditi, dorađivati i ispitivati po prethodno pribavljenoj saglasnosti organa uprave, na osnovu ugovora sa stranim naručiocem prema kojem strani naručilac preuzima cjelokupnu količinu proizvedenog naturalnog ili dorađenog sjemenskog materijala.

Proizvodnja sjemenskog materijala iz stava 1 ovog člana podliježe zdravstvenom pregledu.

Sjemenski materijal iz stava 1 ovog člana nije dozvoljeno stavljati u promet na teritoriji Republike.

Proizvodnja sortnog sjemenskog materijala za račun domaćeg naručioca može se obavljati u drugoj državi, na osnovu ugovora domaćeg naručioca i inostranog proizvođača, uz saglasnost organa uprave.

III. STRUČNA KONTROLA NAD PROIZVODNJOM SJEMENSKOG MATERIJALA

Član 13

Proizvodnja sjemenskog materijala podliježe obaveznoj stručnoj kontroli.

Stručnom kontrolom nad proizvodnjom sjemenskog materijala utvrđuje se: porijeklo upotrijebljenog sjemena, vrsta, sorta i kategorija, autentičnost i čistoća vrste i sorte, prostorna izolacija, zdravstveno stanje usjeva, prisustvo korova, opšte stanje i razvoj usjeva, predusjev, primjena agrotehničkih mjera i očekivani prinos naturalnog sjemena, na način i po propisanoj metodologiji vršenja stručne kontrole.

Izuzetno od stava 2 ovog člana, kod nesortnog sjemena se ne utvrđuje sorta, kategorija, autentičnost i sortna čistoća.

Član 14

Stručnu kontrolu proizvodnje predosnovnog sjemenskog materijala vrši održavalac sorte.

Stručnu kontrolu proizvodnje ostalih kategorija sjemenskog materijala vrši pravno lice ako ispunjava uslove u pogledu kadra i opreme i koje ovlasti organ uprave (u daljem tekstu: ovlašćeno pravno lice).

Ovlašćenom pravnom licu ne mogu se povjeriti poslovi kontrole nad sopstvenom proizvodnjom sjemenskog materijala, osim predosnovnog i osnovnog.

Uslove u pogledu kadra i opreme koje treba da ispunjava ovlašćeno pravno lice propisuje Ministarstvo.

Ispunjenost uslova iz stava 4 ovog člana utvrđuje i ovlašćenje za vršenje stručne kontrole izdaje organ uprave.

Ovlašćeno pravno lice izvještava organ uprave o obavljenoj stručnoj kontroli nakon završene stručne kontrole svake kulture.

Način i metode obavljanja stručne kontrole sjemenskog materijala, sadržinu i rokove za dostavljanje izvještaja o izvršenoj stručnoj kontroli propisuje Ministarstvo.

Član 15

Proizvođač je dužan da podnese prijavu za vršenje stručne kontrole organu uprave, u roku od 15 dana od dana završetka sjetve, a najkasnije:

- 1) za jesenju sjetvu do 31. decembra;
- 2) za proljećnu sjetvu do 30. juna.

Proizvođač može podnijeti prijavu iz stava 1 ovog člana, ako je:

- 1) upisan u Registar proizvođača;
- 2) ako je sorta upisana u Registar sorti poljoprivrednog bilja;
- 3) ako je proizvođač pribavio saglasnost iz člana 10 stav 2 ovog zakona.

Član 16

Oplemenjivač, odnosno održavalac dostavlja izvještaj o izvršenoj stručnoj kontroli proizvodnje predosnovnog sjemena organu uprave radi izdavanja sertifikata o priznavanju sjemenskog usjeva predosnovnog sjemena.

Evidenciju izvještaja iz stava 1 ovog člana vodi oplemenjivač ili održavalac i čuva dokumentaciju najmanje šest godina.

Član 17

Postupak stručne kontrole koji sprovodi ovlašćeno pravno lice obuhvata:

- 1) stručnu kontrolu sjemenskog usjeva, odnosno zasada, zemljišta, objekata za proizvodnju, skladišnog prostora i pripremu sjemenskog materijala za promet;
- 2) pregled dokumentacije, zapisnika i knjige evidencije;
- 3) ispitivanja i testiranja uzoraka u cilju potvrđivanja da li sjemenski usjev ispunjava uslove iz člana 18 ovog zakona;
- 4) vođenje zapisnika o obavljenoj stručnoj kontroli iz stava 1 ovog člana.

Član 18

Za sjemenski materijal za koji nije propisana kategorija može se izdati sertifikat o priznavanju usjeva, ako ispunjava minimalne uslove za kvalitet i zdravstveno stanje.

Član 19

Na osnovu izvještaja o izvršenoj stručnoj kontroli, organ uprave izdaje sertifikat o priznavanju sjemenskog usjeva (u daljem tekstu: sertifikat).

Evidenciju o izdatim sertifikatima iz stava 1 ovog člana vodi organ uprave.

Obrazac i sadržinu sertifikata iz člana 16 stav 1 ovog zakona i stava 1 ovog člana, kao i način vođenja evidencije iz člana 16 stav 2 ovog zakona i stava 2 ovog člana, obrazac i sadržinu zapisnika o izvršenoj stručnoj kontroli u toku proizvodnje bliže propisuje Ministarstvo.

Troškove stručne kontrole i izdavanja sertifikata snosi proizvođač.

IV. DORADA SJEMENSKOG MATERIJALA

Član 20

Dorada sjemenskog materijala je sušenje, čišćenje, kalibriranje, piliranje i tretiranje zaštitnim sredstvima.

Član 21

Sjemenski materijal može da se stavlja u promet ako je dorađen.

Naturalno sjeme koje se dorađuje mora da ima sertifikat o priznavanju sjemenskog usjeva.

Naturalno sjeme iz uvoza koje se dorađuje mora da ima fitosertifikat, sertifikat o sortnosti sjemena (OECD) ili odgovarajuća dokumenta o sortnosti sjemena, izdata od nadležnog organa zemlje izvoznice.

Član 22

Doradom sjemenskog materijala može da se bavi privredno društvo i preduzetnik (u daljem tekstu: dorađivač), ako je upisan u Registar dorađivača sjemenskog materijala (u daljem tekstu: Registar dorađivača).

Član 23

Upis dorađivača u Registar dorađivača izvršiće se, ako ima:

- 1) skladišni prostor za odvojen smještaj i čuvanje naturalnog (nedorađenog) odnosno dorađenog sjemenskog materijala pojedinih vrsta, sorti i kategorija, koji obezbjeđuje očuvanje njihovog kvaliteta i zdravstvenog stanja i prostor za smještaj otpada koji je nastao doradom sjemenskog materijala;

2) uređaje i opremu za dosušivanje, prečišćavanje, selektiranje, pakovanje, zatvaranje ambalaže i plombiranje, a u zavisnosti od vrste sjemenskog materijala koji se dorađuje;

3) u stalnom radnom odnosu lice koje je odgovorno za doradu sjemenskog materijala (u daljem tekstu: odgovorno lice) sa završenim specijalističkim studijama, odnosno poljoprivrednim fakultetom (smjer: ratarski, povrtarski, opšti ili drugi smjer biljne proizvodnje) i najmanje tri godine radnog iskustva u struci.

Upis u Registar dorađivača vrši se na osnovu zahtjeva koji sadrži podatke o:

1) dorađivaču (naziv, sjedište, adresa, jedinstveni matični broj, poreski broj i šifra djelatnosti);

2) odgovornom licu (ime i prezime, adresa, jedinstveni matični broj i školska sprema);

3) vrsti, sorti i kategoriji sjemenskog materijala.

Uz zahtjev iz stava 2 ovog člana dostavlja se sljedeća dokumentacija:

1) dokaz o pravu raspolaganja, odnosno korišćenja skladišnog prostora za smještaj i čuvanje sjemenskog materijala (izvod iz posjedovnog lista, odnosno ugovor o zakupu);

2) ugovor o radu sa odgovornim licem;

3) potvrdu o registraciji u CRPS-a.

Ako dorađivač obavlja djelatnost na više različitih mjesta, uz zahtjev dostavlja dokumentaciju iz stava 3 tač. 1, 2 i 3.

Dorađivač je dužan da svaku promjenu uslova za obavljanje djelatnosti prijavi organu uprave, u roku od 15 dana od dana nastale promjene.

Član 24

Dorađivač se briše iz registra dorađivača, ako prestane da obavlja djelatnost ili prestane da ispunjava uslove iz člana 23 stav 1 ovog zakona.

Ispunjenost uslova iz člana 23 stav 1 ovog zakona utvrđuje organ uprave.

Po žalbi na rješenje o ispunjenosti uslova iz stava 2 ovog člana, kao i na druge pojedinačne upravne akte koje, u skladu sa ovim zakonom, donosi organ uprave, odlučuje Ministarstvo.

U rješenju o upisu dorađivača u Registar dorađivača moraju biti navedene vrste i kategorije sjemenskog materijala koje dorađivač ima pravo da dorađuje.

Dokumentaciju na osnovu koje se vrši upis dorađivača u Registar dorađivača, organ uprave je dužan da čuva, u originalu, najmanje tri godine od dana brisanja dorađivača iz Registra dorađivača.

Registar dorađivača vodi organ uprave.

Podaci iz Registra dorađivača su javni.

Sadržinu, oblik i način vođenja Registra dorađivača propisuje Ministarstvo.

Član 25

Ako je sjemenski materijal određene biljne vrste i sorte dorađivalo više dorađivača, smatra se da je sjemenski materijal doradio dorađivač kome je izdata deklaracija u skladu sa članom 38 ovog zakona.

Član 26

Dorađivač može u postupku dorade pripremati mješavine različitih sorti ili vrsta poljoprivrednog bilja u određenim procentima pojedinih komponenti.

Svaka od komponenti sjemena u mješavini mora zadovoljavati uslove kvaliteta za tu vrstu sjemenskog materijala.

Uslove u pogledu sastava sjemenske mješavine, vođenja evidencije, načina pakovanja i označavanja bliže propisuje Ministarstvo.

Član 27

Dorađivač je dužan da vodi knjigu evidencije i čuva dokumentaciju o količini preuzetog naturalnog i dorađenog sjemenskog materijala najmanje šest godina.

Knjiga evidencije iz stava 1 ovog člana sadrži, naročito:

1) broj rješenja o upisu u Registar dorađivača;

2) ime odgovornog lica;

3) raspored prostora u objektu sa jasno označenim dijelovima gdje se nalazi nedorađeni i dorađeni sjemenski materijal, sa naznakom za vrstu, odnosno sortu sjemenskog materijala;

4) ukupnu količinu dorađenog sjemenskog materijala;

5) podatke o načinu dorade;

6) datum izvođenja dorade.

Obrazac knjige evidencije iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Član 28

Dorađivač je dužan da uništi otpad nastao doradom sjemena sitnosjemenih mahunarki, kao i otpad koji ima sjeme parazitnih biljaka, korova i sjeme zaraženo štetnim organizmima, u prisustvu poljoprivrednog inspektora.

Otpad nastao doradom sjemenskog materijala drugih biljnih vrsta može da se koristi za ishranu ljudi, životinja ili za industrijsku preradu, ako je njegov kvalitet u skladu sa propisima kojima se uređuju standardi kvaliteta u toj oblasti.

Ministarstvo propisuje način uništavanja otpada iz stava 1 ovog člana.

Član 29

Tokom žetve, odnosno berbe, prevoza i čuvanja do dorade naturalno sjeme mora biti međusobno odvojeno i obilježeno.

Naturalno sjeme koje se prevozi od njive do mjesta skladištenja, odnosno čuvanja ili dorade mora da prati dokumentacija o proizvođaču, katastarskoj parceli, vrsti, sorti i kategoriji naturalnog sjemena.

Dorađivač je dužan da, u roku od pet dana od dana prijema obranog, izvađenog i požnjevenog sjemenskog materijala, za svaki sjemenski usjev, prijavi organu uprave preuzetu količinu naturalnog sjemena.

Način prijave obranog, izvađenog i požnjevenog sjemenskog materijala propisuje Ministarstvo.

V. KVALITET SJEMENSKOG MATERIJALA

Član 30

Kvalitet sjemenskog materijala, u smislu ovog zakona, je čistoća, vlaga, klijavost i zdravstveno stanje.

Član 31

Kvalitet sjemenskog materijala mora se utvrditi za svaku partiju sjemena, prije stavljanja u promet.

Partija sjemena je određena količina sjemenskog materijala čija masa ne prelazi najveću dozvoljenu količinu, fizički se može identifikovati i označena je jedinstvenim brojem.

Dozvoljenu količinu sjemena u partiji za pojedine vrste sjemenskog materijala i njihove mješavine propisuje Ministarstvo.

Član 32

Sjemenski materijal u pogledu kvaliteta mora da ispunjava propisane norme kvaliteta.

Ispitivanje i utvrđivanje kvaliteta sjemenskog materijala vrši se prije stavljanja u promet.

Za kvalitet sjemenskog materijala u prometu odgovoran je dorađivač, odnosno uvoznik.

Član 33

Ispitivanje i utvrđivanje kvaliteta sjemenskog materijala obavlja akreditovana laboratorija.

Dorađivač podnosi prijavu za ispitivanje i utvrđivanje kvaliteta, odnosno uzimanje uzoraka sjemenskog materijala akreditovanoj laboratoriji.

Uz prijavu iz stava 2 ovog člana dorađivač podnosi sertifikat o priznavanju sjemenskog usjeva.

Član 34

Akreditovana laboratorija uzima uzorak sjemenskog materijala radi utvrđivanja kvaliteta.

Poslove uzimanja uzoraka sjemenskog materijala iz stava 1 ovog člana može da obavlja i privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik, ako ima zaposleno lice koje je završilo specijalističke studije, odnosno poljoprivredni fakultet (smjer ratarski, povrtarski opšti ili smjer zaštite bilja), sa najmanje pet godina radnog iskustva u struci.

Ispunjenost uslova utvrđuje i evidenciju lica koja uzimaju uzorke iz stava 2 ovog člana vodi organ uprave.

Količinu sjemenskog materijala koja se uzima kao uzorak i način označavanja uzorka propisuje Ministarstvo.

Obrazac prijave za ispitivanje i utvrđivanje kvaliteta sjemenskog materijala, odnosno uzimanja uzoraka propisuje Ministarstvo.

Član 35

O izvršenom ispitivanju kvaliteta sjemenskog materijala akreditovana laboratorija izdaje izvještaj o ispitivanju kvaliteta.

Akreditovana laboratorija dužna je da čuva ispitane uzorke sjemenskog materijala godinu dana od dana izdavanja izvještaja o ispitivanju kvaliteta, a dokumentaciju o ispitivanju sjemenskog materijala najmanje šest godina od dana izdavanja izvještaja iz stava 1 ovog člana.

Akreditovana laboratorija dužna je da čuva ispitane uzorke krtola, lukovica i češnjeva mjesec dana od dana izdavanja izvještaja o ispitivanju njihovog kvaliteta, a dokumentaciju o ispitivanju, šest godina od dana izdavanja izvještaja iz stava 1 ovog člana.

Metode uzorkovanja i ispitivanja kvaliteta sjemenskog materijala, obrazac izvještaja o ispitivanju kvaliteta sjemena, kao i način čuvanja uzoraka krtola, lukovica i češnjeva propisuje Ministarstvo.

Član 36

Dorađivač, odnosno uvoznik odgovoran je za štetu krajnjem korisniku, ako sjemenski materijal ne ispunjava uslove u pogledu deklarisanе vrste, sorte i kvaliteta sjemenskog materijala.

VI. PAKOVANJE, DEKLARISANJE I ETIKETIRANJE

Član 37

Sjemenski materijal u prometu mora odgovarati deklarisanоj vrsti i sorti, propisanim normama kvaliteta, mora biti originalno pakovan i imati deklaraciju uz otpremnicu i etiketu (deklaracija na ambalaži).

Sjemenski materijal u prometu mora da odgovara kvalitetu označenom u deklaraciji i na etiketi.

Sjemenski materijal u partijama mora biti u originalnom pakovanju i označen na propisani način koji obezbjeđuje izvornost pakovanja i očuvanja njegovog kvaliteta.

Ako je sjemenski materijal poljoprivrednog bilja tretiran hemikalijama ili fitofarmaceutskim preparatima, upotrijebljena sredstva moraju biti naznačena na deklaraciji.

U zavisnosti od vrste i kategorije sjemenskog materijala deklaracija i etiketa mora biti jedinstvena prema sadržaju, veličini, boji i mora imati serijski broj.

Sjemenski materijal pakovan u sitna pakovanja ne prati deklaracija uz otpremnicu, a etiketa na ambalaži mora ispunjavati uslove iz stava 5 ovog člana.

Količinu sjemenskog materijala za sitna pakovanja iz stava 6 ovog člana, za pojedine biljne vrste, propisuje Ministarstvo.

Član 38

Zahtjev za izdavanje deklaracije, odnosno etikete dorađivač sjemenskog materijala podnosi ovlašćenom pravnom licu.

Uvezeni sjemenski materijal deklariše zemlja izvoznica, a odgovoran je uvoznik sjemenskog materijala.

Etiketu za sitna pakovanja sjemenskog materijala izdaje dorađivač, odnosno uvoznik.

Pakovanje i etiketiranje sjemenskog materijala vrši dorađivač u mjestu dorade, uz prisustvo predstavnika ovlašćenog pravnog lica.

Evidenciju o izdatim deklaracijama, odnosno etiketama vodi ovlašćeno pravno lice.

Obrazac deklaracije i etikete, njihovu sadržinu, način izdavanja i vođenja evidencije propisuje Ministarstvo.

Član 39

Zabranjeno je stavljati u promet sjemenski materijal kojem je rok važenja na deklaraciji i etiketi istekao, odnosno prije nego se produži važenje deklaracije.

Sjemenski materijal iz stava 1 ovog člana može da se stavi u promet ako se u postupku ispitivanja utvrdi da odgovara propisanom kvalitetu.

Sjemenski materijal iz stava 2 ovog člana pakuje se, deklariše i etiketira u skladu sa članom 38 ovog zakona.

Član 40

Zabranjeno je prepakivanje sjemenskog materijala u originalnom pakovanju iz domaće proizvodnje i uvoza.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, dorađivač, odnosno uvoznik može da vrši prepakivanje sjemenskog materijala, uz saglasnost organa uprave.

Zahtjev za prepakivanje sjemenskog materijala dorađivač, odnosno uvoznik podnosi organu uprave.

Uz zahtjev iz stava 3 ovog člana dorađivač, odnosno uvoznik prilaže deklaraciju, odnosno sertifikat o sortnosti sjemena (OECD), sertifikat o kvalitetu sjemena (ISTA) i fitosertifikat.

VII. PROMET SJEMENSKOG MATERIJALA

Član 41

Prometom sjemenskog materijala može se baviti privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik, ako je upisan u Registar za promet sjemenskog materijala na veliko ili u Registar za promet sjemenskog materijala na malo.

Prometom sjemenskog materijala na veliko može se baviti privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik, ako za poslove prometa ima u stalnom radnom odnosu lice sa završenim specijalističkim studijama, odnosno poljoprivrednim fakultetom (smjer - ratarski, povrtarski, opšti ili smjer biljne proizvodnje), odnosno specijalističke studije odgovarajućeg smjera i objekat za skladištenje, odnosno prodaju sjemenskog materijala.

Prometom sjemenskog materijala na malo može se baviti privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik, ako u svakom prodajnom objektu ima zaposleno lice sa završenim IV stepenom srednje poljoprivredne škole.

Izuzetno od st. 2 i 3 ovog člana, privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik, koji prodaje sjemenski materijal u sitnim pakovanjima, ne mora imati zaposleno lice iz stava 3 ovog člana.

Ispunjenost uslova iz st. 2 i 3 ovog člana utvrđuje organ uprave.

Upis u Registar za promet sjemenskog materijala na veliko, odnosno u Registar za promet sjemenskog materijala na malo vrši se na osnovu zahtjeva.

Registar za promet sjemenskog materijala na veliko, odnosno Registar za promet sjemenskog materijala na malo vodi organ uprave.

Podaci iz Registra za promet sjemenskog materijala na veliko, odnosno Registra za promet sjemenskog materijala na malo su javni.

Sadržaj, oblik i način vođenja Registra za promet sjemenskog materijala na veliko i Registra za promet sjemenskog materijala na malo, kao i sadržaj zahtjeva za upis u registre, sa potrebnom dokumentacijom, propisuje Ministarstvo.

Član 42

U promet može da se stavi sjemenski materijal sorti koje su upisane u Registar sorti poljoprivrednog bilja, kao i nesortno sjeme iz člana 4 ovog zakona.

Član 43

Sjemenski materijal u prometu mora da se skladišti i čuva na način i pod uslovima koji obezbjeđuje očuvanje njegovog kvaliteta.

Promet sjemenskog materijala može se obavljati samo u prodajnom objektu.

Uslove koje mora da ispunjava prodajni objekat i skladište i način i uslove skladištenja sjemenskog materijala utvrđuje Ministarstvo.

Član 44

Na promet sjemenskog materijala namijenjenog za organsku proizvodnju, pored uslova utvrđenih ovim zakonom, primjenjuju se i uslovi utvrđeni propisima kojima je uređena organska proizvodnja.

VIII. UVOZ SJEMENSKOG MATERIJALA

Član 45

Uvozom sjemenskog materijala može da se bavi privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik (u daljem tekstu: uvoznik), ako ima u vlasništvu ili po osnovu ugovora o zakupu koristi registrovano carinsko skladište i upisan je u Registar uvoznika.

Uvoznik može da uvozi sjemenski materijal sorti koje su upisane u Registar sorti poljoprivednog bilja i koje ima fitosertifikat izdat od nadležnog organa zemlje izvoznice, kao i nesortno sjeme iz člana 4 ovog zakona.

Ispunjenost uslova iz stava 1 ovog člana utvrđuje organ uprave.

Upis u Registar uvoznika vrši se na osnovu zahtjeva.

Registar uvoznika vodi organ uprave.

Podaci iz Registra uvoznika su javni.

Sadržaj, oblik i način vođenja Registra uvoznika i sadržaj zahtjeva propisuje Ministarstvo.

Član 46

Sjemenski materijal može da se uvozi samo u originalnom pakovanju.

Naturalno sjeme može se uvoziti, ako je sortno i ako je proizvedeno za račun domaćeg naručioca.

Pakovanje, deklarisanje i etiketiranje dorađenog naturalnog sjemena vrši se u skladu sa članom 38 ovog zakona.

O uvezenim količinama sjemenskog materijala i sjemenskih mješavina uvoznik je dužan da vodi evidenciju.

Sadržaj, oblik i način vođenja evidencije iz stava 4 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Član 47

Uvezeni sjemenski materijal, uz otpremnicu, mora da ima fitosertifikat, sertifikat o sortnosti sjemenskog materijala (OECD), sertifikat o kvalitetu sjemenskog materijala (ISTA).

Uvezeni sjemenski materijal mora da ima deklaraciju izdatu od nadležnog organa zemlje izvoznice, a pri stavljanju u promet na teritoriji Republike obilježava se u skladu sa članom 38 ovog zakona.

Sjemenski materijal biljnih vrsta koje nijesu obuhvaćene sistemom OECD sertifikacije, kao i uvoz sjemenskog materijala iz zemalja koje nijesu članice OECD, mora da prati dokument o sortnosti izdat od nadležnog organa zemlje izvoznice.

Kvalitet sjemenskog materijala iz stava 3 ovog člana mora biti ispitan u skladu sa ovim zakonom.

Član 48

Sjemenski materijal može se uvoziti samo od proizvođača koji ispunjavaju uslove proizvodnje, odnosno koji su registrovani i pod kontrolom nadležnog organa zemlje izvoznice.

Sjemenski materijal koji se uvozi podliježe obaveznoj kontroli sortnosti i kvaliteta koju vrši nadležni inspektor, na graničnom prelazu.

Uvoznik je dužan da uzorak uvezenog sjemenskog materijala dostavi naučno-istraživačkoj ustanovi koja vrši ispitivanje upotrebne i proizvodne vrijednosti sorte, radi ispitivanja i čuvanja u referentnoj kolekciji.

IX. PRIZNAVANJE SORTI POLJOPRIVREDNOG BILJA I UPIS U REGISTAR SORTI POLJOPRIVREDNOG BILJA

1. Priznavanje sorti poljoprivrednog bilja

Član 49

Priznavanje sorti poljoprivrednog bilja, u smislu ovog zakona, je priznavanje novostvorene domaće sorte (u daljem tekstu: priznavanje sorte), ako je ona rezultat hibridizacije ili selekcije, odnosno ako se biološki razlikuje od druge priznate sorte, a koja je u procesu priznavanja poslužila kao standardna sorta.

Član 50

U postupku priznavanja sorte utvrđuje se kvalitet i druge bitne osobine na osnovu kojih se sorta može priznati, a sjemenski materijal te sorte umnožavati i stavljati u promet kao sortni na teritoriji Republike.

Član 51

Sorta se priznaje ako se utvrdi da:

- 1) je različita, uniformna i stabilna (DUS test);
- 2) ima povoljnu proizvodnu i upotrebnu vrijednost (VCU test);
- 3) je ime sorte određeno u skladu sa zakonom.

Član 52

Sorta je različita ako se najmanje po jednoj od značajnih osobina jasno razlikuje od bilo koje druge poznate sorte.

Sorta je uniformna ukoliko je dovoljno ujednačena u osobinama po kojima se razlikuje od drugih sorti, bez obzira na odstupanja koja se mogu očekivati u toku njenog razmnožavanja.

Sorta je stabilna ako njene bitne osobine ostaju nepromijenjene i poslije više uzastopnih razmnožavanja, kao i poslije svakog pojedinačnog ciklusa razmnožavanja.

Član 53

Proizvodnim i upotrebним osobinama sorti smatraju se:

- 1) prinos;
- 2) kvalitet proizvoda;
- 3) druge osobine koje su od uticaja na povećanje obima proizvodnje ili poboljšanja kvaliteta.

Član 54

Postupak priznavanja sorte pokreće se na osnovu zahtjeva koji podnosi oplemenjivač sorte ili njegov ovlašćeni zastupnik (u daljem tekstu: podnosilac zahtjeva).

Zahtjev iz stava 1 ovog člana podnosi se organu uprave posebno za svaku sortu.

Naziv sorte može biti svaka riječ, kombinacija riječi, kombinacija riječi i brojeva ili kombinacija slova i brojeva, osim ako propisima kojima se uređuje zaštita novih sorti poljoprivrednog i šumskog bilja nije drukčije određeno. Ime sorte mora omogućiti razlikovanje sorte od bilo koje druge poznate sorte iste ili

srodne vrste. Ime sorte ne smije navoditi na pogrešan zaključak naročito u pogledu porijekla i osobina sorte.

Obrazac i sadržinu zahtjeva iz stava 1 ovog člana, kao i kriterijume za određivanje naziva sorte propisuje Ministarstvo.

Član 55

Na zahtjev organa uprave podnosilac zahtjeva dužan je da uz zahtjev dostavi na uvid dokumentaciju o radu na stvaranju sorte.

Podaci i dokumentacija koji se odnose na porijeklo izvornog materijala i na opis procesa stvaranja sorte su službena tajna.

Član 56

Organ uprave je dužan da obavijesti podnosioca zahtjeva da će sorta biti ispitivana i da od njega zatraži potrebnu količinu sjemenskog materijala radi ispitivanja.

Na osnovu obavještenja iz stava 1 ovog člana podnosilac zahtjeva je dužan da blagovremeno dostavi organu uprave sjemenski materijal u količini i na način koji propiše Ministarstvo.

Ako podnosilac zahtjeva ne ispuni uslove iz stava 2 ovog člana zahtjev će se odbaciti.

Član 57

Različitost, uniformnost i stabilnost sorte, kao i upotrebna i proizvodna vrijednost sorte utvrđuje se ispitivanjima na oglednom polju i u laboratoriji.

Za sve biljne vrste ili grupu biljnih vrsta, mjesto, metode i vrijeme trajanja ispitivanja propisuje Ministarstvo.

Troškove ispitivanja iz stava 1 ovog člana snosi podnosilac zahtjeva.

Član 58

Ispitivanje sorte na oglednom polju i u laboratoriji vrši se pod šifrovanim oznakama koje predstavljaju službenu tajnu. Šifre se otvaraju i zatvaraju svake godine i o dobijenim rezultatima organ uprave obavještava podnosioca zahtjeva.

Član 59

Ispitivanja u postupku priznavanja sorte u cilju utvrđivanja proizvodne i upotrebne vrijednosti sorte vrši se istovremeno sa jednom ili više sorti standarda.

Sorta standard može biti samo sorta koja je upisana u Registar sorti poljoprivrednog bilja i koja po svojim biološkim i proizvodnim osobinama ima najveću vrijednost za namjenu za koju se vrši ispitivanje.

Ako se za pojedinu vrstu poljoprivrednog bilja, tip unutar vrste poljoprivrednog bilja ili za određenu namjenu ne može odrediti sorta standard iz stava 2 ovog člana, sorta se ispituje bez sorte standarda jednu godinu.

Član 60

Ispitivanje sorte na oglednom polju, odnosno u laboratoriji vrši pravno ili fizičko lice koje ima potrebno zemljište, opremu i stručna lica za vršenje ispitivanja (u daljem tekstu: izvođač oglada).

Ugovor sa izvođačem oglada za ispitivanje sorte na oglednom polju, odnosno u laboratoriji zaključuje organ uprave, u skladu sa zakonom.

Ispunjenost uslova iz stava 1 ovog člana utvrđuje organ uprave.

Organ uprave će priznati rezultate ispitivanja DUS testova koji su urađeni u zemlji članici UPOV-a.

Izvođač oglada koji je zaključio ugovor o ispitivanju sorte na oglednom polju, odnosno u laboratoriji dužan je da dostavi organu uprave rezultate ispitivanja izvršenih prema propisanoj metodi i obavezama iz ugovora.

Uslove iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Član 61

Obradu rezultata ispitivanja iz člana 60 stav 6 ovog zakona vrši organ uprave.

Obrada rezultata iz stava 1 ovog člana vrši se po metodi koju propisuje Ministarstvo.

Konačni rezultati ispitivanja dostavljaju se stručnoj komisiji, radi ocjene proizvodne i upotrebne vrijednosti sorte, kao i njene različitosti, uniformnosti i stabilnosti, a godišnji rezultat dostavlja se podnosiocu zahtjeva.

Stručnu komisiju iz stava 3 ovog člana obrazuje organ uprave.

Član 62

Za sorte povrća koje su poslije prve godine ispitivanja na oglednom polju pokazale bolje proizvodne i upotrebne vrijednosti od sorte standard, podnosilac zahtjeva može podnijeti organu uprave zahtjev za privremeno priznavanje sorte.

Zahtjev za privremeno priznavanje sorte povrća razmatra stručna komisija iz člana 61 stav 3 ovog zakona.

Na osnovu predloga stručne komisije iz stava 2 ovog člana, organ uprave donosi rješenje o privremenom priznavanju sorte povrća u trajanju od godinu dana.

Za vrijeme trajanja privremenog priznavanja sorte nastavlja se ispitivanje sorte u skladu sa ovim zakonom.

Član 63

Na osnovu rezultata ispitivanja sorte na oglednom polju, odnosno u laboratoriji, a na predlog stručne komisije iz člana 61 stav 3 ovog zakona, organ uprave donosi rješenje o priznavanju sorte ili o odbijanju zahtjeva.

2. Upis u Registar sorti poljoprivrednog bilja

Član 64

Na osnovu rješenja o priznavanju sorte, odnosno o privremenom priznavanju sorte organ uprave vrši upis sorte u Registar sorti poljoprivrednog bilja.

Registar sorti poljoprivrednog bilja vodi organ uprave.

Za vrijeme za koje je sorta upisana u Registar sorti poljoprivrednog bilja sjeme sorte može se stavljati u promet kao sortno.

Sadržinu i način vođenja Registra sorti poljoprivrednog bilja bliže propisuje Ministarstvo.

Član 65

Registar sorti poljoprivrednog bilja sadrži podatke naročito o:

- 1) novostvorenim domaćim sortama;
- 2) stranim sortama priznatim od nadležnog organa strane države;
- 3) domaćim i odomaćenim sortama;
- 4) sortama koje su privremeno priznate.

Sorta upisana u Registar sorti poljoprivrednog bilja podliježe obaveznom ispitivanju upotrebne i proizvodne vrijednosti (VCU TEST) prema propisanim metodama radi stavljanja na Listu preporučenih sorti.

Ispitivanje sorte iz stava 1 ovog člana vrši se u skladu sa članom 57 stav 2 ovog zakona.

Član 66

U Registar sorti poljoprivrednog bilja mogu se upisati odomaćene sorte koje ne ispunjavaju sve uslove propisane ovim zakonom za upis u Registar sorti poljoprivrednog bilja i one se posebno obilježavaju.

Uzorci sjemenskog materijala domaćih i odomaćenih sorti koje su upisane u Registar sorti poljoprivrednog bilja čuvaju se u referentnoj kolekciji biljnih gena u skladu sa propisima koji uređuju biljne genetske resurse.

Organ uprave upisuje sorte iz stava 1 ovog člana u Registar sorti poljoprivrednog bilja na osnovu opšte poznatih podataka o proizvodnoj i upotrebnoj vrijednosti sorte.

Strana sorta upisuje se u Registar sorti poljoprivrednog bilja, ako je priznata od nadležnog organa strane države, ako ima dokaz o vlasniku, održavaocu, odnosno ovlašćenom zastupniku i o rezultatima DUS testa.

Uzorak sorte koja je upisana u Registar poljoprivrednog bilja ili je njen upis u toku čuva se kao standardni uzorak u referentnoj kolekciji.

Upis strane sorte u Registar sorti poljoprivrednog bilja vrši se na osnovu zahtjeva korisnika strane sorte.

Obrazac i sadržinu zahtjeva iz stava 4 ovog člana i dokumentaciju koja se prilaže uz zahtjev propisuje Ministarstvo.

Član 67

Organ uprave donosi rješenje o brisanju sorti iz Registra sorti poljoprivrednog bilja, ako:

- 1) je isteklo 15 godina od dana upisa sorte u Registar sorti poljoprivrednog bilja;
- 2) to zatraži podnosilac zahtjeva;
- 3) održavalac sorte ne obezbjeđuje održavanje sorte na način koji garantuje očuvanje sortnosti, uniformnosti i stabilnosti;
- 4) vlasnik sorte ili njegov ovlašćeni zastupnik ne obezbijedi uzorak sjemena sorte potreban za provjeru sortnosti, uniformnosti i stabilnosti i čuvanje standardnog uzorka ili njegove obnove.

Sorta koja je brisana iz Registra sorti poljoprivrednog bilja može se staviti u promet najduže tri godine od dana brisanja iz Registra sorti poljoprivrednog bilja.

Član 68

Organ uprave utvrđuje spisak upisanih, odnosno brisanih sorti iz Registra sorti poljoprivrednog bilja, kao i Listu preporučenih sorti.

Lista preporučenih sorti poljoprivrednog bilja objavljuje se u "Službenom listu Republike Crne Gore".

Član 69

Za priznavanje i upis u Registar sorti poljoprivrednog bilja plaća se naknada.

Naknadu iz stava 1 ovog člana plaća podnosilac zahtjeva.

Visinu naknade iz stava 1 ovog člana utvrđuje Vlada Republike Crne Gore.

Naknada iz stava 1 ovog člana prihod je budžeta Republike.

Član 70

Uzorak sorte koja je upisana u Registar sorti poljoprivrednog bilja ili je njen upis u toku čuva se kao standardni uzorak.

3. Održavanje sorte

Član 71

Održavalac sorte dužan je da održava sortu po propisanim metodama sve dok je sorta upisana u Registar sorti poljoprivrednog bilja.

Održavalac sorte dužan je da, na zahtjev organa uprave, dostavi uzorak sjemenskog materijala sorte u roku od 15 dana, radi:

- 1) provjere da li se sorta održava na način kojim se ne mijenjaju sortnost, uniformnost i stabilnost;
- 2) čuvanja standardnog uzorka i njegove obnove.

Metode održavanja sorte propisuje Ministarstvo.

Član 72

Kontrola održavanja sorte obuhvata provjeru održavanja sortnosti, uniformnosti i stabilnosti sorte.

Kontrolu održavanja sorte vrši ovlašćeno pravno lice.

Ako organ uprave, na osnovu rezultata kontrole održavanja sorte iz st. 1 i 2 ovog člana, utvrdi da održavalac sorte nije održao sortu na način koji garantuje očuvanje sortnosti, stabilnosti i uniformnosti oduzima mu pravo održavanja sorte, a ako je jedini održavalac, sorta se briše iz Registra sorti poljoprivrednog bilja.

Kontrola održavanja sorte vrši se po metodama koje propisuje Ministarstvo.

Član 73

Troškove kontrole održavanja sorte snosi održavalac sorte od koga je uzet uzorak.

X. POSTKONTROLNA ISPITIVANJA SJEMENA

Član 74

Postkontrolnom ispitivanju sjemena podliježe osnovno i sertifikovano sjeme koje se proizvodi, dorađuje i stavlja u promet, pri čemu se kao kontrolni uzorak koristi standardni uzorak sjemenskog materijala.

Postkontrolnim ispitivanjem sjemena se provjerava sortnost (originalnost), genetička čistoća, zdravstveno stanje i ispunjavanje ostalih zahtjeva u pogledu kvaliteta sjemena poljoprivrednog bilja.

Član 75

Postkontrolna ispitivanja sjemena obavlja ovlašćeno pravno lice.

Član 76

Ministarstvo propisuje metode uzimanja uzoraka sjemena, procenat uzoraka koji se uzima svake godine za postkontrolno ispitivanje sjemena, kao i način vršenja postkontrolnog ispitivanja sjemena.

Član 77

Troškove postkontrolnog ispitivanja sjemena snosi Ministarstvo.

U slučaju da uzorak sjemena ne odgovara propisanom, odnosno deklarisanom kvalitetu, troškove postkontrolnog ispitivanja snosi lice od koga je uzet uzorak sjemena.

XI. INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 78

Inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ uprave preko poljoprivrednog inspektora, u skladu sa zakonom.

1. Ovlašćenja inspektora

Član 79

Poljoprivredni inspektor vrši inspekcijski nadzor naročito u odnosu na:

- 1) ispunjenost uslova za upis u propisane registre;
- 2) vođenje evidencije o proizvodnji sjemenskog materijala;
- 3) priznavanje sorti poljoprivrednog bilja;
- 4) sorte upisane u Registar sorti poljoprivrednog bilja i ostvarivanje prava korišćenja zaštićenih sorti.

2. Upravne mjere i radnje

Član 80

Pored upravnih mjera i radnji propisanih zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, poljoprivredni inspektor, kada utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, preduzima i sljedeće upravne mjere i radnje:

- 1) zabrani proizvodnju sjemenskog materijala, ako nije upisan ili je brisan iz Registra proizvođača;
- 2) zabrani proizvodnju sjemenskog materijala, ako nije podnešena prijava za vršenje stručne kontrole u skladu sa članom 15 ovog zakona;
- 3) zabrani proizvodnju, korišćenje i promet sjemenskog materijala sorti koje nisu upisane u Registar sorti poljoprivrednog bilja, odnosno koje su brisane iz Registra sorti poljoprivrednog bilja;
- 4) zabrani proizvodnju, korišćenje i stavljanje u promet sjemenskog materijala suprotno odredbama ovog zakona;
- 5) zabrani promet sjemenskog materijala van prodajnog objekta;
- 6) oduzme i uništi sjemenski materijal koji se proizvodi, koristi i stavlja u promet suprotno odredbama ovog zakona.

XII. KAZNENE ODREDBE

Član 81

Novčanom kaznom od dvjestapedesetostrukog do tristostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici kazniće se za prekršaj organ, privredno društvo ili drugo pravno lice i preduzetnik, ako:

- 1) pakuje i označava pojedine kategorije sjemenskog materijala suprotno članu 4 stav 9 ovog zakona;
- 2) se bavi proizvodnjom, prometom i uvozom sjemenskog materijala, a nije upisano u Registar proizvođača, Registar za promet sjemenskim materijalom na veliko i Registar za promet sjemenskog materijala na malo i Registar uvoznika (čl. 5 stav 1, 41 stav 1 i 45 stav 1);
- 3) ne prijavi organu uprave podatke o promjeni uslova za obavljanje djelatnosti u propisanom roku (čl. 7 stav 5 i 23 stav 5);
- 4) proizvodi sjemenski materijal sorti koje nijesu upisane u Registar sorti poljoprivrednog bilja (član 10 stav 1);
- 5) stavi u promet na teritoriju Republike sjemenski materijal koji je proizveo, doradio ili ispitivao za potrebe stranog naručioca (član 12 stav 4);
- 6) obavlja poslove stručne kontrole proizvodnje ostalih kategorija sjemenskog materijala, a ne ispunjava propisane uslove (član 14 stav 2);
- 7) se bavi doradom sjemenskog materijala, a nije upisano u Registar dorađivača (član 22);
- 8) ne čuva ispitane uzorke i dokumentaciju o ispitivanju sjemenskog materijala u rokovima propisanim članom 35 st. 2 i 3 ovog zakona;
- 9) stavlja u promet sjemenski materijal koji ne odgovara kvalitetu označenom u deklaraciji i na etiketi (član 37 stav 2);
- 10) stavi u promet sjemenki materijal kojem je rok važenja iz deklaracije i etikete istekao, odnosno prije nego se produži važenje deklaracije (član 39 stav 1);

- 11) stavi u promet sjemenski materijal sorti koje nijesu upisane u Registar sorti poljoprivrednog bilja (član 42);
- 12) uvozi sjemenski materijal koje nije u originalnom pakovanju (član 46 stav 1);
- 13) uvozi naturalno sjeme koje nije sortno i nije proizvedeno za račun domaćeg naručioaca (član 46 stav 2);
- 14) uvozi sjemenski materijal suprotno čl. 47 i 48 ovog zakona;
- 15) stavi u promet sorte sjemenskog materijala nakon isteka roka od tri godine od dana brisanja iz Registra sorti poljoprivrednog bilja (član 67 stav 2);
- 16) poslove kontrole održavanja sorte ne vrši u skladu sa članom 72 ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u organu, privrednom društvu ili drugom pravnom licu novčanom kaznom od dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici.

Za prekršaje iz stava 1 ovog člana, pored novčane kazne, može se izreći i zaštitna mjera zabrane obavljanja djelatnosti.

Član 82

Novčanom kaznom od stopedesetostrukog do dvjestapedesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici kazniće se za prekršaj privredno društvo, drugo pravno lice i preduzetnik, ako:

- 1) ne vrši stručnu kontrolu proizvodnje predosnovnog i ostalih kategorija sjemenskog materijala na propisan način i po propisanim metodama (član 14 stav 6);
- 2) stavlja u promet sjemenski materijal koji nije dorađen (član 21 stav 1);
- 3) ne uništi otpad nastao doradom sjemena sitnosjemenih mahunarki, kao i otpad koji ima sjeme parazitnih biljaka, korova i sjeme zaraženo štetnim organizmima uz prisustvo poljoprivrednog inspektora (član 28 stav 1);
- 4) postupi suprotno članu 31 ovog zakona;
- 5) ne vodi evidenciju o izdatim deklaracijama i etiketama (član 38 stav 5);
- 6) prepakuje i razmjerava sjemenski materijal iz domaće proizvodnje i iz uvoza koji je u originalnom pakovanju, odnosno bez dozvole organa uprave (član 40 st. 1 i 2).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici i odgovorno lice u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu.

Član 83

Novčanom kaznom od stotrukog do dvjestotrukog iznosa najniže cijene rada u Republici kazniće se za prekršaj privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik, ako:

- 1) ne podnese organu uprave prijavu za vršenje stručne kontrole nad proizvodnjom sjemenskog materijala u rokovima propisanim članom 15 stav 1 ovog zakona;
- 2) ne dostavi organu uprave izvještaj o izvršenoj stručnoj kontroli proizvodnje predosnovnog sjemena i ne vodi evidenciju o izdatim izvještajima (član 16);
- 3) ne priprema mješavine različitih sorti ili vrsta poljoprivrednog bilja u određenim procentima pojedinih komponenti i komponente ne zadovoljavaju uslove kvaliteta za tu vrstu sjemenskog materijala (član 26 st. 1 i 2);
- 4) ne vodi knjigu evidencije o količini preuzetog naturalnog sjemena i dorađenog sjemenskog materijala i ne čuva dokumentaciju najmanje šest godina (član 27 stav 1);
- 5) nije tokom žetve, odnosno berbe, prevoza i čuvanja, naturalno sjeme međusobno odvojeno i obilježeno do dorade (član 29 stav 1);
- 6) ne prijavi organu uprave u roku od pet dana od dana prijema obranog, izvađenog i požnjevenog sjemenskog materijala, za svaki sjemenski usjev, preuzetu količinu naturalnog sjemena (član 29 stav 3);
- 7) sjemenski materijal u prometu ne skladišti i čuva na način i pod uslovima koji obezbjeđuju očuvanje njegovog kvaliteta (član 43 st. 1 i 3);
- 8) vrši promet sjemenskog materijala van prodajnog objekta (član 43 stav 2);
- 9) ne vodi evidenciju o uvezenim količinama sjemenskog materijala i sjemenskih mješavina (član 46 stav 4);
- 10) ne dostavi uzorak uvezenog sjemenskog materijala naučno-istraživačkoj ustanovi (član 48 stav 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici i odgovorno lice u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu.

Član 84

Novčanom kaznom od dvadesetostrukog iznosa najniže cijene rada u Republici kazniće se za prekršaj fizičko lice, ako se bavi proizvodnjom sjemenskog materijala, a nije zaključilo ugovor sa proizvođačem sjemenskog materijala (član 7 stav 2).

XIII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 85

Privredno društvo, odnosno drugo pravno lice i preduzetnik, koji se bave proizvodnjom, prometom i uvozom sjemenskog materijala dužni su poslovanje uskladiti sa ovim zakonom, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 86

Propisi na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja propisa na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona primjenjivaće se propisi doneseni na osnovu Zakona o sjemenu i sadnom materijalu ("Službeni list RCG", br. 39/92 i 59/92) i Zakona o priznavanju sorti poljoprivrednog i šumskog bilja ("Službeni list SRJ", br. 12/98 i 37/02), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 87

Danom stupanja na snagu ovog zakona neće se primjenjivati odredbe Zakona o priznavanju sorti poljoprivrednog i šumskog bilja ("Službeni list SRJ", br. 12/98 i 37/02), koje se odnose na priznavanje sorti sjemena poljoprivrednog bilja i prestaju da važe odredbe Zakona o sjemenu i sadnom materijalu ("Službeni list RCG", broj 39/92) koje se odnose na sjeme poljoprivrednog bilja.

Član 88

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

44. Zakon o genetički modificovanim organizmima

Na osnovu člana 95 tačke 3 Ustava Crne Gore donosim

Ukaz o proglašenju Zakona o genetički modificovanim organizmima

Proglašavam **Zakon o genetički modificovanim organizmima**, koji je donijela Skupština Crne Gore, na drugoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2008. godini, dana 18. marta 2008. godine.

Broj: 01-641/2

Podgorica, 24.03.2008. godine

Predsjednik Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

Zakon o genetički modificovanim organizmima

Zakon je objavljen u "Službenom listu CG", br. 22/2008 od 2.4.2008. godine.

I. OPŠTE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1

Ovim zakonom uređuju se uslovi za upotrebu genetički modificovanih organizama (u daljem tekstu: GMO) i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, njihovu upotrebu u zatvorenim sistemima i namjerno uvođenje u životnu sredinu, kao i stavljanje u promet, rukovanje, prevoz, pakovanje, tranzit (provoz) preko teritorije Crne Gore, obilježavanje, preradu i mjere za sprječavanje i otklanjanje štetnih efekata.

Značenje pojmova

Član 2

Pojedini pojmovi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

1) **genetički materijal** je dio biljke, životinje, gljive i mikroorganizma koji sadrži genetičku (nasljednu) informaciju;

2) **mikroorganizam** je mikrobiološki entitet, ćelijski ili nećelijski, koji je sposoban za reprodukciju ili prenošenje genetičkog materijala, uključujući viruse, viroide, životinjske i biljne ćelije u kulturi;

3) **genetička modifikacija** je namjerna izmjena genetičkog materijala organizma na način različit od prirodne rekombinacije i indukcije mutacija, odnosno uvođenje stranog genetičkog materijala u genetički materijal organizma ili uklanjanje dijela genetičkog materijala organizma;

4) **organizam** je svaka biološka jedinica sposobna za razmnožavanje ili prenos genetičkog materijala;

5) **genetički modificovan organizam (GMO)** je organizam, osim ljudskog bića, čiji je genetički materijal izmijenjen na način koji se ne pojavljuje prirodnim putem (parenjem ili rekombinacijom), već:

a) tehnikama rekombinantne nukleinske kiseline koje uključuju stvaranje novih kombinacija genetičkog materijala unošenjem molekula nukleinske kiseline bilo kojim načinom van organizma u virus, bakterijski plazmid ili drugi vektorski sistem i njihovo uključivanje u organizam domaćina u kojem se ne pojavljuju prirodno, ali u kojem su sposobni za kontinuirano umnožavanje;

b) tehnikama koje uključuju direktno unošenje u organizam nasljednog materijala, pripremljenog van tog organizma, uključujući mikroinjekciju, makroinjekciju i mikroenkapsulaciju;

c) ćelijskom fuzijom (uključujući fuziju protoplasta) ili tehnikama hibridizacije kod kojih se žive ćelije sa novim kombinacijama genetičkog materijala stvaraju fuzijom dvije ili više ćelija pomoću metoda koje se ne pojavljuju prirodno;

6) **proizvod od GMO** je svaki proizvod koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od jednog ili više GMO, bez obzira na stepen njegove obrade, koji je namijenjen za stavljanje u promet;

7) **biološka raznovrsnost** je sveukupnost živih organizama koji su sastavni djelovi ekoloških sistema, a uključuje raznovrsnost unutar vrste, između vrsta, kao i raznovrsnost između ekoloških sistema;

8) **genetička raznovrsnost** je sveukupnost gena živih organizama, njihova raznovrsnost između jedinki, populacija, vrsta i viših taksonomskih kategorija;

9) **zatvoreni sistem** je laboratorija, proizvodni pogon ili drugi od životne sredine izolovani prostor, odnosno prostor odvojen fizičkim preprekama ili kombinacijom fizičkih sa hemijskim odnosno biološkim preprekama, koje onemogućavaju kontakt GMO sa spoljnom sredinom ili njihov uticaj na nju;

10) **namjerno uvođenje GMO u životnu sredinu** je namjerno uvođenje u životnu sredinu GMO ili kombinacije GMO za koje se ne koriste posebne mjere sprječavanja za ograničenje GMO radi kontakta sa opštom populacijom i životnom sredinom i za zadržavanje visokog stepena zaštite za opštu populaciju i životnu sredinu, osim stavljanja u promet;

11) **stavljanje u promet GMO** je stavljanje GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, na raspolaganje trećim licima uz naknadu ili bez naknade;

12) **tranzit** je provoz GMO preko teritorije Crne Gore namijenjenih korisniku u drugoj državi;

13) **procjena rizika od GMO** ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, je naučno zasnovana procjena i identifikacija mogućih štetnih efekata (neposrednih i posrednih, kratkoročnih i dugoročnih), na zdravlje ljudi, životnu sredinu i biološku raznovrsnost, do kojih može doći pri upotrebi GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u zatvorenim sistemima, pri namjernom uvođenju u životnu sredinu ili stavljanjem u promet;

14) **incident** je svaki događaj koji uključuje značajno i nenamjerno ispuštanje u životnu sredinu GMO tokom kontrolisanog korišćenja, koje bi moglo predstavljati neposrednu ili odloženu opasnost za život i zdravlje ljudi i životnu sredinu;

15) **ovlašćena laboratorija** je pravno lice koje vrši ispitivanje i kontrolu GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;

16) **subjekat u poslovanju GMO** je privredno društvo, drugo pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice koje koristi, namjerno uvodi u životnu sredinu ili zatvorene sisteme, stavlja u promet, provodi GMO ili proizvode koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;

17) **stvaralac** je pravno ili fizičko lice koje je stvorilo GMO ili proizvode koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;

18) **potrošač** je lice koje proizvod koristi za ishranu ili neposrednu upotrebu, a ne za poslovnu operaciju ili aktivnost;

19) **podnosilac prijave** je pravno ili fizičko lice koje namjerava da koristi GMO u zatvorenim sistemima, namjerno uvodi GMO u životnu sredinu, stavlja u promet, prevozi ili provodi GMO ili proizvode koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;

20) **praćenje stanja (monitoring) GMO** je planirano i sistematsko praćenje i nadziranje GMO u zatvorenim sistemima prilikom namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu i stavljanja GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u promet, kao i mogućih štetnih efekata u skladu sa propisima;

21) **jedinstveni kod** je alfanumerički kod sastavljen od devet slova i brojeva koji se daje svakom GMO odobrenom za stavljanje u promet, odnosno za gajenje u komercijalne svrhe i upotrebu za ishranu ljudi ili životinja;

22) **sledljivost** je mogućnost praćenja GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u svim fazama proizvodnje i distribucije;

23) **ograničena upotreba GMO** je upotreba u kojoj se GMO uzgaja, razmnožava, čuva, prevozi, uništava, uklanja ili na drugi način koristi u zatvorenom sistemu.

Izuzeci

Član 3

Ovaj zakon ne primjenjuje se na proizvode koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, ako su namijenjeni za medicinske i kozmetičke svrhe.

In vitro oplodnja, prirodni procesi poput konjugacije, transdukcije, transformacije, indukcija poliploidije, ne smatraju se genetičkim modifikacijama iz člana 2 tačka 6 ovog zakona, pod uslovom da ne obuhvataju upotrebu rekombinantnih molekula nukleinske kiseline ili GMO dobijanih metodama različitim od metoda na koje se ne primjenjuje ovaj zakon.

Primjena drugih zakona

Član 4

Na postupke koji se vode u skladu sa ovim zakonom primjenjuju se odredbe zakona kojim je uređen opšti upravni postupak, osim ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Na hranu ili hranu za životinje koja sadrži, sastoji se ili je dobijena od GMO, shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim je uređena bezbjednost hrane, osim ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Pravo na žalbu

Član 5

Protiv prvostepenog rješenja nadležnih organa iz člana 10 stav 1 al. 4 i 5 ovog zakona, žalba se može izjaviti ministarstvu nadležnom za poslove poljoprivrede i veterinarstva.

Protiv prvostepenog rješenja nadležnog državnog organa iz člana 10 stav 1 alineja 3 ovog zakona žalba se izjavljuje ministarstvu nadležnom za poslove zdravlja.

Protiv prvostepenog rješenja nadležnog organa iz člana 10 stav 1 alineja 6 ovog zakona, žalba se može izjaviti ministarstvu nadležnom za poslove zaštite životne sredine.

II. NAČELA UPRAVLJANJA GMO

Načelo integrisanosti

Član 6

Osnove i ciljeve politike upravljanja GMO, kao i mjere za sprječavanje štetnih efekata proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO na zdravlje ljudi i životnu sredinu uključuju se u strateške, planske i programske dokumente iz oblasti razvoja, finansija, obrazovanja, informisanja i podsticanja naučno-istraživačkih djelatnosti.

Načelo predostrožnosti

Član 7

GMO mogu da budu u upotrebi u zatvorenim sistemima, namjerno uvedeni u životnu sredinu i stavljeni u promet i upotrebu u skladu sa ovim zakonom.

Nadležni organi, u saglasnosti sa načelom predostrožnosti, dužni su da obezbijede preduzimanje odgovarajućih mjera za izbjegavanje štetnih efekata na zdravlje ljudi i životnu sredinu, koji mogu biti prouzrokovani namjernim uvođenjem u zatvorene sisteme, životnu sredinu ili stavljanjem u promet proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO.

Načelo procjene rizika

Član 8

Procjena rizika od potencijalnih štetnih efekata na zdravlje ljudi i životnu sredinu koji mogu da nastanu usljed transfera gena GMO u druge organizme vrši se prema pojedinačnim slučajevima saglasno ovom zakonu, uzimajući u obzir prirodu organizma u koji se unosi, odnosno životne sredine u koju se uvodi.

Prilikom procjene rizika od GMO posebno se identifikuju i isključuju GMO koji sadrže gene rezistentne na antibiotike za ljudsku i veterinarsku upotrebu, a koji mogu da prouzrokuju štetni efekat na zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Načelo javnosti

Član 9

Javnost ima pravo da bude obaviještena o upravljanju GMO i uključena u postupke odlučivanja u skladu sa zakonom.

III. NADLEŽNOSTI U SPROVOĐENJU ZAKONA

1. Nadležni organi

Član 10

Poslove državne uprave u oblasti GMO vrše:

- ministarstvo nadležno za poslove poljoprivrede (u daljem tekstu: Ministarstvo poljoprivrede);
- ministarstvo nadležno za poslove zaštite životne sredine (u daljem tekstu: Ministarstvo zaštite životne sredine);
- ministarstvo nadležno za poslove zdravlja (u daljem tekstu: Ministarstvo zdravlja);
- organ uprave nadležan za poslove veterinarstva;
- organ uprave nadležan za fitosanitarne poslove;
- organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine.

Obavljanje pojedinih poslova od javnog interesa iz nadležnosti organa državne uprave iz stava 1 ovog člana može se povjeriti ovlašćenim pravnim licima, u skladu sa zakonom.

Nadležnosti

Član 11

Ministarstvo poljoprivrede u vršenju poslova iz člana 10 stav 1 alineja 1 ovog zakona donosi godišnji plan kontrole, plan monitoringa, plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju incidenta nastalog u poslovanju GMO, saraduje sa Nacionalnim savjetom za biološku sigurnost, daje ovlašćenja laboratorijama za vršenje ispitivanja, odlučuje po žalbama na rješenja donesena u prvostepenom postupku, izdaje odobrenje za upotrebu GMO u eksperimentalne svrhe, saraduje sa međunarodnim organizacijama i nadležnim organima drugih država iz svoje nadležnosti u oblasti GMO, vrši prijavljivanje (notifikaciju) propisa i mjera koji se donose u izvršavanju ovog zakona, donosi propise u izvršavanju ovog zakona i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

Ministarstvo zaštite životne sredine u vršenju poslova iz člana 10 stav 1 alineja 2 ovog zakona donosi godišnji plan kontrole, plan monitoringa i plan upravljanja kriznim situacijama u slučaju incidenta nastalog uvođenjem GMO u životnu sredinu, saraduje sa Nacionalnim savjetom za biološku sigurnost, odlučuje po žalbama na rješenja donesena u prvostepenom postupku, saraduje sa međunarodnim organizacijama i nadležnim organima drugih država iz svoje nadležnosti u oblasti GMO, donosi propise u izvršavanju ovog zakona i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

Ministarstvo zdravlja u vršenju poslova iz člana 10 stav 1 alineja 3 ovog zakona utvrđuje ispunjenost propisanih zahtjeva i izdaje i oduzima odobrenja, odnosno saglasnosti za obavljanje djelatnosti subjektima u poslovanju s hranom od GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO biljnog porijekla nakon primarne proizvodnje, kombinovanom hranom i ostalom hranom, kao i pojedinačno deklarisanu upakovane hrane životinjskog porijekla i kombinovane hrane u prometu na malo, saraduje sa Nacionalnim savjetom za biološku sigurnost, odlučuje po žalbama na rješenja donesena u prvostepenom postupku, vrši kontrolu i inspekcijski nadzor i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

Organ uprave nadležan za poslove veterinarstva iz člana 10 stav 1 alineja 4 ovog zakona vrši upravne i sa njima povezane stručne poslove u oblasti hrane i hrane za životinje koja sadrži, sastoji se ili je dobijena od GMO, vrši konsultacije sa podnosiocem prijave o povjerljivim podacima i donosi zaključke o podacima koji se smatraju povjerljivim u skladu sa ovim zakonom, saraduje sa Nacionalnim savjetom za biološku sigurnost, vrši procjenu dodatnih podataka, organizuje i sprovodi javne rasprave u postupku odlučivanja po prijavama za poslovanje hranom i hranom za životinje koja sadrži, sastoji se ili je dobijena od GMO, odlučuje po prijavi, priprema stručne osnove za plan kontrole, plan monitoringa i plan za upravljanje kriznim situacijama u oblasti prometa GMO, kontrolu i inspekcijski nadzor i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

Organ uprave nadležan za fitosanitarne poslove iz člana 10 stav 1 alineja 5 ovog zakona vrši upravne i sa njima povezane stručne poslove u oblasti reproduktivnog GMO biljnog materijala ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO namijenjenih stavljanju u promet, odlučuje po prijavama za upotrebu u zatvorenim sistemima, vrši konsultacije sa podnosiocem prijave o

povjerljivim podacima i donosi zaključke o podacima koji se smatraju povjerljivim, saraduje sa Nacionalnim savjetom za biološku sigurnost, vrši procjenu dodatnih podataka, organizuje i sprovodi javne rasprave u postupku odlučivanja po prijavama, vrši klasifikaciju nivoa rizika zatvorenog sistema, izdaje odobrenja subjektima u poslovanju sa GMO za stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, priprema stručne osnove za plan kontrole, plan monitoringa i plan upravljanja kriznim situacijama u oblasti korišćenja GMO u zatvorenim sistemima i vrši monitoring i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

Organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine iz člana 10 stav 1 alineja 6 ovog zakona vrši upravne i sa njima povezane stručne poslove u oblasti namjernog uvođenja u životnu sredinu GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, odlučuje po prijavama za namjerno uvođenje u životnu sredinu, vrši konsultacije sa podnosiocem prijave o povjerljivim podacima i donosi zaključke o podacima koji se smatraju povjerljivim, saraduje sa Nacionalnim savjetom za biološku sigurnost, vrši procjenu dodatnih podataka, organizuje i sprovodi javne rasprave u postupcima odlučivanja po prijavama, preispituje potencijalne rizike uvođenja GMO u životnu sredinu, izdaje odobrenja subjektima u poslovanju GMO za uvođenje u životnu sredinu, priprema stručne osnove za plan kontrole, plan monitoringa i plan upravljanja kriznim situacijama u oblasti uvođenja GMO u životnu sredinu, vrši monitoring i druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

Član 12

Nadležni organ uprave iz člana 10 st. 4, 5 i 6 ovog zakona u slučaju nedostatka naučnih informacija i znanja o mogućim razmjerama štetnih efekata na zdravlje ljudi, biološku raznovrsnost i životnu sredinu ili ako postoje nova naučna saznanja o tome da proizvod može izazvati štetne efekte po zdravlje ljudi, biološku raznovrsnost i životnu sredinu, može privremeno ograničiti ili zabraniti uvoz, upotrebu i stavljanje u promet, odnosno uvođenje u životnu sredinu GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO.

Propisi koje donosi Ministarstvo poljoprivrede

Član 13

Ministarstvo poljoprivrede donosi propise kojima se uređuju:

- uslovi za dobijanje ovlašćenja za laboratorije koje vrše ispitivanja i kontrolu GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;
- sadržaj zahtjeva za dobijanje odobrenja za izvođenje oglada, način i uslove izvođenja oglada i monitoringa upotrebe GMO u eksperimentalne svrhe;
- bliži kriterijumi za klasifikaciju, uslovi za objekte i nivo rizika u zatvorenim sistemima;
- uslovi, sadržaj i obim procjene rizika upotrebe GMO u zatvorenim sistemima;
- bliži sadržaj prijave, tehničke dokumentacije i uslove monitoringa za stavljanje u promet GMO ili koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;
- bliži način označavanja proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;
- uslovi prekograničnog prenosa GMO;
- uslovi u pogledu rukovanja, pakovanja i prevoza GMO;
- oblik, sadržaj, način vođenja registara;
- i druge propise u izvršavanju ovog zakona.

Propisi koje donosi Ministarstvo zaštitne životne sredine

Član 14

Ministarstvo zaštite životne sredine donosi propise kojima se bliže uređuju:

- uslovi, način i postupak uvođenja GMO u životnu sredinu;
- uslovi u pogledu osposobljenosti lica za namjerno uvođenje u životnu sredinu, bliži sadržaj tehničkog dosijea i uslove u pogledu sadržaja i obima procjene rizika za namjerno uvođenje GMO u životnu sredinu, metodologiju za izradu procjene rizika i uslove koji moraju biti ispunjeni prilikom izrade procjene rizika;
- oblik, sadržaj, način vođenja registara;
- i druge propise u izvršavanju ovog zakona.

2. Nacionalni savjet za biološku sigurnost

Osnivanje i nadležnosti

Član 15

Radi kontinuiranog praćenja stanja i razvoja u oblasti genetičke biotehnologije GMO i pružanja naučne i stručne pomoći u donošenju odluka i pripremi propisa iz oblasti GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, osniva se Nacionalni savjet za biološku sigurnost (u daljem tekstu: NSBS).

U vršenju poslova iz stava 1 ovog člana NSBS:

1) razmatra prijave i daje mišljenja o podnijetim prijavama stvaraoca, subjekta u poslovanju GMO ili njegovog ovlašćenog zastupnika u cilju dobijanja odobrenja za tranzit, upotrebu u zatvorenim sistemima, namjerno uvođenje u životnu sredinu, stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;

2) daje mišljenje o rizicima pri upotrebi u zatvorenim sistemima, namjernom uvođenju u životnu sredinu, stavljanju u promet GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;

3) predlaže preduzimanje mjera u otklanjanju rizika od GMO;

4) daje mišljenja na nacрте i predloge zakona, drugih propisa i opštih akata o GMO;

5) analizira stanje i inicira primjenu svjetskih dostignuća u oblasti upotrebe GMO;

6) sarađuje sa domaćim i međunarodnim institucijama u oblasti razmjene naučnih i stručnih informacija;

7) daje predloge za obavješćavanje, učešće javnosti i edukaciju o GMO;

8) vrši druge poslove utvrđene aktom o osnivanju NSBS u skladu sa ovim zakonom.

U vršenju poslova iz st. 1 i 2 ovog člana NSBS sarađuje sa ministarstvima, nadležnim državnim organima i organima uprave.

Sastav i način rada NSBS

Član 16

Članovi NSBS imenuju se iz reda istaknutih javnih, naučnih i stručnih radnika u zvanju doktora nauka iz oblasti biologije, poljoprivrede, medicine, veterine, mikrobiologije, genetike, ekologije, evolucione biologije, populacione biologije, toksikologije, alergologije, šumarstva, biohemije, molekularne biologije i drugih relevantnih naučnih oblasti.

NSBS ima predsjednika i 10 članova koji se imenuju na period od četiri godine.

Članove NSBS imenuje Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) na predlog nadležnih organa državne uprave.

Ministarstvo poljoprivrede predlaže šest članova, a Ministarstvo zaštite životne sredine pet članova NSBS.

Način rada i organizacija NSBS uređuje se poslovnikom NSBS.

NSBS podnosi Vladi izvještaj o svom radu najmanje jednom godišnje.

Administrativno-tehničke poslove za potrebe NSBS obavljaju paritetno Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo zaštite životne sredine.

Zaposleni u organima uprave ne mogu biti članovi NSBS.

Član 17

Članovima za rad u NSBS pripada naknada.

Sredstva za rad NSBS obezbjeđuju se u budžetu Crne Gore na pozicijama Ministarstva poljoprivrede i Ministarstva zaštite životne sredine na paritetnoj osnovi.

Čuvanje povjerljivih podataka

Član 18

Članovi NSBS dužni su da, tokom i po isteku mandata, čuvaju podatke koji su označeni kao povjerljivi u skladu sa ovim zakonom.

Povjerljivost podataka iz stava 1 ovog člana dužna su da čuvaju i druga lica koja učestvuju u radu NSBS, odnosno koja učestvuju u postupku razmatranja prijave za upravljanje GMO.

Postupanje sa povjerljivim informacijama i razmjena informacija između lica kojima je dozvoljen pristup informacijama vrši se u skladu sa zakonom.

Sukob interesa

Član 19

Član NSBS koji je poslovno, finansijski ili porodično (supružnik, djeca, roditelji, braća i sestre) u vezi sa podnosiocem prijave ne smije učestvovati u postupku glasanja prilikom davanja predloga i mišljenja iz člana 15 stav 2 tač. 1 i 2 ovog zakona.

Član NSBS je dužan da o sukobu interesa obavijesti predsjednika.

3. Ovlašćena laboratorija za ispitivanje i kontrolu GMO

Davanje ovlašćenja

Član 20

Ispitivanje i kontrolu GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO može da obavlja samo ovlašćena laboratorija.

Ovlašćenje za vršenje ispitivanja iz stava 1 ovog člana može dobiti samo akreditovana laboratorija sa svojstvom pravnog lica koja posjeduje certifikat za dobru laboratorijsku praksu (u daljem tekstu: DLP certifikat) i ispunjava uslove utvrđene propisom koji donosi Ministarstvo poljoprivrede u saglasnosti sa Ministarstvom zaštite životne sredine.

Ovlašćenje za vršenje ispitivanja daje Ministarstvo poljoprivrede uz saglasnost Ministarstva zaštite životne sredine.

Ovlašćena laboratorija, po završetku ispitivanja GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, dostavlja izveštaj sa nalazima nadležnom organu državne uprave.

Ovlašćena laboratorija i zaposleni u laboratoriji dužni su da čuvaju podatke koji su označeni kao povjerljivi, u skladu sa ovim zakonom, kao i povjerljivost rezultata dobijenih na osnovu ispitivanja i kontrola izvedenih na zahtjev nadležnog organa.

IV. GENETIČKI MODIFIKOVANI ORGANIZMI

Prijave i odobrenja

Član 21

Upotreba u zatvorenim sistemima, namjerno uvođenje u životnu sredinu, stavljanje u promet i tranzit GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, dozvoljen je pod uslovima i na način utvrđen ovim zakonom.

Postupak za izdavanje odobrenja za upotrebu u zatvorenim sistemima, namjerno uvođenje u životnu sredinu, stavljanje u promet i tranzit GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, pokreće se na osnovu prijave podnesene u pisanoj ili elektronskoj formi.

Podnosilac prijave je dužan da podnese posebnu prijavu i za svaki GMO dobijen ukrštanjem dva ili više GMO primjenom klasičnih metoda.

Podnosilac prijave može otpočeti upotrebu zatvorenog sistema, upotrebu GMO u zatvorenom sistemu, namjerno uvođenje u životnu sredinu, stavljanje u promet i prekogranični prenos GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, samo po dobijanju odobrenja nadležnog organa uprave.

Član 22

Zabranjeno je staviti u promet ili gajiti u komercijalne svrhe GMO, ako za njega ne postoje eksperimentalni podaci i istraživanja o neposrednim i posrednim uticajima na ekosisteme koji mogu biti ugroženi njegovom upotrebom, a koji su dobijeni u ogledima izvedenim na teritoriji Crne Gore.

Sadržaj zahtjeva za dobijanje odobrenja za izvođenje ogleda, način i uslove izvođenja ogleda i monitoringa upotrebe GMO u eksperimentalne svrhe utvrđuje se propisom koji donosi Ministarstvo poljoprivrede, po pribavljenom mišljenju Ministarstva zaštite životne sredine.

Povjerljivi podaci

Član 23

Podnosilac prijave može da označi određene podatke u prijavi kao poslovnu tajnu, odnosno kao povjerljive u skladu sa zakonom kojim je uređena zaštita povjerljivih podataka.

Povjerljive podatke iz stava 1 ovog člana ne predstavljaju:

- a) opis genetički modifikovanog organizma;
- b) naziv i sjedište podnosioca prijave - pravnog lica i lično ime zakonskog zastupnika, a za fizičko lice lično ime, JMB građana i prebivalište, odnosno odgovarajuće podatke iz identifikacione isprave za strane državljane;
- c) datum podnošenja prijave;
- d) lokacija zatvorenog sistema, odnosno lokacija uvođenja u životnu sredinu;
- e) planovi i metode nadzora GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, kao i mjere u slučaju incidenta;
- f) podaci potrebni za procjenu rizika (podaci o mogućim štetnim i drugim efektima);
- g) nivo rizika upotrebe GMO u zatvorenom sistemu i
- h) drugi podaci koje odredi nadležni organ državne uprave u skladu sa zakonom.

Povjerljivim podatkom, u smislu ovog zakona, ne može se označiti podatak koji je objavljen.

Zabranjeno je podatke iz jedne prijave o sprovedenim eksperimentima za procjenu rizika koristiti u drugim prijavama bez pisanog odobrenja vlasnika podataka, ako nijesu dostupni javnosti.

Podatke koji su u prijavi označeni kao povjerljivi, nadležni organ uprave, član NSBS, odnosno zaposleni u ovlašćenoj laboratoriji, dužni su da čuvaju kao povjerljive 10 godina nakon razmatranja zahtjeva, odnosno davanja odobrenja, odnosno odbijanja ili povlačenja prijave.

Nadležni organ državne uprave dužan je da, po sprovedenoj konsultaciji sa podnosiocem prijave, u roku od 15 dana od dana prijema prijave, zaključkom odredi koji podaci se smatraju povjerljivim.

Ispitivanje i troškovi

Član 24

Podnosilac prijave dužan je da, na zahtjev nadležnog organa uprave, dostavi dodatne podatke, kao i radi ispitivanja odgovarajuću količinu GMO za čije odobrenje je podnesena prijava.

Troškove analize i uništavanja, kao i privremenog odlaganja i čuvanja, ako se analizom utvrdi da se radi o nedozvoljenom GMO ili proizvodu koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO, snosi subjekat u poslovanju GMO ili ovlašćeni zastupnik.

Visinu troškova iz stava 1 ovog člana propisuje Vlada.

Upoznavanje javnosti sa sadržajem prijave i rješenje po prijavi

Član 25

Nadležni organ državne uprave, po prijemu prijave, objavljuje u najmanje jednom dnevnom štampanom mediju koji se distribuira na teritoriji Crne Gore, elektronskim medijima i na web stranici nadležnog organa, obavještenje koje sadrži osnovne podatke o podnosiocu i predmetu prijave i mjestu i vremenu u kojem se može izvršiti uvid u dostupne podatke u skladu sa zakonom.

Nadležni organ uprave organizuje i sprovodi javnu raspravu koja mora trajati najmanje 45 dana od dana objavljivanja obavještenja iz stava 1 ovog člana.

Rješenje nadležnog organa uprave po prijavi objavljuje se na način utvrđen stavom 1 ovog člana i u "Službenom listu Crne Gore".

V. UPOTREBA GMO U ZATVORENIM SISTEMIMA

Nivoi rizika upotrebe GMO

Član 26

Upotreba GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u zatvorenim sistemima klasifikuje se u jedan od četiri nivoa rizika, i to:

- prvi nivo, odnosi se na ograničenu upotrebu kod koje su rizici zanemarljivi;
- drugi nivo, odnosi se na ograničenu upotrebu kod koje su rizici mali;

- treći nivo, odnosi se na ograničenu upotrebu kod koje su rizici značajni;
- četvrti nivo, odnosi se na ograničenu upotrebu kod koje su rizici veliki.

Subjekt u poslovanju iz stava 1 ovog člana dužan je da prilikom upotrebe GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u zatvorenom sistemu obezbijedi propisane fizičke, hemijske i druge sigurnosne uslove i rukovanje u skladu sa propisanim zahtjevima.

Klasifikaciju nivoa rizika upotrebe GMO u zatvorenim sistemima vrši organ uprave nadležan za fitosanitarne poslove, na osnovu ispunjenosti propisanih mjera sigurnosti i drugih uslova u skladu sa zakonom.

Bliži kriterijumi za klasifikaciju, uslove za objekte i nivo rizika iz stava 3 ovog člana utvrđuju se propisom koji donosi Ministarstvo poljoprivrede po pribavljenom mišljenju Ministarstva zaštite životne sredine.

Prijava zatvorenog sistema

Član 27

Upotreba GMO može da se sprovodi samo u zatvorenom sistemu koji ispunjava propisane uslove za nivo rizika u koji je klasifikovana namjeravana upotreba.

Podnosilac prijave dužan je da zatvoreni sistem, prije prve upotrebe, prijavi organu uprave nadležnom za fitosanitarne poslove.

Prijava zatvorenog sistema mora sadržati podatke o podnosiocu prijave, zatvorenom sistemu i nivou rizika namjeravanih radnji u zatvorenom sistemu, a naročito:

- naziv i sjedište subjekta u poslovanju sa GMO i lično ime lica odgovornog za nadzor i sigurnost;
- dokaz o registraciji u Centralni registar Privrednog suda (u daljem tekstu: CRPS) ili drugi odgovarajući registar;
- podatke o stručnom obrazovanju i naučnim referencama lica odgovornih za nadzor i sigurnost;
- adresu i opšti opis objekata i prostora i opis prirode posla koji se namjerava obavljati u objektu;
- nivo rizika upotrebe GMO, a za ograničenu upotrebu GMO klasifikovanog u prvi nivo rizika, izvod iz procjene rizika za namjeravanu upotrebu GMO i postupanje s otpadom.

Ako nakon podnošenja prijave, podnosiocu prijave postanu dostupne nove informacije koje mogu značajno uticati na zdravlje ljudi, biološku raznovrsnost i životnu sredinu ili klasifikaciju u novi nivo rizika, dužan je da o tome obavijesti organ uprave iz stava 2 ovog člana i podnese novu prijavu.

Organ uprave iz stava 2 ovog člana, nakon podnošenja prijave, ispituje da li zatvoreni sistem ispunjava propisane uslove i, nakon pribavljenog mišljenja NSBS, upisuje zatvoreni sistem u registar zatvorenih sistema, ukoliko ispunjava propisane uslove, u roku od 60 dana od dana prijema prijave i o upisu izdaje rješenje.

Član 28

Prije započinjanja upotrebe GMO u zatvorenom sistemu, podnosilac prijave dužan je da izradi procjenu rizika za namjeravanu upotrebu.

Na osnovu analize karakteristika GMO, namjeravane upotrebe i uslova životne sredine koja može biti izložena opasnosti, procjenom će se utvrditi mogući štetni efekti, nivo rizika, mjere potrebne za sprječavanje incidenta i druge sigurnosne mjere, kao i mjere za postupanje sa otpadom i otpadnim vodama iz zatvorenog sistema.

Na osnovu procjene rizika podnosilac prijave predlaže klasifikaciju upotrebe GMO u zatvorenom sistemu u jedan od nivoa rizika iz člana 26 stav 1 ovog zakona.

Ako je podnosilac prijave u nedoumici u koji nivo rizika treba klasifikovati upotrebu GMO u zatvorenom sistemu, upotreba će se klasifikovati u nivo sa strožijim mjerama nadzora.

Bliži uslovi, sadržaj i obim procjene rizika upotrebe GMO u zatvorenim sistemima utvrđuje se propisom koji donosi Ministarstvo poljoprivrede u saglasnosti sa Ministarstvom zaštite životne sredine.

Plan mjera

Član 29

Prije započinjanja upotrebe GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u zatvorenom sistemu, podnosilac prijave dužan je da izradi plan mjera za slučaj incidenta.

Podnosilac prijave dužan je da dostavi podatke o planu mjera u slučaju incidenta koji odobrava Ministarstvo poljoprivrede po pribavljenom mišljenju Ministarstva zaštite životne sredine i Ministarstva zdravlja.

Otpočinjanje upotrebe prvog i drugog nivoa rizika

Član 30

Za prvu i svaku narednu ograničenu upotrebu GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, klasifikovanu u prvi i drugi nivo rizika, koja će se vršiti u za taj nivo rizika registrovanom zatvorenom sistemu, prijava se podnosi organu uprave nadležnom za fitosanitarne poslove.

Ukoliko je zatvoreni sistem iz stava 1 ovog člana upisan u registar iz člana 27 stav 5 ovog zakona, za ograničenu upotrebu GMO klasifikovanu u prvi i drugi nivo rizika upotrebe GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO može otpočeti samo nakon dobijanja odobrenja organa uprave iz stava 1 ovog člana.

Organ uprave iz stava 1 ovog člana dužan je da dostavi, bez odlaganja, kopiju prijave i prateću dokumentaciju NSBS.

NSBS je dužan da mišljenje po prijavi i pratećoj dokumentaciji dostavi organu uprave iz stava 3 ovog člana, u roku od 21 dan od dana prijema kopije prijave.

Organ uprave iz stava 1 ovog člana dužan je da po prijavi odluči u roku od 45 dana od dana prijema prijave.

Otpočinjanje upotrebe trećeg i četvrtog nivoa rizika

Član 31

Za prvu i svaku narednu ograničenu upotrebu GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, klasifikovanu u treći i četvrti nivo rizika, koja će se vršiti u za taj nivo rizika registrovanom zatvorenom sistemu, prijava se podnosi organu uprave iz člana 30 stav 1 ovog zakona.

Ukoliko je zatvoreni sistem iz stava 1 ovog člana upisan u registar iz člana 27 stav 5 ovog zakona, za ograničenu upotrebu GMO klasifikovanu u treći i četvrti nivo rizika, upotreba GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO može otpočeti samo nakon dobijanja odobrenja organa uprave iz člana 30 stava 1 ovog zakona.

Organ uprave iz stava 1 ovog člana dužan je da dostavi, bez odlaganja, kopiju prijave i prateću dokumentaciju NSBS.

NSBS je dužan da mišljenje po prijavi i pratećoj dokumentaciji dostavi organu uprave iz stava 3 ovog člana, u roku od 45 dana od dana prijema kopije prijave.

Organ uprave iz stava 1 ovog člana dužan je da po prijavi odluči u roku od 90 dana od dana prijema prijave.

VI. NAMJERNO UVOĐENJE GMO U ŽIVOTNU SREDINU

Podnošenje prijave

Član 32

Podnosilac prijave dužan je da, prije namjernog uvođenja GMO, proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u životnu sredinu, pribavi odobrenje organa uprave nadležnog za zaštitu životne sredine.

Prijava za uvođenje GMO u životnu sredinu mora sadržati podatke o podnosiocu prijave, a naročito:

- 1) naziv i sjedište za pravno lice i lično ime zakonskog zastupnika, a za fizičko lice lično ime, JMB građana i prebivalište,
- 2) podatke o stručnoj osposobljenosti lica koja će vršiti namjerno uvođenje GMO u životnu sredinu;
- 3) količinu GMO koja se planira unijeti u životnu sredinu;
- 4) upozorenje o štetnim efektima GMO u uslovima različitih načina korišćenja.

Uz prijavu iz stava 2 ovog člana podnosi se naročito:

1) dokaz o registraciji u CRPS, ili drugi odgovarajući registar;

2) tehnički dosije, koji naročito sadrži:

- opšte podatke vezane za GMO;

- podatke o uslovima uvođenja i prostoru u koji se planira uvođenje GMO;

- podatke o međudjelovanju GMO i životne sredine;

- plan praćenja (monitoring) uticaja GMO na zdravlje ljudi, životnu sredinu i biološku raznovrsnost ;

- podatke o nadzoru, mjerama sanacije i mjerama koje će sprovesti u slučaju incidenta;

- sažetak dosijea;

3) procjenu rizika GMO za životnu sredinu, izvještaj o dobijenim rezultatima, korišćenim metodama prilikom procjene i korišćena naučna i stručna literatura.

Prije izdavanja odobrenja iz stava 1 ovog člana, organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine dužan je da pribavi saglasnost Ministarstva poljoprivrede.

Organ uprave iz stava 1 ovog člana može, prije izdavanja odobrenja, od podnosioca prijave zahtijevati dostavljanje dodatnih podataka.

Podnosilac prijave se u prijavi može pozvati i na podatke ili rezultate namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu iz druge prijave podnesene organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine, ako ti podaci nijesu označeni kao tajna ili ako je pribavio pisanu saglasnost tog podnosioca.

Uslove u pogledu stručne osposobljenosti lica za namjerno uvođenje u životnu sredinu i bliži sadržaj tehničkog dosijea, sadržaj i obim procjene rizika za namjerno uvođenje GMO u životnu sredinu, metodologiju za izradu procjene rizika i uslove koji moraju biti ispunjeni prilikom izrade procjene rizika utvrđuje propisom Ministarstvo zaštite životne sredine uz mišljenje Ministarstva poljoprivrede.

Član 33

Organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine evidentira broj i datum prijave, a na zahtjev, podnosiocu prijave izdaje potvrdu prijema sa datumom i brojem iz evidencije.

Organ uprave iz stava 1 ovog člana dužan je da, u skladu sa naučnim razvojem biotehnologije i drugim dostupnim podacima, po prijemu uredne prijave, preispita potencijalne rizike uvođenja GMO u životnu sredinu i druge uslove koje je potrebno ispuniti da bi po prijavi odlučivao.

Organ uprave iz stava 1 ovog člana dužan je da kopiju uredne prijave i prateću dokumentaciju dostavi NSBS bez odlaganja.

NSBS je dužan da nadležnom organu iz stava 1 ovog člana dostavi stručno mišljenje o analizi podataka datih u prijavi za uvođenje GMO u životnu sredinu, u roku od 60 dana od dana prijema kopije prijave.

Ako nadležni organ iz stava 1 ovog člana zahtijeva dostavljanje dodatnih podataka, zahtjev mora biti obrazložen i sadržati rok za dostavu dodatnih podataka.

Organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine je dužan da po prijavi odluči u roku od 90 dana od dana prijema uredne prijave.

Rješenjem iz stava 6 ovog člana može se odobriti uvođenje GMO u životnu sredinu na lokaciji koja je u prijavi navedena ili na drugoj lokaciji sa istom namjenom.

Rješenje kojim se odobrava uvođenje GMO u životnu sredinu sadrži naročito: osnovne karakteristike GMO i sažetak rezultata procjene rizika, uslove, način i postupak uvođenja u životnu sredinu, rokove za dostavljanje izvještaja, period na koji se izdaje, a u obrazloženju i osvrt na mišljenja iznesena u javnoj raspravi.

Podnosilac prijave može otpočeti sa uvođenjem GMO u životnu sredinu samo po dobijanju odobrenja od nadležnog organa državne uprave.

Organ uprave iz stava 1 ovog člana će podnosioca prijave kojem je odobreno namjerno uvođenje GMO, proizvoda koji sadrže, sastojke se ili su dobijeni od GMO u životnu sredinu upisati u registar izdatih odobrenja namjernog uvođenja u životnu sredinu i, u roku od osam dana od dana upisa, podnosiocu prijave izdati rješenje o upisu.

Član 34

Zabranjeno je uvođenje GMO u životnu sredinu u zaštićenim područjima, u područjima namijenjenim organskoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda i u područjima za razvoj ekoturizma.

Član 35

Kada subjektu u poslovanju GMO postanu dostupni podaci o izmjeni ili nenamjernoj promjeni uvedenog GMO, koji mogu biti od uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu, dužan je da, bez odlaganja:

- 1) preduzme mjere neophodne za zaštitu života i zdravlja ljudi i životne sredine;
- 2) obustavi uvođenje u životnu sredinu;
- 3) obavijesti nadležni organ o svakoj izmjeni uslova od uticaja na procjenu rizika, kao i o nenamjernoj promjeni ili novoj informaciji;
- 4) sprovede strožije mjere u cilju zaštite zdravlja ljudi i životne sredine od mjera koje su navedene u odobrenju.

Podnosilac prijave dužan je da, u toku postupka odobravanja uvođenja GMO u životnu sredinu, bez odlaganja, obavijesti nadležni organ o svakoj izmjeni uslova od uticaja na procjenu rizika, nenamjernoj promjeni ili novoj informaciji i da predvidi strožije mjere u cilju zaštite zdravlja ljudi i životne sredine koje su navedene u prijavi.

Kada organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine postanu dostupni podaci iz st. 1 i 2 ovog člana, koji mogu da imaju značajan uticaj na procjenu rizika za zdravlje ljudi i životnu sredinu, procijenice te podatke, dostaviti ih na uvid javnosti i naložiti podnosiocu prijave da prilagodi uslove namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu ili obustavi namjerno uvođenje u životnu sredinu GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO.

Ukoliko u toku postupka uvođenja GMO u životnu sredinu subjekat u poslovanju GMO posumnja u postojanje višeg stepena rizika od procijenjenog, dužan je da, bez odlaganja, obustavi uvođenje GMO u životnu sredinu i obavijesti organ uprave iz člana 10 stav 1 alineja 6 ovog zakona.

Izveštaj o namjernom uvođenju GMO u životnu sredinu

Član 36

Subjekt u poslovanju GMO dužan je da organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine dostavi izvještaj o toku namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu, u roku od 60 dana od dana uvođenja, kao i da u rokovima utvrđenim odobrenjem podnosi periodične izvještaje u pisanoj ili elektronskoj formi.

Izveštaj iz stava 1 ovog člana sadrži rezultate uvođenja, a naročito zapažanja od značaja za eventualni rizik za zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Bliži sadržaj i obrazac izvještaja iz stava 1 ovog člana utvrđuje propisom Ministarstvo zaštite životne sredine.

VII. PROMET I PREKOGRANIČNI PRENOS

Pribavljanje odobrenja

Član 37

Privredno društvo, drugo pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice koje namjerava prvi put da stavi u promet GMO ili proizvod koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO, dužno je da pribavi odobrenje za stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO.

Lice iz stava 1 ovog člana dužno je da, prije podnošenja prijave za izdavanje odobrenja za stavljanje u promet GMO, ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO, izradi procjenu rizika koji može izazvati namjeravano stavljanje u promet.

Procjenom rizika se, na osnovu analize karakteristika GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO i njegove upotrebe, utvrđuju mogući štetni efekti na zdravlje ljudi i životnu sredinu, stepen rizika, kao i plan monitoringa.

Sadržaj i obim procjene rizika za stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO, metodologiju za izradu procjene i uslove koje mora ispunjavati pravno lice za izradu procjene rizika, utvrđuje se propisom koji donosi Ministarstva poljoprivrede u saglasnosti sa Ministarstvom zdravlja.

Procjenu rizika može da izrađuje pravno lice koje ovlasti Ministarstvo poljoprivrede uz saglasnost Ministarstva zdravlja.

Prijava

Član 38

Lice iz člana 37 stav 1 ovog zakona podnosi prijavu koja sadrži:

- 1) naziv i sjedište za pravno lice i lično ime zakonskog zastupnika, a za fizičko lice lično ime, JMB građana i prebivalište;
- 2) predlog trgovačkog naziva proizvoda;
- 3) podatke o proizvođaču, uvozniku ili distributeru koji je, u skladu sa propisima, odgovoran za stavljanje proizvoda u promet;
- 4) podatke o ovlaštenoj laboratoriji koja će vršiti kontrolu uzoraka;
- 5) namjeravanoj upotrebi proizvoda;
- 6) podatke o uslovima stavljanja u promet, kao i posebne uslove upotrebe i rukovanja proizvodom;
- 7) predlog perioda za koji se traži odobrenje;
- 8) predlog označavanja proizvoda;
- 9) predlog pakovanja proizvoda.

Uz prijavu iz stava 1 ovog člana podnosi se naročito:

- 1) tehnička dokumentacija;
- 2) procjena rizika;
- 3) plan monitoringa namjeravanog prometa;
- 4) izvod iz sadržaja tehničke dokumentacije.

Podnosilac prijave dužan je za svaku namjeravanu upotrebu GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO, koji je drugačiji od odobrenog, podnijeti novu prijavu za dobijanje odobrenja za stavljanje u promet.

Podnosilac prijave se u prijavi može pozvati i na podatke iz druge prijave, ako ti podaci nijesu označeni kao tajna ili ako je pribavio pisanu saglasnost tog podnosioca.

Bliži sadržaj prijave, tehničke dokumentacije i uslovi monitoringa utvrđuju se propisom Ministarstva poljoprivrede.

Postupak nadležnog organa državne uprave po prijavi

Član 39

Ministarstvo zdravlja, za hranu od GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO biljnog porijekla nakon primarne proizvodnje, kombinovane i ostale hrane, kao i pojedinačno deklarisanе upakovane hrane životinjskog porijekla i kombinovane hrane u prometu na malo, dužno je da sprovede javnu raspravu u skladu sa članom 25 st. 1 i 2 ovog zakona i bez odlaganja, kopiju uredne prijave dostavi NSBS, odnosno Nacionalnom savjetu za bezbjednost hrane.

NSBS i Nacionalni savjet za bezbjednost hrane dužni su da dostave stručno mišljenje nadležnom organu iz stava 1 ovog člana, najkasnije u roku od 45 dana od dana prijema prijave.

Ako nacionalni savjet iz stava 2 ovog člana u roku od 45 dana od dana dostavljanja kopije prijave ne dostavi stručno mišljenje, smatra se da je mišljenje negativno.

Nadležni državni organ iz stava 1 ovog člana dužan je da sačini i dostavi podnosiocu prijave izvještaj o podobnosti proizvoda za stavljanje u promet, u roku od 60 dana od dana prijema uredne prijave, koji sadrži jednu od sljedećih procjena:

- podoban za stavljanje u promet;
- podoban za stavljanje u promet pod određenim dodatnim uslovima;
- nepodoban za stavljanje u promet.

Podnosilac prijave može, u roku od sedam dana od dana prijema izvještaja iz stava 4 alineja 3 ovog člana, ako je data procjena da je proizvod nepodoban za stavljanje u promet, prijavu za dobijanje odobrenja za stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, povući ili obavijestiti nadležni državni organ iz stava 1 ovog člana da će prijavu dopuniti.

Ako podnosilac prijave iz stava 5 ovog člana obavijesti nadležni organ da namjerava prijavu dopuniti, ostaviće mu se rok u kojem mora izvršiti dopunu prijave.

Ako podnosilac prijave u roku iz stava 5 ovog člana ne obavijesti nadležni državni organ iz stava 1 ovog člana o namjeri dopune prijave, prijava se smatra povučenom.

Nadležni organ će obustaviti postupak za izdavanje odobrenja ako prijava bude povučena u skladu sa st. 5 i 7 ovog člana.

Postupak nadležnih organa uprave po prijavi

Član 40

Organi uprave iz člana 10 stav 1 al. 4 i 5 ovog zakona prilikom odlučivanja po prijavama za stavljanje u promet GMO, proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, primjenjuju postupak utvrđen članom 39 ovog zakona.

Rok za donošenje odobrenja

Član 41

Nadležni organ uprave iz člana 39, odnosno člana 40 ovog zakona, odlučuje po prijavi o stavljanju u promet GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO, u roku od 105 dana od dana prijema prijave.

Odobrenje za stavljanje u promet izdaje se na period do pet godina, uz mogućnost produženja u skladu sa ovim zakonom.

Odobrenje o stavljanju u promet GMO, proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, nadležni organ državne uprave upisuje u registar izdatih odobrenja za stavljanje u promet i izdaje rješenje o upisu u registar, u roku od 8 dana od dana upisa.

Na proizvodnju, zdravstvenu ispravnost, deklarisanje i označavanje hrane i hrane za životinje, stavljanje u promet hrane i hrane za životinje, koja sadrži ili je dobijena od GMO primjenjuju se odredbe zakona kojim je uređena bezbjednost hrane.

Sadržaj odobrenja

Član 42

Odobrenje za stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO sadrži naročito:

- naziv i sjedište subjekta u poslovanju GMO za pravno lice i lično ime zakonskog zastupnika, a za fizičko lice lično ime, JMB građana i prebivalište, odnosno odgovarajuće podatke iz identifikacione isprave za strane državljane;

- podatke o GMO, odnosno proizvodu koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO i jedinstveni kod;

- namjenu i obim za koje se izdaje odobrenje, kao i identifikaciju proizvoda sa naznakama njegovih karakteristika;

- vrijeme na koje se odobrenje izdaje;

- uslove stavljanja u promet, koji obuhvataju i posebne uslove za upotrebu, rukovanje, pakovanje, kao i uslove za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine ili specifičnog ekološkog sistema ili geografskog područja;

- obavezu kontrolisanja uzoraka i dostavljanja rezultata nadležnom organu;

- uputstvo za označavanje;

- uputstvo monitoringa, kao i obavezu izvještavanja nadležnog organa o rezultatima monitoringa;

- druge uslove koje je subjekat iz alineje 1 ovog stava dužan da ispuni prilikom stavljanja u promet ili korišćenja proizvoda.

Odobrenje i procjena rizika za biološku raznovrsnost, zdravlje ljudi i životnu sredinu, osim podataka koji su označeni kao povjerljivi, moraju biti dostupni javnosti u skladu sa ovim zakonom.

Priznavanje valjanosti odobrenja druge države

Član 43

Nadležni organ može u postupku izdavanja odobrenja za stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO, nakon pribavljanja izvještaja NSBS, odnosno Nacionalnog savjeta za procjenu bezbjednosti hrane, podnosiocu prijave, rješenjem priznati

valjanost isprave na osnovu koje je dobio odobrenje za stavljanje proizvoda u promet u drugoj državi, ako su u ispravi određeni uslovi koji odgovaraju uslovima utvrđenim ovim zakonom.

Rješenjem iz stava 1 ovog člana određuje se i način monitoringa i obaveza izvještavanja o rezultatima monitoringa.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, nadležni organi iz člana 39, odnosno člana 40 ovog zakona može, nakon pribavljanja izvještaja NSBS ili Nacionalnog savjeta za procjenu bezbjednosti hrane, privremeno ograničiti ili zabraniti stavljanje u promet GMO ili proizvod koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO, ako je na osnovu informacije o novim naučno zasnovanim podacima utvrdio da GMO ili proizvod koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO može predstavljati rizik, koji prilikom izdavanja odobrenja nije bio uzet u obzir.

Mjere zaštite u slučaju novih saznanja u prometu GMO

Član 44

Ako subjekat u poslovanju GMO, nakon dobijanja odobrenja za promet, posumnja ili dođe do saznanja o postojanju višeg stepena rizika od procijenjenog za zdravlje ljudi i životnu sredinu dužan je da, bez odlaganja, preduzme mjere za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine, pokrene postupak njegovog povlačenja iz prometa u slučajevima kada više nije pod njegovom kontrolom i o tome obavijesti nadležni organ koji je izdao odobrenje.

U slučaju iz stava 1 ovog člana subjekat u poslovanju GMO dužan je da, na osnovu promijenjenih uslova, nadležnom organu podnese novu prijavu.

Nove informacije o rizicima po zdravlje ljudi i životnu sredinu, svaki subjekt u poslovanju sa GMO dužan je da, bez odlaganja, dostavi nadležnom organu.

Ako nadležnom organu postanu dostupne, prije ili tokom postupka izdavanja odobrenja, nove informacije o nivoima rizika koje predstavlja proizvod ili njegova upotreba, dužan je da te informacije uzme u obzir prilikom odlučivanja o stavljanju u promet.

Ako nadležnom organu postanu dostupne nove informacije nakon pravosnažnosti odobrenja dužan je da, nakon pribavljanja mišljenja NSBS, odnosno Nacionalnog savjeta za procjenu bezbjednosti hrane, donese rješenje kojim mijenja, odnosno dopunjava postojeće odobrenje, uz saglasnost podnosioca prijave ili ukine odobrenje, ako podnosilac prijave nije saglasan sa izmjenom odobrenja.

Sledljivost

Član 45

Korisnik, odnosno lice koje stavlja u promet GMO ili proizvode koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO dužno je da obezbijedi licu koje prihvata GMO ili proizvode od GMO, a u skladu sa principom sledljivosti, u pisanoj formi sljedeće podatke:

a) za proizvode koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO:

- informaciju da proizvod ili neki njegovi sastojci sadrže ili se sastoje od GMO;
- jedinstveni kod ili kodove za GMO koje proizvod sadrži ili od kojih se sastoji.

b) za proizvode dobijene od GMO:

- oznaku svakog od sastojaka hrane koji su proizvedeni od GMO;
- oznaku svake od komponenti hrane za životinje ili aditiva proizvedenih od GMO;

c) za proizvode kod kojih ne postoji lista sastojaka oznaku da je proizvod dobijen od GMO.

Prilikom stavljanja u promet GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, prodavac je dužan subjektu u poslovanju GMO dostaviti dokumentaciju sa podacima iz stava 1 ovog člana.

Lice iz stava 1 ovog člana koje stavlja u promet GMO ili proizvode koji sadrže, odnosno sastoje se ili su dobijeni od GMO dužno je da vodi bazu podataka i obezbijedi postupak koji će omogućiti praćenje i identifikaciju, za period od pet godina od svakog stavljanja u promet, o licu od koga je GMO ili proizvod koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO nabavljen i licima kojima su ti GMO ili proizvodi od GMO učinjeni dostupnim, osim krajnjih potrošača.

Prekogranični prenos

Član 46

Prekogranični prenos GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO može da se vrši samo na osnovu odobrenja za upotrebu u zatvorenim sistemima, za uvođenje u životnu sredinu i stavljanje u promet saglasno ovom zakonu.

Vlada će, na predlog nadležnog organa državne uprave, privremeno ograničiti ili zabraniti uvoz i upotrebu GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO u slučaju nedostatka naučnih informacija i znanja o mogućim razmjerama štetnih efekata na zdravlje ljudi, biološku raznovrsnost i životnu sredinu ili ako postoje novi ili dodatni naučno utemeljeni podaci o tome da GMO može izazvati štetne efekte na zdravlje ljudi, biološku raznovrsnost i životnu sredinu.

Bliže uslove prekograničnog prenosa GMO utvrđuje propisom Ministarstvo poljoprivrede u saradnji sa Ministarstvom zaštite životne sredine.

VIII. OBNAVLJANJE ODOBRENJA, OZNAČAVANJE, RUKOVANJE I POSTUPANJE U SLUČAJU INCIDENTA

Prijava za produženje odobrenja

Član 47

Subjekt u poslovanju GMO, radi produženja odobrenja za upotrebu u zatvorenim sistemima, uvođenje u životnu sredinu i stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO dužan je, najkasnije devet mjeseci prije isteka odobrenja, nadležnom organu podnijeti prijavu koja sadrži naročito:

- kopiju odobrenja za stavljanje u promet čije produženje se traži;
- izvještaj o rezultatima monitoringa;
- nove informacije o nivou rizika za zdravlje ljudi, životnu sredinu i biološku raznovrsnost kojima raspolaže;
- predlog za izmjenu ili dopunu uslova za stavljanje u promet važećeg odobrenja, a naročito u odnosu na monitoring i vremensko ograničenje važenja odobrenja, ako je to potrebno.

Odobrenje se može produžiti do pet godina.

Subjekt u poslovanju GMO iz stava 1 ovog člana može produžiti upotrebu u zatvorenim sistemima, uvođenje u životnu sredinu i stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO pod uslovima koji su utvrđeni odobrenjem do dobijanja odobrenja u skladu sa stavom 1 ovog člana.

Na postupak po zahtjevu za produženje odobrenja primjenjuju se odredbe ovog zakona.

Označavanje

Član 48

Subjekt u poslovanju GMO dužan je da pakovanje ili ambalažu i prapatnu dokumentaciju GMO ili proizvode koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO označi čitkom i vidnom oznakom.

Upakovani GMO ili proizvod iz stava 1 ovog člana označava se oznakom na pakovanju ili ambalaži, a neupakovani proizvod oznakom na proizvodu ili postavljanjem oznake neposredno uz proizvod.

Oznaka iz stava 2 ovog člana mora biti sljedeće sadržine:

- "genetički modifikovan organizam"; ili
- "ovaj proizvod sadrži genetički modifikovan organizam"; ili
- "ovaj proizvod se sastoji od genetički modifikovanog organizma"; ili
- "ovaj proizvod je dobijen od genetički modifikovanog organizma".

Oznaka iz stava 3 ovog člana mora sadržati i jedinstven identifikacioni kod.

Bliži način označavanja GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO i prapatne dokumentacije iz stava 1 ovog člana utvrđuje se propisom koji donosi Ministarstvo poljoprivrede u saradnji sa Ministarstvom zaštite životne sredine i Ministarstvom zdravlja.

Propisom Vlade utvrđuje se nivo slučajnih i tehnološki neizbježnih tragova GMO ispod kojeg ti proizvodi ne moraju biti označeni.

Član 49

Zabranjeno je staviti u promet GMO ili proizvod koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO, koji nije označen u skladu sa članom 48 stav 3 ovog zakona.

Rukovanje, pakovanje i prevoz GMO

Član 50

Prilikom svakog rukovanja, prevoza i pakovanja GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, prateća dokumentacija mora sadržati podatke koji jasno ukazuju da je proizvod GMO koji je namijenjen za:

- upotrebu u zatvorenim sistemima: o uslovima i načinu rukovanja, skladištenja, prevoza i upotrebe, mjestu za pribavljanje bližih informacija, uključujući lično ime, JMB građana i prebivalište za fizička lica, naziv i sjedište pravnog lica i lično ime lica ovlašćenog za zastupanje kojima je povjeren GMO;

- namjerno uvođenje u životnu sredinu: o identitetu i karakteristikama, odnosno osobinama i uslovima za bezbjedno rukovanje, skladištenje, prevoz i korišćenje, kao i mjestu za pribavljanje bližih informacija;

- hranu ili hranu za životinje ili za preradu: naznaku da nije namijenjen za namjerno uvođenje u životnu sredinu, kao i mjestu za pribavljanje bližih informacija.

Bliži uslovi u pogledu rukovanja, pakovanja i prevoza GMO utvrđuju se propisom koji donosi Ministarstvo poljoprivrede uz mišljenje Ministarstva zaštite životne sredine.

Reklamiranje

Član 51

Subjekt u poslovanju dužan je da, prilikom reklamiranja proizvoda od GMO, jasno i nedvosmisleno navede da proizvod koji se reklamira sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO.

Tranzit

Član 52

Tranzit (provod) GMO vrši se u skladu sa propisima kojima je uređeno veterinarstvo, zaštita bilja i carinskim propisima.

Postupanje u slučaju incidenta

Član 53

Subjekt u poslovanju GMO, u slučaju incidenta, dužan je, bez odlaganja, postupiti u skladu sa planom mjera za postupanje u slučaju incidenta i o incidentu, bez odlaganja, obavijestiti nadležni organ državne uprave, a naročito o:

- okolnostima incidenta;
- vrsti i količini GMO koji je nenamjerno uveden u životnu sredinu;
- preduzetim i potrebnim radnjama i mjerama zaštite zdravlja ljudi i životne sredine i drugim podacima koji su potrebni da se ocijene uticaji incidenta na zdravlje ljudi, biološku raznovrsnost i životnu sredinu.

Odgovornost

Član 54

Subjekt u poslovanju GMO koji vrši aktivnosti u zatvorenim sistemima, namjerno uvodi u životnu sredinu GMO i stavlja u promet GMO, proizvod koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO dužan je da naknadi troškove otklanjanja opasnosti i troškove sanacije posljedica štetnih efekata prouzrokovanih upravljanjem GMO.

Pravno ili fizičko lice koje vrši aktivnosti u zatvorenim sistemima, namjernog uvođenja u životnu sredinu GMO i stavljanja proizvoda u promet koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO dužno je da naknadi štetu izazvanu upravljanjem GMO, čime se ne isključuje njegova krivična odgovornost.

Biološka bezbjednost

Član 55

Radi zaštite životne sredine i biološke raznovrsnosti zabranjeno je uvođenje GMO u životnu sredinu koje nije u saglasnosti sa ovim zakonom.

Ukoliko ne može da se identifikuje pravno ili fizičko lice koje vrši aktivnosti upotrebe GMO u zatvorenim sistemima, namjernog uvođenja u životnu sredinu ili stavljanja GMO u promet, nadležni organ državne uprave dužan je da preduzme sve neophodne mjere za sprječavanje ili otklanjanje štetnih posljedica, u skladu sa zakonom.

Ukoliko se naknadno identifikuje pravno ili fizičko lice iz stava 2 ovog člana, to lice je dužno da naknadi troškove nastale preduzimanjem mjera za sprječavanje ili otklanjanje štetnih posljedica iz stava 2 ovog člana i naknadi nastalu štetu.

Postupanje s otpadom nastalim upotrebom GMO

Član 56

Subjekt u poslovanju GMO dužan je da otpad koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO uništava na način da GMO više ne bude sposoban za reprodukciju ili prenos genetičkog materijala na druge organizme.

Bliži postupak uništavanja otpada utvrđuje se propisom Ministarstva zaštite životne sredine uz saglasnost Ministarstva poljoprivrede.

Troškovi

Član 57

Troškovi nadležnog državnog organa, odnosno nadležnog organa uprave nastali u postupku razmatranja prijave i davanja odobrenja za upotrebu u zatvorenim sistemima, namjerno uvođenje u životnu sredinu, stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od GMO i prekograničnog prenosa padaju na teret podnosioca prijave.

Visina troškova iz stava 1 ovog člana utvrđuje se propisom Vlade.

IX. REGISTRI GMO

Upis u registar

Član 58

Rješenje izdato za registraciju zatvorenog sistema, za upotrebu GMO u zatvorenom sistemu, za uvođenje u životnu sredinu i stavljanje u promet, nadležni organ upisuje u registar.

Registar izdatih odobrenja za zatvorene sisteme iz člana 27 stav 5 ovog zakona vodi organ uprave nadležan za fitosanitarne poslove.

Registre izdatih odobrenja za uvođenje GMO u životnu sredinu iz člana 33 stav 10 ovog zakona vodi organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine.

Registar izdatih odobrenja za stavljanje u promet GMO, proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO iz člana 41 stav 3 ovog zakona vodi organ državne uprave nadležan za poslove zdravlja, organ uprave nadležan za poslove veterinarstva i organ uprave nadležan za fitosanitarne poslove.

U Registar GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO nije dozvoljeno upisivati podatke koji su, u skladu sa ovim zakonom, označeni kao poslovna tajna ili koji uživaju zaštitu u skladu sa posebnim propisima.

Registri GMO sa podacima koji nijesu povjerljivog karaktera moraju biti dostupni javnosti.

Oblik, sadržaj i način vođenja registara iz st. 2, 3 i 4 ovog člana utvrđuju propisom nadležni organi državne uprave.

Brisanje iz registra

Član 59

Nadležni organ će brisati iz registra pravno lice: za koje se utvrdi da ne ispunjava uslove propisane za dobijanje rješenja kojim se odobrava upis u registar zatvorenih sistema, za upotrebu GMO u zatvoreni sistem, za uvođenje u životnu sredinu i stavljanje u promet; prestankom obavljanja djelatnosti pravnog lica i izricanjem zaštitne mjere zabrane obavljanja djelatnosti.

Nadležni organ uprave će u slučajevima iz stava 1 ovog člana donijeti rješenje o brisanju iz registra.

Rješenje kojim se briše pravno lice iz registra sadrži naročito:

- naziv i sjedište pravnog lica;

- ime i prezime fizičkog lica;
- kontrolni broj.

Član 60

Organ državne uprave nadležan za poslove zdravlja, organ uprave nadležan za poslove veterinarstva, organ uprave nadležan za fitosanitarne poslove i organ uprave nadležan za zaštitu životne sredinu objavljuje u "Službenom listu Crne Gore" spisak GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, za koje je izdao rješenje kojim se odobrava namjerno uvođenje u životnu sredinu, u komercijalne svrhe, odnosno stavljanje u promet.

X. INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 61

Inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih na osnovu ovog zakona vrši Ministarstvo zdravlja preko sanitarnog inspektora, organ uprave nadležan za poslove veterinarstva preko veterinarskog inspektora, organ uprave nadležan za fitosanitarne poslove preko fitosanitarnog inspektora i organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine preko inspektora za zaštitu životne sredine.

Ovlašćenja inspektora

Član 62

Sanitarni inspektor vrši nadzor bezbjednosti hrane od GMO biljnog porijekla nakon primarne proizvodnje, kombinovane i ostale hrane u proizvodnji, međunarodnom prometu, prometu na veliko i prometu na malo, kao i pojedinačno deklarisanu upakovane hrane životinjskog porijekla u prometu na malo.

Veterinarski inspektor vrši nadzor bezbjednosti hrane od GMO životinjskog porijekla, kombinovane hrane i hrane za životinje u proizvodnji, međunarodnom prometu, prometu na veliko i prometu na malo mesa, riba i drugih proizvoda akvakulture.

Fitosanitarni inspektor vrši nadzor sprovođenja propisanih mjera za upotrebu GMO, bezbjednosti GMO hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje.

Inspektor za zaštitu životne sredine vrši nadzor sprovođenja propisanih mjera vezanih za uvođenje GMO u životnu sredinu.

Inspekcijske kontrole sprovode se uz korišćenje kontrolnih metoda i tehnika, kao što su, nadzor i uzimanje uzoraka primjerenih predmetu kontrole.

Ovlašćenja sanitarnog inspektora

Član 63

Pored ovlašćenja inspektora utvrđenih zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor, sanitarni inspektor u skladu sa članom 62 stav 1 ovog zakona naročito ima ovlašćenja da:

- 1) pregleda i po potrebi uzorkuje sirovine, materije i supstance koje se koriste za pripremu i proizvodnju hrane od GMO;
- 2) pregleda i po potrebi uzorkuje polupreradene proizvode od GMO;
- 3) pregleda i po potrebi uzorkuje prerađene proizvode od GMO;
- 4) kontroliše označavanja i reklamiranja proizvoda od GMO;
- 5) sprovodi bilo koju drugu aktivnost potrebnu kako bi se obezbijedilo ispunjavanje ciljeva ovog zakona.

Pored ovlašćenja iz stava 1 ovog člana, sanitarni inspektor koji vrši inspekcijski nadzor u carinskim skladištima i u slobodnim carinskim zonama ima ovlašćenje i da:

- 1) nakon pregleda pošiljki hrane od GMO i prateće dokumentacije dozvoli uvoz ili skladištenje, rješenjem kojim za svaku pošiljku pojedinačno posebno utvrdi da na osnovu propisanih uslova nema smetnji za njihov uvoz;
- 2) uzima uzorke hrane od GMO i šalje ih na laboratorijska ispitivanja u ovlašćene laboratorije.

Ovlašćenja veterinarskog inspektora

Član 64

Pored ovlašćenja inspektora utvrđenih zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor, veterinarski inspektor u skladu sa članom 62 stav 2 ovog zakona naročito ima ovlašćenja da:

- 1) pregleda i po potrebi uzorkuje sirovine, materije i supstance koje se koriste za pripremu i proizvodnju hrane i hrane za životinje od GMO;
- 2) pregleda i po potrebi uzorkuje polupreradene proizvode od GMO;
- 3) kontroliše način označavanja i reklamiranja proizvoda od GMO;
- 4) sprovodi i bilo koju drugu aktivnost potrebnu kako bi se obezbijedilo ispunjavanje ciljeva ovog zakona.

Pored ovlašćenja iz stava 1 ovog člana, veterinarski inspektor koji vrši inspekcijski nadzor na graničnom prelazu, odnosno carinskom skladištu ima ovlašćenje i da:

- 1) nakon prethodnog veterinarskog pregleda pošiljki hrane i hrane za životinje od GMO i prateće dokumentacije dozvoli uvoz, tranzit ili skladištenje hrane i hrane za životinje;
- 2) uzima uzorke hrane i hrane za životinje od GMO i šalje ih na laboratorijska ispitivanja u ovlašćene laboratorije ili obavlja potrebna ispitivanja u laboratoriji na graničnom prelazu.

Ovlašćenja fitosanitarnog inspektora

Član 65

Pored ovlašćenja inspektora utvrđenih zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor i drugih zakona, fitosanitarni inspektor u skladu sa članom 62 stav 3 ovog zakona naročito ima ovlašćenja da:

- 1) kontroliše uvođenje GMO u zatvoreni sistem;
- 2) provjerava kontrolne sisteme koje je uspostavio korisnik GMO, evidencije i dobijene rezultate;
- 3) kontroliše način rada sa GMO ili proizvodima koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;
- 4) pregleda objekat, okolinu, prostorije i opremu zatvorenog sistema;
- 5) pregleda i po potrebi uzorkuje materije i supstance koje se koriste za GMO;
- 6) kontroliše efikasnost procedura vezanih za sprovođenje Plana nadzora;
- 7) kontroliše način vođenja utvrđene evidencije i čuvanja dokumentacije za GMO, koja može biti od značaja za ocjenu usaglašenosti sa ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu ovog zakona;
- 8) kontroliše označavanje GMO;
- 9) pregleda pošiljke i prateću dokumentaciju za GMO i posebno utvrdi da na osnovu propisanih uslova nema smetnji za njihov uvoz pojedinačno;
- 10) uzima uzorke GMO;
- 11) sprovodi i bilo koju drugu aktivnost potrebnu kako bi se obezbijedilo ispunjavanje ciljeva ovog zakona.

Ovlašćenja inspektora za zaštitu životne sredine

Član 66

Pored ovlašćenja inspektora utvrđenih zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor i drugih zakona, inspektor za zaštitu životne sredine u skladu sa članom 62 stav 4 ovog zakona naročito ima ovlašćenja da:

- 1) kontroliše uvođenje GMO u životnu sredinu;
- 2) provjerava kontrolne sisteme koje je uspostavio korisnik GMO, evidencije i dobijene rezultate;
- 3) kontroliše način rada sa GMO ili proizvodima koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO;
- 4) pregleda objekat, okolinu, prostorije, opremu i transportna sredstva;
- 5) pregleda i po potrebi uzorkuje materije i supstance koje se koriste za GMO;
- 6) kontroliše postupanje sa otpadom nastalim upotrebom GMO;
- 7) kontroliše efikasnost procedura vezanih za sprovođenje Plana nadzora;
- 8) kontroliše označavanje GMO;
- 9) kontroliše način vođenja utvrđene evidencije i čuvanja dokumentacije za GMO, koja može biti od značaja za ocjenu usaglašenosti sa ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu ovog zakona;
- 10) uzima uzorke GMO;

11) sprovodi i bilo koju drugu aktivnost potrebnu kako bi se obezbijedilo ispunjavanje ciljeva ovog zakona.

Upravni nadzor

Član 67

Pored upravnih mjera i radnji utvrđenih zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor i drugih zakona, sanitarni inspektor u skladu sa članom 62 stav 1 ovog zakona, kada utvrdi da je povrijeđen ovaj zakon ili drugi propis, ima i obaveze i ovlašćenja da:

- 1) naredi povlačenje iz prometa hrane koja nije bezbjedna;
- 2) naredi ograničenje ili zabranu prometa hrane koja sadrži, sastoji se ili je dobijena od nedozvoljenih GMO;
- 3) naredi uništavanje hrane koja nije bezbjedna;
- 4) naredi povlačenje iz prometa hrane koja sadrži, sastoji se ili je dobijena od nedozvoljenih GMO;
- 5) naredi označavanje GMO ili proizvoda GMO.

Troškovi nastali sprovođenjem mjere padaju na teret subjekta u poslovanju sa GMO.

Član 68

Pored upravnih mjera i radnji utvrđenih zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor i drugih zakona, veterinarski inspektor u skladu sa članom 62 stav 2 ovog zakona, kada utvrdi da je povrijeđen ovaj zakon ili drugi propis, ima i obaveze i ovlašćenja da:

- 1) zabrani rad subjektima u poslovanju sa GMO koji nemaju odobrenje nadležnog organa;
- 2) naredi ograničenje ili zabranu prometa hrane i hrane za životinje, odnosno povlačenje hrane i hrane za životinje iz prometa koja sadrži, sastoji se ili je dobijena od nedozvoljenih GMO;
- 3) zabrani tranzit GMO, proizvoda koji sadrže, sastoji se ili su dobijeni od GMO;
- 4) naredi označavanje GMO ili proizvoda GMO;
- 5) naredi uništenje nedozvoljenih GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od nedozvoljenih GMO;
- 6) naredi uništavanje otpada nastalog upotrebom GMO na propisan način;
- 7) preduzima i druge mjere u skladu sa zakonom.

Troškovi nastali sprovođenjem mjere padaju na teret subjekta u poslovanju sa GMO.

Član 69

Pored upravnih mjera i radnji utvrđenih zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor i drugih zakona, fitosanitarni inspektor u skladu sa članom 62 stav 3 ovog zakona, kada utvrdi da je povrijeđen ovaj zakon ili drugi propis, ima i obaveze i ovlašćenja da:

- 1) zabrani rad subjektima u poslovanju sa GMO koji nemaju odobrenje nadležnog organa;
- 2) zabrani prevoz, uvoz ili izvoz;
- 3) zabrani upotrebu GMO u zatvorenim sistemima i stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoji se ili su dobijeni od GMO;
- 4) naredi označavanje GMO ili proizvoda GMO;
- 5) naredi uništenje nedozvoljenih GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od nedozvoljenih GMO;
- 6) naredi uništavanje otpada nastalog upotrebom GMO na propisan način;
- 7) preduzima i druge mjere u skladu sa zakonom.

Troškovi nastali sprovođenjem mjere padaju na teret subjekta u poslovanju sa GMO.

Član 70

Pored upravnih mjera i radnji utvrđenih zakonom kojim je uređen inspekcijski nadzor, inspektor za zaštitu životne sredine u skladu sa članom 62 stav 4 ovog zakona kada utvrdi da je povrijeđen ovaj zakon ili drugi propis, ima i obaveze i ovlašćenja da:

- 1) zabrani uvođenje u životnu sredinu subjektu u poslovanju sa GMO koji nema odobrenje nadležnog organa;
- 2) zabrani namjerno uvođenje u životnu sredinu GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoji se ili su dobijeni od GMO;
- 3) naredi označavanje GMO;
- 4) naredi uništavanje otpada nastalog upotrebom GMO na propisan način;

5) naredi uništenje nedozvoljenih GMO ili proizvoda koji sadrži, sastoji se ili je dobijen od nedozvoljenih GMO;

6) preduzima i druge mjere u skladu sa zakonom.

Troškovi nastali sprovođenjem mjere padaju na teret subjekta u poslovanju sa GMO.

XI. KAZNE ODREDBE

Član 71

Novčanom kaznom od stostrukog do tristostrukog iznosa najniže cijena rada u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj privredno društvo, drugo pravno lice i preduzetnik, ako:

1) otpočne upotrebu zatvorenog sistema, upotrebu GMO u zatvorenom sistemu, namjerno uvođenje u životnu sredinu, stavljanje u promet i prekogranični prenos GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, bez dobijanja odobrenja nadležnog organa uprave (član 21 stav 4);

2) stavi u promet ili gaji u komercijalne svrhe GMO, za koje ne postoje eksperimentalni podaci i istraživanja o neposrednim i posrednim uticajima na ekosisteme koji mogu biti ugroženi njegovom upotrebom, a koji su dobijeni u ogledima izvedenim na teritoriji Crne Gore (član 22);

3) upotrebljava GMO u zatvorenom sistemu koji ne ispunjava propisane uslove za nivo rizika u koji je klasifikovana namjeravana upotreba GMO (član 27 stav 1);

4) ne prijavi prije prve upotrebe zatvoreni sistem (član 27 stav 2);

5) nakon podnošenja prijave postanu dostupne nove informacije koje mogu značajno uticati na zdravlje ljudi, biološku raznovrsnost i životnu sredinu ili klasifikaciju u novi nivo rizika, a o tome ne obavijesti nadležni organ i ne podnese novu prijavu (član 27 stav 4);

6) ne izradi procjenu rizika za namjeravanu upotrebu, prije započinjanja upotrebe GMO u zatvorenom sistemu (član 28);

7) ne izradi plan mjera u slučaju incidenta, prije započinjanja upotrebe GMO u zatvorenom sistemu (član 29 stav 1);

8) ne dostavi podatke o planu mjera u slučaju incidenta Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu poljoprivrede, Ministarstvu zaštite životne sredine (član 29 stav 2);

9) ne podnese prijavu za prvu i za svaku narednu upotrebu GMO uvrštenu u prvi i drugi nivo rizika, koja će se obavljati u za to registrovanom zatvorenom sistemu (član 30 stav 1);

10) ne podnese prijavu nadležnom organu za upotrebu GMO uvrštenu u treći ili četvrti nivo rizika koja će se obavljati u za to registrovanom zatvorenom sistemu (član 31 stav 1);

11) se kontrolisano korišćenje nivoa rizika tri ili četiri obavlja bez prethodnog odobrenja nadležnog organa (član 31 stav 2);

12) ne podnese prijavu za namjerno uvođenje GMO u životnu sredinu nadležnom organu uprave (član 32);

13) otpočne sa uvođenjem u životnu sredinu GMO, bez odobrenja nadležnog organa državne uprave (član 33 stav 9);

14) uvodi GMO u životnu sredinu u zaštićenim područjima, u područjima namijenjenim organskoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda, za razvoj eko-turizma (član 34);

15) o bilo kojoj izmjeni ili nenamjernoj promjeni uvedenog GMO, koji mogu imati uticaja na procijenjeni rizik za ljudsko zdravlje i životnu sredinu, poslije davanja odobrenja od strane Ministarstva zaštite životne sredine, ne preduzme mjere neophodne za zaštitu života i zdravlja ljudi i životne sredine, ne obavijesti nadležni organ o bilo kojoj izmjeni, kao i o nenamjernoj promjeni ili dostupnoj novoj informaciji i ne izmijeni kriterijume, u cilju zaštite ljudskog zdravlja i životne sredine, specificirane u prijavi (član 35);

16) ne dostavi izvještaj u toku i po završetku namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu u rokovima utvrđenim u odobrenju nadležnom organu (član 36 stav 1);

17) ne podnese prijavu nadležnom organu državne uprave za dobijanje odobrenja za stavljanje u promet GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, koje namjerava prvi put da stavi u promet (član 37 stav 1);

18) za svaku namjeravanu upotrebu GMO ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, koji je drugačiji od odobrenog, ne podnese novu prijavu za dobijanje odobrenja za stavljanje u promet (član 38 stav 3);

19) bez odlaganja ne preduzme mjere za zaštitu zdravlja ljudi i životne sredine i o tome obavijesti nadležni organ koji je izdao odobrenje (član 44 stav 1);

20) stavi u promet GMO ili proizvod koji se sastoji, sadrži ili je dobijen od GMO, koji nije označen u skladu sa zakonom (član 49);

21) reklamira proizvode suprotno članu 51 ovog zakona;

22) u slučaju incidenta, bez odlaganja, ne postupi u skladu sa planom mjera za postupanje u slučaju incidenta i bez odlaganja ne obavijesti o incidentu nadležni organ državne uprave (član 53).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice, kao i odgovorno lice u privrednom društvu i drugom pravnom licu novčanom kaznom od desetostrukog do dvadesetostrukog iznosa najniže cijena rada u Crnoj Gori.

XII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 72

Do formiranja organa uprave nadležnog za fitosanitarne poslove, poslove fitosanitarne kontrole u oblasti GMO vršiće Ministarstvo poljoprivrede.

Do formiranja organa uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine, poslove u oblasti GMO vršiće Ministarstvo zaštite životne sredine.

Član 73

Propisi na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona donijeće se u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 74

Do donošenja propisa na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona primjenjivaće se propisi doneseni na osnovu Zakona o genetički modifikovanim organizmima ("Službeni list SRJ", broj 21/01), ako nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 75

Danom stupanja na snagu ovog zakona neće se primjenjivati Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Službeni list SRJ", broj 53/91).

Član 76

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

SU-SK Broj 01-255/6

Podgorica, 18. marta 2008. godine

Skupština Crne Gore

Predsjednik,
Ranko Krivokapić, s.r.

45. Pravilnik o posebnim higijenskim zahtjevima za hranu životinjskog porijekla

Na osnovu člana 44 stav 2 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijelo je

[Pravilnik o posebnim higijenskim zahtjevima za hranu životinjskog porijekla](#)

Pravilnik je objavljen u "Službenom listu CG", br. 14/2009 od 24.2.2009. godine.

I OPŠTE ODREDBE

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se bliži uslovi i način ispunjavanja posebnih higijenskih zahtjeva za hranu životinjskog porijekla koje subjekat u poslovanju hranom (u daljem tekstu: subjekat poslovanja) treba da primjenjuje u svim fazama proizvodnje zaključno sa transportom i distribucijom radi dalje prodaje ili prerade, u skladu sa propisanim opštim higijenskim zahtjevima; zahtjevima za životinjsko i javno zdravlje; zahtjevima za dobrobit životinja; zahtjevima za identifikaciju životinja; zahtjevima sledljivosti i zahtjevima za upravljanje otpacima životinjskog porijekla.

Ovaj pravilnik primjenjuju se na neprerađene i prerađene proizvode životinjskog porijekla koje sadrži i kombinovana hrana.

Član 2

Ovaj pravilnik ne primjenjuje se na:

- 1) primarnu proizvodnju hrane za sopstvenu upotrebu u domaćinstvu;
- 2) pripremu, rukovanje ili skladištenje hrane koja služi za sopstvenu upotrebu u domaćinstvu;
- 3) neposredno snabdijevanje krajnjeg potrošača ili lokalnog maloprodajnog objekta koji neposredno snabdijeva krajnjeg potrošača od strane proizvođača, malim količinama primarnih proizvoda životinjskog porijekla;
- 4) neposredno snabdijevanje krajnjeg potrošača ili lokalnog maloprodajnog objekta od strane proizvođača, malim količinama mesa živine i lagomorfa zaklanih na gazdinstvu;
- 5) neposredno snabdijevanje krajnjeg potrošača ili lokalnog maloprodajnog objekta od strane lovaca malim količinama sitne divljači.

Član 3

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:

- 1) **meso** označava jestive djelove domaćih papkara, živine, lagomorfa, divljači i uzgajana divljač;
- 2) **domaći papkari i kopitari** su domaća goveda, bivoli, ovce, koze, svinje i domaći kopitari;
- 3) **živina** označava uzgajane ptice, koja obuhvata i ptice koje se ne smatraju domaćim životinjama, ali se uzgajaju kao domaće životinje, izuzimajući ptice neletačice;
- 4) **lagomorfi** su zečevi, kunići i glodari;
- 5) **divljač** su divlji papkari, lagomorfi i ostali kopneni sisari koji se love za ishranu ljudi i koji se prema posebnim propisima smatraju divljači, koja obuhvata i sisare koji žive na ograđenom području u uslovima slobode, odnosno u sličnim uslovima u kojima živi divljač i divlje ptice koje se love za ishranu ljudi;
- 6) **uzgajana divljač** su uzgajane ptice neletačice, kao i uzgajani kopneni sisari koji nijesu obuhvaćeni tačkom 2 ovog člana;
- 7) **sitna divljač** označava divlje ptice i lagomorfe koji slobodno žive u prirodi;
- 8) **krupna divljač** su divlji kopneni sisari koji slobodno žive u prirodi, koji nijesu obuhvaćeni tačkom 7 ovog člana;
- 9) **trup** je tijelo životinje nakon klanja i obrade;
- 10) **svježe meso** je meso koje nije podvrgnuto nikakvom postupku prerade osim hlađenja, zamrzavanja ili brzog zamrzavanja, koje obuhvata i meso koje je pakovano u vakuumu i meso koje je pakovano u uslovima kontrolisane atmosfere;

- 11) jestivi nusproizvodi** su svježe meso, osim mesa trupa zaklane životinje, koje obuhvata i unutrašnje organe i krv;
- 12) unutrašnji organi** su organi grudne, trbušne i karlične šupljine kao i grkljan i jednjak, a kod ptica voljka;
- 13) mljeveno meso** je meso odvojeno od kostiju i samljeveno na sitne komadiće, koje sadrži manje od 1% soli;
- 14) mehanički odvojeno meso (MOM)** je proizvod koji je dobijen odvajanjem mesa od kostiju, na kojima su ostali djelovi mesa poslije čišćenja mesa sa kostiju ili od trupova živine, mehaničkom obradom kojom se uništava ili mijenja struktura mišićnih vlakana;
- 15) mesne prerađevine** označavaju svježe meso, koje obuhvata i meso usitnjeno na komadiće kome su dodati prehrambeni proizvodi, začini ili aditivi ili koje je bilo podvrgnuto postupcima koji nijesu doveli do promjene strukture mišićnih vlakana mesa i nijesu se izgubile karakteristike svježeg mesa;
- 16) proizvodi od mesa** su prerađeni proizvodi koji nastaju preradom mesa ili daljom preradom prerađenih proizvoda tako da je na površini presjeka vidljivo da proizvod više nema karakteristike svježeg mesa;
- 17) topljena životinjska mast** je mast koja se dobija topljenjem masti sa mesa, koja obuhvata i kosti i koja je namijenjena ishrani ljudi;
- 18) čvarci** su ostaci topljenja masti koji sadrže proteine, a koji nastaju nakon djelimičnog odvajanja masti i vode;
- 19) želatin** je prirodni, rastvorljivi protein, želatinozni ili neželatinozni, dobijen djelimičnom hidrolizom kolagena iz životinjskih kostiju, kože, žila i tetiva;
- 20) kolagen** je proteinski proizvod dobijen iz životinjskih kostiju, kože, žila i tetiva u skladu sa zahtjevima ovog pravilnika;
- 21) obrađeni želuci, bešike i crijeva** su želuci, bešike i crijeva koji su nakon vađenja i čišćenja podvrgnuti obradi kao što je soljenje, sušenje ili termička obrada;
- 22) klanica** je objekat u kojem se obavlja klanje i klanična obrada životinja čije je meso ishrani ljudi;
- 23) objekat za rasijecanje mesa** je objekat u kojem se vrši odvajanje mesa od kostiju odnosno rasijecanje mesa;
- 24) objekat za obradu divljači** je objekat u kojem se, nakon ulova, divljač i meso divljači priprema za stavljanje u promet;
- 25) objekat za promet na veliko** je objekat u kojem se obavlja djelatnost poslovanja hranom koja obuhvata više nezavisnih jedinica koje zajednički koriste instalacije i odjeljenja u kojima se hrana prodaje subjektima poslovanja;
- 26) živa školjka** (klasa Lamellibranchia) je mekušac sa filtrirajućim načinom ishrane;
- 27) morski biotoksini** su otrovne supstance koje žive školjke sakupljaju kao rezultat ishrane planktonom koji sadrži toksine;
- 28) kondicioniranje** je držanje živih školjki u rezervoarima ili nekoj drugoj opremi, koja sadrži čistu morsku vodu ili na prirodnim lokacijama, koje potiču iz proizvodnih oblasti klase A, centara za prečišćavanje ili otpremnih centara, a kojima se otklanja pijesak, blato ili mulj, čuvaju ili poboljšavaju organoleptička svojstva i obezbjeđuje dobra vitalnost prije umotavanja ili pakovanja;
- 29) sakupljač** je privredno društvo, drugo pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice koje sakuplja odnosno izlovljava žive školjke na bilo koji način radi daljeg rukovanja i stavljanja u promet;
- 30) proizvodna oblast** je oblast mora, ušća ili lagune u kojoj se nalaze prirodna staništa živih školjki ili područja koja se koriste za uzgajanje živih školjki, sa kojih se žive školjke sakupljaju odnosno izlovljavaju;
- 31) oblast prenosa** je oblast mora, ušća ili lagune sa jasno označenim granicama obilježenim bovama, stubovima ili nekim drugim fiksnim sredstvom, koja se koristi isključivo za prirodno prečišćavanje živih školjki;
- 32) otpremni centar** je objekat na obali ili na moru, koji služi za prijem, kondicioniranje, pranje, čišćenje, sortiranje, ambalažiranje i pakovanje živih školjki namijenjenih za ishranu ljudi;
- 33) centar za prečišćavanje** je objekat koji je opremljen rezervoarima i bazenima koji se snabdijevaju čistom morskom vodom i u kojima se žive školjke drže do smanjenja njihove kontaminacija da bi bile bezbjedne za ishranu ljudi;

34) prenos je prebacivanje živih školjki u oblast prečišćavanja, u kojoj se one drže do smanjenja kontaminacije, kako bi bile bezbjedne za ishranu ljudi, a koje ne obuhvata posebni postupak prenošenja u pogodnija područja za njihov dalji rast i uzgoj;

35) proizvodi ribarstva su sve morske ili slatkovodne životinje (osim živih školjki, živih bodljokožaca, živih plaštaša, živih morskih puževa kao i sisara, reptila i žaba), koje potiču iz ribolova ili uzgoja, uključujući sve jestive oblike, djelove ili proizvode tih životinja;

36) brod fabrika je ribolovni plovni objekat na kojem se ribarski proizvodi obrađuju na jedan ili više načina (filetiranje, rezanje na komade, skidanje kože, vađenje iz ljuštore, usitnjavanje ili prerada) i pakuju ili ambalažiraju i prema potrebi hlade ili zamrzavaju;

37) brod hladnjača je ribolovni plovni objekat na kojem se proizvodi ribarstva nakon potrebnih pripremnih radnji (iskrvarenja, uklanjanja glave, unutrašnjih organa i peraja) zamrzavaju odnosno pakuju ili abalažiraju;

38) mehanički odvojen proizvod ribarstva je proizvod dobijen odvajanjem mesa ribe mehaničkom obradom kojom se mijenja struktura mesa ribe;

39) svježi proizvod ribarstva je neprerađeni proizvod ribarstva, u cjelosti ili obrađen, koji obuhvata i proizvod koji se pakuje pod vakuumom ili u kontrolisanoj atmosferi i koji nije podvrgnut postupku prerade osim hlađenja;

40) obrađeni proizvod ribarstva je neprerađeni proizvod ribarstva koji je bio podvrgnut postupku koji utiče na njegovu anatomsku cjelovitost, kao što su uklanjanje glave i unutrašnjih organa, rezanje na odreske, filete ili komade;

41) prerađeni proizvod ribarstva je prerađeni proizvod koji nastaje preradom proizvoda ribarstva ili daljom preradom tako prerađenih proizvoda ribarstva na način da je na površini presjeka vidljivo da proizvod više nema karakteristike svježeg proizvoda ribarstva;

42) žablji bataci označavaju zadnji dio tijela životinje vrste žaba (*Ranidae*) koji je poprečno odsječen iza prednjih nogu i kojem su izvađeni unutrašnji organi i skinuta koža;

43) puževi su kopneni puževi koji pripadaju vrstama *Helix pomatia* Linne, *Helix Aspersa* Muller, *Helix lucorum* i vrstama iz porodice *Achatinidae*;

44) sirovo mlijeko je mlijeko koje nastaje izlučivanjem mliječnih žlijezda životinja iz uzgoja, koje nije zagrijavano na temperaturi većoj od 40 °S, niti je podvrgnuto nekom drugom postupku koji ima isti efekat;

45) gazdinstvo za proizvodnju mlijeka je objekat na kojem se uzgaja jedna ili više životinja radi proizvodnje mlijeka namijenjenog stavljanju u promet kao hrana;

46) mliječni proizvodi su prerađeni proizvodi koji nastaju preradom sirovog mlijeka ili daljom preradom tako prerađenih proizvoda;

47) jaja su jaja u ljusci osim razbijenih, inkubiranih ili kuvanih jaja, koja potiču od ptica iz uzgoja a koja su podesna za neposrednu ishranu ljudi ili za pripremu proizvoda od jaja;

48) tečna jaja su neprerađeni sadržaj jaja nakon uklanjanja ljuske;

49) napuklo jaje je jaje sa oštećenom ljuskom ali neoštećenim membranama;

50) objekat za sortiranje i pakovanje je objekat u kojem se jaja sortiraju po kvalitetu i težini;

51) proizvodi životinjskog porijekla su:

a) hrana životinjskog porijekla, uključujući med i krv;

b) žive školjke, živi bodljokožci, živi plaštaši, živi morski puževi namijenjeni ishrani ljudi;

c) ostale životinje namijenjene pripremi, radi dostavljanja krajnjem potrošaču živih;

52) štavljenje je očvršćavanje koža biljnim sredstvima za štavljenje, hromnim solima ili drugim supstancama kao što su aluminijumske soli, soli gvožđa, silicijumske soli, aldehidi, hinoni i drugi sintetički učvršćivači.

Oznake zdravstvene ispravnosti i identifikacione oznake

Član 4

Subjekt poslovanja može staviti u promet samo proizvod životinjskog porijekla koji je proizveden i sa kojim se rukovalo u odobrenom odnosno registrovanom objektu u skladu sa propisom kojim su uređeni opšti higijenski zahtjevi za hranu i ovim pravilnikom, ako je:

1) proizvod označen oznakom zdravstvene ispravnosti, u skladu sa propisom kojim je uređen način kontrole hrane životinjskog porijekla;

2) proizvod označen identifikacionom oznakom u skladu sa članom 5 ovog pravilnika.

Subjekt poslovanja može identifikacionom oznakom označiti proizvod životinjskog porijekla samo ako je proizveden u skladu sa odredbama ovog pravilnika.

Subjekt poslovanja može ukloniti oznaku iz stava 1 tačka 1 ovog člana samo ako to meso rasijeca, prerađuje ili ga na neki drugi način obrađuje, u skladu sa propisom kojim je uređen način kontrole hrane životinjskog porijekla.

Označavanje identifikacionom oznakom

Član 5

Subjekt poslovanja iz člana 4 ovog pravilnika treba da obezbijedi da:

1) proizvod životinjskog porijekla prije otpreme iz objekta bude označen identifikacionom oznakom;

2) proizvod koji se vadi iz omota odnosno ambalaže ili se dalje prerađuje u drugom objektu, bude označen novom oznakom na kojoj mora biti naveden broj odobrenja objekta u kojem se obavljaju ti poslovi;

Identifikaciona oznaka iz stava 1 ovog člana nije potrebna za jaja koja se označavaju odnosno deklarišu u skladu sa posebnim propisom.

Oblik identifikacione oznake

Član 6

Identifikaciona oznaka iz člana 5 ovog pravilnika je ovalnog oblika, mora biti čitka, stavljena na vidno mjesto, nepromjenljiva i ne smije biti pokrivena drugim oznakama, a znaci na njoj moraju biti lako razumljivi.

Oznaka iz stava 1 ovog člana mora da sadrži puni naziv države u kojoj se nalazi objekt ili dvoslovni kod države. U objektu koji se nalazi u Crnoj Gori stavlja se oznaka koja sadrži "Crna Gora" ili ME.

Oznaka iz stava 1 ovog člana mora da sadrži broj odobrenja objekta izdatog od nadležnog organa.

Metode označavanja

Član 7

U zavisnosti od načina prezentacije različitih proizvoda životinjskog porijekla oznaka iz člana 5 ovog pravilnika može biti stavljena neposredno na proizvod, pakovanje ili ambalažu, odštampana na etiketi pričvršćenoj za proizvod, pakovanje ili ambalažu, a može biti i u obliku privjeska koji se ne može skinuti i koji je napravljen od otpornog materijala.

U slučaju da pakovanje sadrži sječeno meso ili jestive nusproizvode, oznaka se mora nalaziti na etiketi pričvršćenoj na ambalaži ili odštampana na ambalaži i postavljena na način da se pokida prilikom otvaranja ambalaže. Kada pakovanje obezbjeđuje istu zaštitu kao i ambalaža, oznaka se može staviti na pakovanje.

Kada se proizvodi životinjskog porijekla za potrebe transporta stavljaju u kontejnere ili veća pakovanja, radi daljeg rukovanja, prerade, pakovanja ili ambalažiranja u drugom objektu, oznaka se može staviti na spoljnu površinu kontejnera odnosno pakovanja.

Kada se proizvodi životinjskog porijekla stavljaju u pakovanje koje je namijenjeno snabdijevanju krajnjeg potrošača, dovoljno je staviti oznaku samo na spoljnu stranu ambalaže.

Kada se oznaka stavlja neposredno na proizvode životinjskog porijekla, moraju se koristiti boje dozvoljene u skladu sa propisom kojim je uređena upotreba boja u hrani.

U slučaju tečnih, granuliranih ili praškastih proizvoda životinjskog porijekla, uključujući proizvode od ribe, koji se transportuju u rasutom stanju, identifikaciona oznaka nije potrebna ukoliko prateća dokumentacija sadrži podatke iz člana 6 st. 2 i 3 ovog pravilnika.

Ciljevi postupaka koji se zasnivaju na načelima sistema HACCP-a

Član 8

Subjekt poslovanja, u objektima u kojima se obavlja djelatnost klanja životinja (u daljem tekstu: klanica), obezbjeđuje sprovođenje postupaka uvedenih u skladu sa članom 5 Pravilnika o

opštim higijenskim zahtjevima za hranu životinjskog i biljnog porijekla na potrebu čijeg sprovođenja ukazuje analiza rizika kao i posebnih postupaka iz stava 2 ovog člana.

Posebni postupci iz stava 1 ovog člana obuhvataju mjere kojima se obezbijuje da svaka životinja ili svaka pošiljka životinja primljena u klanicu:

- 1) bude propisno označena;
- 2) da je prate propisani odgovarajući podaci u vezi gazdinstva iz kojeg životinja potiče;
- 3) da ne dolazi iz gazdinstva ili sa područja na kojem je određena mjera zabrane kretanja ili drugo ograničenje radi zaštite zdravlja ljudi ili životinja;
- 4) bude čista;
- 5) bude zdrava, koliko to može ocijeniti subjekat poslovanja; i
- 6) prilikom prijema u klanicu, bude u zadovoljavajućem stanju sa stanovišta zaštite dobrobiti životinja.

U slučaju neispunjavanja bilo kojeg uslova utvrđenog stavom 2 ovog člana subjekat poslovanja dužan je da bez odlaganja obavijesti veterinarskog inspektora i preduzme propisane mjere.

Podaci o lancu ishrane

Član 9

Subjekt poslovanja prije prijema životinja u klanicu, mora tražiti, primiti i provjeriti podatke o lancu ishrane za sve životinje, osim divljači, koje su otpremljene ili se namjeravaju otpremiti na klanicu.

Subjekt poslovanja može da primi u prostorije klanice samo životinje za koje je dobio odgovarajuće podatke o bezbjednosti hrane iz evidencija poljoprivrednog gazdinstva sa kojeg životinje potiču, u skladu sa propisom kojim su utvrđeni opšti higijenski zahtjevi za hranu životinjskog i biljnog porijekla u primarnoj proizvodnji.

Subjekt poslovanja mora da dobije podatke iz stava 2 ovog člana, najkasnije 24 sata prije dopremanja životinja u klanicu.

Podaci o bezbjednosti hrane iz stava 2 ovog člana naročito obuhvataju:

- 1) status gazdinstva porijekla ili status područja u odnosu na zdravlje životinja;
- 2) zdravstveno stanje životinja;
- 3) veterinarske lijekove i veterinarsko medicinske proizvode koji su davani životinjama ili druga liječenja kojima su životinje bile podvrgnute tokom određenog perioda i čija je karenca veća od nule, zajedno sa datumom aplikacije lijekova, odnosno liječenja i karencama;
- 4) pojave bolesti koje mogu uticati na bezbjednost mesa;
- 5) rezultate, ako su od značaja za zaštitu zdravlja ljudi i životinja, svih izvršenih analiza na uzorcima uzetim od životinja ili drugim uzorcima uzetim radi dijagnostikovanja bolesti koje mogu uticati na bezbjednost mesa, koji obuhvataju i uzorke uzete u okviru monitoringa i kontrole zoonoza i rezidua;
- 6) podatke iz izvještaja o ranijim ante i post mortem pregledima životinja sa istog gazdinstva porijekla, koji obuhvataju naročito izvještaje veterinarskog inspektora;
- 7) podatke o proizvodnji koji su od značaja za procjenu prisutnosti bolesti; i
- 8) ime i adresu veterinara odgovornog za liječenje životinja na gazdinstvu porijekla.

Izuzetno od stava 4 ovog člana, subjektu poslovanja ne moraju se dostaviti podaci iz stava 4 tač. 1, 2, 6 i 7 ovog člana, ako su subjektu poslovanja ti podaci poznati na osnovu ugovora o stalnoj isporuci odnosno drugog poslovnog odnosa ili ako vlasnik životinje da izjavu da nema podataka koji se moraju prijaviti sa stanovišta bezbjednosti hrane.

Podaci iz stava 4 ovog člana mogu se dostaviti u obliku izvoda iz evidencije gazdinstva porijekla, putem elektronske razmjene podataka ili u formi izjave koju potpisuje vlasnik životinje.

Subjekt poslovanja koji, nakon ocjenjivanja odgovarajućih podataka o lancu ishrane, odluči da primi životinje u klanicu, te podatke, bez odlaganja stavlja na raspolaganje veterinarskom inspektoru. Subjekt poslovanja prije ante mortem pregleda obavještava veterinarskog inspektora o eventualnim podacima koji izazivaju sumnju u vezi zdravlja određene životinje.

Ukoliko neka životinja pristigne u klanicu bez podataka o lancu ishrane, subjekat poslovanja bez odlaganja obavještava veterinarskog inspektora i ne smije se pristupiti klanju životinje, dok veterinarski inspektor ne odobri klanje.

Dostavljanje podataka u roku kraćem od 24 sata

Član 10

Izuzetno od člana 9 stav 3 ovog pravilnika podaci o lancu ishrane mogu se uz prethodno odobrenje nadležnog organa, dostaviti u klanicu zajedno sa životinjom na koju se odnose, i to za:

1) svinje, živinu ili divljač iz uzgoja koja je bila podvrgnuta ante mortem pregledu na gazdinstvu porijekla, pod uslovom da pošiljku prati potvrda kojom veterinar potvrđuje da je na osnovu izvršenog pregleda utvrdio da su životinje zdrave;

2) domaće kopitare;

3) životinje koje su prinudno zaklane, ako ih prati potvrda koju je potpisao veterinar i u kojoj je zabilježen povoljan nalaz ante mortem pregleda;

4) životinje koje se u klanicu ne dopremaju neposredno sa gazdinstva porijekla.

Subjektat poslovanja sagledava odgovarajuće podatke i ako prihvati životinje na klanje veterinarskom inspektoru mora dati na uvid dokumentaciju iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana.

Životinje se ne smiju zaklati ni pristupiti njihovoj obradi prije dozvole veterinarskog inspektora.

Subjektat poslovanja mora provjeriti propisanu dokumentaciju koja prati domaće kopitare da bi bio siguran da je životinja namijenjena klanju, a meso namijenjeno ishrani ljudi. Ukoliko prihvati takvu životinju na klanje, dokumenta mora predati veterinarskom inspektoru.

II POSEBNI ZAHTJEVI ZA MESO DOMAĆIH PAKARA I KOPITARA

Transport živih životinja do klanice

Član 11

Subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost transporta živih životinja (pakara i kopitara) u klanicu dužan je da:

1) tokom sakupljanja i transporta životinja, obezbijedi pažljivo postupanje sa životinjama radi izbjegavanja nepotrebnog uznemiravanja;

2) životinje koje pokazuju simptome bolesti ili potiču iz stada za koje se zna da je zaraženo uzročnicima koji ugrožavaju zdravlje ljudi i životinja, transportuje do klanice samo uz odobrenje nadležnog organa.

Zahtjevi za prostorije ili prostore za prihvata domaćih pakara i kopitara u klanicu

Član 12

Subjektat poslovanja može obavljati djelatnost klanja domaćih pakara i kopitara u klanici koja ima:

1) odgovarajuće i higijenske prostorije za prihvata i privremeni smještaj životinja za klanje (depo) ili, ako to klimatski uslovi dozvoljavaju, torove za držanje životinja prije klanja, koji se lako čiste i dezinfikuju, sa opremom za napajanje, a prema potrebi i hranjenje životinja kao i odvozom otpadnih voda koji ne smije predstavljati izvor kontaminacije;

2) odvojene prostorije koje se mogu zaključavati ili, ako to klimatski uslovi dozvoljavaju, torove za smještaj bolesnih ili na oboljenje sumnjivih životinja koji raspolažu posebnim odvozom otpadnih voda i koji su postavljeni na način kojim se sprječava kontaminacija ostalih životinja, osim ako nadležni organ prilikom izdavanja odobrenja ocijeni da takve prostorije nijesu potrebne;

3) prostoriju za prihvata i privremeni smještaj životinja prije klanja koja po veličini obezbijeduje zaštitu dobrobiti životinja i izgrađena je na način koji olakšava ante mortem pregled, uključujući identifikaciju životinja ili grupe životinja.

Zahtjevi za minimum prostorija u cilju sprječavanja kontaminacije mesa domaćih pakara i kopitara

Član 13

Radi sprječavanja kontaminacije mesa, klanice za klanje domaćih pakara i kopitara moraju imati:

1) dovoljan broj prostorija koje odgovaraju radnim postupcima koje se u njima obavljaju;

2) posebnu prostoriju za pražnjenje i čišćenje želudaca i crijeva, osim ako nadležni organ prilikom izdavanja odobrenja dozvoli vremensko odvajanje tih radnih postupaka;

3) obezbijedenu prostornu i vremensku odvojenost sljedećih radnih postupaka:

a) omamljivanje i iskrvarenje;

b) šurenje, skidanje čekinja, brijanje, struganje i opaljivanje, kod klanja svinja;

- c) vađenje unutrašnjih organa i dalju obradu;
- d) obradu očišćenih želudaca i crijeva;
- e) pripremanje i čišćenje drugih jestivih nusproizvoda, a posebno rukovanje glavama sa kojih je skinuta koža, ako se to ne obavlja na liniji klanja;
- f) pakovanje jestivih klaničnih nusproizvoda;
- g) otpremanje mesa;

4) opremu koja sprječava dodir mesa s podovima, zidovima, instalacijama i konstrukcijama i linije klanja, projektovane na način da kada su u funkciji omogućavaju neprekidan tok procesa klanja, sprječavaju unakrsnu kontaminaciju različitih djelova linije klanja, a ako u istoj prostoriji odnosno prostoru postoji više od jedne linije klanja, one moraju biti odvojene na način kojim se sprječava unakrsna kontaminacija.

Klanice moraju imati opremu za pranje, čišćenje i dezinfekciju pribora snabdjevenu vrućom vodom od najmanje 82 °C, ili drugi odgovarajući sistem sa istim efektom.

Oprema za pranje ruku koju koristi osoblje koje rukuje neupakovanim mesom mora imati slavine izgrađene na način kojim se sprječava kontaminacija.

Klanice moraju imati obezbijeđene posebne, odvojene prostorije, prostore ili opremu koja se može zaključavati, sa obezbijeđenim temperaturnim režimom održavanja, za skladištenje zadržanog mesa, kao i mesa koje je ocijenjeno kao nepodesno za ishranu ljudi.

Klanica mora imati obezbijeđen odvojeni prostor sa odgovarajućom opremom za čišćenje, pranje i dezinfekciju sredstava za transport životinja.

Ako nadležni organ prilikom izdavanja odobrenja ocijeni da prostor i oprema iz stava 5 ovog člana nijesu potrebni s toga što subjekat poslovanja ima zaključen ugovor o pranju, čišćenju i dezinfekciji transportnih sredstava sa subjektom poslovanja koji upravlja odobrenim objektom koji se nalazi u neposrednoj blizini klanice, te prostorije nijesu potrebne.

Klanica mora imati obezbijeđen odvojeni prostor sa opremom, koji se može zaključavati i koji se koristi samo za klanje bolesnih ili na oboljenje sumnjivih životinja, osim ako se klanje tih životinja obavlja u drugoj klanici koja je odobrena od nadležnog organa kao sanitarna klanica ili ako se klanje tih životinja obavlja na kraju redovnog klanja, uz prethodno odobrenje nadležnog organa.

Kada se na klanici skladišti sadržaj digestivnog trakta i đubriva, mora postojati obezbijeđen poseban prostor ili mjesto za tu namjenu.

Klanice moraju imati posebnu opremljenu prostoriju za potrebe veterinarske inspekcije.

Higijena u procesu klanja papkara i kopitara

Član 14

Subjekt poslovanja može da obavlja djelatnost klanja domaćih papkara i kopitara samo ako obezbijedi da se:

1) nakon dopreme životinja u klanicu klanje životinja nepotrebno ne odlaže, osim kada je zbog dobrobiti životinja neophodno omogućiti njihov odmor prije klanja;

2) u klanicu dopremaju samo žive životinje namijenjene klanju osim životinja koje su zaklane van klanice u skladu sa članom 17 ovog pravilnika, divljači iz uzgoja zaklane na mjestu proizvodnje u skladu sa članom 30 ovog pravilnika i divljači u skladu sa članom 31 ovog pravilnika;

3) meso životinje koja je usljed nezgode povrijeđena i koja je zaklana u klanici može staviti u promet, ako se pregledom utvrde samo oštećenja koja su nastala kao posledica nezgode;

4) u promet može staviti samo meso životinja koje su zaklane u klanici.

Životinje ili pošiljke životinja koje se upućuju na klanicu moraju biti čiste i obilježene radi utvrđivanja njihovog porijekla.

Subjekt poslovanja iz stava 1 ovog člana dužan je da obezbijedi odgovarajuće uslove za pregled životinja prije klanja (ante mortem pregled) u skladu sa propisom kojim je uređena kontrola hrane životinjskog porijekla.

Radi sprječavanja kontaminacije mesa, omamljivanje, iskrvarenje, skidanje kože, vađenje unutrašnjih organa i drugi postupci obrade moraju se vršiti, bez odlaganja, na sljedeći način:

1) dušnik i jednjak moraju ostati netaknuti tokom iskrvarenja, osim u slučajevima klanja u skladu sa vjerskim obredima;

2) tokom skidanja kože mora se spriječiti kontakt između spoljašnje strane kože i trupa, a osoblje i oprema koji dolaze u kontakt s spoljašnjom stranom kože, ne smiju dodirivati meso;

3) spriječiti ispadanje sadržaja digestivnog trakta u toku i nakon vađenja unutrašnjih organa i obezbijediti da se vađenje unutrašnjih organa završi u što kraćem roku, bez odlaganja;

4) spriječiti dodir trupa mlijekom i kolostrumom prilikom uklanjanja vimena.

Koža zaklanih životinja se mora potpuno skinuti s trupa i drugih djelova tijela namijenjenih ishrani ljudi osim, kod svinja, ovčijih, kozjih i telećih glava, njuški i usana goveda, kao i goveđih, ovčijih i kozjih nogu, kojima se mora rukovati na način kojim se sprječava kontaminacija ostalog mesa.

Ako se svinjama ne skida koža čekinje se moraju ukloniti bez odlaganja uz svođenje na minimum rizika od kontaminacije mesa vodom za šurenje. U postupku skidanja čekinja mogu se koristiti samo odobreni aditivi, nakon čega se svinje moraju dobro isprati vodom za piće.

Trupovi ne smiju biti kontaminirani fekalijama. Svaki vidljivo kontaminirani dio mora se odmah ukloniti, odsijecanjem ili na drugi način sa istim efektom.

Trupovi i jestivi nusproizvodi ne smiju doći u dodir s podovima i zidovima.

Post mortem pregled

Član 15

Subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost klanja dužan je da obezbijedi odgovarajuće uslove za pregled životinja poslije klanja (post mortem pregled) u skladu sa propisom kojim je uređena kontrola hrane životinjskog porijekla.

Djelovi zaklane životinje do završetka post mortem pregled moraju biti:

1) označeni tako da je vidljiva njihova pripadnost određenom trupu;

2) odvojeni od drugih trupova, unutrašnjih organa i jestivih nusproizvoda, uključujući i već pregledane nakon klanja.

Ukoliko nema vidljivih patoloških promjena, polni organ se odmah uklanja.

Bubrezi se odvajaju od masnog tkiva kojim su obavijeni, a kod goveda, svinja i kopitara mora se ukloniti i perirenalni omotač (kapsula).

Ako se prije završetka post mortem pregleda krv i drugi jestivi nusproizvodi od nekoliko životinja sakupljaju u istu posudu, a trup jedne od tih životinja ocijeni kao nepodesan za ishranu ljudi, čitav sadržaj te posude se ocijenjuje nepodesnim za ishranu ljudi.

Postupak nakon post mortem pregleda

Član 16

Nakon post mortem pregleda:

1) tonzile goveda, svinja i kopitara moraju se ukloniti na higijenski način;

2) djelovi koji su nepodesni za ishranu ljudi moraju se odmah ukloniti iz čistog dijela objekta;

3) zadržano meso ili meso koje je proglašeno nepodesnim za ishranu ljudi i nejestivi nusproizvodi moraju se držati odvojeno, kako ne bi došli u dodir s mesom podesnim za ishranu ljudi;

4) unutrašnji organi ili djelovi unutrašnjih organa koji ostaju u trupu, osim bubrega, moraju se odmah odstraniti u potpunosti, osim ako nadležni organ prethodno odobri da se ne odstranjuju.

Nakon post mortem pregleda, meso se mora skladištiti u skladu sa zahtjevima iz člana 20 ovog pravilnika.

Radi dalje obrade ili prerade:

1) želuci se moraju ošuriti i očistiti;

2) crijeva se moraju isprazniti i očistiti;

3) sa glava i nogu mora se skinuti koža, ili se moraju ošuriti i skinuti im se dlake i čekinje.

Ukoliko je objekat odobren za klanje različitih vrsta životinja ili za obradu trupova divljači i divljači iz uzgoja, moraju se preduzeti mjere vremenskog ili prostornog odvajanja radnih postupaka na različitim vrstama životinja radi sprječavanja unakrsne kontaminacije.

Za prijem i skladištenje trupova divljači i divljači iz uzgoja sa kojih nije skinuta koža moraju se obezbijediti odvojene prostorije ili prostori.

Ako klanica ne raspolaže prostorijama, prostorom i opremom koji su isključivo namijenjeni za klanje bolesnih ili na oboljenje sumnjivih životinja i koji se mogu zaključavati, prostorije prostori i

oprema koji se koriste za klanje tih životinja moraju se očistiti, oprati i dezinfikovati pod nadzorom veterinarskog inspektora prije početka klanja drugih životinja.

Prinudno klanje papkara i kopitara van klanice

Član 17

Subjekt poslovanja koji obavlja djelatnost klanja može da stavi u promet meso domaćih papkara i kopitara koji su prinudno zaklani van klanice za ishranu ljudi samo ako:

1) je životinja povrijeđena usled nezgode, zbog koje nije mogla biti dopremljena u klanicu radi zaštite njene dobrobiti, zdrava i kod koje nijesu utvrđena odstupanja u pogledu zdravlja osim odstupanja nastalih kao posledica nezgode;

2) je veterinar izvršio ante mortem pregled životinje i izdao potvrdu o zadovoljavajućem odnosno urednom nalazu ante mortem pregleda s datumom, vremenom i razlogom prinudnog klanja i vrstama liječenja primijenjenim na toj životinji;

3) je zaklana i iskrvarena životinja prevezena do klanice na higijenski način i bez nepotrebnog odlaganja, s tim što se na licu mjesta, pod nadzorom veterinarskog inspektora, mogu odstraniti unutrašnji organi koji se moraju dopremiti u klanicu označeni tako da je vidljiva njihova pripadnost određenom trupu;

4) je od trenutka klanja do dopremanja u klanicu potrebno više od dva sata, životinja aktivno rashlađena osim ukoliko klimatski uslovi obezbjeđuju odgovarajuće rashlađivanje;

5) zaklanu životinju u klanicu prati izjava subjekta poslovanja koji je uzgojio tu životinju, u kojoj je naveden njen identitet, veterinarski lijekovi, veterinarsko medicinski proizvodi koje je životinja primila ili drugi tretmani kao i datumi primjene i karence;

6) je, na osnovu izvršenog post mortem pregleda u klanici, meso ocijenjeno kao podesno za ishranu ljudi.

Subjekt poslovanja iz stava 1 ovog člana mora postupati po uputstvima koja u vezi sa upotrebom mesa izda veterinarski inspektor nakon post mortem pregleda.

Subjekt poslovanju iz stava 1 ovog člana može staviti u promet samo meso prinudno zaklanih životinja koje je označeno posebnom oznakom zdravstvene ispravnosti u skladu sa propisom kojim se uređuje kontrola hrane životinjskog porijekla odnosno, identifikacionom oznakom u skladu sa čl. 5, 6 i 7 ovog pravilnika.

Meso prinudno zaklanih životinja može se staviti u promet samo na domaćem tržištu.

Zahtjevi za objekte za rasijecanje mesa papkara i kopitara

Član 18

Subjekt poslovanja može obavljati djelatnost rasijecanja mesa papkara i kopitara samo u objektima koji:

1) su izgrađeni na način kojim sprječava kontaminacija mesa obezbjeđenjem kontinuiranog toka radnih postupaka ili razdvajanjem različitih proizvodnih partija, serija ili linija;

2) imaju prostorije za odvojeno skladištenje upakovanog i neupakovanog mesa, osim ako se skladište u različito vrijeme ili na način kojim se obezbjeđuje da materijal za pakovanje i način skladištenja ne mogu predstavljati izvor kontaminacije mesa;

3) imaju prostorije za rasijecanje sa opremom koja obezbjeđuje ispunjavanje rasijecanja mesa na način utvrđen članom 19 ovog pravilnika;

4) imaju opremu za pranje ruku koju koristi osoblje koje rukuje neupakovanim mesom sa slavinama koje sprječavaju kontaminaciju;

5) imaju opremu za pranje, čišćenje i dezinfekciju pribora, snabdjevanu vrućom vodom od najmanje 82 °C, ili drugi odgovarajući sistem sa istim efektom.

Higijena tokom rasijecanja i odvajanja mesa od kostiju

Član 19

Subjekt poslovanja rasijecanje i odvajanja mesa od kostiju može da vrši samo na sljedeći način:

1) trupove domaćih papkara i kopitara može rasijecati u klanicama samo na polutke ili četvrtine, a polutke najviše na tri komada s tim što obavljanje daljeg rasijecanja i odvajanja mesa od kostiju može vršiti samo u objektu za rasijecanje i odvajanja mesa od kostiju;

2) organizuje obradu mesa na način kojim se kontaminacija sprječava ili svodi na minimum, tako da:

a) se meso koje je namijenjeno rasijecanju doprema u prostorije za obradu postupno i prema potrebi;

b) se tokom rasijecanja, odvajanja od kostiju, rezanja na manje komade ili u drugim fazama obrade, ambalažiranja i pakovanja obezbijedi održavanje temperature mesa na najviše 3 °C za jestive nusproizvode i 7 °C za ostalo meso, putem održavanja sobne temperature na najviše 12 °C ili pomoću nekog drugog odgovarajućeg sistema sa istom efektom;

c) u objektu u kojem se vrši rasijecanje mesa različitih vrsta životinja budu preduzete mjere predostrožnosti kojima se sprječava unakrsna kontaminacija na način, što će poslovi na različitim životinjskim vrstama, biti vremenski ili prostorno odvojeni.

Izuzetno od stava 1 tačka 2 podtačka b) ovog člana, meso se može rasijecati i odvajati od kostiju i prije nego se postignu te temperature, u skladu sa članom 20 stav 1 tačka 1 ovog pravilnika.

Meso se može rasijecati i odvajati od kostiju i prije nego što se postigne temperatura iz stava 1 tačka 2, podtačka b) ovog člana, ako je objekat za rasijecanje i odvajanje mesa od kostiju u okviru lokacije na kojoj je i klanica. U tom slučaju, meso se može neposredno dopremiti iz klanice ili nakon hlađenja u rashladnoj prostoriji odnosno hladnjači. Odmah nakon izvršenog rasijecanja i prema potrebi, pakovanja, meso se mora ohladiti i zadržati na temperaturi iz stava 1 tačka 2 podtačka b) ovog člana.

Temperaturni zahtjevi za skladištenje i transport mesa papkara i kopitara

Član 20

Subjekt poslovanja skladištenje i transport mesa domaćih papkara i kopitara može da vrši samo uz ispunjavanje sljedećih zahtjeva:

1) nakon post mortem pregleda meso se u klanici mora ohladiti tako, da se u svim djelovima mesa postigne temperatura od najviše 3 °C za jestive nusproizvode i 7 °C za ostalo meso, s tim što se meso može rasijecati i odvajati od kostiju i u toku hlađenja u skladu sa članom 19 stav 3 ovog pravilnika, uz obezbjeđenje odgovarajuće ventilacije radi sprječavanja kondenzacije na površini mesa;

2) meso se mora rashladiti i postići temperaturu iz tačke 1 ovog stava i održavati na toj temperaturi tokom skladištenja;

3) meso se mora rashladiti i postići temperaturu iz tačke 1 ovog stava prije transporta i održavati na toj temperaturi tokom transporta.

Izuzetno od stava 1 tačka 3 ovog člana, radi proizvodnje specifičnih proizvoda transport se može izvršiti uz prethodno odobrenje nadležnog organa pod uslovom da se:

1) izvrši u skladu sa uslovima koje je odredio nadležni organ za transport iz jednog objekta u drugi;

2) meso odmah otpremi iz klanice ili objekta za rasijecanje i odvajanje mesa od kostiju koji je na istoj lokaciji kao i klanica, i da transport ne traje duže od dva sata.

Meso namijenjeno zamrzavanju mora se zamrznuti bez nepotrebnog odlaganja nakon perioda stabilizacije, kada je to neophodno.

Neupakovano meso mora se skladištiti i transportovati odvojeno od upakovanog mesa osim, ako se skladištenje i transport vrše u različito vrijeme ili na način da materijal za pakovanje i način skladištenja ne mogu predstavljati izvor kontaminacije mesa.

III POSEBNI ZAHTJEVI ZA MESO ŽIVINE I LAGOMORFA

Zahtjevi za transport živih životinja u klanicu

Član 21

Subjekt poslovanja koji obavlja djelatnost transporta živih životinja (živine i lagomorfa) u klanicu dužan je da:

1) tokom sakupljanja i tranzita životinja, obezbijedi pažljivo postupanje sa životinjama radi izbjegavanja nepotrebnog uznemiravanja;

2) životinje koje pokazuju simptome bolesti ili potiču iz jata za koje se zna da je zaraženo uzročnicima koji ugrožavaju zdravlje ljudi i životinja, transportuje do klanice samo uz prethodno odobrenje nadležnog organa;

3) obezbijedi da su kavezi u kojima se isporučuju životinje do klanice, izrađeni od nerđajućeg materijala, laki za čišćenje i dezinfekciju.

Odmah nakon pražnjenja, prije ponovne upotrebe, sva oprema koja je korišćena za sakupljanje i isporuku živih životinja mora se očistiti, oprati i dezinfikovati.

Zahtjevi za prostorije ili prostore za prihvata živine i lagomorfa

Član 22

Subjekt poslovanja može da obavlja djelatnost klanja živine, zečeva i kunića samo u klanici koja ima:

1) odgovarajuće i higijenske prostorije za prihvata životinja i za njihov pregled prije klanja;

2) prostoriju za prihvata i privremeni smještaj životinja prije klanja koja po veličini obezbijeduje zaštitu dobrobiti životinja i izgrađenu na način koji olakšava ante mortem pregled, uključujući identifikaciju životinje ili grupe životinja.

Minimalan broj prostorija u cilju sprječavanja kontaminacije mesa živine i lagomorfa

Član 23

Radi sprječavanja kontaminacije mesa klanice za živinu i lagomorfe moraju imati:

1) dovoljan broj prostorija koje odgovaraju radnim postupcima koji se u njima obavljaju;

2) posebnu prostoriju za pražnjenje i čišćenje želudaca i crijeva i dalju obradu, koja obuhvata i dodavanje začina cijelim trupovima živine osim, ako nadležni organ prilikom izdavanja odobrenja dozvoli vremensko odvajanje tih radnih postupaka;

3) obezbijedenu prostornu i vremensku odvojenost sljedećih radnih postupaka:

a) omamljivanja i iskrvarenja;

b) uklanjanja perja, skidanja kože ili šurenja;

c) otpremanja mesa;

4) opremu koja sprječava dodir mesa s podovima, zidovima, instalacijama i konstrukcijama i linije klanja, projektovane na način da kada su u funkciji omogućavaju neprekidan tok procesa klanja, sprječavaju unakrsnu kontaminaciju različitih djelova linije klanja, a ako u istoj prostoriji odnosnu prostoru postoji više od jedne linije klanja, one moraju biti odvojene na način kojim se sprječava unakrsna kontaminacija.

Klanice moraju imati opremu za pranje, čišćenje i dezinfekciju pribora i alata snabdjevanu vrućom vodom od najmanje 82 °C, ili drugi odgovarajući sistem sa istim efektom.

Oprema za pranje ruku koju koristi osoblje koje rukuje neupakovanim mesom mora imati slavine izrađene na način kojim se sprječava kontaminacija.

Klanice moraju imati obezbijedene posebne, odvojene prostorije, prostore ili opremu koja se može zaključavati, sa obezbijedanim temperaturnim režimom održavanja, za skladištenje zadržanog mesa kao i mesa koje je ocijenjeno kao nepodesno za ishranu ljudi.

Klanica mora imati obezbijeden odvojeni prostor sa odgovarajućom opremom za čišćenje, pranje i dezinfekciju opreme u kojoj se transportuju životinje (kavezi) i transportnih sredstava za transport životinja.

Ako nadležni organ prilikom izdavanja odobrenja ocijeni da prostor i oprema iz stava 5 ovog člana nijesu potrebni s toga što subjekt poslovanja ima zaključen ugovor o pranju, čišćenju i dezinfekciji transportnih sredstava sa subjektom poslovanja koji upravlja odobrenim objektom koji se nalazi u neposrednoj blizini klanice, te prostorije nijesu potrebne.

Klanice moraju imati posebnu opremljenu prostoriju za potrebe veterinarske inspekcije.

Higijena u procesu klanja živine i lagomorfa

Član 24

Subjektat poslovanja može da obavlja djelatnost klanja živine, zečeva ili kunića samo ako obezbijedi da:

- 1) se nakon dopreme životinja u klanicu klanje životinja nepotrebno ne odlaže;
- 2) stavljanje u promet samo mesa životinja koje su zaklane u klanici;
- 3) se u klanicu dopremaju samo žive životinje namijenjene klanju, osim:

a) zaklane živine, gusaka i pataka kod kojih je odloženo vađenje unutrašnjih organa, koja se uzgaja za proizvodnju masne jetre (*foie gras*) i ptica koje se ne smatraju domaćim ali se uzgajaju kao domaće životinje na gazdinstvu, ukoliko su zaklane na gazdinstvu pod uslovima utvrđenim članom 26 ovog pravilnika;

b) divljači iz uzgoja koja je zaklana na mjestu proizvodnje pod uslovima utvrđenim članom 30 ovog pravilnika;

- c) odstrijeljene sitne divljači pod uslovima utvrđenim članom 33 ovog pravilnika.

Subjektat poslovanja iz stava 1 ovog člana dužan je da obezbijedi odgovarajuće uslove za pregled životinja prije klanja (ante mortem pregled) u skladu sa propisom kojim je uređena kontrola hrane životinjskog porijekla.

Radi sprječavanja kontaminacije mesa omamljivanje, iskrvarenje, uklanjanje perja, skidanje kože ili šurenje, vađenje unutrašnjih organa i drugi postupci obrade vrše se bez odlaganja, uz preduzimanje mjera za sprječavanje ispadanja sadržaja digestivnog trakta u toku i nakon vađenja unutrašnjih organa.

Subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost klanja dužan je da obezbijedi odgovarajuće uslove za pregled životinja poslije klanja (post mortem pregled) u skladu sa propisom kojim je uređena kontrola hrane životinjskog porijekla.

Ukoliko je objekat odobren za klanje različitih vrsta životinja ili za obradu trupova gajenih ptica neletačica zaklanih na gazdinstvu i sitne divljači iz uzgoja, kao mjera predostrožnosti mora se obezbijediti vremensko i prostorno odvajanje radnih operacija na različitim vrstama životinja, radi sprječavanja unakrsne kontaminacije. U klanicama iz stava 1 ovog člana moraju se obezbijediti odvojene prostorije ili prostori za prijem i skladištenje trupova gajenih ptica neletačica zaklanih na gazdinstvu i sitne divljači iz uzgoja.

Postupak nakon post mortem pregleda

Član 25

Nakon post mortem pregleda:

- 1) djelovi koji su nepodesni za ishranu ljudi, moraju se odmah ukloniti iz čistog dijela objekta;
- 2) zadržano meso ili meso koje je proglašeno nepodesnim za ishranu ljudi i nejestivi nusproizvodi moraju se držati odvojeno, kako ne bi došli u kontakt s mesom podesnim za ishranu ljudi;
- 3) unutrašnji organi ili djelovi unutrašnjih organa koji ostaju u trupu, osim bubrega, moraju se odmah odstraniti u potpunosti osim, ako nadležni organ prethodno odobri da se ne odstranjuju.

Nakon pregleda i vađenja unutrašnjih organa, zaklane životinje se moraju očistiti bez odlaganja i rashladiti na temperaturi od najviše 4 °C osim, ako se meso rasijeca dok je još toplo.

Kada se trupovi hlade potapanjem u vodu, moraju se:

- 1) preduzeti sve mjere predostrožnosti radi sprječavanja kontaminacije trupova, uzimajući u obzir parametre kao što su: težina trupova, temperatura vode, jačina i smjer protoka vode i vrijeme hlađenja i

2) u potpunosti isprazniti, očistiti i dezinfikovati bazene odnosno opremu, najmanje jednom dnevno, a kad je neophodno i više puta.

U objektu se ne smiju klati bolesne ili na bolest sumnjive životinje koje se kolju u okviru programa iskorjenjivanja ili suzbijanja bolesti, osim uz prethodno odobrenje nadležnog organa.

U slučaju iz stava 3 ovog člana klanje se može izvršiti samo pod nadzorom veterinarskog inspektora i moraju biti preduzete sve mjere predostrožnosti za sprječavanje kontaminacije, a prostorije, prostori i oprema koji se koriste za klanje tih životinja moraju se očistiti, oprati i dezinfikovati pod nadzorom veterinarskog inspektora prije početka klanja drugih životinja.

Klanje na gazdinstvu

Član 26

Subjektat poslovanja može na gazdinstvu klati živinu, guske i patke kod kojih je odloženo vađenje unutrašnjih organa radi proizvodnje masne jetre (*foie gras*) i ptica koje se ne smatraju domaćim ali se uzgajaju kao domaće životinje na gazdinstvima, samo uz prethodno odobrenje nadležnog organa i pod sljedećim uslovima:

- 1) da je na gazdinstvu redovno vršen veterinarski pregled;
- 2) da je subjekat poslovanja unaprijed obavijestio nadležni organ o mjestu, datumu i vremenu klanja;
- 3) da gazdinstvo raspolaže odgovarajućim prostorom za sakupljanje ptica radi vršenja ante mortem pregleda živine;
- 4) da gazdinstvo raspolaže odgovarajućim prostorom za higijensko klanje i dalje rukovanje živinom;
- 5) da se poštuju zahtjevi koji se odnose na zaštitu dobrobiti životinja;
- 6) da zaklanu živinu u klanicu prati pisana izjava subjekta poslovanja koji je uzgojio tu živinu, u kojoj se navode veterinarski lijekovi, veterinarsko medicinski proizvodi koje su životinje primile, datumi primjene terapije i period povlačenja terapije, podaci o ishrani, mjesto, datum i vrijeme klanja;
- 7) da zaklanu živinu u klanicu prati propisana dokumentacija koju je izdao veterinarski inspektor;
- 8) da je vađenje unutrašnjih organa izvršeno u roku od 24 sata od trenutka klanja, pod nadzorom veterinarskog inspektora, da je živina kojoj su izvađeni unutrašnji organi odmah, bez odlaganja, rashlađena i prevezena do klanice ili objekta za rasijecanje.

Živina koja je zaklana na gazdinstvu na kojem je i proizvedena i kod koje je odloženo vađenje unutrašnjih organa, može se čuvati najviše 15 dana, na temperaturi od najviše 4 °C. Vađenje unutrašnjih organa se mora izvršiti u klanici ili objektu za rasijecanje.

Zahtjevi za objekte za rasijecanje mesa živine i lagomorfa

Član 27

Subjektat poslovanja može obavljati djelatnost rasijecanja mesa živine i lagomorfa samo u objektima koji:

- 1) su izgrađeni na način kojim se sprječava kontaminacija mesa obezbjeđenjem kontinuiranog toka radnih postupaka ili razdvajanjem različitih proizvodnih partija, serija ili linija;
- 2) imaju prostorije za odvojeno skladištenje upakovanog i neupakovanog mesa, osim ako se skladište u različito vrijeme, ili na način kojim se obezbjeđuje da materijal za pakovanje i način skladištenja ne mogu predstavljati izvor kontaminacije mesa;
- 3) imaju prostorije za rasijecanje sa opremom koja obezbjeđuje ispunjavanje rasijecanja mesa pod uslovima utvrđenim članom 28 ovog pravilnika;
- 4) imaju opremu za pranje, čišćenje i dezinfekciju pribora snabdjevenu vrućom vodom od najmanje 82 °C, ili drugi odgovarajući sistem sa istim efektom;
- 5) imaju opremu za pranje ruku koju koristi osoblje koje rukuje neupakovanim mesom, koja ima slavine izrađene na način kojim se sprječava kontaminacija.

Ako se u objektu za rasijecanje mesa živine, zečeva i kunića vrši vađenje unutrašnjih organa guskama i patkama koje su uzgajane radi proizvodnje masne jetre (*foie gras*) i koje su omamljene, iskrvarene i očerupane na gazdinstvu na kojem su proizvedene, ili se vrši vađenje unutrašnjih organa kod živine kod koje je taj postupak odložen, subjekat poslovanja dužan je obezbijediti posebne prostorije za tu namjenu.

Higijena tokom i nakon rasijecanja i odvajanja mesa od kostiju

Član 28

Subjektat poslovanja može da vrši rasijecanje i odvajanja mesa živine i lagomorfa od kostiju samo na sljedeći način:

- 1) da organizuje obradu mesa na način kojim se kontaminacija sprječava, ili svodi na minimum, tako da:
 - a) se meso koje je namijenjeno rasijecanju doprema u prostorije za obradu, postupno i prema potrebi;
 - b) se tokom rasijecanja, odvajanja od kostiju, rezanja na manje komade ili u drugim fazama obrade, ambalažiranja i pakovanja obezbijedi održavanje temperature mesa na najviše 4 °C,

putem održavanja sobne temperature na najviše 12 °C, ili pomoću nekog drugog odgovarajućeg sistema sa istim efektom;

c) u objektu u kojem se vrši rasijecanje mesa različitih vrsta životinja budu preduzete mjere predostrožnosti kojima se sprječava unakrsna kontaminacija, vremenskim ili prostornim odvajanjem radnih postupaka na različitim životinjskim vrstama.

Meso se može rasijecati i odvajati od kostiju i prije nego što se postigne temperatura iz stava 1 tačka 1 podtačka b) ovog člana, ako je objekat za rasijecanje i odvajanje mesa od kostiju na istoj lokaciji sa klanicom. U tom slučaju, meso se može neposredno dopremiti iz klanice ili nakon hlađenja u rashladnoj prostoriji odnosno hladnjači.

Nakon izvršenog rasijecanja i prema potrebi pakovanja, meso se mora ohladiti na temperaturi iz stava 1 tačka 1 podtačka b) ovog člana.

Neupakovano meso mora se skladištiti i transportovati odvojeno od upakovanog mesa, osim ako se skladištenje i transport vrše u različito vrijeme, ili na način da materijal za pakovanje i način skladištenja ne mogu predstavljati izvor kontaminacije mesa.

Supstance koje vežu vodu

Član 29

Subjektat poslovanja dužan je da obezbijedi da se meso koje je bilo tretirano supstancama koje pospješuju vezivanje vode ne stavlja u promet kao svježe meso, već kao proizvod od mesa odnosno prerađevina od mesa ili da se koristi za proizvodnju proizvoda od mesa odnosno prerađevina od mesa.

IV POSEBNI ZAHTJEVI ZA MESO UZGAJANE DIVLJAČI

Član 30

Proizvodnja i promet mesa uzgajane divljači (*Cervidae* i *Suidae*) vrši se u skladu sa čl. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 ovog pravilnika osim, ako nadležni organ prilikom izdavanja odobrenja, ne odredi drugačije.

Proizvodnja i promet mesa ptica neletačica vrši se u skladu sa čl. 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 i 28 ovog pravilnika, u obezbjeđenim odgovarajućim prostorima prilagođenim veličini životinja.

Ako nadležni organ prilikom izdavanja odobrenja za proizvodnju i promet mesa iz stava 2 ovog člana, ocijeni primjerenim, može naložiti i primjenu odredaba čl. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 i 20 ovog pravilnika.

Izuzetno od st. 1 i 2 ovog člana subjektat poslovanja može, uz prethodno odobrenje nadležnog organa, vršiti klanje domaćih papkara i kopitara iz uzgoja odnosno, ptica neletačica iz uzgoja na mjestu porijekla ako:

1) bi tranzit životinja mogao predstavljati rizik za lice koje sa njima rukuje ili bi ugrozio dobrobit životinje;

2) se stado podvrgava redovnim veterinarskim pregledima;

3) vlasnik životinja podnese zahtjev za klanje;

4) je nadležni organ unaprijed obaviješten o mjestu, datumu i vremenu klanja životinja;

5) gazdinstvo ima uspostavljene postupke za prikupljanje životinja koji omogućavaju ante mortem pregled grupe životinja;

6) gazdinstvo raspolaže odgovarajućim prostorima i opremom za klanje i iskrvarenje i ako se ptice neletačice moraju čerupati, i opremom za čerupanje;

7) su ispunjeni propisani zahtjevi za zaštitu dobrobiti životinja;

8) se zaklane i iskrvarene životinje transportuju do klanice na higijenski način i bez odlaganja, a ako transport traje duže od dva sata, životinje se, prema potrebi, drže u hladnjačama s tim što se vađenje unutrašnjih organa može izvršiti na licu mjesta, pod nadzorom veterinarara;

9) zaklanu životinju u klanicu prati pisana izjava subjekta poslovanja koji je uzgojio tu životinju, u kojoj je naveden identitet te životinje, podaci o ishrani, veterinarski lijekovi, veterinarsko medicinski proizvodi koje je životinja primila ili drugi tretmani, kao i datumi primjene i karence;

10) je veterinar izvršio ante mortem pregled životinja i izdao potvrdu o zadovoljavajućem odnosno urednom nalazu ante mortem pregleda s datumom, vremenom i razlogom prinudnog klanja i vrstama liječenja koje je veterinar primijenio na životinji.

Izuzetno od stava 4 ovog člana subjektat poslovanja može da izvrši klanje bizona na gazdinstvu, uz prethodno odobrenje nadležnog organa.

V POSEBNI ZAHTJEVI ZA MESO DIVLJAČI

Obuka lovaca o zdravlju i higijeni divljači

Član 31

Lica koja love divljač s ciljem njenog stavljanja u promet za ishranu ljudi, moraju u dovoljnoj mjeri poznavati patologiju divljači, proizvodnju i rukovanje s divljači i mesom divljači nakon lova, kako bi mogli izvršiti početni pregled divljači na licu mjesta.

Ukoliko je radi lova obrazovana ekipa, najmanje jedno lice iz lovačke ekipe treba da posjeduje znanja iz stava 1 ovog člana (u daljem tekstu: obučeno lice).

Obučenim licem smatra se lovočuvar ili upravnik lovišta ako je dio lovačke ekipe ili se nalazi u neposrednoj blizini mjesta lova, koji je izvršio početni pregled odstrijeljene divljači i koji je obaviješten o eventualnom, neprirodnom ponašanju divljači primijećenom prije odstrela.

Obučeno lice iz st. 1, 2 i 3 ovog člana, u skladu sa programom obuke utvrđenim posebnim propisom, treba da posjeduje i osnovna znanja iz sljedećih oblasti:

- 1) anatomije, fiziologije i ponašanja divljači;
- 2) patoloških promjena koje se javljaju kod divljači zbog bolesti, kontaminacije životne sredine ili drugih faktora koji mogu uticati na zdravlje ljudi nakon konzumiranja mesa te divljači;
- 3) higijenskih zahtjeva i pravilnog rukovanja, vađenja unutrašnjih organa, transporta i drugih postupaka s divljači nakon odstrela;
- 4) poznavanja propisa koji se odnose na zdravlje ljudi i životinja i higijenskih zahtjeva za stavljanje divljači u promet.

Rukovanje krupnom divljači

Član 32

Nakon odstrela, krupnoj divljači se mora izvaditi želudac i crijeva bez odlaganja, i ako je potrebno, izvršiti iskrvarenje.

Obučeno lice mora da izvrši pregled trupa i izvađenih unutrašnjih organa što je moguće prije nakon odstrela radi utvrđivanja znakova koji bi mogli ukazati da to da meso predstavlja rizik po zdravlje ljudi.

Meso krupne divljači može se staviti u promet samo ako se trup odstrijeljene životinje transportuje do objekta za obradu divljači što je moguće prije nakon pregleda. Unutrašnji organi se moraju poslati uz trup životinje i moraju biti označeni radi utvrđivanja pripadnosti trupu.

Kada se tokom pregleda iz stava 2 ovog člana ne utvrde znaci oboljenja, kada prije odstrela nije primijećeno nikakvo neprirodno ponašanje životinje i kada se ne sumnja na kontaminaciju životne sredine, obučeno lice mora uz trup životinje priložiti izjavu kojom potvrđuje datum, vrijeme i mjesto odstrela. U tom slučaju, glava i unutrašnji organi se ne moraju slati sa trupom, osim u slučaju vrsta koje su podložne trihinelozu (svinje, kopitari i druge), i čija se glava (osim kljova) i dijafragma moraju poslati uz trup. Lovci se moraju pridržavati i svih ostalih propisanih posebnih zahtjeva.

U slučaju sumnje na oboljenja, uz tijelo se mora poslati glava (osim kljova, jelenskih rogova i rogova) i svi unutrašnji organi, osim želuca i crijeva. Obučeno lice koje je izvršilo pregled, dužno je da obavijesti nadležni organ o svim znacima oboljenja, neprirodnom ponašanju životinje ili sumnji na kontaminaciju životne sredine zbog kojih nije moglo da sačini izjavu u skladu sa stavom 4 ovog člana.

Ako u određenom slučaju nema obučenog lica da izvrši pregled u skladu sa stavom 2 ovog člana, uz tijelo se mora poslati glava (osim kljova, jelenskih rogova i rogova) i svi unutrašnji organi, osim želuca i crijeva.

Hlađenje mesa divljači mora početi što prije nakon odstrela, tako da se postigne temperatura u dubini mesa od najviše 7 °C osim, ukoliko klimatski uslovi obezbjeđuju odgovarajuće prirodno rashlađivanje.

Tokom transporta do objekta za obradu divljači mora se izbjegavati nagomilavanje divljači.

Krupna divljač koja je dopremljena u objekat za obradu divljači mora se predati veterinarskom inspektoru na pregled.

Krupnoj divljači s koje nije skinuta koža može se skinuti koža i takva se divljač može staviti u promet ako:

- 1) se prije skidanja kože divljač skladišti i obrađuje odvojeno od ostale hrane;

2) divljač nije zamrzavana;

3) se nakon skidanja kože izvrši pregled u skladu sa propisom kojim je uređena kontrola hrane životinjskog porijekla.

Rasijecanje i odvajanje mesa od kostiju krupne divljači vrši se u skladu sa članom 19 ovog pravilnika.

Rukovanje sitnom divljači

Član 33

Obučeno lice mora da izvrši pregled divljači što je moguće prije nakon odstrela radi utvrđivanja znakova koji bi mogli ukazati da meso predstavlja rizik po zdravlje ljudi.

Ako se utvrde znaci oboljenja, primijeti neprirodno ponašanje životinje i kada se sumnja na kontaminaciju životne sredine, obučeno lice mora da bez odlaganja obavijesti veterinarsku inspekciju.

Meso sitne divljači može se staviti u promet samo kada je trup prevezen u objekat za obradu divljači bez odlaganja, nakon pregleda iz stava 1 ovog člana.

Hlađenje mesa divljači mora početi što prije nakon odstrela, tako da se postigne temperatura u dubini mesa od najviše 4 °C, osim ukoliko klimatski uslovi obezbjeđuju odgovarajuće prirodno rashlađivanje.

Vađenje unutrašnjih organa mora se izvršiti, bez odlaganja, po dopremanju divljači u objekat za obradu divljači.

Sitna divljač koja je dopremljena u objekat za obradu divljači, mora se predati veterinarskom inspektoru na pregled.

Rasijecanje i odvajanje mesa od kostiju sitne divljači vrši se u skladu sa članom 19 ovog pravilnika.

VI POSEBNI ZAHTJEVI ZA MLJEVENO MESO, MESNE PRERAĐEVINE I MEHANIČKI ODVOJENO MESO

Zahtjevi za proizvodne objekte

Član 34

Subjektat poslovanja može obavljati djelatnost proizvodnje mljevenog mesa, mesnih prerađevina ili mehanički odvojenog mesa (u daljem tekstu: MOM) samo u objektima koji:

1) su izgrađeni na način kojim se sprječava kontaminacija mesa i proizvoda i obezbjeđuje kontinuirani tok radnih postupaka ili razdvajanje različitih proizvodnih partija, serija ili linija;

2) imaju prostorije za odvojeno skladištenje upakovanog i neupakovanog mesa i proizvoda osim, ako se skladište u različito vrijeme ili na način kojim se obezbjeđuje da materijal za pakovanje i način skladištenja ne mogu predstavljati izvor kontaminacije mesa ili proizvoda;

3) imaju prostorije opremljene na način kojim je obezbijeđeno ispunjavanje temperaturnih zahtjeva utvrđenih članom 36 ovog pravilnika;

4) imaju opremu za pranje, čišćenje i dezinfekciju pribora i alata snabdjevenu vrućom vodom od najmanje 82 °C, ili drugi odgovarajući sistem sa istim efektom;

5) imaju opremu za pranje ruku koju koristi osoblje koje rukuje neupakovanim mesom ili proizvodima sa slavinama izrađenim na način kojim se sprječava kontaminacija.

Zahtjevi za sirovine

Član 35

Subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost iz člana 34 ovog pravilnika za proizvodnju može da koristi samo:

1) **sirovine koje se koriste za proizvodnju mljevenog mesa:**

a) koje ispunjavaju zahtjeve propisane za svježe meso;

b) koje potiču od skeletne muskulature koja obuhvata pripadajuća masna tkiva;

c) ne potiču od otpadaka koji nastaju pri rasijecanju mesa (osim cijelih mišića), od MOM-a, mesa koje sadrži djelove kostiju ili kože, mesa glave osim mišića za žvakanje, nemišićnog dijela

linea albe, područja *carpus-a* i *tarsus-a*, strugotina od kostiju i mišića dijafragme (osim kada je uklonjena seroza);

2) sirovine koje se koriste za proizvodnju mesnih prerađevina:

a) koje ispunjavaju zahtjeve iz tačke 1 podtač. a) i b) ovog stava;
b) za izradu mesnih prerađevina za ishranu ljudi samo uz prethodnu termičku obradu, mogu se koristiti pored sirovina koje ispunjavaju uslove iz tačke 1 podtač. a) i b) ovog stava i meso dobijeno mljevenjem ili usitnjavanjem mesa, osim ako potiče od otpadaka koji nastaju pri rasijecanju mesa (osim cijelih mišića)

c) i MOM koje ispunjava zahtjeve iz člana 36 stav 6 ovog pravilnika;

3) sirovine koje se koriste za proizvodnju MOM-a moraju:

a) ispunjavati zahtjeve iz tačke 1 podtačka a) ovog stava;
b) biti sirovine koje ne potiču od nogu, kožica sa vrata i glava živine i kosti glave, kao ni noge, repovi, bedrena kost (*tibia, fibula, humerus, radius i ulna*) od ostalih životinje.

Higijena tokom i nakon proizvodnje

Član 36

Subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje mljevenog mesa, mesnih prerađevina ili MOM-a treba da organizuje obradu mesa na način kojim se sprječava ili svodi na minimum kontaminacija mesa a za proizvodnju koristi samo meso koje se:

1) održava na temperaturi od najviše 4 °C za živinu, 3 °C za jestive nus proizvode i 7 °C za ostalo meso;

2) doprema u prostorije za obradu postupno i prema potrebi.

Za proizvodnju mljevenog mesa i mesnih prerađevina može se koristiti samo:

1) zamrznuto i duboko zamrznuto meso koje je odvojeno od kostiju prije zamrzavanja, osim uz prethodno odobrenje nadležnog organa da se odvajanje od kostiju može izvršiti prije samog mljevenja, a koje može biti uskladišteno samo na ograničeni vremenski period;

2) rashlađeno meso, s tim što se tako dobijeno mljeveno meso mora pripremiti:

a) u roku od najduže tri dana, od klanja živine;

b) u roku od najduže šest dana, od klanja drugih životinja;

c) u roku od petnaest dana, od klanja životinja, u slučaju korišćenja otkošćenog, vakumski upakovanog goveđeg i telećeg mesa.

Mljeveno meso i mesne prerađevine moraju se odmah nakon proizvodnje upakovati odnosno ambalažirati i rashladiti do temperature od najviše 2 °C za mljeveno meso i 4 °C za mesne prerađevine ili zamrznuti na temperaturi od najviše 18 °C. Ti temperaturni režimi moraju se održavati i tokom skladištenja i transporta.

Za proizvodnju i upotrebu MOM-a tehnikama koje ne mijenjaju strukturu kostiju u kojem se sadržaj kalcijuma značajno ne razlikuje od sadržaja kalcijuma kod mljevenog mesa mogu se koristiti samo:

1) sirovine za odvajanje koje nijesu starije od pet dana, a ako potiču iz klanice koja je na istoj lokaciji ne smiju biti starije od sedam dana, s tim što trupovi živine ne smiju biti stariji od tri dana;

2) mehanički odvojeni djelovi koji su dobijeni odmah nakon odvajanja mesa od kostiju.

Ako se ne upotrebljava odmah po dobijanju, MOM iz stava 4 ovog člana mora se, bez odlaganja, upakovati ili ambalažirati i rashladiti na temperaturi od najviše 2 °C ili zamrznuti na temperaturu od najviše -18 °C. Ti temperaturni režimi moraju se održavati i tokom skladištenja i transporta.

Ako je subjekat poslovanja izvršio analizu kojom je utvrđeno da MOM ispunjava propisane mikrobiološke kriterijume za mljeveno meso, MOM se može koristiti u mesnim prerađevinama koje nijesu namijenjene za konzumiranje bez prethodne termičke obrade i u proizvodima od mesa.

MOM za koje je analizom utvrđeno da ne ispunjava propisane mikrobiološke kriterijume za mljeveno meso može se koristiti samo za proizvodnju termički obrađenih proizvoda od mesa u odobrenim objektima.

Izuzetno od stava 4 ovog člana za proizvodnju i upotrebu MOM-a drugim tehnikama, mogu se koristiti samo:

1) sirovine za odvajanje koje nijesu starije od pet dana, a ako potiču iz klanice koja je na istoj lokaciji ne smiju biti starije od sedam dana, s tim što trupovi živine ne smiju biti stariji od tri dana;

2) kosti, sa kojih nije izvršeno mehaničko odvajanje mesa bez odlaganja, a koje su skladištene i prevezene na temperaturi od najviše 2 °C, ili ako su zamrznute, na temperaturi od najviše -18 °C;

3) kosti, koje su dobijene od zamrznutih trupova i koje sadrže djelove mesa i koje nijesu ponovo zamrznute.

Ako se ne koristi u roku od jednog sata po dobijanju, MOM iz stava 8 ovog člana, mora se bez odlaganja, rashladiti na temperaturi od najviše 2 °C.

Ako se nakon rashlađivanja MOM-a iz stava 8 ovog člana ne preradi u roku od 24 sata, mora se zamrznuti u roku od 12 sati od trenutka proizvodnje, tako da u roku od šest sati postigne temperaturu u dubini od najviše -18 °C.

Zamrznuti MOM iz st. 4 i 8 ovog člana mora se upakovati i ambalažirati prije skladištenja ili transporta. Zamrznuti MOM ne smije biti uskladišten duže od tri mjeseca i mora se čuvati na temperaturi od najviše -18 °C, tokom skladištenja i transporta.

MOM se može koristiti samo za proizvodnju termički obrađenih proizvoda od mesa u odobrenim objektima.

Jednom odmrznuto mljeveno meso, mesne prerađevine i MOM ne smiju se ponovo zamrzavati.

Označavanje

Član 37

Pored propisanih zahtjeva za deklarisanje i označavanje hrane životinjskog porijekla subjekat poslovanja dužan je da na oznaci proizvoda namijenjenog snabdijevanju krajnjeg potrošača koji sadrži mljeveno meso živine ili kopitara i mesne prerađevine koje sadrže MOM jasno i čitko navede da se proizvod mora skuvati odnosno termički obraditi prije konzumiranja.

VII POSEBNI ZAHTJEVI ZA PROIZVODE OD MESA

Zahtjevi za sirovine

Član 38

Subjektat poslovanja za proizvodnju i pripremu proizvoda od mesa može da koristi samo meso koje ne sadrži:

- 1) genitalne organe ženskih i muških životinja, osim testisa;
- 2) organe urinarnog trakta, osim bubrega i bešike;
- 3) hrskavice grkljana, traheje i vanlobularnih bronhija;
- 4) oči i očne kapke;
- 5) spoljašnje slušne kanale;
- 6) tkiva rogova;
- 7) od živine glave, voljku, crijeva i genitalne organa.

Meso, koje obuhvata i mljeveno meso i mesne prerađevine, koje se koriste za proizvodnju proizvoda od mesa mora da ispunjava propisane zahtjeve za svježe meso.

Mljeveno meso i mesne prerađevine koje se koriste za proizvodnju proizvoda od mesa ne moraju da ispunjavaju druge posebne zahtjeve iz čl. 34, 35, 36 i 37 ovog pravilnika.

VIII POSEBNI ZAHTJEVI ZA TOPLJENE ŽIVOTINJSKE MASTI I ČVARKE

Zahtjevi za objekte u kojima se sakupljaju ili obrađuju sirovine

Član 39

Subjektat poslovanja može da sakuplja ili prerađuje sirovine za proizvodnju topljenih životinjskih masti i čvaraka samo u objektu koji ima:

- 1) centar za sakupljanje sirovina i njihov dalji transport do objekta za preradu koji ima i odgovarajući prostor i opremu za skladištenje sirovina na temperaturi ne višoj od 7 °C;
- 2) objekat za preradu koji ima:
 - a) prostor i opremu za hlađenje;
 - b) prostoriju za otpremu, osim ako se iz objekta otprema topljena životinjska mast samo u cistijernama;
 - c) odgovarajuću opremu za pripremu proizvoda koji se sastoje od topljene životinjske masti pomiješane sa drugim prehrambenim proizvodima ili začinima.

Prostor i oprema za hlađenje iz stava 1 tač. 1 i 2 podtačka a) ovog člana, nijesu potrebni ako je sistem isporuke sirovina organizovan na način da nije potrebno njihovo skladištenje ili transport.

Higijenski zahtjevi za pripremanje topljene životinjske masti i čvaraka

Član 40

Subjekt poslovanja za proizvodnju topljene životinjske masti i čvaraka može da koristi samo sirovine koje:

- 1) potiču od životinja koje su zaklane u klanici i od kojih je meso nakon ante mortem i post mortem pregleda proglašeno podesnim za ishranu ljudi;
- 2) se sastoje od masnih tkiva ili kostiju koje sadrže što je moguće manje krvi i nečistoća;
- 3) potiču iz odobrenih objekata;
- 4) su do topljenja, prevezene i skladištene u higijenskim uslovima i na temperaturi od najviše 7 °C ili su skladištene i prevezene bez aktivnog hlađenja ukoliko se tope u toku 12 sati od kada su dobijene.

Tokom topljenja sirovina iz stava 1 ovog člana ne smiju se koristiti rastvarači.

Kada mast za topljenje ispunjava normative iz stava 4 ovog člana, topljena životinjska mast iz st. 1 i 2 ovog člana može se topiti u istom ili u drugom objektu radi poboljšanja fizičkih i hemijskih svojstava.

Topljena životinjska mast, u zavisnosti od vrste, mora da ispunjava sljedeće norme:

	Preživari			Svinje			Ostale životinjske masnoće	
	Jestivi loj			Jestiva mast		Mast i druge masnoće za topljenje	jestive	za preradu
	prvo pravo ⁽¹⁾	drugo	Loj za topljenje	mast(2)	drugo			
slobodne masne kiseline (m/m% oleinska kiselina) maksimum	0,75	1,25	3,0	0,75	1,25	2,0	1,25	3,0
peroksidni broj - max	4 meq/kg	4 meq/kg	6 meq/kg	4 meq/kg	4 meq/kg	6 meq/kg	4 meq/kd	10 meq/kg
Ukupno nerastvorljivih nečistoća	Maksimum 0,15%			Maksimum 0,5%				
Miris, ukus, boja	Normalan							

(¹) Topljena životinjska mast dobijena topljenjem svježe masti na niskoj temperaturi, dobijene iz svježeg masnog tkiva srca, trbušne maramice, bubrega i mezenterija goveda i masnoće iz objekta za rasijecanje.
 (2) Topljena životinjska mast mast dobijena od masnog tkiva svinja.

Čvarci namijenjeni za ishranu ljudi moraju se skladištiti u skladu sa sljedećim temperaturnim zahtjevima:

- 1) ako su čvarci topljeni na temperaturi od najviše 70 °C, moraju se skladištiti na temperaturi ne višoj od 7 °C, u vremenu od najduže 24 sata, odnosno na temperaturi ne višoj od -18 °C;
- 2) ako su čvarci topljeni na temperaturi većoj od 70 °C i imaju sadržaj vlage od 10% (m/m) ili više, moraju se skladištiti na temperaturi ne višoj od 7 °C, u vremenu od najduže 48 sati, odnosno na temperaturi ne višoj od -18 °C;
- 3) ako su čvarci topljeni na temperaturi većoj od 70 °C i imaju sadržaj vlage manji od 10% (m/m), posebni temperaturni zahtjevi nijesu potrebni.

IX POSEBNI ZAHTJEVI ZA OBRAĐENE ŽELUCE, BEŠIKE I CRIJEVA

Zahtjevi za stavljanje u promet

Član 41

Subjekt poslovanja koji obrađuje želuce, bešike i crijeva može da stavi u promet životinjska želuce, bešike i crijeva samo ako:

- 1) potiču od životinja koje su zaklane u klanici i za koje je ante mortem i post mortem pregledom utvrđeno da su podesni za ishranu ljudi;
- 2) su soljeni, termički obrađeni ili sušeni;
- 3) su poslije obrade iz tačke 2) ovog člana preduzete efikasne mjere za sprječavanje naknadne kontaminacije;
- 4) se obrađeni želuci, bešike i crijeva koji se ne mogu čuvati na sobnoj temperaturi, skladište, do otpreme, u prostorijama za hlađenje;
- 5) su proizvodi koji nijesu soljeni ili sušeni, čuvani na temperaturi ne višoj od 3 °C.

IX POSEBNI ZAHTJEVI ZA OBRADENE ŽELUCE, BEŠIKE I CRIJEVA

Zahtjevi za stavljanje u promet

Član 41

Subjekt poslovanja koji obrađuje želuce, bešike i crijeva može da stavi u promet životinjska želuce, bešike i crijeva samo ako:

- 1) potiču od životinja koje su zaklane u klanici i za koje je ante mortem i post mortem pregledom utvrđeno da su podesni za ishranu ljudi;
- 2) su soljeni, termički obrađeni ili sušeni;
- 3) su poslije obrade iz tačke 2) ovog člana preduzete efikasne mjere za sprječavanje naknadne kontaminacije;
- 4) se obrađeni želuci, bešike i crijeva koji se ne mogu čuvati na sobnoj temperaturi, skladište, do otpreme, u prostorijama za hlađenje;
- 5) su proizvodi koji nijesu soljeni ili sušeni, čuvani na temperaturi ne višoj od 3 °C.

X POSEBNI ZAHTJEVI ZA ŽELATIN

Zahtjevi za sirovine

Član 42

Subjekt poslovanja za proizvodnju želatina može da koristi samo sljedeće sirovine:

- 1) kosti;
- 2) kožu papkara iz izgoja;
- 3) kožu svinja;
- 4) kožu živine;
- 5) tetive;
- 6) kožu divljači;
- 7) kožu i kosti riba.

Za proizvodnju želatina ne smije se koristiti koža koja je bila podvrgnuta bilo kakvom postupku štavljenja.

Sirovine iz stava 1 tač. 1) do 5) ovog člana moraju da potiču od životinja koje su zaklane u klanicama i za koje je ante mortem i post mortem pregledom utvrđeno da su podesne za ishranu ljudi ili, ukoliko se radi o koži divljači, od životinja koje su ocijenjene kao podesne za ishranu ljudi.

Sirovine iz stava 1 ovog člana moraju poticati iz odobrenih objekata.

Objekat za sakupljanje i preradu kože može da isporučuje sirovine za proizvodnju želatina namijenjenog za ishranu ljudi samo ako je odobren i ako ispunjava sljedeće zahtjeve:

- 1) ima odgovarajuće prostorije za skladištenje, sa čvrstim podovima i glatkim zidovima koji se mogu lako čistiti i dezinfikovati a prema potrebi i hladnjače.
- 2) prostorije za skladištenje održava čistim i u funkcionalnom stanju na način da ne predstavljaju izvor kontaminacije sirovina.
- 3) ako se u prostorijama za skladištenje skladište ili obrađuju sirovine koje ne ispunjavaju zahtjeve iz ovog člana, te sirovine moraju biti odvojene od sirovina koje ispunjavaju zahtjeve utvrđene ovim članom u toku perioda primanja, skladištenja, obrade i otpremanja.

Transport i skladištenje sirovina

Član 43

Tokom transporta sirovina do objekta za sakupljanje i obradu i objekta za proizvodnju želatina umjesto propisanih identifikacionih oznaka, sirovinu mora da prati dokumenat u kojem se navodi objekat iz koga potiče sirovina i koji sadrži podatke navedene u Obrascu koji je odštampan u Prilogu 1 ovog pravilnika i čini njegov sastavni dio.

Sirovine se moraju skladištiti i transportovati ohlađene ili zamrznute, osim ukoliko se ne prerađuju u roku od 24 sata od početka transporta.

Odmašćene i osušene kosti ili koštana tkiva, soljene, sušene i krečom obrađene kože, kože tretirane bazom ili kiselinom mogu se transportovati i skladištiti bez posebnog temperaturnog režima.

Zahtjevi za proizvodnju želatina

Član 44

U postupku proizvodnje želatina mora se obezbijediti da:

1) cjelokupan koštani materijal preživara potiče od životinja koje su rođene, uzgajane ili zaklane u zemljama ili regijama koje su na listi zemalja sa niskom incidencijom bovine spongiformne encefalopatije (BSE), da je podvrgnut postupku kojim se obezbeđuje da je cjelokupan koštani materijal fino zdrobljen i odmašćen vrelom vodom i tretiran razrijeđenom sonom-kiselinom (s najmanjom koncentracijom od 4% i pH < 1,5) u trajanju od najmanje dva dana, nakon čega je podvrgnut alkalnoj obradi zasićenim krečnim rastvorom (pH > 12,5) u trajanju od najmanje 20 dana, uz postupak sterilizacije pri 138 °C do 140 °C u trajanju od 4 sekunde ili nekom drugom odobrenom postupku sa istim efektom;

2) ostale sirovine budu podvrgnute postupku obrade bazom ili kiselinom nakon čega se vrši jedno ili više ispiranja pri čemu se pH mora naknadno prilagoditi. Želatin se mora izdvojiti jednim ili većim brojem uzastopnih zagrijavanja nakon čega se sprovodi čišćenje filtriranjem ili sterilizacijom.

Subjektat poslovanja koji ispunjava zahtjeve za obavljanje djelatnosti proizvodnje želatina namijenjenog ishrani ljudi, može u istom objektu skladištiti i proizvoditi i želatin koji nije namijenjen za ishranu ljudi.

Zahtjevi za gotove proizvode

Član 45

Subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje želatina dužan je da želatin proizvede u skladu sa granicama rezidua prema sljedećoj tabeli:

Rezidue	Granična vrijednost
As	1 ppm
Pb	5 ppm
Cd	0,5 ppm
Hg	0,15 ppm
Cr	10 ppm
Cu	30 ppm
Zn	50 ppm
SO ₂ (Reith Williams)	50 ppm
H ₂ O ₂ (Evropska farmakopeja iz 1986 (V2O ₂))	10 ppm

XI POSEBNI ZAHTJEVI ZA KOLAGEN

Zahtjevi za sirovine

Član 46

Za proizvodnju kolagena namijenjenog za upotrebu u hrani mogu se koristiti samo sljedeće sirovine:

- 1) koža papkara iz izgoja;
- 2) koža i kosti svinja;
- 3) koža i kosti živine;
- 4) tetive;
- 5) koža divljači;
- 6) koža i kosti riba.

Za proizvodnju želatina ne smije se koristiti koža koja je bila podvrgnuta bilo kakvom postupku štavljenja.

Sirovine iz stava 1 tač. 1) do 4) ovog člana moraju da potiču od životinja koje su zaklane u klanicama i za koje je ante mortem i post mortem pregledom utvrđeno da su podesne za ishranu ljudi ili, ukoliko se radi o koži divljači, od životinja koje su ocijenjene kao podesne za ishranu ljudi.

Sirovine iz stava 1 ovog člana moraju poticati iz odobrenih objekata.

Objekat za sakupljanje i preradu kože može da isporučuje sirovine za proizvodnju želatina namijenjenog za ishranu ljudi samo ako je odobren i ako ispunjava sljedeće zahtjeve:

1) ima odgovarajuće prostorije za skladištenje, s čvrstim podovima i glatkim zidovima koji se mogu lako čistiti i dezinfikovati a prema potrebi, i hladnjače;

2) prostorije za skladištenje održava čistim i u funkcionalnom stanju na način da ne predstavljaju izvor kontaminacije sirovina;

3) ako se u prostorijama za skladištenje skladište ili obrađuju sirovine koje ne ispunjavaju zahtjeve iz ovog člana, te sirovine moraju biti odvojene od sirovina koje ispunjavaju zahtjeve utvrđene ovim članom u toku perioda primanja, skladištenja, obrade i otpremanja.

Transport i skladištenje sirovina

Član 47

Tokom transporta sirovine do objekta za sakupljanje i obradu i objekta za proizvodnju kolagena umjesto propisanih identifikacionih oznaka, sirovinu mora da prati dokumenat u kojem se navodi objekat iz koga potiče sirovina i koji sadrži podatke navedene u Prilogu I ovog pravilnika.

Sirovine se moraju skladištiti i transportovati ohlađene ili zamrznute, osim ukoliko se ne prerađuju u roku od 24 sata od početka transporta.

Odmašćene i osušene kosti ili koštana tkiva, soljene, sušene i krečom obrađene kože, kože tretirane bazom ili kiselinom mogu se transportovati i skladištiti bez posebnog temperaturnog režima.

Zahtjevi za proizvodnju kolagena

Član 48

Kolagen se mora proizvoditi postupkom kojim se sirovina podvrgava obradi koja obuhvata pranje, prilagođavanje pH vrijednosti upotrebom kiseline ili baze nakon čega se vrši jedno ili više uzastopnih ispiranja, filtriranje i ekstrakcija, ili drugim odobrenim postupkom sa istim efektom.

Nakon sprovedenog postupka iz stava 1 ovog člana kolagen se može podvrgnuti postupku sušenja.

Subjekt poslovanja koji ispunjava zahtjeve za obavljanje djelatnosti proizvodnje kolagena namijenjenog ishrani ljudi, može u istom objektu skladištiti i proizvoditi i kolagen koji nije namijenjen za ishranu ljudi.

Zahtjevi za gotove proizvode

Član 49

Subjekt poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje kolagena dužan je da kolagen proizvede u skladu sa granicama rezidua prema sljedećoj tabeli:

Rezidue	Granične vrijednosti
As	1 ppm
Pb	5 ppm
Cd	0,5 ppm
Hg	0,15 ppm

Cr	10 ppm
Cu	30 ppm
Zn	50 ppm
SO ₂ (Reith Williams)	50 ppm
H ₂ O ₂ (Evropska farmakopeja iz 1986 (V2O ₂))	10 ppm

Označavanje

Član 50

Na pakovanjima i ambalaži koja sadrži kolagen odnosno želatin, mora da stoji natpis "kolagen podesan za ishranu ljudi", odnosno "želatin podesan za ishranu ljudi" i datum proizvodnje.

XII POSEBNI ZAHTJEVI ZA PROIZVODNJU I SAKUPLJANJE ŽIVIH ŠKOLJKI

Opšti zahtjevi za stavljanje živih školjki u promet

Član 51

Žive školjke mogu se staviti u promet na malo, samo kada su dopremljene iz otpremnog centra u kojem je izvršeno identifikaciono označavanje u skladu sa čl. 5, 6 i 7 ovog pravilnika.

Subjekt poslovanja može da primi u objekat radi stavljanja u promet samo proizvodne partije živih školjki koje prati dokumentacija utvrđena članom 52 ovog pravilnika.

Pri prenošenju proizvodne partije živih školjki iz objekta u objekat, do dopreme u otpremni centar ili objekat za preradu, svaku proizvodnu partiju mora da prati propisana prateća dokumentacija.

Prateća dokumentacija za žive školjke

Član 52

Kada se objekat koji prima proizvodnu partiju živih školjki nalazi van teritorije Crne Gore, prateća dokumentacija mora biti napisana i na najmanje jednom službenom jeziku države u kojoj se nalazi objekat primalac.

Prateća dokumentacija iz stava 1 ovog člana mora da sadrži sljedeće podatke:

1) ako se radi o proizvodnoj partiji živih školjki koja se otprema iz proizvodne oblasti:

- a) ime i adresu sakupljača;
- b) datum sakupljanja odnosno izlovljavanja;
- c) lokaciju proizvodne oblasti opisanu što je moguće detaljnije ili označenu brojčanom šifrom;
- d) zdravstveni status proizvodne oblasti;
- e) vrstu i količinu živih školjki;
- f) odredište proizvodne partije.

2) ako se radi o proizvodnoj partiji živih školjki koja se otprema iz oblasti prenosa, pored podataka iz stava 1 tačka 1 ovog člana i:

- a) lokaciju oblasti prenosa;
- b) trajanje prenosa;

3) ako se radi o proizvodnoj partiji živih školjki koja se otprema iz centra za prečišćavanje, pored podataka iz stava 1 tačka 1 ovog člana i:

- a) adresu centra za prečišćavanje;
- b) trajanje prečišćavanja,
- c) datume kada je proizvodna partija dopremljena u i otpremljena iz centra za prečišćavanje.

Subjekt poslovanja koji otprema proizvodne partije živih školjki, dužan je da popuni prateću dokumentaciju na način da je lako čitljiva i da se ne može mijenjati.

Subjekt poslovanja koji prima proizvodne partije živih školjki, dužan je da upiše datum prijema i pečatom ovjeri prateću dokumentaciju ili da evidentira datum prijema na neki drugi način.

Subjekat poslovanja koji otprema odnosno prima proizvodne partije živih školjki, čuva kopije propisane prateće dokumentacije za svaku otpremljenu i primljenu partiju najmanje dvanaest mjeseci po otpremanju ili primanju.

Izuzetno od st. 1 do 5 ovog člana, ako subjekat poslovanja sakuplja odnosno izlovljava žive školjke, a u sklopu istog subjekta posluje i otpremni centar, centar za prečišćavanje, oblast prenosa ili objekat za preradu, nije potrebna prateća dokumentacija ako nadležni organ prilikom izdavanja odobrenja to ocijeni primjerenim.

Zahtjevi za proizvodne oblasti

Član 53

Sakupljač može da sakuplja žive školjke samo iz proizvodnih oblasti sa lokacijama i granicama koje je utvrdio nadležni organ u skladu sa posebnim propisom i koje su klasifikovane kao proizvodne oblasti Klase A, B ili C, u skladu sa propisom kojim je uređena kontrola hrane životinjskog porijekla.

Subjekat poslovanja može da stavi u promet za neposrednu ishranu ljudi samo žive školjke koje su sakupljene odnosno izlovljene iz proizvodne oblasti klase A, i koje ispunjavaju zdravstvene zahtjeve iz člana 59 ovog pravilnika.

Subjekat poslovanja može da stavi u promet žive školjke koje su sakupljene odnosno izlovljene iz proizvodne oblasti klase B, za neposrednu ishranu ljudi, samo nakon obrade u centru za prečišćavanje ili nakon prenosa.

Subjekat poslovanja može da stavi u promet žive školjke koje su sakupljene odnosno izlovljene iz proizvodnih oblasti klase C, za neposrednu ishranu ljudi, samo nakon dužeg perioda prenosa u skladu sa članom 55 ovog pravilnika.

Nakon prečišćavanja ili prenosa, žive školjke iz proizvodnih oblasti klase B ili C moraju da ispune zdravstvene zahtjeve iz člana 59 ovog pravilnika.

Kada žive školjke iz proizvodnih oblasti klase B i C nijesu bile podvrgnute prečišćavanju ili prenosu, smiju se poslati u objekat za preradu u kojem se mora, nakon uklanjanja pijeska, blata ili mulja u istom ili drugom objektu, izvršiti prerada radi uklanjanja patogenih mikroorganizama upotrebom sljedećih odobrenih metoda:

1) sterilizacijom u hermetički zatvorenim posudama;

2) termičkom obradom koja obuhvata:

a) potapanje u ključalu vodu na period koji je potreban da unutrašnja temperatura mesa školjki dostigne najmanje 90 °C i održi tu temperaturu u trajanju od najmanje 90 sekundi;

b) kuvanje u vremenu od tri do pet minuta u zatvorenoj posudi u kojoj je temperatura između 120 °C i 160 °C, a pritisak između 25 kg/cm² i 5 kg/cm², nakon čega se odvaja ljuštura od mesa školjki i meso zamrzava na temperaturi do -20 °C u središtu proizvoda;

c) izlaganje pari pod pritiskom u zatvorenoj posudi pri čemu se moraju ispuniti zahtjevi koji se odnose na vrijeme kuvanja i unutrašnju temperaturu mesa školjki iz stava 6 tačka 2 podtačka a) ovog člana pri čemu se moraju sprovoditi postupci koji se zasnivaju na HACCP principima radi obezbjeđivanja ravnomjerne raspodjele toplote.

Subjekat poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje ili sakupljanja živih školjki, ne smije da proizvodi, sakuplja odnosno izlovljava žive školjke iz oblasti koje nadležni organ nije utvrdio odnosno klasifikovao i koje ne ispunjavaju zdravstvene zahtjeve iz člana 59 ovog pravilnika.

Subjekat poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje ili sakupljanja živih školjki dužan je da vodi računa o svim važnim podacima koje se odnose na bezbjednost proizvodnje i sakupljanja dobijene na osnovu sopstvenih provjera ili od nadležnog organa o vremenskim uslovima i stanju okoline, radi utvrđivanja odgovarajućeg postupka koji treba primijeniti na svaku proizvodnu partiju sakupljanja.

Zahtjevi za sakupljanje i rukovanje živim školjkama nakon sakupljanja

Član 54

Subjekat poslovanja koji sakuplja žive školjke ili koji rukuje živim školjkama odmah nakon sakupljanja dužan je da:

1) primjeni tehnike sakupljanja i rukovanja koje ne izazivaju naknadnu kontaminaciju ili veliko oštećenje ljuštura ili tkiva živih školjki i promjene koje mogu da utiču na njihovo prečišćavanje, preradu ili prenos;

- 2) zaštititi žive školjke od gnječenja, ogrebotina ili vibracija na odgovarajući način;
- 3) zaštititi žive školjke od izlaganja visokim temperaturama na odgovarajući način;
- 4) ne vrši ponovno potapanje živih školjki u vodu koja može izazvati dodatnu kontaminaciju;
- 5) koristi samo proizvodne oblasti klasifikovane kao oblast klase A, kada kondicioniranje vrši na prirodnim lokacijama.

Transportno sredstvo za transport sakupljenih živih školjki mora da ima odgovarajuću opremu kojom se obezbjeđuje njihovo preživljavanje i efikasna zaštita od kontaminacije, kao i odgovarajući odvod za otpadne vode.

Zahtjevi za prenos živih školjki

Član 55

Subjekt poslovanja koji obavlja djelatnost prenosa živih školjki dužan je da:

1) koristi samo oblasti koje je nadležni organ odobrio za prenos živih školjki, sa jasno označenim granicama obilježenim bovama, stubovima ili nekim drugim fiksnim sredstvom. Radi sprječavanja opasnosti od širenja kontaminacije između pojedinih oblasti prenosa i proizvodnih oblasti mora da postoji minimalna udaljenost između različitih oblasti prenosa kao i između oblasti prenosa i proizvodnih oblasti;

2) primjeni tehnike rukovanja živim školjkama koje se prenose i koje školjkama omogućavaju ponovno uspostavljanje ishrane putem filtriranja, nakon potapanja u prirodne vode;

3) vrši prenos živih školjki na način koji im obezbjeđuje efikasno prečišćavanje;

4) drži žive školjke potopljene u morsku vodu u oblasti prenosa određeni vremenski period koji se utvrđuje na osnovu temperature vode, pri čemu taj period mora trajati najmanje dva mjeseca;

5) obezbijedi dovoljnu udaljenost između pojedinih mjesta u oblasti prenosa radi sprječavanja miješanja proizvodnih partija, po sistemu "sve unutra, sve napolje", tako da se nova partija ne može unijeti prije nego što se u potpunosti ukloni prethodna proizvodna partija.

Subjekt poslovanja dužan je da vodi stalnu evidenciju o porijeklu živih školjki, periodima i oblastima prenosa, korišćenim oblastima prenosa i sljedećem odredištu proizvodnih partija nakon prenosa.

Zahtjevi za izgradnju i uređenje centra za prečišćavanje i otpremnog centra

Član 56

Centar za prečišćavanje i otpremni centar moraju biti smješteni na lokaciji koja nije ugrožena poplavama zbog visoke plime ili oticanja voda iz okolnih područja.

Bazeni i rezervoari za vodu, u objektima iz stava 1 ovog člana moraju da:

1) imaju unutrašnje površine koje su glatke, čvrste, nepropusne, lake za čišćenje;

2) su izrađeni na način kojim se obezbjeđuje potpuno odvođenje vode;

3) imaju tako postavljen dovod vode koji sprječava kontaminaciju vode;

4) odgovaraju količini i vrsti proizvoda koji se prečišćavaju.

Higijenski zahtjevi za centar za prečišćavanje

Član 57

Subjekt poslovanja koji obavlja djelatnost prečišćavanja živih školjki dužan je da:

1. žive školjke opere čistom vodom od mulja i drugih nakupljenih nečistoća prije prečišćavanja;

2. uspostavi sistem za prečišćavanje koji:

a) omogućava živim školjkama brzo uspostavljanje ishrane putem filtriranja;

b) obezbjeđuje efikasno izlučivanje kontaminata porijeklom iz otpadnih voda;

c) spriječi ponovnu kontaminaciju i

d) obezbijedi da nakon prečišćavanja školjke ostanu žive i u odgovarajućem stanju za pakovanje, skladištenje i transport prije stavljanja u promet;

3. obezbijedi da količina živih školjki koja se prečišćava ne bude veća od kapaciteta centra za prečišćavanje. Postupak prečišćavanja živih školjki mora da traje neprekidno dok se ne ispune zdravstveni zahtjevi iz člana 59 ovog pravilnika i propisani mikrobiološki kriterijumi;

4. obezbijedi da, ako se u bazenu ili rezervoaru za prečišćavanje nalazi više proizvodnih partija živih školjki, one pripadaju istoj vrsti, a trajanje postupka prečišćavanja mora da odredi prema onoj partiji za koju je potreban najduži period prečišćavanja;

5. obezbijedi da rezervoari ili bazeni koje koristi za držanje živih školjki u sistemu za prečišćavanje budu izgrađeni na način koji omogućava protok čiste morske vode s tim što debljina naslaga živih školjki ne smije spriječiti otvaranje ljuštura tokom prečišćavanja;

6. u bazenu ili rezervoaru za prečišćavanje u kojem je u toku prečišćavanje živih školjki ne drži proizvode ribarstva ili druge morske vrste;

7. obezbijedi da svako pakovanje prečišćenih živih školjki koje se šalje u otpremni centar ima oznaku koja potvrđuje da su žive školjke prečišćene.

Higijenski zahtjevi za otpremni centar

Član 58

Subjekt poslovanja u otpremnom centru dužan je da:

rukovanje živim školjkama, posebno održavanje, kalibriranje, pakovanje i ambalažiranje vrši na način kojim se sprječava kontaminacija proizvoda i uticaj na vitalnost živih školjki;

žive školjke temeljno opere čistom vodom prije otpremanja;

obezbijedi da žive školjke potiču iz:

- a) proizvodne oblasti klase A;
- b) oblasti prenosa;
- c) centra za prečišćavanje ili
- d) drugog otpremnog centra.

Zahtjevi iz stava 1 tač. 1) i 2) ovog člana primenjuju se i na otpremne centre koji se nalaze na ribolovnim plovnim objektima. Žive školjke kojima se rukuje u tim objektima moraju poticati iz proizvodne oblasti klase A ili iz oblasti prenosa.

Zdravstveni zahtjevi za žive školjke

Član 59

Subjekt poslovanja može da stavi u promet, za neposrednu ishranu ljudi, samo žive školjke koje pored propisanih mikrobioloških kriterijuma ispunjavaju i sljedeće zahtjeve:

1) imaju organoleptičke karakteristike svojstvene živim i vitalnim školjkama, čistu ljušturu (bez obraštaja i nečistoća) neoštećenih rubova koje se na dodir potpuno zatvaraju i koje imaju normalnu količinu međuljušturine tečnosti;

2) ne sadrže morske biotoksine u ukupnim količinama (mjereno u cijelom tijelu ili pojedinačnim jestivim djelovima) koji prelaze sljedeće granice:

- a) biotoksin koji izaziva paralizu, paralitički otrov školjki (Paralytic Shellfish Poison - PSP): 800 mikrograma po kilogramu;
- b) biotoksin koji izaziva gubitak pamćenja, amnezijski otrov školjki (Amnesic Shellfish Poison-ASP): 20 miligrama domoinske kiseline po kilogramu;
- c) za okadainsku kiselinu, dinofizistoksine i pektenotoksine zajedno: 160 mikrograma ekvivalenta okadainske kiseline po kilogramu;
- d) za jesotoksine: 1 miligram ekvivalenta jesotoksina po kilogramu i
- e) za azaspirne kiseline, 160 mikrograma ekvivalenta azaspirne kiseline po kilogramu.

Pakovanje i ambalažiranje živih školjki

Član 60

Pojedinačna pakovanja živih školjki koje su namijenjene za neposrednu ishranu ljudi moraju biti zatvorena i ostati zatvorena od otpreme iz otpremnog centra pa sve do prodaje krajnjem potrošaču.

Kamenice se moraju pakovati ili ambalažirati na način da je konkavna strana školjke okrenuta prema dolje.

Identifikaciono označavanje i deklarisanje živih školjki

Član 61

Deklaracija koja obuhvata i identifikacijsku oznaku mora da bude vodootporna.

Pored zahtjeva za identifikacijsku oznaku iz čl. 5, 6 i 7 ovog pravilnika deklaracija mora da sadrži sljedeće podatke:

vrstu živih školjki (uobičajeni i naučni naziv);

datum pakovanja, pri čemu se obavezno navodi dan i mjesec.

Izuzetno od propisanih zahtjeva za deklarisanje i označavanje hrane životinjskog porijekla, rok trajanja se može zamijeniti tekstem "ove životinje moraju biti žive u trenutku prodaje".

Subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost prometa na malo živih školjki, dužan je da deklaraciju sa pakovanja živih školjki, koja nijesu pojedinačna pakovanja i koja nijesu namijenjena za neposredno snabdijevanje potrošača, čuva najmanje 60 dana nakon dijeljenja sadržaja pakovanja.

Ostali zahtjevi za žive školjke

Član 62

Subjektat poslovanja koji skladišti i transportuje žive školjke dužan je da obezbijedi temperaturne uslove tokom skladištenja i transporta radi očuvanja bezbjednosti ili vitalnosti živih školjki.

Ako su žive školjke upakovane za stavljanje u promet na malo i otpremljene iz otpremnog centra, ne smiju se ponovo potapati u vodu ili prskati vodom.

Posebni zahtjevi za pektinide sakupljene van klasifikovanih proizvodnih oblasti

Član 63

Subjektat poslovanja može da obavlja djelatnost sakupljanja odnosno izlovljavanja i rukovanja pektinidama van klasifikovanih proizvodnih oblasti ako ispunjava sljedeće zahtjeve:

1) pektinide ne smije staviti u promet ako prilikom sakupljanja odnosno izlovljavanja i rukovanja nijesu ispunjeni zahtjevi iz čl. 54 i 59 ovog pravilnika, što se utvrđuje na osnovu podataka iz uspostavljenih sistema samokontrole subjekta;

2) ako podaci dobijeni na osnovu praćenja stanja u vezi primjerenosti određenih proizvodnih oblasti omogućavaju da nadležni organ, prema potrebi, u saradnji sa subjektom poslovanja, razvrsta proizvodne oblasti u skladu sa članom 53 ovog pravilnika, shodno se primjenjuju i na pektinide;

3) pektinide se mogu staviti u promet za neposrednu ishranu ljudi samo preko otpremnog centra, objekta za preradu ili preko ribarske licitacije.

Subjektat poslovanja koji vodi objekat za ribarsku aukciju, otpremni centar ili objekat za preradu o stavljanju na tržište pektinida preko tog objekta mora obavijestiti nadležni organ, a otpremni centar mora ispunjavati i zahtjeve iz čl. 54 i 56 ovog pravilnika.

Subjektat poslovanja koji rukuje pektinidama pored zahtjeva iz stava 1 ovog člana mora ispunjavati i zahtjeve u vezi prateće dokumentacije iz člana 52 ovog pravilnika. U pratećoj dokumentaciji mora biti jasno navedena lokacija oblasti u kojoj je izvršeno izlovljavanje.

Subjektat poslovanja koji rukuje upakovanim odnosno ambalažiranim pektinidama mora ispunjavati zahtjeve u vezi identifikacione oznake i deklaracije iz člana 61 ovog pravilnika.

XIII PROIZVODI RIBARSTVA

Zahtjevi za ribolovne plovne objekte

Član 64

Subjektat poslovanja dužan je da obezbijedi da:

1) ribolovni plovni objekat (u daljem tekstu: brod) koji se koristi za sakupljanje odnosno izlovljavanje proizvoda ribarstva iz njihovog prirodnog okruženja, ili za njihovu obradu ili preradu nakon sakupljanja odnosno izlovljavanja ispunjava zahtjeve iz člana 65 ovog pravilnika, u pogledu konstrukcije i opreme;

2) radne postupke koje primjenjuje na brodu vrši u skladu sa zahtjevima iz člana 69 ovog pravilnika.

Zahtjevi u pogledu konstrukcije i opreme za sve brodove

Član 65

Brodovi moraju biti projektovani i konstruisani na način kojim se sprječava kontaminacija proizvoda ribarstva vodom sa dna broda, otpadnim vodama, dimom, gorivom, uljem, masnoćom ili drugim nepoželjnim materijama.

Površine s kojima proizvodi ribarstva dolaze u kontakt moraju biti izrađene od odgovarajućeg glatkog materijala, otpornog na koroziju, koji se lako čisti, sa površinskim premazom površina koji mora biti postojan i netoksičan.

Oprema i materijali koji se upotrebljavaju pri radu s proizvodima ribarstva moraju biti od materijala koji je otporan na koroziju i koji se lako čisti i dezinfikuje.

Ako brod ima poseban dovod vode, koja se koristi prilikom radnih operacija s proizvodima ribarstva, on se mora nalaziti na mjestu na kojem je onemogućena kontaminacija vode.

Zahtjevi u pogledu konstrukcije i opreme za brod za čuvanje svježih proizvoda ribarstva duže od 24 sata

Član 66

Brod koji je konstruisan i opremljen za čuvanje svježih proizvoda ribarstva duže od 24 sata mora imati odgovarajuće prostore, bazene i rezervoare za skladištenje proizvoda ribarstva na temperaturi iz člana 78 ovog pravilnika.

Prostori za čuvanje proizvoda ribarstva moraju biti odvojeni od mašinskog odjeljenja broda i od prostorija za posadu, pregradama dovoljnim za sprječavanje kontaminacije uskladištenih proizvoda.

Prostori i rezervoari koji se koriste za čuvanje proizvoda ribarstva moraju da obezbijede očuvanje proizvoda u odgovarajućim higijenskim uslovima i prema potrebi, da voda koja nastaje otapanjem leda ne ostane u kontaktu sa proizvodima.

Na brodu koji je opremljen za hlađenje proizvoda ribarstva u ohlađenoj čistoj morskoj vodi, bazeni moraju imati uređaje za postizanje i održavanje ujednačene temperature u cijelom bazenu. Tim uređajima se mora postići takva brzina hlađenja kojom se obezbjeđuje da mješavina proizvoda ribarstva i čiste morske vode postigne temperatura od najviše 3 °C šest sati nakon utovara i ne više od 0 °C nakon 16 sati, koja se može pratiti i tamo gde je potrebno bilježiti.

Zahtjevi u pogledu konstrukcije i opreme za brod-hladnjaču

Član 67

Brod-hladnjača mora da:

1) ima opremu za zamrzavanje dovoljne snage za brzo snižavanje temperature i postizanje temperatura od najviše -18 °C u središtu proizvoda;

2) ima opremu za zamrzavanje dovoljne snage za održavanje proizvoda ribarstva u skladišnim prostorima na temperaturi od najviše -18 °C. Skladišni prostori moraju biti opremljeni uređajem za bilježenje temperature koji je postavljen na mjestu za lako očitavanje sa senzorom mjerača temperature koji je postavljen u dijelu prostora za skladištenje gde je temperatura najviša;

3) ispunjava zahtjeve iz člana 66 stav 2 ovog pravilnika.

Zahtjevi u pogledu konstrukcije i opreme za brod-fabriku

Član 68

Brod-fabrika mora da ima:

1) prostor za prihvatanje proizvoda ribarstva konstruisan na način da se svaki sljedeći ulov može odvojiti od prethodnog, da se može lako prati i čistiti i da su proizvodi ribarstva zaštićeni od sunca, vremenskih nepogoda i izvora kontaminacije;

2) higijenski sistem prenosa proizvoda ribarstva iz prostora za prijem u radni prostor;

3) radne prostore ili prostorije za pripremanje i preradu proizvoda ribarstva na higijenski način, odgovarajuće veličine, koji se lako čiste i koji su konstruisani i raspoređeni na način kojim se sprječava kontaminacija proizvoda;

4) ima prostore ili prostorije za skladištenje obrađenih proizvoda ribarstva odgovarajuće veličine i koji su izgrađeni tako da se lako čiste. Ako se na brodu obavlja i prerada otpada, brod mora da ima obezbijeden poseban prostor za skladištenje tog otpada;

5) mjesto za skladištenje materijala za pakovanje i ambalažiranje, odvojeno od prostora za pripremu i preradu proizvoda ribarstva;

6) posebnu opremu za ispuštanje otpada ili proizvoda ribarstva koji su nepodesni za ishranu ljudi direktno u more ili, kada to okolnosti nalažu, odvojeno sakupljanje u vodootporne rezervoare koji su namijenjeni samo u tu svrhu. Ako se otpad privremeno skladišti i obrađuje na brodu radi njegove sanitacije, za tu namjenu mora biti određen poseban prostor;

7) otvor za dovod vode smješten na mjestu koje sprječava kontaminaciju vode;

8) opremu za pranje ruku osoblja koje rukuje neupakovanim proizvodima ribarstva sa slavinama izrađenim na način kojim se sprječava kontaminacija proizvoda.

Brod-fabrika na kojem vrši samo kuvanje, hlađenje i pakovanje rakova i mekušaca ne mora da ispunjava zahtjeve iz stava 1 ovog člana.

Brod-fabrika na kojem se proizvodi ribarstva zamrzavaju mora da ima opremu koja ispunjava zahtjeve za brod-hladnjaču iz člana 67 ovog pravilnika.

Higijenski zahtjevi

Član 69

Djelovi broda, bazeni ili rezervoari koji se upotrebljavaju za skladištenje proizvoda ribarstva moraju biti čisti i održavani u dobrom i funkcionalnom stanju za vrijeme upotrebe.

Proizvodi ribarstva moraju se nakon dopremanja na brod, bez odlaganja, zaštititi od kontaminacije, sunca i drugih izvora toplote. Za ispiranje proizvoda ribarstva može se koristiti samo voda za piće ili kada je to primjereno, čista voda.

Proizvodima ribarstva mora se rukovati i moraju se skladištiti na način kojim se sprječava njihovo oštećenje. Lica koja rukuju proizvodima ribarstva mogu da koriste šiljasti pribor za manipulaciju sa velikim ribama ili ribama koje bi ih mogle povrijediti, pod uslovom da se ne ošteti meso proizvoda.

Proizvodi ribarstva, osim onih koji se čuvaju živi, moraju se rashladiti u što kraćem roku nakon ulova odnosno utovara. Ako hlađenje nije moguće, proizvodi ribarstva se moraju iskrcati na kopno što je moguće prije.

Led koji se koristi za hlađenje proizvoda ribarstva mora biti napravljen od vode za piće ili od čiste vode.

Ako se na brodu ribama odstranjuje glava i/ili se vrši vađenje unutrašnjih organa, ti postupci se moraju obaviti na higijenski način u što kraćem roku nakon ulova i proizvodi se moraju odmah temeljno isprati vodom za piće ili čistom vodom. Odstranjene glave i izvađeni unutrašnji organi i djelovi koji mogu predstavljati opasnost po javno zdravlje moraju se bez odlaganja ukloniti i držati odvojeno od proizvoda namenjenih ishrani ljudi. Jetra i ikra namijenjena ishrani ljudi mora da se čuva na ledu, na temperaturi koja je približna temperaturi topljenja leda, ili se mora zamrznuti.

Zamrzavanje cijele ribe u slanom rastvoru (salamuri) radi konzerviranja mora se izvršiti na temperaturi proizvoda od najviše -9 °C. Salamura ne smije predstavljati izvor kontaminacije proizvoda ribarstva.

Zahtjevi koji se moraju ispuniti tokom i nakon pristajanja

Član 70

Subjektat poslovanja koji vrši istovar proizvoda ribarstva s broda na kopno mora da:

1) obezbjedi da oprema za istovar koja dolazi u dodir s proizvodima ribarstva bude izrađena od materijala koji se lako čisti i dezinfikuje i da se održava u dobrom i funkcionalnom stanju;

2) spriječi kontaminaciju proizvoda ribarstva u toku istovara na način da se:

a) istovar obavlja brzo;

b) proizvodi ribarstva bez odlaganja skladište u odgovarajući prostor na temperaturi propisanoj u članu 78 ovog pravilnika;

c) ne upotrebljava oprema i ne primijenjuju postupci koji mogu dovesti do nepotrebnih oštećenja jestivih djelova proizvoda ribarstva.

Subjektat poslovanja koji upravlja objektom u kojem se vrši promet na veliko i malo proizvoda ribarstva putem ribarske licitacije, veleprodajnih i maloprodajnih mjesta odnosno objekata mora obezbjediti sljedeće uslove:

1) posebne prostorije i opremu za hladno skladištenje zadržanih proizvoda ribarstva i za skladištenje proizvoda ribarstva koji nijesu podesni za ishranu ljudi koji se mogu zaključati;

2) opremljenu posebnu prostoriju za potrebe veterinarske inspekcije;

3) u vrijeme skladištenja ili izlaganja proizvoda ribarstva:

a) prostori iz stava 2 tačka 1) ovog člana ne smiju da se upotrebljavaju u druge svrhe;

b) nije dozvoljen pristup tim prostorijama, vozilima koja emituju izduvne gasove koji bi mogli štetno uticati na bezbjednost proizvoda ribarstva;

c) lica koje imaju pristup tim prostorijama ne smiju da uvode druge životinje;

d) prostorije moraju biti dobro osvijetljene radi omogućavanja sprovođenja efikasnih kontrola.

Ako na brodu nije moguće izvršiti hlađenje, svježi proizvodi ribarstva, osim proizvoda koji se čuvaju živi, moraju se rashladiti nakon istovara, bez odlaganja i uskladištiti na temperaturi topljenja leda.

Subjektat poslovanja dužan je da obavijesti nadležni organ o vremenu i mjestu istovara proizvoda ribarstva u skladu sa propisom kojim je uređena kontrola hrane životinjskog porijekla.

Zahtjevi za svježe proizvode ribarstva

Član 71

Subjektat poslovanja mora da obezbjedi da se u objektima u kojima se rukuje proizvodima ribarstva sprovede sljedeći zahtjevi:

1) ako se rashlađeni, neupakovani proizvodi ribarstva ne distribuiraju, otpremaju, pripremaju ili prerađuju odmah nakon dopreme u objekat na kopnu, oni se moraju uskladištiti poleđeni u odgovarajućem prostoru. Led se mora obnavljati onoliko često koliko je to potrebno, s tim što se pakovani svježi proizvodi ribarstva moraju rashladiti do temperature koja je približna temperaturi topljenja leda;

2) postupci kao što je odsjecanje glave i vađenje unutrašnjih organa moraju se sprovesti na higijenski način, a ako je sa tehničkog i komercijalnog stanovišta moguće izvršiti vađenje unutrašnjih organa, ono se mora obaviti što je moguće brže nakon ulova ili iskrcaja proizvoda i proizvodi se moraju temeljno isprati vodom za piće ili, na brodovima, čistom vodom;

3) postupci kao što je filetiranje ili rezanje na komade moraju se obavljati na način da se spriječi kontaminacija ili kvarenje fileta ili komada s tim što fileti i komadi ne smiju ostati na radnim stolovima duže nego što je potrebno za njihovu pripremu i moraju se pakovati i, prema potrebi, ambalažirati i rashladiti što je moguće prije nakon pripreme;

4) kontejneri odnosno posude koje se koriste za otpremanje ili skladištenje neupakovanih pripremljenih svježih proizvoda ribarstva koji se čuvaju poleđeni moraju obezbijediti da voda koja nastaje otapanjem leda ne ostane u kontaktu s proizvodima;

5) cijeli i očišćeni svježi proizvodi ribarstva mogu se transportovati i skladištiti samo u ohlađenoj vodi na brodu, a nakon iskrcaja mogu se transportovati u ohlađenoj vodi i transportovati iz objekata akvakulture, dok ne stignu u prvi objekat na kopnu u kojem se obavlja druga aktivnost, osim transporta i sortiranja.

Zahtjevi za zamrznute proizvode ribarstva

Član 72

Objekti na kopnu u kojima se zamrzavaju proizvodi ribarstva moraju imati opremu koja ispunjava zahtjeve za brod hladnjaču utvrđene članom 67 st. 1 i 2 ovog pravilnika.

Zahtjevi za proizvode ribarstva dobijene mehaničkim odvajanjem ribljeg mesa

Član 73

Subjektat poslovanja koji proizvodi proizvode ribarstva dobijene mehaničkim odvajanjem ribljeg mesa mora da obezbjedi ispunjavanje sljedećih zahtjeva:

1) za proizvodnju proizvoda ribarstva dobijenih mehaničkim odvajanjem ribljeg mesa mogu se koristiti samo cijele ribe i kosti nakon filetiranja i sirovine moraju biti očišćene od unutrašnjih organa;

2) postupak proizvodnje mora se izvršiti na sljedeći način:

a) mehaničko odvajanje mesa mora se obaviti odmah nakon filetiranja, bez odlaganja;

b) ako se upotrebljavaju cijele ribe, prethodno im se moraju izvaditi unutrašnji organi i moraju se isprati;

c) nakon proizvodnje, proizvodi ribarstva dobijeni mehaničkim odvajanjem ribljeg mesa moraju se što je moguće prije zamrznuti ili dodati u proizvod ribarstva predviđen za zamrzavanje ili stabilizaciju.

Zahtjevi za parazite

Član 74

Proizvodi ribarstva (gotovi proizvodi ili sirovine) koji se moraju, kroz najmanje 24 sata, zamrzavati na temperaturi ne višoj od -20°C u svim djelovima proizvoda su:

- 1) proizvodi ribarstva koji se konzumiraju sirovi ili gotovo sirovi;
- 2) proizvodi ribarstva koji pripadaju sljedećim vrstama ako se podvrgavaju postupku dimljenja kojim se postiže unutrašnja temperatura proizvoda ribarstva ne veća od 60°C i to:
 - a) haringe;
 - b) skuše;
 - c) papaline;
 - d) (divlji) losos iz Atlantskog ili Tihog okeana;
- 3) marinirani i/ili soljeni proizvodi ribarstva ako postupak prerade nije nedovoljan za uništavanje larvi nematoda.

Subjekt poslovanja ne mora sprovesti postupak iz stava 1 ovog člana ako:

- 1) postoje epidemiološki podaci koji ukazuju da ribolovno područje iz kojeg potiču proizvodi ribarstva ne predstavlja opasnost za zdravlje vezano za prisutnost parazita;
- 2) to prethodno odobri nadležni organ.

Pri stavljanju u promet proizvoda ribarstva iz stava 1 ovog člana, osim ako se isporučuju krajnjem potrošaču, proizvode ribarstva mora da prati dokumenat u kojem proizvođač navodi vrstu postupka kojem su ti proizvodi bili podvrgnuti.

Zahtjevi za riblje ulje za ishranu ljudi

Član 75

Subjekt poslovanja mora obezbijediti da sirovine koje se koriste za proizvodnju ribljeg ulja za ishranu ljudi ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- 1) da potiču od proizvoda ribarstva koji su ocijenjeni kao podesni za ishranu ljudi;
- 2) da potiču iz objekata, uključujući brodove koji su odobreni;
- 3) da su prevezene i uskladištene do proizvodnje u higijenskim uslovima.

Zahtjevi za prerađene proizvode ribarstva

Član 76

Subjekt poslovanja koji kuva rakove i mekušce mora da obezbijedi ispunjavanje sljedećih zahtjeva:

- 1) proizvodi se nakon kuvanja moraju brzo ohladiti. Voda koja se koristi u tu svrhu mora biti voda za piće ili na brodovima čista voda, a ako se ne primjenjuje druga metoda konzerviranja odnosno čuvanja, hlađenje se mora nastaviti dok se ne postigne temperatura približna temperaturi topljenja leda;
- 2) ljuske ili ljuštore moraju se uklanjati na higijenski način, pri čemu se mora izbjegavati kontaminacija proizvoda, a ako se ti poslovi obavljaju ručno, osoblje mora posebno obratiti pažnju i na pranje ruku;
- 3) nakon uklanjanja ljuske ili ljuštore, kuvani proizvodi se moraju odmah zamrznuti ili što je moguće prije ohladiti do temperature iz člana 79 ovog pravilnika;
- 4) u objektima na kopnu može se koristiti čista voda za hlađenje nakon kuvanja rakova i mekušaca.

Zdravstveni zahtjevi za proizvode ribarstva

Član 77

Subjekt poslovanja može da stavi u promet za ishranu ljudi samo proizvode ribarstva koji ispunjavaju, pored propisanih mikrobioloških kriterijuma, zavisno od prirode proizvoda ili vrste, i sljedeće zahtjeve:

- 1) da je izvršen organoleptički pregled proizvoda ribarstva radi utvrđivanja ispunjenosti kriterijuma svježine;
- 2) da količina histamina ne prelazi propisane dozvoljene granice;

3) da neprerađene proizvode ribarstva stavi u promet samo ako se hemijskim ispitivanjem utvrdi da nijesu prekoračene granice koje su utvrđene za TVB-N (Total Volatile Basic Nitrogen) ili TMA-N (Trimethylamine Nitrogen);

4) da je izvršen vizuelni pregled proizvoda ribarstva prije stavljanja u promet radi uočavanja vidljivih parazita;

5) proizvodi ribarstva koji su vidljivo invadirani parazitima ne smiju se staviti u promet;

6) da se proizvodi ribarstva dobijeni od otrovnih riba iz sljedećih porodica: *Tetraodontidae*, *Molidae*, *Diodontidae* i *Canthigasteridae*, ne smiju staviti u promet;

7) da se proizvodi ribarstva koji sadrži biotoksine kao što su ciguatoksini ili toksine koji parališu mišiće ne smiju staviti u promet;

8) proizvodi ribarstva dobijeni od školjki, bodljokožaca, plaštaša i morskih puževa mogu se staviti u promet samo ako ispunjavaju zahtjeve iz člana 59 stav 1 tačka 2) ovog pravilnika.

Zahtjevi za pakovanje proizvoda ribarstva

Član 78

Posude, rezervoari ili bazeni u kojima se proizvodi ribarstva drže poleđeni moraju biti vodootporni i moraju obezbijediti da voda koja nastaje otapanjem leda ne ostane u kontaktu s proizvodima.

Smrznuti blokovi pripremljeni na brodu moraju se na odgovarajući način upakovati prije iskrcaja.

Ako se proizvodi ribarstva pakuju na brodu, subjekat poslovanja mora obezbijediti da materijal za pakovanje:

1) ne bude izvor kontaminacije;

2) bude skladišten na način da nije izložen opasnosti od kontaminacije;

3) ako je namijenjen za ponovnu upotrebu, bude takav da se lako čisti i, prema potrebi, dezinfikuje.

Zahtjevi za skladištenje proizvoda ribarstva

Član 79

Subjekt poslovanja koji skladišti proizvode ribarstva mora obezbijediti ispunjavanje sljedećih zahtjeva:

1) svježi proizvodi ribarstva, odmrznuti, neprerađeni proizvodi ribarstva, kuvani i ohlađeni proizvodi od rakova i mekušaca moraju se održavati na temperaturi koja je približna temperaturi topljenja leda;

2) zamrznuti proizvodi ribarstva moraju se čuvati na temperaturi koja u svim djelovima proizvoda iznosi najviše -18 °C. Međutim, cijele ribe zamrznute u salamuri i namijenjene proizvodnji konzervirane hrane mogu se čuvati na temperaturi do -9 °C;

3) proizvodi ribarstva koji se čuvaju živi, moraju se održavati na temperaturi na način koji ne utiče štetno na bezbjednost hrane i održivost i vitalnost proizvoda.

Zahtjevi za transport proizvoda ribarstva

Član 80

Subjekt poslovanja koji transportuje proizvode ribarstva mora obezbijediti ispunjavanje sljedećih zahtjeva:

1) tokom transporta, proizvodi ribarstva se moraju održavati na sljedećim temperaturama:

2) subjekat poslovanja ne mora ispuniti zahtjeve iz stava 1 tačka 1 podtačka b) ovog člana ako se zamrznuti proizvodi ribarstva transportuju iz hladnjače do odobrenog objekta u kojem će se po dolasku odmrznuti radi pripremanja i/ili prerade, ako transport traje kratko ili ako to prethodno odobri nadležno organ;

3) ako se proizvodi ribarstva drže poleđeni, voda koja nastaje otapanjem leda ne smije ostati u kontaktu s proizvodima;

4) proizvodi ribarstva koji se namjeravaju živi staviti na tržište moraju se transportovati na način koji ne utiče štetno na bezbjednost hrane i održivost i vitalnost proizvoda.

XIV POSEBNI ZAHTJEVI ZA ŽABLJE BATAKE I PUŽEVE

Žablji bataci i puževi

Član 81

Subjektat poslovanja koji priprema žablje batak ili puževe za ishranu ljudi mora obezbijediti ispunjavanje sljedećih zahtjeva:

- 1) žabe i puževi se moraju usmrtniti u objektu koji je izgrađen, uređen i opremljen za tu namjenu;
- 2) da objektat u kojem se pripremaju žablji bataci mora imati prostoriju namijenjenu isključivo skladištenju i pranju živih žaba i za njihovo klanje i iskrvarenje prostoriju koja je fizički odvojena od prostorije za pripremanje;
- 3) žabe i puževi koji uginu na drugi način, a ne usmrćivanjem u objektu, ne smiju se pripremati za ishranu ljudi;
- 4) žabe i puževi se moraju podvrgnuti organoleptičkom odnosno laboratorijskom pregledu, a ako se ispitivanjem utvrdi da bi oni mogli predstavljati opasnost za zdravlje ljudi, ne smiju se upotrebljavati za ishranu ljudi;
- 5) odmah nakon pripreme, žablji bataci se moraju temeljno isprati tekućom vodom za piće i odmah ohladiti do temperature koja je približna temperaturi topljenja leda, zamrznuti ili preraditi;
- 6) nakon usmrćivanja, puževima se mora ukloniti hepatopankreas, ako bi mogao predstavljati opasnost i ne smije se upotrijebiti za ishranu ljudi.

Član 82

U odnosu na proizvode ribarstva, primarna proizvodnja obuhvata uzgoj, ribolov i sakupljanje živih proizvoda ribarstva radi stavljanja u promet.

Prateće djelatnosti kada se obavljaju na brodu kao što su ubijanje, iskrvarenje, odstranjivanje glave, unutrašnjih organa, peraja, hlađenje i umotavanje obuhvataju i:

- 1) transport i skladištenje proizvoda ribarstva čija priroda nije suštinski izmijenjena, uključujući živu ribu, na ribarskim uzgajalištima ili na kopnu;
- 2) transport proizvoda ribarstva čija priroda nije suštinski izmijenjena, uključujući živu ribu, od mjesta proizvodnje do prvog objekta destinacije.

XV POSEBNI ZAHTJEVI ZA MLIJEKO I PROIZVODE OD MLIJEKA

Zdravstveni zahtjevi za proizvodnju sirovog mlijeka

Član 83

Subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje ili sakupljanja sirovog mlijeka (primarna proizvodnja) dužan je da ispuni sljedeće zahtjeve:

- 1) sirovo mlijeko mora da potiče od životinja:
 - a) koje ne pokazuju simptome zaraznih bolesti prenosivih na ljude putem mlijeka;
 - b) koje su dobrog opšteg zdravstvenog stanja, ne pokazuju znakove bolesti koja bi mogla dovesti do kontaminacije mlijeka i koje ne pate od infekcije polnog sistema praćene iscjetkom, enteritisa praćenog prolivom i temperaturom ili od upale vimena;
 - c) koje nemaju nikakve povrede vimena koje bi mogle uticati na mlijeko;
 - d) kojima nijesu davane nedozvoljene supstance ili proizvodi i koje nijesu bili podvrgnute nikakvom obliku nedozvoljenog liječenja u skladu sa propisom kojim je utvrđen monitoring rezidua u živim životinjama i proizvodima životinjskog porijekla;
 - e) kod kojih su se, ako su im davani dozvoljeni proizvodi ili supstance, poštovale karence propisane za te proizvode ili supstance.
- 2) u vezi prevencije bruceloze, sirovo mlijeko mora da potiče od:
 - a) krava koje pripadaju stadu koje je slobodno ili službeno slobodno od bruceloze;
 - b) ovaca ili koza koje pripadaju poljoprivrednom gazdinstvu koje je službeno slobodno ili slobodno od bruceloze ili
 - c) ženki drugih vrsta koje pripadaju stadima koja se, ako se radi o vrstama koje podliježu oboljenju od bruceloze, redovno ispituju na tu bolest u okviru operativnog programa zdravstvene zaštite;
- 3) u vezi prevencije tuberkuloze, sirovo mlijeko mora da potiče od:
 - a) krava koje pripadaju stadu koje je slobodno ili službeno slobodno od tuberkuloze;

b) ženki drugih vrsta koje pripadaju stadima koja se, ako se radi o vrstama koje podliježu oboljenju od tuberkuloze, redovno ispituju na tu bolest u okviru operativnog programa zdravstvene zaštite;

4) ako se koze drže zajedno s kravama, takve se koze moraju pregledati i testirati na tuberkulozu.

Sirovo mlijeko životinja koje ne ispunjavaju uslove iz stava 1 tačke 2 ovog člana uz prethodno odobrenje nadležnog organa, može se upotrebljavati:

1) nakon što se termički obradi tako da test na fosfatazu daje negativni rezultat, ako se radi o kravama koje ne reaguju pozitivno na testove na tuberkulozu ili brucelozu niti imaju bilo kakve simptome tih bolesti,

2) ako se radi o ovcama ili kozama koje ne reaguju pozitivno na testove na brucelozu, ili koje su vakcinisane protiv bruceloze u okviru operativnog programa zdravstvene zaštite i koje ne pokazuju nikakve simptome te bolesti:

a) za proizvodnju sira s razdobljem zrenja od najmanje dva mjeseca ili

b) nakon što se termički obradi tako da test na fosfatazu daje negativan rezultat;

3) ukoliko se obradi tako da se obezbijedi njegova bezbjednost, ako se radi o ženkama drugih vrsta koje ne reaguju pozitivno na testove na tuberkulozu ili brucelozu, niti pokazuju simptome tih bolesti, ali koje pripadaju stadiu u kojem je brucelozna ili tuberkulozna otkrivena nakon provjera iz stava 1 tačka 2 podtačka c) ili tačka 3 podtačka b) ovog člana.

Sirovo mlijeko koje potiče od životinje koja ne ispunjava uslove iz stava 1 ovog člana, a naročito od životinja koje pojedinačno pokazuju pozitivnu reakciju na preventivne testove na tuberkulozu ili brucelozu u skladu sa propisima kojima je uređeno suzbijanje i iskorjenjivanje bruceloze odnosno tuberkuloze, ne smije se upotrebljavati za ishranu ljudi.

Zaražene životinje odnosno životinje za koje se sumnja da su zaražene bilo kojom bolešću iz stava 1 ovog člana moraju se izolovati radi izbjegavanja štetnih uticaja na mlijeko drugih životinja.

Higijena na gazdinstvima za proizvodnju mlijeka i zahtjevi za prostorije i opremu

Član 84

Oprema za mužu i prostori u kojima se mlijeko skladišti, njime rukuje ili se hladi, moraju biti smještene i izgrađene na način kojim se sprječava kontaminacija mlijeka.

Prostor za skladištenje mlijeka mora biti zaštićen od štetočina i na odgovarajući način odvojen od prostora u kojem su smještene životinje i, ako je to potrebno za ispunjavanje uslova iz člana 85 ovog pravilnika, mora imati odgovarajuću opremu za hlađenje.

Površine opreme koje dolaze ili mogu doći u kontakt s mlijekom (pribor, posude, cistijerne namijenjene za mužu, sakupljanje ili transport) moraju se lako čistiti i, prema potrebi, dezinfikovati i održavati u dobrom stanju, s tim što se za njihovu izradu moraju upotrebljavati glatki, perivi i netoksični materijali.

Površine opreme iz stava 3 ovog člana moraju se nakon upotrebe očistiti i, prema potrebi, dezinfikovati. U slučaju da je vrijeme između istovara i sljedećeg utovara vrlo kratko nakon svakog transporta, ili nakon svake serije transporta, moraju se najmanje jednom dnevno očistiti i dezinfikovati.

Posude i cistijerne koji se upotrebljavaju za transport sirovog mlijeka moraju se na odgovarajući način očistiti i dezinfikovati prije ponovne upotrebe.

Higijena tokom muže, sakupljanja i transporta

Član 85

Muža se mora obavljati na higijenski način, pri čemu se mora obezbijediti:

1) da prije početka muže sise, vime i okolni djelovi budu čisti;

2) da mlijeko svake životinje bude pregledano, bilo od strane lica koje vrši mužu ili pomoću metode kojom se postižu slični rezultati, kako bi se utvrdile organoleptičke ili fizičko hemijske promjene i da mlijeko koje pokazuju te promjene ne budu upotrijebljeno za ishranu ljudi;

3) da mlijeko životinja koje pokazuju kliničke znake bolesti vimena bude upotrijebljeno za ishranu ljudi samo po uputstvima veterinara;

4) da životinje koje su podvrgnute liječenju kod kojeg bi moglo doći do prisutnosti ostataka lijekova u mlijeku budu označene i da mlijeko dobijeno od tih životinja ne bude upotrijebljeno za ishranu ljudi prije isteka propisane karence;

5) da se sredstva u koja se uranjaju ili kojim se peru sise upotrebljavaju samo uz prethodno odobrenje nadležnog organa u skladu s posebnim propisom.

Odmah nakon muže, mlijeko se mora držati na čistom mjestu koje je tako izvedeno i opremljeno da se izbjegne kontaminacija.

Mlijeko se, u slučaju svakodnevnog sakupljanja, mora odmah ohladiti do temperature ne više od 8 °C, ili ne više od 6 °C ako se sakupljanje ne obavlja svakodnevno.

Tokom transporta mora se održavati hladni lanac i pri dolasku u odredišni objekat temperatura mlijeka ne smije biti viša od 10 °C.

Subjektat poslovanja ne mora da ispunjava zahtjeve za temperaturu koji su utvrđeni u st. 2. i 3. ovog člana ako mlijeko ispunjava kriterijume iz člana 85 ovog pravilnika i ako:

1) se mlijeko prerađuje u roku od dva sata od muže; ili

2) je veća temperatura potrebna zbog tehnoloških razloga vezanih uz proizvodnju određenih mliječnih proizvoda i ako to prethodno odobri nadležni organ.

Higijena osoblja

Član 86

Lica koje obavljaju mužu i/ili rukuju sirovim mlijekom moraju nositi odgovarajuću čistu odjeću.

Lica koja obavljaju mužu moraju održavati visoki stepen lične higijene.

U blizini mjesta na kojem se obavlja muža mora biti obezbijedena odgovarajuća oprema za pranje ruku osoblja koje obavlja mužu ili rukuje sirovim mlijekom.

Kriterijumi za sirovo mlijeko

Član 87

Ukoliko nije drugačije utvrđeno posebnim propisima o kvalitetu mlijeka i proizvoda od mlijeka, primjenjuju se sljedeći kriterijumi za sirovo mlijeko:

1) ispunjavanje zahtjeva iz st. 2 i 3 ovog člana za sirovo mlijeko mora se provjeriti na reprezentativnom broju uzoraka sirovog mlijeka sakupljenog na gazdinstvima za proizvodnju mlijeka, koji se uzimaju metodom slučajnog uzorka. Provjere obavlja ili se one obavljaju u ime i za račun:

a) subjekta poslovanja koji proizvodi mlijeko;

b) subjekta poslovanja koji sakuplja ili prerađuje mlijeko;

c) udruženja/zadruga subjekta poslovanja; ili

d) u okviru utvrđenog programa kontrole.

Subjektat poslovanja mora obezbijediti da sirovo mlijeko ispunjava sljedeće zahtjeve:

1) za sirovo kravlje mlijeko:

Broj kolonija na 30 °C (po ml)	≤1 000 000 (*)
Broj somatskih ćelija (po ml)	≤400 000 (**)
(*) Promjenljiva geometrijska sredina u toku dvomjesečnog perioda, sa najmanje dva uzorka mjesečno.	
(**) Promjenljiva geometrijska sredina u toku tromjesečnog perioda, sa najmanje jednim uzorkom mjesečno, ukoliko nadležni organ ne odredi neku drugu metodologiju koja ima u vidu sezonske varijacije u proizvodnim nivoima.	

2) za sirovo mlijeko od drugih vrsta:

Broj kolonija na 30 °C (po ml)	1 500 000 (*)
(*) Promenljiva geometrijska sredina u toku dvomesečnog perioda, sa najmanje dva uzorka mesečno.	

Ukoliko sirovo mlijeko potiče od neke druge vrste životinja, a ne od krava, a namijenjeno je za proizvodnju proizvoda koji se prave od sirovog mlijeka postupkom koji ne uključuje termičku obradu, subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost prerade mlijeka dužan je da preduzme mjere kojim će obezbijediti da mlijeko koje se upotrijebljava ispunjava sljedeće zahtjeve:

Broj kolonija na 30 °C (po ml)	≤500 000 (*)
(*) Promenljiva geometrijska sredina u toku dvomesečnog perioda, sa najmanje dva uzorka mesečno.	

Subjektat poslovanja mora da primijeni postupke kako bi obezbijedio da sirovo mlijeko ne bude stavljeno u promet ako:

1) sadrži ostatke antibiotika u količinama koje prelaze količine dopuštene posebnim propisom ili

2) ukupna količina ostataka antibiotika prelazi najveću dozvoljenu vrijednost.

Ako sirovo mlijeko ne ispunjava zahtjeve iz st. 2, 3 i 4 ovog člana subjektat poslovanja mora o tome da obavijesti veterinarsku inspekciju i bez odlaganja preduzme korektivne mjere.

Kriterijumi za sirovo kravlje mlijeko

Član 88

Subjekt poslovanja koji proizvodi proizvode od mlijeka mora da primijeni postupke koji obezbjeđuju da neposredno prije prerade:

1) kod sirovog kravljeg mlijeka koje se upotrebljava za pripremanje proizvoda od mlijeka broj mikroorganizama (broj kolonija na podlozi) na 30 °C bude manji od 300.000/ml; i

2) kod prerađenog kravljeg mlijeka koje se upotrebljava za pripremanje proizvoda od mlijeka broj mikroorganizama (broj kolonija na podlozi) na 30 °C bude manji od 100.000/ml.

Ako mlijeko ne ispunjava kriterijume iz stava 1 ovog člana subjekat poslovanja mora da obavijesti veterinarsku inspekciju i bez odlaganja preduzme korektivne mjere.

Zahtjevi za mliječne proizvode

Član 89

Subjekt poslovanja mora da obezbijedi da se po dolasku u objekat za preradu mlijeko brzo ohladi do temperature od najviše 6 °C i da se održava na toj temperaturi do trenutka prerade.

Subjekt poslovanja smije držati mlijeko na višoj temperaturi ako:

1) prerada počinje odmah nakon muže ili u roku od četiri sata od dolaska u objekat za preradu; ili

2) ako nadležni organ odobri višu temperaturu zbog tehnoloških razloga vezanih uz proizvodnju određenih proizvoda od mlijeka.

Zahtjevi za termičku obradu

Član 90

Ako se sirovo mlijeko i proizvodi od mlijeka termički obrađuju, subjekat poslovanja mora obezbijediti da se prerada vrši u skladu sa propisom kojim je utvrđena higijena hrane životinjskog porijekla, a posebno mora da obezbijedi da u sljedećim proizvodnim postupcima budu ispunjeni sljedeći zahtjevi:

1) za postupak pasterizacije:

a) visoku temperaturu kroz kratko vrijeme (najmanje 72 °C kroz 15 sekundi);

b) nisku temperaturu kroz duže vrijeme (najmanje 63 °C kroz 30 minuta);

c) drugu kombinaciju vremena i temperature sa istim efektom tako da proizvodi, gdje je primjenljivo, pokazuju negativnu reakciju na test alkalne fosfataze odmah nakon takvog postupka obrade;

2) za obrada ultra visokom temperaturom (UHT) postupak:

a) koji uključuje kontinuirani tok postupka na visokoj temperaturi kroz kratko vrijeme (ne manje od 135 °C u kombinaciji s odgovarajućim vremenom održavanja) tako da nema preživjelih mikroorganizama ili spora koje bi se mogle razvijati u obrađenom proizvodu, ako se drži u aseptički zatvorenim posudama na sobnoj temperaturi;

b) koji obezbjeđuje da proizvod ostane mikrobiološki stabilan nakon inkubacije od 15 dana na temperaturi od 30 °C u zatvorenoj posudi, ili 7 dana na 55 °C u zatvorenoj posudi, ili nakon druge metode dokazivanja da je primijenjeni način obrade odgovarajući.

Prilikom izbora načina termičke obrade sirovog mlijeka subjekat poslovanja mora:

1) uzeti u obzir postupke utvrđene prema načelima HACCP sistema u skladu s propisom kojim se uređuje kontrola hrane životinjskog porijekla, i

2) ispuniti sve zahtjeve koje u tom pogledu donese nadležni organ pri odobravanju objekta ili obavljanju pregleda u skladu s propisom kojim se uređuje kontrola hrane životinjskog porijekla.

Zahtjevi za ambalažu i pakovanje

Član 91

Pakovanja namijenjena potrošaču moraju se zatvoriti odmah nakon punjenja u objektu u kojem se obavlja poslednja termička obrada tečnih proizvoda od mlijeka i to pomoću uređaja za zatvaranje koji sprečavaju kontaminaciju. Sistem zatvaranja mora biti takav da nakon otvaranja postoji jasni, lako provjerljiv dokaz da je pakovanje otvoreno.

Zahtjevi za označavanje

Član 92

Pored zahtjeva utvrđenih propisom o označavanju i deklarisanju hrane na deklaraciji moraju biti jasno navedene riječi:

- 1) "sirovo mlijeko", ako se radi o sirovom mlijeku namijenjeno neposrednoj ishrani ljudi;
- 2) "napravljeno od sirovog mlijeka", ako se radi o proizvodima na bazi sirovog mlijeka.

Zahtjevi iz stava 1 ovog člana primjenjuju se na proizvode namijenjene maloprodaji.

Zahtjevi za identifikacionu oznaku

Član 93

Izuzetno od člana 5 ovog pravilnika:

- 1) umjesto da bude naveden broj odobrenja objekta, identifikaciona oznaka može upućivati na objekat u kojem se vrši pakovanje, i na pakovanju ili ambalaži se nalazi broj odobrenja objekta;
- 2) ako se radi o bocama za višekratnu upotrebu, na identifikacionoj oznaci može biti navedena samo šifra zemlje iz koje se mlijeko doprema i broj odobrenja objekta.

XVI POSEBNI ZAHTJEVI ZA JAJA I PROIZVODE OD JAJA

Zahtjevi za jaja

Član 94

U prostorima proizvođača i sve do prodaje potrošaču, jaja se moraju održavati čistim, suvim, bez stranih mirisa, efikasno zaštićena od udaraca i ne smiju biti izložena direktnoj sunčevoj svjetlosti.

Jaja se moraju skladištiti i transportovati na temperaturi, po mogućnosti nepromjenljivoj, koja je najpodesnija za obezbjeđivanje optimalnog očuvanja njihovih higijenskih svojstava.

Jaja se moraju isporučiti potrošaču u roku od najviše 21 dan od nošenja.

Zahtjevi za objekte za proizvodnju proizvoda od jaja

Član 95

Subjektat poslovanja mora da obezbijediti da objekti za proizvodnju proizvoda od jaja budu izgrađeni, uređeni i opremljeni na način koji obezbjeđuje razdvajanje sljedećih poslova:

- 1) pranje, sušenje i dezinfekciju prljavih jaja, ako se ti poslovi obavljaju;
- 2) razbijanje jaja, sakupljanje njihovog sadržaja i uklanjanje djelova ljuske i membrana; i
- 3) poslova koji nijesu navedeni u tač. 1 i 2 ovog člana.

Sirovine za proizvodnju proizvoda od jaja

Član 96

Subjektat poslovanja mora da obezbijedi da sirovine koje upotrebljava za proizvodnju proizvoda od jaja ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- 1) ljuske jaja koja se upotrebljavaju za proizvodnju proizvoda od jaja moraju biti potpuno razvijene i ne smiju biti napukle. Napukla jaja smiju se upotrebljavati za proizvodnju proizvoda od jaja ako ih objekat u kojem se obavlja proizvodnja ili centar za pakovanje isporučuje neposredno objektu za preradu, u kojem se ona moraju bez odlaganja razbiti;
- 2) tečna jaja dobijena u objektu koji je odobren za obavljanje te djelatnosti smiju se upotrebljavati kao sirovina. Tečna jaja se moraju dobiti u skladu sa zahtjevima iz člana 97 tač. 1), 2), 3), 4) i 7) ovog pravilnika.

Higijenski zahtjevi za proizvodnju proizvoda od jaja

Član 97

Subjektat poslovanja mora obezbijediti da se svi poslovi obavljaju na način kojim se sprječava kontaminacija tokom proizvodnje, rukovanja i skladištenja proizvoda od jaja, a posebno se moraju ispuniti sljedeći zahtjevi:

- 1) jaja se ne smiju razbijati ako nijesu čista i suva;
- 2) jaja se moraju razbijati na način kojim se kontaminacija svodi na najmanju mjeru, a naročito se mora obezbijediti da se taj posao obavlja odvojeno od drugih poslova. Napukla jaja moraju se preraditi bez odlaganja;
- 3) jaja koja nijesu dobijena od kokošaka, ćurki ili gusaka moraju se obrađivati i prerađivati odvojeno. Sva oprema mora se očistiti i dezinfikovati prije početka prerade jaja dobijenih od kokošaka, ćurki ili gusaka;
- 4) sadržaj jaja ne smije se dobiti centrifugovanjem ili drobljenjem jaja, niti se iz prazne ljuske centrifugovanjem smije vaditi ostatak bjelanca za ishranu ljudi;
- 5) nakon razbijanja, svaki dio tečnog jajeta mora se bez odlaganja preraditi kako bi se uklonile ili smanjile mikrobiološke opasnosti. Serija koja nije dovoljno prerađena može se odmah ponovo preraditi u istom objektu, ako tom preradom ona postaje podesna za ishranu ljudi. Ako se utvrdi da serija nije podesna za ishranu ljudi, mora se denaturisati kako bi se obezbijedilo da se ne upotrijebi za ishranu ljudi;
- 6) nije potrebno prerađivati bjelance koje je predviđeno za proizvodnju sušenog ili kristalizovanog albumina koji će se dalje termički obrađivati;
- 7) ako se ne prerade odmah nakon razbijanja, tečna jaja se moraju uskladištiti bilo u zamrznutom stanju bilo na temperaturi od najviše 4 °C. Period uskladištenja na temperaturi od 4 °C prije prerade ne smije trajati duže od 48 sati. Ovi zahtjevi se ne primjenjuju na proizvode iz kojih se izdvaja šećer, ako se postupak izdvajanja šećera izvrši bez odlaganja;
- 8) proizvodi koji nijesu stabilizovani radi čuvanja na sobnoj temperaturi moraju se ohladiti do temperature od najviše 4 °C. Proizvodi za zamrzavanje moraju se zamrznuti odmah nakon prerade.

Analitičke specifikacije

Član 98

1. Koncentracija 3-hidroksi-buterne kiseline ne smije biti veća od 10 mg/kg u suvoj materiji neizmijenjenog proizvoda od jaja.
2. Udio mliječne kiseline u sirovini koja se upotrebljava za proizvodnju proizvoda od jaja ne smije biti veći od 1g/kg suve materije. Za fermentisane proizvode ta vrijednost mora biti vrijednost zabilježena prije postupka fermentacije.
3. Količina ostataka ljuske, membrane i drugih čestica u prerađenom proizvodu od jaja ne smije biti veća od 100 mg/kg proizvoda od jaja.

Deklaracija i identifikaciona oznaka

Član 99

Pored zahtjeva za identifikacionu oznaku iz člana 5 ovog pravilnika pošiljke proizvoda od jaja koje nijesu namijenjene za stavljanje u promet na malo nego će se upotrebljavati kao sastojak u proizvodnji drugog proizvoda, moraju imati deklaraciju na kojoj je navedena temperatura na kojoj se proizvodi od jaja moraju održavati i period tokom kojeg se na taj način može obezbijediti njihova očuvanost/održivost.

Ako se radi o tečnim jajima, deklaracija iz stava 1 ovog člana mora da sadrži i riječi: "nepasterizovano tečno jaje - obraditi na odredištu", kao i datum i sat razbijanja.

XVII PRELAZNA I ZAVRŠNA ODREDBA

Član 100

Stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaju da važe odredbe Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje potvrde za pošiljke životinja, namirnica, sirovina, proizvoda, hrane za životinje i otpadaka životinjskog porijekla, veterinarsko-sanitarnim uslovima koje mora ispunjavati pošiljka, mjesto i transportno sredstvo prilikom utovara, pretovara i istovara u unutrašnjem i međunarodnom prometu ("Službeni list RCG", broj 13/06) i odredbe čl. 1 do 22 Pravilnika o minimalnim higijenskim uslovima koje moraju da ispunjavaju brodovi za ulov morske ribe, načinu

vršenja veterinarsko sanitarnog pregleda i kontrole i posebni uslovi u pogledu higijenske ispravnosti za svježu morsku ribu namijenjenu izvozu ("Službeni list RCG", broj 41/03).

Član 101

Ovaj pravilnik stupana snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 323/09-0601-2/5

Podgorica, 16. februar 2009. godine

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Ministar
mr **Milutin Simović**, s.r.

PRILOG I

**OBRAZAC DOKUMENTA KOJI MORA DA PRATI SIROVINE NAMIJENJENE PROIZVODNJI
ŽELATINA ILI KOLAGENA**

I. Identifikacija sirovine

Vrsta proizvoda: _____

Datum proizvodnje: _____

Vrsta pakovanja: _____

Broj pakovanja: _____

Garantovani _____ rok _____

skladištenja: _____

Neto težina (kg): _____

II. Porijeklo sirovine

Adresa/e i registracijski broj/evi odobrenog proizvodnog objekta/objekata: _____

III. Destinacija sirovine

Sirovina se šalje:

od: _____

(mjesto utovara)

do: _____

(zemlja i mjesto destinacije)

sljedećim transportnim sredstvom:

Ime _____ i _____ adresa _____

pošiljaoca: _____

Ime _____ i _____ adresa _____

primaoca: _____

46. Pravilnik o načinu identifikacije i registracije goveda i vođenju registara i elektronske baze podatka

Na osnovu čl. 6 stav 11, 7 stav 8, 8 stav 12, 9 stav 6, 15 stav 5, 16 stav 3, 18 stav 5. Zakona o identifikaciji i registraciji životinja ("Službeni list RCG", broj 48/07), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijelo je

[Pravilnik o načinu identifikacije i registracije goveda i vođenju registara i elektronske baze podatka](#)

Pravilnik je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 58/2007 od 2.10.2007. godine.

Član 1

Ovim pravilnikom uređuje se oblik, sadržaj i materijal za izradu ušnih markica i način postavljanja-aplikacije ušnih markica za identifikaciju goveda, obrazac i način vođenja registra gazdinstva i prijave kretanja goveda, obrazac i način izdavanja pasoša i privremenog pasoša, način vođenja evidencije, bliži sadržaj, način i postupak vođenja Centralnog registra gazdinstava, bliži sadržaj Elektronske baze podataka, obrazac popisnog lista i potvrde o izvršenoj identifikaciji goveda kao i način vođenja evidencije.

Oblik, sadržaj i materijal za izradu ušnih markica i način aplikacije

Član 2

Ušna markica za obilježavanje goveda sastoji se iz dva dijela, "muškog" i "ženskog" (sa ispupčenjem i sa udubljenjem), visine najmanje 45 mm i širine 55 mm, ukupne težine najviše 12 grama.

Ušna markica je u donjem dijelu pravougaonog oblika, sa izduženim gornjim dijelom.

Na "ženskom" dijelu ušne markice nalazi se Grb Republike Crne Gore (dimenzija 15 mm u dijametru), broj životinje - alfanumerički kod i bar kod.

Na "muškom" dijelu ušne markice nalazi se Grb Republike Crne Gore (dimenzija 15 mm u dijametru) i broj životinje - alfanumerički kod.

Svako goveče ima svoj broj - alfanumerički kod koji se sastoji od ISO koda ME (8 mm visine) i osmocifrenog broja (od čega su prvih pet cifara visine 8 mm i tri cifre visine 18 mm), za goveda identifikovana (rođena u Crnoj Gori ili uvezena iz trećih zemalja) u Republici Crnoj Gori.

Broj životinje - alfanumerički kod za goveda koja su uvezena iz zemalja članica EU sastoji se od ISO koda koji označava zemlju gazdinstva na kome je životinja prvi put identifikovana i dvanaestocifrenog broja.

Bar kod sastoji se iz petnaestocifrenog ISO koda za identifikaciju goveda i kontrolne cifre. Bar kod ušne markice je širine 48 mm i visine 8 mm u tipu 2 do 5 "interlieved".

Bar kod određuje se prema primjeru datom u Prilogu I koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Izgled ušne markice dat je u Prilogu II koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Član 3

Duplikat ušne markice za goveda uvezena iz zemalja članica Evropske Unije mora da sadrži identične podatke koje je sadržala ušna markica koja se zamjenjuje, Grb Republike Crne Gore i redni boj duplikata.

Član 4

Ušne markice izrađuju se od plastičnog, fleksibilnog-savitljivog materijala, koji je otporan na temperature od -20°C do +50°C, habanje, hidrolizu, UV zračenje, mikroorganizme i ozon.

Ušne markice moraju biti postojane žute boje.

Ušne markice se mogu izrađivati samo od materijala koji ne škodi zdravlju životinje, ne izaziva alergijske i druge reakcije koje negativno utiču na zarastanje rane i koji se može reciklirati.

Igla koja se nalazi na muškom djelu ušne markice mora biti oštra, metalna ili od materijala jednake čvrstoće i nekorozivna.

Nakon aplikacije muški i ženski dio ušne markice moraju rotirati na mjestu povezivanja.

Aplicirana ušna markica se ne može ponovo upotrebljavati odnosno aplicirati, minimalna sila za razdvajanje mora biti 300 N (njutna).

Podaci iz člana 2 ovog pravilnika koji su ispisani na ušnoj markici moraju biti otporni na izbleđivanje, grebanje i skidanje rastvaračima.

Član 5

Prilikom aplikacije ušna markica mora lako prodirati kroz ušnu školjku i ne smije razdirati uho i prouzrokovati upalu ili trajnu razdražljivost rane. Aplikacija ušne markice se mora obaviti na način koji neće prouzrokovati stvaranje velike rane ili uvlačenje dlake i kože unutar rane.

Ušna markica ne smije imati oštre uglove na rubovima i grubu površinu.

Ušne markice moraju biti napravljene isključivo za jednokratnu upotrebu i zaštićene od falsifikovanja.

Bliži sadržaj, obrazac i način vođenja registra gazdinstva i prijave kretanja goveda

Član 6

Registar gazdinstva vodi se u pisanoj formi na obrascu koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio

Registar gazdinstva sadrži sljedeće podatke o:

a) Gazdinstvu i držaocu

- registarski broj gazdinstva (RBG) i barkod gazdinstva;
- ime, prezime i adresu odnosno naziv i sjedište držaoca;

b) Govedima na gazdinstvu

- broj životinje (jedinstveni alfanumerički kod);
- datum rođenja;
- pol (M za muška goveda, Ž za ženska goveda);
- rasu;
- broj - alfanumerički kod majke,

c) Datumu i potpisu veterinarog inspektora koji je izvršio inspekcijski pregled.

U registar gazdinstva mogu se upisati i sljedeći podaci:

- ime životinje;
- broj - alfanumerički kod oca.

Član 7

U registar gazdinstva unose se i podaci o dolasku govečeta sa drugog gazdinstva i to:

- registarski broj gazdinstva (RBG) prethodnog držaoca;
- ime, prezime i adresa odnosno naziv i sjedište prethodnog držaoca;
- datum dolaska govečeta na gazdinstvo.

Član 8

U registar gazdinstva unose se i podaci o dolasku i odlasku govečeta sa gazdinstva i to:

- registarski broj gazdinstva (RBG) novog držaoca;
- datum odlaska govečeta sa gazdinstva.

Član 9

Ukoliko goveče privremeno odlazi sa gazdinstva (sajam, izložbu ili stočnu pijacu) u registar gazdinstva se unose podaci o gazdinstvu na kom je goveče privremeno boravilo (registarski broj - RBG i adresa) i datum vraćanja govečeta na gazdinstvo.

Član 10

O dopremljenim govedima na klanici vodi se evidencija u pisanoj formi na obrascu Evidencija o pregledu životinja prije klanja koji je odštampan uz Pravilnik o načinu vršenja veterinarsko-

sanitarnog pregleda i kontrole životinja pre klanja i proizvoda životinjskog porekla ("Službeni list SRJ" br. 68/89).

O dolasku odnosno odlasku goveda na i sa stočne pijace vodi se evidencija u pisanoj formi na obrascu Potvrde o kretanju životinja na stočnoj pijaci koja je odštampana uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Prijava kretanja goveda koja se upućuju na pašnjake-katune u periodu od 1. maja do 15. oktobra vrši se na obrascu Prijava kretanja (odlazak na katun) koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Obrazac i način izdavanja pasoša i privremenog pasoša

Član 11

Za obilježeno goveče izdaje se pasoš na obrascu koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Pasoš za goveče sadrži:

- serijski broj;
- datum izdavanja i potpis ovlašćenog lica;
- ime, prezime i adresu odnosno naziv i sjedište držaoca;
- registarski broj (RBG) i barkod gazdinstva;
- ime, prezime i adresu odnosno naziv i sjedište novog držaoca;
- registarski broj (RBG) novog gazdinstva,
- datum dolaska na novo gazdinstvo;
- potpis novog držaoca;
- broj životinje (alfanumerički kod i barkod);
- datum rođenja životinje;
- pol (M za muška goveda, Ž za ženska goveda);
- rasu;
- broj majke (alfanumerički kod za identifikaciju majke govečeta);
- zemlju porijekla i originalni alfanumerički kod uvezenog govečeta;
- datum klanja ili uginuća;
- obavljene kliničke preglede, dijagnostička i laboratorijska ispitivanja;
- karencu za mlijeko;
- datum teljenja i period zasušenja.

U rubriku rasa unosi se za:

- rasu Smeđa oznaka SM;
- rasu Holštajn friziska oznaka HF;
- rasu Simentalac oznaka SI;
- rasu Melez oznaka ME;
- rasu Buša oznaka BU;
- rasu Sivo tirolsko oznaka ST;
- rasu Ostale rase, oznaka OS.

Član 12

Za tele mlađe od četiri mjeseca koje se kreće sa jednog na drugo gazdinstvo, a nije mu izdat pasoš, izdaje se Privremeni pasoš.

Privremeni pasoš izdaje se na obrascu koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Privremeni pasoš sadrži sljedeće podatke:

- serijski broj, datum izdavanja i potpis veterinara koji ga je izdao;
- broj životinje - alfanumerički kod;
- datum rođenja;
- pol;
- rasu,
- broj majke-alfanumerički kod majke govečeta;
- datum klanja ili uginuća;
- ime, prezime i adresu odnosno naziv i sjedište držaoca gazdinstva rođenja;
- registarski broj gazdinstva rođenja (RBG);

- ime, prezime i adresa odnosno naziv i sjedište novog držaoca;
- registarski broj novog gazdinstva (RBG);
- datum dolaska na novo gazdinstvo;
- potpis držaoca novog gazdinstva.

Član 13

Podatke o kretanju goveda sa i do gazdinstva (rođenje, uginuće, klanje, kupoprodaju), dostavljaju se na obrascu Prijava kretanja koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Sadržaj, način i postupak vođenja Centralnog registra gazdinstava

Član 14

Centralni registar gazdinstava vodi se u elektronskoj formi i sadrži sljedeće podatke:

- registarski broj gazdinstava (RBG);
- brojeve životinja - alfanumeričke kodove životinja koje se čuvaju na gazdinstvima;
- o držaocima (ime, prezime i adresa odnosno naziv i sjedište držalaca);
- o tipu proizvodnje.

Podaci u Centralni registar gazdinstva (CRG) unose se iz Popisnog lista za registraciju gazdinstva.

Bliži sadržaj elektronske baze podataka

Član 15

Elektronska baza podataka sadrži podatke o:

- gazdinstvima na kojima se nalaze, uzgajaju ili drže goveda uključujući i stočnu pijacu, sajam, izložbu, klanicu, karantin, pašnjak-katun i dogon;
- identifikovanim i registrovanim govedima;
- naručenim, zaduženim i apliciranim ušnim markicama;
- izdatim, poništenim i duplikatima ušnih markica;
- izdatim, poništenim i duplikatima pasoša za goveda;
- ovlašćenim veterinarskim ambulantom i obilježivačima;
- uvezenim i izvezenim govedima.

Podaci koji se unose u Elektronsku bazu podataka ažuriraju se na osnovu:

- Prijava rođenja/klanja-uginuća za neobilježenu telad koji se sačinjava na obrascu koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio;
- Prijava kretanja;
- Prijava kretanja (odlazak na katun);
- Potvrde o kretanju životinja na stočnoj pijaci;
- elektronski - putem PDA (Personal digital assistant) ili direktnim unosom preko personalnog računara.

Evidencija o zaduženim i apliciranim ušnim markicama, privremenim pasošima i ovjerenim prijavama kretanja

Član 16

Nakon registracije gazdinstva i identifikacije i registracije goveda veterinarska ambulanta izdaje Popisni list za registraciju gazdinstva i Potvrdu o izvršenoj identifikaciji na obrascima koji su odštampani uz ovaj pravilnik i čine njegov sastavni dio.

Evidencija o zaduženim i apliciranim ušnim markicama i izdatim privremenim pasošima, kao i evidencija o ovjerenim prijavama kretanja (odlazak na katun), vodi se u pisanoj ili elektronskoj formi i sadrži podatke o:

- ukupnom broju zaduženih i apliciranih ušnih markica (sa alfanumeričkim kodom);
- ukupnom broju zaduženih i izdatih privremenih pasoša (sa serijskim brojevima);
- ovjerenim prijavama kretanja (odlazak na katun).

Član 17

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

Broj: 323/07-0601-1621/22

Podgorica, 21. septembar 2007. godine

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Ministar,
mr **Milutin Simović**, s.r.

47. Pravilnik o klasifikaciji bolesti životinja, načinu prijavljivanja i obavještavanja o zaraznim bolestima životinja

Na osnovu člana 7 stav 8 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list RCG", br. 11/04 i 27/07), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijelo je

[Pravilnik o klasifikaciji bolesti životinja, načinu prijavljivanja i obavještavanja o zaraznim bolestima životinja](#)

Pravilnik je objavljen u "Službenom listu CG", br. 5/2008 od 23.1.2008. godine.

Predmet pravilnika

Član 1

Ovim pravilnikom propisuje se klasifikacija zaraznih bolesti životinja, način prijave i obavještavanja o sumnji na zaraznu bolest životinja, pojavi zarazne bolesti životinja i odjavi zarazne bolesti životinja.

Klasifikacija zaraznih bolesti životinja

Član 2

Bolesti životinja klasifikuju se na bolesti koje podliježu obavezi prijavljivanja i ostale bolesti.

Bolesti koje podliježu obavezi prijavljivanja klasifikuju se u naročito opasne zarazne bolesti i opasne zarazne bolesti.

Lista bolesti koje podliježu obavezi prijavljivanja odštampana je uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Značenje izraza

Član 3

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:

- 1) **gazdinstvo** je objekat ili prostor u kojem se uzgajaju ili drže životinje;
- 2) **infekcija** (infection) je prisustvo patogenog agensa u domaćinu;
- 3) **bolest** (disease) je klinička i/ili patološka manifestacija infekcije;
- 4) **pojava bolesti, slučaj** (case) je službeno potvrđena bolest, kod bilo koje životinje ili leša životinje;
- 5) **žarište ili izbijanje bolesti** (outbreak) je gazdinstvo ili mjesto u zemlji gdje se životinje drže zajedno i gdje je jedan ili više slučajeva bolesti službeno potvrđen;
- 6) **potvrda bolesti** je potvrda pojave bolesti na osnovu rezultata kliničkog pregleda, propisane laboratorijske metode ili rezultata epidemioloških istraživanja;
- 7) **službena potvrda bolesti** je potvrda bolesti od strane nadležnoga organa;
- 8) **primarno žarište ili primarno izbijanje bolesti** je izbijanje bolesti, koje nije epizootiološki povezano s prethodnim izbijanjem te bolesti na drugom gazdinstvu istog epizootiološkog područja ili prvo izbijanje bolesti na gazdinstvu drugog epizootiološkog područja;
- 9) **sekundarno žarište ili sekundarno izbijanje bolesti** je izbijanje bolesti na gazdinstvu na kojem je ta bolest već potvrđena ili koje je epizootiološki povezano s prethodnim izbijanjem te bolesti na istom epizootiološkom području;
- 10) **sumnja na zaraznu bolest** je kada se među životinjama istog gazdinstva, obora, stada, jata ili pčelinjaka pojave uzastopno dva ili više slučajeva oboljenja sa istim ili sličnim znacima ili kada nastupi naglo uginuće životinja bez vidljivog uzroka;
- 11) **novonastala bolest** (emerging disease) je nova infekcija nastala kao rezultat evolucije ili promjene postojećeg patogenog agensa; poznata infekcija koja se širi na nova geografska područja ili populaciju; ili prethodno neprepoznati patogeni agens ili bolest dijagnostikovana prvi put i koja ima značajni uticaj na zdravlje životinja i na javno zdravlje.
- 12) **OIE lista bolesti** (OIE disease list) je lista prenosivih bolesti dogovorena na OIE Internacionalnom Komitetu i propisana odredbama OIE-a;
- 13) **bolest koja podliježe obavezi prijavljivanja** (notifiable disease) je bolest sa liste koju je utvrdilo ministarstvo nadležno za poslove veterinarstva i koja čim se otkrije ili postavi sumnja,

mora biti prijavljena organu uprave nadležnom za poslove veterinarstva (u daljem tekstu: nadležni organ), u skladu sa zakonom;

14) **obavješćavanje** (notification) je postupak kojim nadležni organ informiše Centralu OIE-a ili Centrala OIE-a informiše nadležni organ, o pojavi izbijanja bolesti ili infekcije, u skladu sa odredbama OIE-a;

15) **Centrala OIE-a** je Stalni Sekretarijat Svjetske Organizacije za zdravlje životinja čije je sjedište u Parizu.

Prijava i odjava zaraznih bolesti životinja

Prijava sumnje primarnog i sekundarnog izbijanja zarazne bolesti

Član 4

Ako se pojavi zarazna bolest ili znakovi na osnovu kojih se sumnja da je životinja oboljela ili uginula od zarazne bolesti, vlasnik životinje bez odlaganja mora obavijestiti najbližu veterinarsku ambulantu, odnosno veterinara ili veterinarskog inspektora.

Ako veterinar postavi sumnju na primarno ili sekundarno izbijanje bolesti sa Liste bolesti koje podliježu obavezi prijavljivanja pod rednim br.: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 25, 30, 37, 38, 54, 56, 57, 58, 59, 64, 66, 71, 86, 88, 89, 92, 94, 95, 149 i 150 dužan je da bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata (telefonom, telefaksom ili elektronskim putem) prijavi nadležnom veterinarskom inspektor, koji bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata, obavješćava nadležni organ (telefonom, telefaksom ili elektronskim putem).

Prijava sumnje na zaraznu bolest iz stava 2 ovog člana, vrši se na Obrascu „PS“ koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Prijava potvrđenog slučaja zarazne bolesti

Član 5

Veterinar mora prijaviti nadležnom veterinarskom inspektor potvrđeni slučaj svake bolesti iz Liste bolesti koje podliježu obavezi prijavljivanja bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata (telefonom, telefaksom ili elektronskim putem i u pisanoj formi).

Prijava potvrđenog slučaja zarazne bolesti iz stava 1 ovog člana vrši se na Obrascu "PB" koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Veterinarski inspektor mora obavijestiti nadležni organ o potvrđenom slučaju bolesti iz člana 4 stav 2 ovog pravilnika bez odlaganja, a najkasnije u roku 24 sata (telefonom, telefaksom ili elektronskim putem i u pisanoj formi).

Izveštaj o pojavi bolesti iz stava 1 ovoga člana, nadležni veterinarski inspektor dostavlja nadležnom organu mjesečno do 15. u mjesecu, za protekli mjesec.

Prijava zoonoza

Član 6

Ukoliko se posumnja ili potvrdi pojava zoonoza sa Liste bolesti koje podliježu obavezi prijavljivanja pod rednim br.: 3, 16, 17, 19, 20, 23, 26, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 64, 67, 71, 115, 116, 119, 140, 146, 147, 148, 149, 150, 153, 154 i 155, prijavljivanje se vrši na način utvrđen čl. 4 i 5 ovog pravilnika.

O sumnji ili potvrđenoj pojavi zoonoze nadležni veterinarski inspektor mora obavijestiti i nadležnu zdravstvenu službu.

Rezultati dijagnostičkih ispitivanja

Član 7

Kada se na osnovu rezultata dijagnostičkih ispitivanja potvrdi prisustvo zarazne bolesti, ovlašćena laboratorija koja je vršila dijagnostičko ispitivanje, dužna je da o potvrdi prisustva zarazne bolesti, odmah, bez odlaganja (telefonom, telefaksom ili elektronskim putem i u pisanoj formi) obavijesti nadležni organ i nadležnog veterinarskog inspektora.

Član 8

Ovlašćena laboratorija o rezultatima izvršenih dijagnostičkih ispitivanja zaraznih bolesti navedenih u Listi zaraznih bolesti životinja koje podliježu obavezi prijavljivanja obavještava nadležni organ najkasnije do 15. u mjesecu za prethodni mjesec.

Obavezno međunarodno obavještavanje

Član 9

U slučaju pojave bolesti sa liste OIE obavezno se obavještava Centrala OIE-a telegramom, telefaksom ili elektronski putem, u roku od 24 sata u slučajevima:

1. prvog pojavljivanja bolesti i/ili infekcije sa OIE liste bolesti u zemlji, zoni ili oblasti;
2. ponovnog pojavljivanja bolesti ili infekcije sa OIE liste bolesti u zemlji, zoni ili oblasti, nakon izvještaja kojim je izbijanje bolesti bilo proglašeno završenim;
3. prvog pojavljivanja nove vrste (soja) patogena bolesti sa OIE liste u zemlji, zoni ili oblasti;
4. iznenadnog i neočekivanog uvećanja distribucije, pojavljivanja, morbiditeta ili mortaliteta bolesti sa OIE liste u zemlji, zoni ili oblasti;
5. novonastalih bolesti sa značajnim morbiditetom ili mortalitetom ili zoonoznim potencijalom;
6. primjetnih promjena u epidemiologiji bolesti OIE liste (uključujući vrstu domaćina, patogenost, soj) posebno u slučaju zoonoznog uticaja.

Centrala OIE-a obavezno se nedjeljno obavještava (telegramom, telefaksom ili elektronskim putem) o razvoju (evoluciji) slučajeva navedenih u stavu 1 ovog člana.

Obavještavanje iz stava 2 ovog člana obavezno je sve dok bolest ne bude iskorijenjena ili ne postane endemična tako da šestomjesečno izvještavanje iz stava 4 ovog člana ispuni obavezu zemlje prema OIE-u, uz obavezno finalno izvještavanje o svakom slučaju.

Centrala OIE-a obavezno se šestomjesečno obavještava o odsustvu ili prisustvu i evoluciji bolesti OIE liste, kao i o informacijama vezanim za epidemiološki značaj za druge zemlje.

Centrale OIE-a obavezno se godišnje obavještava i o drugim informacijama od značaja za druge zemlje.

Nadležni veterinarski organi susjednih zemalja obavezno se obavještavaju telefaksom u roku od 24 sata u slučajevima:

1. primarnog žarišta ili primarnog izbijanja bilo koje bolesti navedene u članu 4 stav 2 ovoga pravilnika, koje je potvrđeno na teritoriji zemlje;
2. ukidanja svih mjera zabrane nakon eradikacije posljednjeg izbijanja bolesti, koje su bile naređene u vezi sa izbijanjem bolesti iz člana 4 stav 2 ovoga pravilnika.

Nadležni veterinarski organi susjednih država, obavezno se obavještavaju svakog prvog radnog dana u nedjelji o pojavi sekundarnih izbijanja bilo koje bolesti iz stava 1 ovog člana, koja se pojave u zemlji.

Obavještavanje iz st. 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7 ovog člana vrši nadležni organ.

Obavještavanje iz stava 8 ovog člana dostavlja se na engleskom ili francuskom jeziku i sadrži podatke iz obrasca "PB" iz člana 5 stav 2 ovog pravilnika, u skladu sa preporukama OIE-a.

Odjava zarazne bolesti

Član 10

Zarazna bolest je prestala kad od ozdravljenja, uginuća ili ubijanja posljednje oboljele životinje i poslije izvršene završne dezinfekcije protekne najduži inkubacioni period za tu zaraznu bolest, osim u slučajevima kada je stručnim veterinarskim standardima drukčije određeno.

Veterinarski inspektor odjavljuje zaraznu bolest nadležnom organu (telefaksom ili elektronskim putem i u pisanoj formi) na Obrascu „OB" koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni dio.

Odjavom zarazne bolesti nadležni veterinarski inspektor potvrđuje da su nakon iskorjenjivanja posljednjeg slučaja, ukinute mjere zabrane koje su bile uvedene u vezi sa pojavom zarazne bolesti.

Član 11

Obrasce iz čl. 4, 5 i 10 štampa i distribuira nadležni organ.

Član 12

12 Aneks - Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

	(<i>Brucella abortus</i>)	<i>abortus</i>)			
20	Bruceloza ovaca i koza - meliotokokoza (<i>Brucella melitensis</i>)	Caprine and ovine brucellosis (<i>Brucella melitensis</i>)	+	+	+
21	Bruceloza svinja (<i>Brucella suis</i>)	Porcine brucellosis (<i>Brucella suis</i>)	+	+	+
22	Krimska Kongo hemoragična groznica	Crimean Congo haemorrhagic fever	-	+	+
23	Ehinokokoza (<i>hidatidoza</i>)	Echinococcosis/hydatidosis	-	+	+
24	Vodenasto srce	Heartwater	-	+	+
25	Japanski encefalitis	Japanese encephalitis	+	+	+
26	Leptospiroza	Leptospirosis	-	+	+
27	Mijaza - <i>Cochliomya hominivorax</i>	New World screwworm (<i>Cochliomya hominivorax</i>)	-	+	+
28	Mijaza - <i>Chrysomya</i>	Old World screwworm (<i>Chrysomya bezziana</i>)	-	+	+
29	Paratuberkuloza	Paratuberculosis	-	+	+
30	Q-groznica	Q fever	+	+	+
31	Trihineleza	Trichinellosis	-	+	+
32	Tularemija	Tularemia	-	+	+
33	West Nile groznica	West Nile fever	-	+	+
BOLESTI GOVEDA					
34	Anaplazmoza	Bovine anaplasmosis	-	+	+
35	Babezioza goveda	Bovine babesiosis	-	+	+
36	Genitalna kampilobakterioza goveda	Bovine genital campylobacteriosis	-	+	+
37	Spongiformna encefalopatija goveda - BSE	Bovine spongiform encephalopathy	+	+	+
38	Tuberkuloza goveda (<i>Mycobacterium bovis</i>)	Bovine tuberculosis (<i>Mycobacterium bovis</i>)	+	+	+
39	Enzootska leukoza goveda	Enzootic bovine leukosis	-	+	+
40	Hemoragična septikemija goveda	Bovine haemorrhagic septicaemia	-	+	+
41	Infektivni rinotraheitis goveda / infektivni pustolozni vulvovaginitis	Infectious bovine rhinotracheitis / infectious pustular vulvovaginitis	-	+	+
42	Maligna kataralna groznica	Malignant catarrhal fever (Wildebeest only)	-	+	+
43	Tajlerioza	Theileriosis	-	+	+
44	Trihomonijaza	Trichomonosis	-	+	+
45	Tripanosomijaza	Trypanosomiasis (tsetse - transmitted)	-	+	+
BOLESTI OVACA I KOZA					
46	Artritis i encefalitis koza	Caprine arthritis/encephalitis	-	+	+
47	Zarazna agalakcija koza i ovaca	Contagious agalactia	-	+	+

12 Aneks - Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

48	Zarazna pleuropneumonija koza	Contagious caprine pleuropneumonia	-	+	+
49	Enzootski pobačaj ovaca	Enzootic abortion of ewes (<i>ovine chlamydiosis</i>)	-	+	+
50	Maedi-visna bolest	Maedi-visna	-	+	+
51	Najrobi bolest ovaca	Nairobi sheep disease	-	+	+
52	Infekcija sa <i>Brucella ovis</i>	Ovine epididymitis (<i>Brucella ovis</i>)	-	+	+
53	Salmoneloza (<i>S. abortusovis</i>)	Salmonellosis (<i>S. abortusovis</i>)	-	+	+
54	Skrepi	Scrapie	+	+	+
BOLESTI KOPITARA					
55	Kontagiozni metritis kobila	Contagious equine metritis	-	+	+
56	Polna zaraza konja, Durina	Dourine	+	+	+
57	Američki encefalomijelitis konja (istočni)	Equine encephalomyelitis (Eastern)	+	+	+
58	Američki encefalomijelitis konja (zapadni)	Equine encephalomyelitis (Western)	+	+	+
59	Infektivna anemija konja	Equine infectious anaemia	+	+	+
60	Influenca konja	Equine influenza	-	+	+
61	Piroplazmoza konja	Equine piroplasmosis	-	+	+
62	Virusni rinopneumonitis konja	Equine rhinopneumonitis	-	+	+
63	Arteritis konja	Equine viral arteritis	-	+	+
64	Maleus, Sakagija	Glanders	+	+	+
65	Tripanozomijaza, Sura	Surra (<i>Trypanosoma evansi</i>)	-	+	+
66	Venezuelanski encefalitis konja	Venezuelan equine encephalomyelitis	+	+	+
BOLESTI SVINJA					
67	Cisticerkoza svinja	Porcine cysticercosis	-	+	+
68		Nipah virus encephalitis		+	+
69	Reproduktivni i respiratorni sindrom svinja	Porcine reproductive and respiratory syndrome	-	+	+
70	Transmisivni gastroenteritis svinja	Transmissible gastroenteritis	-	+	+
BOLESTI PTICA					
71	Hlamidioza ptica, Psitakoza	Avian chlamydiosis	+	+	+
72	Zarazni bronhitis živine	Avian infectious bronchitis	-	+	+
73	Zarazni laringotraheitis	Avian infectious laryngotracheitis	-	+	+
74	Mikoplazmoza (<i>M. gallisepticum</i>)	Avian mycoplasmosis (<i>M. gallisepticum</i>)	-	+	+
75	Mikoplazmoza (<i>M. synoviae</i>)	Avian mycoplasmosis (<i>M. synoviae</i>)	-	+	+

12 Aneks - Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

76	Virusni hepatitis pataka	Duck virus hepatitis	-	+	+
77	Kolera živine	Fowl cholera	-	+	+
78	Tifus živine (<i>Salmonella gallinarum</i>)	Fowl typhoid / Typhus avium	-	+	+
79	Infektivni burzitis živine (Gumboro bolest)	Infectious bursal disease (Gumboro disease)	-	+	+
80	Marekova bolest	Marek's disease	-	+	+
81	Salmoneloza - puloroza živine	Pullorum disease (<i>Salmonella pullorum</i>)	-	+	+
82	Rinotraheitis ćuraka	Turkey rhinotracheitis	-	+	+
BOLESTI KUNIĆA I ZEČEVA					
83	Miksomatoza	Myxomatosis	-	+	+
84	Hemoragijska bolest kunića	Rabbit haemorrhagic disease	-	+	+
BOLESTI PČELA					
85	Akaroza pčela	Acarapiosis of honey bees	-	-	+
86	Američka kuga pčelinjeg legla	American foulbrood of honey bees	+	+	+
87	Evropska kuga pčelinjeg legla	European foulbrood of honey bees	-	+	+
88	Etinioza (<i>kornjaš</i> , <i>Aethina tumida</i>)	Small hive beetle infestation (<i>Aethina tumida</i>)	+	+	+
89	Tropileloza (<i>grinja</i> , <i>Tropilaelaps clareae</i>)	Tropilaelaps infestation of honey bees (<i>Tropilaelaps spp.</i>)	+	+	+
90	Varoza	Varroosis of honey bees	-	+	+
BOLESTI RIBA					
91	Epizootska hematopoetska nekroza	Epizootic haematopoietic necrosis	-	+	+
92	Zarazna hematopoetska nekroza	Infectious haematopoietic necrosis	+	+	+
93	Prolječna viremija šarana	Spring viraemia of carp	-	+	+
94	Virusna hemoragična septikemija	Viral haemorrhagic septicaemia	+	+	+
95	Zarazna anemija lososa	Infectious salmon anaemia	+	+	+
96		Epizootic ulcerative syndrome	-	+	+
97	Girodaktiloza	Gyrodactylosis (<i>Gyrodactylus salaris</i>)	-	+	+
98	Crveni pagar	Red sea bream iridoviral disease	-	+	+
99		Koi herpesvirus disease	-	+	+
BOLESTI ŠKOLJKI					
100	Bonamioza školjki (<i>Bonamia ostreae</i>)	Infection with <i>Bonamia ostreae</i>	-	+	+
101	Bonamioza školjki (<i>Bonamia exitiosa</i>)	Infection with <i>Bonamia exitiosa</i>	-	+	+
102	Martelioza školjki	Martellosis (<i>Marteilia refringens</i> , <i>Marteilia sydneyi</i>)	-	+	+
103	Perkinsoza školjki (<i>Perkinsus marinus</i>)	Infection with <i>Perkinsus marinus</i>	-	+	+

12 Aneks - Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

104	Perkonsoza školjki (<i>Perkinsus olseni</i>)	Infection with <i>Perkinsus olseni</i>	-	+	+
105		Infection with <i>Heriohaliotis californiensis</i>	-	+	+
106		Abalone viral mortality	-	+	+
BOLESTI RAKOVA					
107	Tarski sindrom rakova	Taura syndrome	-	+	+
108	Bolest bijelih pjega	White spot disease	-	+	+
109	Bolesti žute glave rakova	Yellowhead disease	-	+	+
110		Tetrahedral baculovirus (<i>Baculovirus penaei</i>)	-	+	+
111		Spherical baculovirus (<i>Penaeus monodon</i> -type baculovirus)	-	+	+
112		Infectious hypodermal and haemopoetic necrosis	-	+	+
113	Kuga rakova	Crayfish plague (<i>Aphanomyces astaci</i>)	-	+	+
DRUGE BOLESTI ŽIVOTINJA					
114	Boginje kamila	Camelpox	-	+	+
115	Lajšmanioza	Leishmaniosis	-	+	+
116	Toksoplazmoza	Toxoplasmosis	-	+	-
117	Melioidoza	Melioidosis	-	+	-
118	Šuštavac	Blackleg	-	+	-
119	Botulizam	Botulism	-	+	-
120	Druge klostridijske infekcije	Other clostridial infections	-	+	-
121	Druge pastereloze	Other pasteurelloses	-	+	-
122	Aktinomikoza	Actinomycosis	-	+	-
123	Crijevne salmonelama infekcije	Intestinal Salmonella infections	-	+	-
124	Kokcidioza	Coccidiosis	-	+	-
125	Fasciolozna	Distomatosis (Liverfluke)	-	+	-
126	Filarioza	Filariosis	-	+	-
127	Bolest virusnog proliva / bolest sluzokože govoda	Bovine viral diarrhoea (BVD)	-	+	-
128	Dizenterija svinja	Swine dysentery - Vibronic dysentery	-	+	-
129	Zarazni ektim ovaca	Contagious pustular dermatitis	-	+	-
130	Zarazna šepavost ovaca	Infectious footrot in sheep	-	+	-
131	Zarazna oftalmija koza i ovaca	Contagous ophthalmia of goats and sheep	-	+	-
132	Enterotoksemija ovaca / dizenterija jagnjadi	Enterotoxaemia	-	+	-
133	Kazeozni limfadenitis koza i ovaca	Caseous lymphadenitis of goats and sheep	-	+	-

134	Šuga	Sheep mange	-	+	-
135	Diktiokauloza	Lungworm infestation of sheep and goats	-	+	-
136	Polni osip konja	Equine coital exanthema	-	+	-
137	Ulcerativni limfangitis konja i goveda	Ulcerative lymphangitis of horses and cattle	-	+	-
138	Ždrebećak	Strangles	-	+	-
139	Salmoneloza (S. abortussequi)	Salmonellosis (S. abortussequi)	-	+	-
140	Crveni vjetar / vrbanac svinja	Swine erysipelas	-	+	-
141	Zarazna korica živine	Infectious coryza of chicken	-	+	-
142	Avijarni encefalomijelitis	Avian encephalomyelitis	-	+	-
143	Spirohetoza ptica	Avian spirochetosis	-	+	-
144	Salmoneloza ptica	Avian salmonellosis	-	+	-
145	Leukoza živine	Avian leukosis complex	-	+	-
146	Bruceloza	Brucellosis	-	+	-
147	Salmoneloza	Salmonellosis	-	+	-
148	Listerioza	Listeriosis	-	+	-
149	Ebola	Ebola Non-human primates	+	+	-
150	Boginje majmuna	Monkey pox (kod <i>Rodentia</i> non-human primates)	+	+	-
151	Enzootski mastitis goveda	Bovine enzootic mastitis	-	+	-
152	Hipodermoza goveda	Bovine hypodermosis	-	+	-
153	Trihofilozna goveda	Bovine trichophylosis	-	+	-
154	Cisticerkoza goveda	Bovine cysticercosis	-	+	-
155	Salmoneloza - infekcija (S. enteritidis i S. typhimurium)	Salmonella enteritidis and Salmonella typhimurium infection	-	+	-

Obrazac "PS"

OBRAZAC ZA PRIJAVU SUMNJE NA ZARAZNU BOLEST

Datum postavljanja sumnje na zaraznu bolest: _____

Ime i prezime pošiljaoca prijave - veterinar: _____
Telefon: _____; Telefax: _____; e-mail: _____Sumnja je postavljena na području: _____
(naziv ovlaštene veterinarske ambulante)Naziv bolesti na koju se sumnja: _____
Utvrđeni simptomi: _____Gazdinstvo na kojem je postavljena sumnja - vlasnik: _____
Adresa: _____; Mjesto: _____
Opština: _____; Kontakt telefon: _____

Podaci o životinjama na gazdinstvu:

	Ukupan	Ukupan broj sumnjivih (pokazuju simptome bolesti)
--	--------	---

12 Aneks - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

	broj na gazdinstvu	
Goveda		
Svinje		
Ovce		
Koze		
Konji		
Živina (kokoške)		
Živina (ćurke)		
Živina (guske, patke)		
Živina (fazani)		
Druge životinje		

Uzorak uzet od strane ovlaštenog veterinaru i dostavljen laboratoriji: Da / Ne
 Vrsta uzorka, uzetog od strane ovlaštenog veterinaru i dostavljenog na analizu:

Napomena: _____

Datum prijave sumnje: _____

M.P.

_____ *potpis veterinara koji prijavljuje sumnju*

Obrazac "PB"

OBRAZAC ZA PRIJAVU POTVRĐENOG SLUČAJA ZARAZNE BOLESTI

Datum prijave zarazne bolesti: _____
 Ime i prezime pošiljaoca prijave - veterinara: _____
 Telefon: _____ Telefax: _____ e-mail: _____

Bolest se pojavila na području: _____
 (naziv ovlaštene veterinarske ambulante)

Naziv bolesti: _____
 Uzročnik bolesti: _____
 Gazdinstvo na kojem se pojavila bolest - vlasnik: _____
 Adresa: _____; Mjesto: _____
 Opština: _____; Kontakt telefon: _____

Izvor zaraze:

(a) zajednički izvor zaraze (dva ili više slučajeva povezani sa istim izvorom zaraze, npr. voda, hrana): Da / Ne

Izvor zaraze ako je poznat: _____

(b) više izvora zaraze (izlaganje različitim izvorima zaraze, kontinuirano, kroz duže vrijeme): Da / Ne

Izvori zaraze ako su poznati: _____

(c) propagirana zaraza (širi se sa životinje na životinju): Da / Ne

(d) prolongirana zaraza (traje kroz duže vrijeme): Da / Ne

Druge naselja/opštine u kojima se sprovode mjere suzbijanja i iskorjenjivanja predmetne zarazne bolesti: _____

Datum postavljanja sumnje na bolest (dan/mjesec/god.): _____
 Datum otkrivanja prve pojave bolesti (dan/mjesec/god.): _____
 Datum potvrde pojave bolesti (dan/mjesec/god.): _____
 Procjena vremena kada je prva životinja bila zaražena: _____
 Porijeklo/izvor bolesti _____

Sprovedene mjere kontrole (suzbijanja i iskorjenjivanja), npr.: kontrola artropoda, kontrola divljih životinja rezervoara bolesti, monitoring, preventivne mjere kontrole na granici, kontrola prometa životinja u zemlji, iskorjenjivanje (ubijanje bolesnih i na bolest sumnjivih engl. stamping out), klanje, nadzor, serološko ispitivanje, vakcinacija, vakcinacija zabranjena, zoniranje (sprovođenje mjera na određenom

12 Aneks - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

području sa poznatim zdravstvenim stanjem životinja) - navesti:

Podaci o životinjama na gazdinstvu:

	Ukupan broj životinja	Broj životinja sa vidljivim kliničkim znakovima bolesti	Broj uginulih životinja	Broj zaklanih životinja	Broj neškodljivo uništenih leševa životinja
Goveda					
Svinje					
Ovce					
Koze					
Konji					
Živina (kokoške)					
Živina (ćurke)					
Živina (guske, patke)					
Živina (fazani)					
Divlje životinje (navesti vrstu)					
Ribe					
Pčelinje košnice					
Druge životinje					

Procjena vremena kada će životinje biti zaklane (sat, dan, mjesec):

Procjena vremena kada će leševi životinja biti neškodljivo uništeni (sat, dan, mjesec):

U Udaljenost Podaci	slučaju do drugog o	pojave najbližeg broju	gazdinstva	klasične gdje se svinja	drže na	kuge svinje:	svinja: zaraženom	(KKS): gazdinstvu:

Metoda dijagnostike: klinička

patoanatomska

laboratorijska: _____

(dijagnostički test)

Ako pojava bolesti nije potvrđena na farmi, navesti da li je pojava bolesti potvrđena:

- u klinici: Da / Ne

- tokom transporta: Da / Ne

- drugo: _____

12 Aneks - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

Da li je potvrđena primarna* pojava bolesti kod divljih svinja:	(mjesto gdje) Da / Ne
---	--------------------------

U	slučaju	pojava	bolesti	riba:
Naziv ribnjaka:				
Odobreni broj objekta za uzgoj riba:				
Opis objekta za uzgajanje riba:		(način proizvodnje,	kapacitet,	vrste i kategorije ribe):

* Primarna pojava KKS kod divljih svinja je pojava bolesti na tzv. slobodnom području, dakle na području izvan područja na kojemu se primjenjuju mjere suzbijanja i iskorjenjivanja KKS

Obrazac "OB"

OBRAZAC ZA ODJAVU ZARAZNE BOLESTI

Datum prestanka zarazne bolesti _____
 Ime i prezime pošiljaoca odjave - vet. inspektora: _____
 Telefon: _____ Telefaks: _____ e-mail: _____
 Adresa: _____ Mjesto: _____
 Opština: _____ Kontakt telefon: _____
 Gazdinstvo se nalazi na području: _____

(naziv ovlaštene veterinarske ambulante)

Naziv bolesti koja se odjavljuje: _____
 Datum prve potvrde slučaja bolesti koja se odjavljuje: _____
 Napomena: _____

Datum odjave zarazne bolesti: _____

M.P. _____

potpis veterinara koji odjavljuje zaraznu bolest

48. Pravilnik o higijenskim zahtjevima za hranu životinjskog ili biljnog porijekla

Na osnovu čl. 43 stav 2 i 44 stav 2 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijelo je

Pravilnik o higijenskim zahtjevima za hranu životinjskog ili biljnog porijekla

Pravilnik je objavljen u "Službenom listu CG", br. 14/2009 od 24.2.2009. godine.

I OPŠTE ODREDBE

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se bliži uslovi i način ispunjavanja opštih higijenskih zahtjeva za subjekte u poslovanju hranom životinjskog porijekla (u daljem tekstu: subjekat poslovanja) u svim fazama proizvodnje i prometa hrane životinjskog porijekla, kao i u primarnoj proizvodnji hrane životinjskog i biljnog porijekla sa pratećim djelatnostima.

Opšti higijenski zahtjevi iz stava 1 ovog člana odnose se na:

- 1) zahtjeve za objekte i prostorije za proizvodnju i promet hrane;
- 2) transport;
- 3) opremu;
- 4) snabdijevanje vodom i odvod otpadnih voda;
- 5) ličnu higijenu zaposlenog osoblja;
- 6) obuku zaposlenog osoblja;
- 7) termičku obradu proizvoda;
- 8) hranu životinjskog porijekla (proizvode i sirovine);
- 9) pakovanje i ambalažiranje;
- 10) otpad od hrane životinjskog porijekla.

Značenje izraza

Član 2

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) kontaminacija je prisustvo ili uvođenje opasnosti u hranu;
- 2) pakovanje je stavljanje hrane u omotač ili posudu koja je u neposrednom kontaktu s hranom, koja obuhvata taj omotač odnosno posudu;
- 3) ambalažiranje je stavljanje jednog ili više komada pakovane hrane u drugu ambalažu ili posudu koja obuhvata i tu ambalažu odnosno posudu;
- 4) hermetički zatvorena posuda je posuda koja je izrađena na način koji onemogućava kontaminaciju sadržaja posude;
- 5) neprerađeni proizvod je proizvod koji nije podvrgnut postupku prerade i odnosi se na proizvod koji nije razdvojen, izdijeljen, odsječen, isjeckan, otkošćen, usitnjen, odran, samljeven, tranžiran, trimovan, oguljen, zgnječen, rashlađen, zamrznut, duboko zamrznut ili otopljen;
- 6) prerađeni proizvod je proizvod koji je nastao preradom neprerađenog proizvoda, a može da sadrži i sastojke koji mu daju određena specifična svojstva;
- 7) proizvod životinjskog porijekla je hrana životinjskog porijekla, uključujući krv i med;
- 8) voda za piće je voda koja ispunjava propisane zahtjeve;
- 9) čista morska voda je prirodna, vještačka ili pročišćena morska voda ili slana voda koja ne sadrži mikroorganizme, štetne supstance ili toksične morske planktone u količinama koje mogu direktno ili indirektno uticati na bezbjednost hrane;
- 10) čista voda je čista morska voda i slatkovodna voda sličnog kvaliteta;
- 11) prerada je djelovanje koje bitno mijenja neprerađeni proizvod koje obuhvata zagrijavanje, dimljenje, soljenje, zrenje, fermentaciju, sušenje, mariniranje, ekstrahovanje, presovanje ili kombinaciju ovih postupaka.

II REGISTRACIJA I ODOBRAVANJE OBJEKATA

Registracija objekata

Član 3

Organ uprave nadležan za poslove veterinarstva odnosno organ uprave nadležan za fitosanitarne poslove na zahtjev privrednog društva, drugog pravnog lica, preduzetnika ili fizičkog lica koje obavlja djelatnost proizvodnje i prometa hrane životinjskog porijekla odnosno djelatnost u primarnoj proizvodnji hrane životinjskog i biljnog porijekla s pratećim djelatnostima, vrši upis u registar registrovanih objekata u skladu sa propisom.

Odobrovanje objekata

Član 4

Organ uprave nadležan za poslove veterinarstva (u daljem tekstu: nadležni organ), na zahtjev subjekta poslovanja iz člana 3 ovog pravilnika koji obavlja djelatnost proizvodnje i prometa: mesa domaćih papkara i kopitara, živine, lagomorfa, uzgajane divljači, divljači, mljevenog mesa, mesnih prerađevina, mehanički odvojenog mesa, proizvoda od mesa, topljene životinjske masti, čvaraka, tretiranih želudaca, bešike i crijeva, želatina, kolagena, živih školjki, bodljokožaca, plaštaša, morskih puževa, proizvoda ribarstva, žabljih bataka i puževa, mlijeka i proizvoda od mlijeka, jaja i proizvoda od jaja vrši upis u registar odobrenih objekata u skladu sa propisom.

Analiza rizika i kritične kontrolne tačke (HACCP)

Član 5

Subjekt poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje i prometa hrane životinjskog porijekla, osim primarne proizvodnje sa pratećim djelatnostima, uspostavlja, održava i kontinuirano primjenjuje postupke koji se zasnivaju na sljedećim HACCP principima:

- 1) identifikaciji opasnosti koja se mora spriječiti, eliminisati ili smanjiti na prihvatljiv nivo;
- 2) identifikaciji kritičnih kontrolnih tačaka u fazi ili fazama kod kojih je kontrola od bitnog značaja radi sprječavanja, eliminacije i smanjenja identifikovane opasnosti;
- 3) uspostavljanju graničnih vrijednosti kod kontrolnih tačaka, koje razdvajaju prihvatljivu vrijednost od neprihvatljive, radi sprječavanja, eliminisanja ili smanjivanja opasnosti na prihvatljiv nivo;
- 4) uspostavljanju i implementaciji efikasnih postupaka monitoringa kritičnih kontrolnih tačaka;
- 5) određivanju korektivnih djelovanja kada monitoring pokaže da kritična kontrolna tačka nije pod kontrolom;
- 6) određivanju postupaka, koji se redovno sprovode, radi provjere efikasnog funkcionisanja mjera iz tač. 1) do 5) ovog stava;
- 7) uspostavljanju dokumenata i evidencija, srazmjerno vrsti i obimu djelatnosti koja se obavlja, radi efektivnog prikazivanja primjene mjera iz tač. od 1) do 6) ovog stava.

Subjekt poslovanja tokom obavljanja djelatnosti vrši reviziju uspostavljenih postupaka i vrši neophodne izmjene prilikom izmjene proizvoda, prerade ili promjene u postupku proizvodnje.

III HIGIJENSKI ZAHTJEVI U PRIMARNOJ PROIZVODNJI HRANE ŽIVOTINJSKOG I BILJNOG PORIJEKLA S PRATEĆIM DJELATNOSTIMA

Opšti zahtjevi

Član 6

Subjekt poslovanja koji obavlja djelatnost u primarnoj proizvodnji hrane životinjskog i biljnog porijekla sa pratećim djelatnostima obezbjeđuje zaštitu primarnih proizvoda koja obuhvata i postupke koji se primjenjuju na primarnim proizvodima tokom njihove dalje obrade.

Pored zaštite iz stava 1 ovog člana, subjekt poslovanja sprovodi i mjere koje su utvrđene posebnim propisima koje se odnose na kontrolu opasnosti u primarnoj proizvodnji i pratećim djelatnostima, a naročito:

- 1) kontrolu kontaminacije koja potiče iz vazduha, zemlje, vode, hrane za životinje, đubriva, veterinarskih lijekova, veterinarsko medicinskih proizvoda, od sredstava za zaštitu bilja, od biocida, tokom skladištenja, rukovanja ili uklanjanja otpada;
- 2) kontrolu zaštite zdravlja i dobrobiti životinja, zaštite zdravlja bilja, koja je od značaja za zdravlje ljudi, uključujući mjere utvrđene programima monitoringa i kontrole zoonoza i njihovih uzročnika.

Subjekat poslovanja koji obavlja djelatnost uzgoja, sakupljanja ili lova ili koji obavlja djelatnost proizvodnje primarnih proizvoda životinjskog porijekla, sprovodi u skladu sa vrstom djelatnosti koju obavlja i sljedeće mjere:

- 1) održava čistim objekte odnosno prostorije koji se koriste u primarnoj proizvodnji i pratećim djelatnostima uključujući i objekte odnosno prostorije za skladištenje i rukovanje hranom za životinje i kada je neophodno, nakon čišćenja, vrši dezinfekciju prostorija na odgovarajući način;
- 2) održava čistom opremu, posude, gajbe, vozila, ribolovne plovne objekte i kada je neophodno, nakon čišćenja, vrši njihovu dezinfekciju na odgovarajući način;
- 3) obezbjeđuje, što je moguće veću čistoću životinja koje se upućuju na klanje;
- 4) koristi vodu za piće ili čistu vodu za sprječavanje kontaminacije primarnih proizvoda;
- 5) obezbjeđuje da primarnim proizvodima rukuje zaposleno osoblje obučeno iz oblasti opšte higijene hrane;
- 6) kojima se sprječava kontaminacija od životinja i štetočina;
- 7) odvojeno sakuplja otpad i opasne materije i privremeno ih skladišti u skladu sa posebnim propisima, na način kojim se sprječava kontaminacija;
- 8) kojima sprječava unošenje i širenje zaraznih bolesti, hranom prenosivih na ljude, koje obuhvataju preduzimanje mjera predostrožnosti prilikom dovođenja novih životinja i prijavljivanja sumnje na takve bolesti nadležnom organu;
- 9) vodi evidenciju o rezultatima analiza izvršenih na uzorcima uzetim od životinja ili drugim uzorcima koji su od značaja za zdravlje ljudi;
- 10) upotrebljava dodatke hrani za životinje, veterinarske lijekove i veterinarsko medicinske proizvode u skladu sa posebnim propisima.

Subjekat poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje ili sakupljanja biljnih proizvoda sprovodi u skladu sa vrstom djelatnosti koju obavlja i sljedeće mjere:

- 1) održava čistom opremu, posude, gajbe, vozila i kada je neophodno, nakon čišćenja, vrši njihovu dezinfekciju na odgovarajući način;
- 2) obezbeđuje, gde je to potrebno, higijenske uslove proizvodnje, transporta i skladištenja biljnih proizvoda;
- 3) koristi vodu za piće ili čistu vodu za sprječavanje kontaminacije primarnih proizvoda;
- 4) obezbjeđuje da primarnim proizvodima rukuje zaposleno osoblje obučeno iz oblasti opšte higijene hrane;
- 5) kojima se sprječava kontaminacija od životinja i štetočina;
- 6) odvojeno sakuplja otpad i opasne materije i privremeno ih skladišti u skladu sa posebnim propisima, na način kojim se sprječava kontaminacija;
- 7) vodi evidenciju o rezultatima analiza izvršenih na uzorcima uzetim od bilja ili drugim uzorcima koji su od značaja za zdravlje ljudi;
- 8) koristi proizvode za zaštitu i ishranu bilja i biocide na ispravan način, u skladu sa posebnim propisima.

Vođenje evidencije

Član 7

Subjekat poslovanja na odgovarajući način i tokom određenog vremenskog perioda čuva evidencije o preduzetim mjerama radi kontrole i praćenja opasnosti, u skladu sa vrstom i obimom djelatnosti koju obavlja i stavlja na raspolaganje relevantne podatke iz evidencija subjektu poslovanja kojem isporučuje proizvode.

Subjekat poslovanja koji obavlja djelatnost uzgoja životinja koje služe za proizvodnju hrane ili koji obavlja djelatnost proizvodnje primarnih proizvoda životinjskog porijekla, vodi evidencije o:

- 1) vrsti i porijeklu hrane kojom su hranjene životinje;
- 2) veterinarskim lijekovima i veterinarsko medicinskim proizvodima ili drugim tretmanima kojima su bile podvrgnute životinje, datumima primjene terapije, datumom prekida terapije i karencama;
- 3) slučajevima oboljenja koja mogu da utiču na bezbjednost hrane životinjskog porijekla;
- 4) rezultatima analiza koje su izvršene na uzorcima uzetim od životinja u dijagnostičke svrhe, koji su od značaja za zdravlje ljudi;
- 5) izvještajima o izvršenim pregledima na životinjama ili proizvodima životinjskog porijekla.

Subjekat poslovanja koji proizvodi ili bere biljne proizvode, vodi i čuva evidencije naročito o:

- 1) svakoj upotrebi proizvoda za zaštitu i ishranu bilja i biocida;

2) svakoj pojavi štetočina ili oboljenja koje mogu uticati na ispravnost proizvoda biljnog porijekla;

3) o rezultatima analiza izvršenih na uzorcima uzetim od bilja ili drugim uzorcima koji su od značaja za zdravlje ljudi.

Uputstva za dobru higijensku praksu u primarnoj proizvodnji i pratećim djelatnostima

Član 8

Dobra higijenska praksa u primarnoj proizvodnji hrane životinjskog i biljnog porijekla i pratećim djelatnostima može da se sprovodi u skladu sa uputstvima, vodičima i priručnicima.

Uputstva, vodiči i priručnici iz stava 1 ovog člana treba da sadrže najmanje informacije o opasnostima koje se mogu pojaviti u primarnoj proizvodnji hrane životinjskog odnosno biljnog porijekla i pratećim djelatnostima koje obuhvataju:

1) kontrolu kontaminacije kao što je kontaminacija mikotoksinima, teškim metalima, radioaktivnim materijalom;

2) upotrebu vode, organskog otpada i đubriva;

3) upotrebu proizvoda za zaštitu bilja i biocida i mogućnost njihove sledljivosti;

4) upotrebu veterinarskih lijekova, veterinarsko medicinskih proizvoda i aditiva za hranu za životinje kao i mogućnost njihove sledljivosti na propisan način;

5) pripremu, skladištenje, upotrebu i sledljivost hrane za životinje;

6) uklanjanje uginulih životinja i otpada;

7) mjere zaštite za sprječavanje unošenja zaraznih bolesti prenosivih hranom na ljude i obavezu da se obavijesti nadležni organ;

8) postupke i metode kojima se obezbjeđuje da se primarni proizvodi životinjskog i biljnog porijekla proizvode, pakuju, skladište i transportuju u skladu sa propisanim higijenskim zahtjevima, uključujući i efikasno čišćenje i kontrolu štetočina;

9) mjere koje se odnose na čistoću životinja za klanje i životinja za uzgoj;

10) mjere koje se odnose na vođenje evidencije.

IV HIGIJENSKI ZAHTJEVI ZA IZGRADNJU I UREĐENJE OBJEKATA ZA PROIZVODNJU I PROMET HRANE ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA NAKON PRIMARNE PROIZVODNJE I PRATEĆIH DJELATNOSTI

Lokacija

Član 9

Objekat za proizvodnju i promet hrane životinjskog porijekla iz člana 4 ovog pravilnika može da se gradi na mjestu koje je odgovarajućim planskim dokumentom predviđeno za izgradnju te vrste objekata.

Krug objekta

Član 10

Krug objekta iz člana 4 ovog pravilnika čine zemljište, zgrada i prateći objekti koji služe redovnim potrebama objekta za proizvodnju i promet hrane životinjskog porijekla.

Površina zemljišta mora da odgovara kapacitetu, broju i veličini podignutih zgrada kako bi se obezbijedila njihova funkcionalna povezanost i međusobno razdvajanje nečistog od čistog dijela kruga objekta.

Čisti dio kruga objekta iz stava 2 ovog člana čine:

1) objekti;

2) poslovne prostorije;

3) prostorije za proizvodnju i promet hrane životinjskog porijekla;

4) prostorije za skladištenje aditiva, začina i materijala za pakovanje;

5) prostorije ili prostor za pranje i dezinfekciju transportnih sredstava kojima se otprema hrana životinjskog porijekla.

Nečisti dio kruga objekta iz stava 2 ovog člana čine objekti, prostorije odnosno mjesta za:

1) prijem i držanje životinja za klanje;

2) pranje i dezinfekciju transportnih sredstava kojima se dopremaju životinje na klanje;

3) prikupljanje i smještaj otpadaka životinjskog porijekla;

- 4) primarnu obradu otpadnih voda;
- 5) kotlarnice;
- 6) radionica za tehničko održavanje opreme;
- 7) radionica za opravku transportnih sredstava.

Krug objekta iz stava 1 ovoga člana mora biti ograđen ogradom visine najmanje 2 metra, koja sprječava nekontrolisani ulazak ljudi i životinja.

Ulazak i izlazak iz kruga objekta moraju biti pod kontrolom.

U krugu objekta ne smiju se uvoditi odnosno držati psi, mačke i druge vrste životinja.

Prilazni putevi

Član 11

Prilazni putevi i putevi u krugu objekta treba da budu dovoljno široki radi obezbjeđenja nesmetane komunikacije transportnih sredstava i izgrađeni od čvrstog materijala pogodnog za čišćenje i pranje sa izgrađenim hidrantima i slivnicima za pranje i čišćenje prilaznih puteva i puteva u krugu objekta u skladu sa vrstom i kapacitetom djelatnosti koja se obavlja u objektu.

U krugu objekta se razdvajaju čisti od nečistih puteva koji se ne smiju ukrštati.

Čisti putevi iz stava 2 ovog člana su putevi koji se koriste za prijem i otpremanje gotovih proizvoda.

Nečisti putevi iz stava 2 ovog člana su putevi koji se koriste za odvoz otpadaka životinjskog porijekla i drugih materijala smještenih u nečistom dijelu kruga.

Sve površine kruga objekta koje nijesu pokrivena betonom ili asfaltom moraju biti pod zelenilom.

Raspored prostorija

Član 12

Rasporedom, uređenjem i veličinom prostorija u objektu za proizvodnju i promet hrane životinjskog porijekla treba da bude obezbijeđeno:

1) odgovarajuće održavanje, čišćenje i dezinfekcija, sprječavanje ili smanjivanje kontaminacije iz vazduha i odgovarajući radni prostor koji omogućava higijensko sprovođenje svih radnih operacija;

2) sprječavanje nakupljanja nečistoća, kontakta s toksičnim materijalima, padanja čestica u hranu i stvaranje kondenzacije ili neželjenih plijesni na površinama;

3) efikasno sprovođenje dobre higijenske prakse koja obuhvata zaštitu od zagađivanja i štetočina;

4) uslovi za temperaturno kontrolisano rukovanje i skladištenje dovoljnog kapaciteta za održavanje proizvoda životinjskog porijekla na odgovarajućim temperaturama i projektovane da omoguće nadgledanje tih temperatura i njihovo bilježenje.

Poslovne prostorije mogu biti locirane i van kruga objekta.

Mjesto za pranje i dezinfekciju transportnih sredstava, radionica za održavanje opreme, radionica za popravku transportnih sredstava i kotlarnica mogu da budu locirani između čistog i nečistog dijela kruga objekta.

Prostorija ili mjesto za pranje transportnih sredstava za transport hrane životinjskog porijekla ne mora postojati u objektu ako subjekat poslovanja ima zaključen ugovor sa pravnim ili fizičkim licem ili preduzetnikom koji je registrovan za obavljanje djelatnosti pranja transportnih sredstava.

Tehnološki tok u objektu

Član 13

Objekat za proizvodnju i promet hrane životinjskog porijekla iz člana 4 ovog pravilnika i prostorije u tom objektu projektuju se i grade na način koji omogućava izvođenje higijenskih postupaka na način kojim se proizvodni tok usmjerava od prijema sirovine ka izlasku gotovog proizvoda.

Putevi kretanja osoblja, sirovina i proizvoda i način postavljanja opreme treba da spriječe kontaminaciju proizvoda životinjskog porijekla, fizičkim ili vremenskim razdvajanjem radnih operacija.

Prostorije u kojima se proizvodi životinjskog porijekla obrađuju, prerađuju ili pakuju ne smiju biti u neposrednoj komunikaciji sa spoljnom sredinom ili prostorima koji mogu da ugroze bezbjednost proizvoda životinjskog porijekla.

Održavanje prostorija

Član 14

Prostorije u objektima za proizvodnju i promet hrane životinjskog porijekla moraju da se održavaju u čistom i u funkcionalnom stanju.

Zahtjevi za osvjtljenje

Član 15

Prostorije u kojima se vrši proizvodnja i promet hrane životinjskog porijekla moraju imati odgovarajuće prirodno ili vještačko osvjtljenje. Radi obezbjeđenja prirodnog osvjtljenja, staklo ili drugi materijali na prozorima treba da budu neobojeni. Vještačko osvjtljenje mora da obezbijedi difuznu svjetlost koja ne mijenja boju osvijetljenog predmeta. Svjetlosni izvori treba da budu tako raspoređeni da svjetlost u prostoriji bude što je moguće više ujednačena. Izvor vještačke svijetlosti mora da bude zaštićen zatvorenim, providnim štitnikom koji ne smije biti izrađen od emajla i stakla.

Jačina osvjtljenosti kontroliše se luksmetrom.

Jačina osvjtljenosti na pojedinim radnim mjestima i proizvodnim prostorijama treba da iznosi:

1) u stajama i oborima u kojima su smještene životinje za klanje 100 lx, a na mjestu na kome se vrši pregled prije klanja 550 lx, na udaljenosti 90 cm od površine poda;

2) u oborima za životinje za koje se sumnja da su oboljele, iznad cijele površine 200 lx, na 90 cm od poda, a na mjestu pregleda kod boksa za fiksiranje 550 lx;

3) na mjestima na kojima se skida koža sa goveđih glava i odvajaju glave od trupova 220 lx, u visini na kojoj se te operacije izvode;

4) na mjestu na kome se peru goveđe glave 550 lx;

5) na mjestu na kome se pregledaju goveđe glave 550 lx;

6) na mjestu na kome se pregledaju unutrašnji organi 550 lx;

7) na mjestu na kome se pregledaju trupovi goveda ili polutke 550 lx, u nivou plečki i prednjih nogu;

8) na mjestu na kome se čiste i peru goveđe polutke 550 lx, u visini plečki i prednjih nogu;

9) na mjestu na kome se obrađuju grudni organi i jetra goveda 550 lx, na radnoj površini stola;

10) na mjestu na kome se pregledaju zadržani trupovi, polutke i organi goveda 550 lx;

11) na mjestu na kome se pregledaju svinjske polutke 550 lx, u visini mandibularnih limfnih čvorova;

12) na mjestu na kome se pregledaju grudni i trbušni organi svinja 550 lx, u nivou dna pokretnih posuda stola za pregled unutrašnjih organa;

13) na mjestu na kome se obrađuju jezici, grudni organi i jetra svinja 550 lx, na radnoj površini stola;

14) na svim mjestima veterinarskog pregleda životinja za klanje i proizvoda životinjskog porijekla 550 lx;

15) na mjestu na kome se obrađuju ubodne rane na polutkama svinja 550 lx, u visini mjesta isijecanja ubodne rane;

16) na mjestu na kome se pregledaju zadržani trupovi ili polutke i organi svinja 550 lx, u nivou mandibularnih limfnih čvorova i posude za unutrašnje organe;

17) na svim mjestima na kojima se odvajaju zaprljani djelovi od čistih djelova, tj. gdje je potrebno jače osvjtljenje za higijensku obradu proizvoda (npr. primarna obrada svinjskih jezika, finalna obrada svinjskih polutki ili goveđih četvrti i sl.) 550 lx, u visini radnih površina;

18) u prostorijama za hlađenje polutki goveda i svinja 110 lx, u nivou prednjih nogu;

19) u prostorijama za hlađenje unutrašnjih organa 220 lx, u najnižem nivou uskladištenih proizvoda;

20) u svim proizvodnim prostorijama najmanje 220 lx, u visini radnih površina.

Zahtjevi za ventilaciju

Član 16

Prostorije u kojima se vrši proizvodnja i promet hrane životinjskog porijekla moraju imati odgovarajući sistem prirodne ili vještačke ventilacije, odvod vodene pare i odvod neprijatnih mirisa. Otvori za dovod svježeg vazduha moraju biti postavljeni tako da ne dođe do kontaminacije vazduha prašinom, neprijatnim mirisima ili drugim agensima iz kontaminiranog prostora. Ti otvori moraju da budu snabdjeveni filterima i zaštitnom mrežom protiv ulaska insekata i štetočina. Sistem ventilacije mora biti izgrađen na način koji omogućava lak prilaz filterima i drugim djelovima radi čišćenja ili zamjene.

Zahtjevi za garderobe

Član 17

Objekat u kojem se obavlja djelatnost proizvodnje i prometa hrane životinjskog porijekla u skladu sa vrstom i kapacitetom djelatnosti koja se obavlja u objektu, mora da ima prostoriju ili prostor za presvlačenje osoblja (garderobu) koji su zatvorenim hodnikom povezani sa proizvodnom prostorijom.

U sklopu garderobe moraju se nalaziti sanitarne prostorije za održavanje lične higijene osoblja (kupačila i toaleti) koji moraju imati prirodnu ili vještačku ventilaciju.

Garderobe i sanitarne prostorije u čistom dijelu kruga objekta, moraju da budu odvojene od garderoba i sanitarnih prostorija od nečistog dijela kruga objekta.

U garderobi za svako zaposleno lice treba obezbijediti poseban ormar za civilnu obuću i odjeću i poseban ili odvojen ormar ili policu za radnu obuću i odjeću i sjedišta pričvršćena za ormar ili postavljena između redova ormara koja su izrađena od materijala koji se lako pere i dezinfikuje.

Ormar iz stava 2 ovog člana mora da je:

- 1) izrađen od materijala koji se lako pere i dezinfikuje;
- 2) postavljen na postolje sa krovnom površnom nagnutom naprijed pod kosim uglom;
- 3) ima otvore za ventilaciju.

U okviru garderoba moraju biti uređene prostorije ili prostori za prijem prljave i izdavanje čiste zaštitne odeće.

U garderobama, prema potrebi, može da postoji i posebno predviđeni prostor ili prostorija za pranje i sušenje radne obuće i zaštitnih kecelja (držači) sa prirodnom ili vještačkom ventilacijom.

Zahtjevi za sanitarne prostorije

Član 18

U kupatilu se na svakih 10 zaposlenih radnika u smjeni obezbjeđuje jedna oprema za pranje ruku propisana u članu 27 ovog pravilnika i jedna tuš kabina.

Tuš-kabina mora ispunjavati sljedeće uslove:

- 1) zidovi tuš kabine moraju biti obloženi vodootpornim materijalom bijele ili svijetle boje, a ako su montažni, moraju biti izrađeni od nerđajućeg materijala glatkih i ravnih površina;
- 2) tuš-kabina mora da ima toplu i hladnu vodu, držač za sapun i sapun;
- 3) pri ulazu u tuš kabinu mora se postaviti držač peškira i držač rublja;
- 4) podna površina tuš kabine mora da ima odgovarajući pad prema slivniku i mora biti pokrivena gumenim ili plastičnim podmetačem.

Toaleti (WC), odvojeno za muškarce i žene, moraju biti građevinski odvojeni od garderoba i kupatila.

U objektima u kojima su garderobe udaljene od proizvodnih prostorija, moraju da postoje toaleti u neposrednoj blizini tih prostorija, odvojeni od njih hodnikom i tampon prostorijom.

Vrata između pretprostora toaleta (tampon-prostorije) i prostorije sa kabinama, kao i vrata na kabinama za WC šolje treba da se otvaraju u oba pravca (leptir vrata). Vrata na kabinama za WC šolje moraju biti podignuta 30 cm od podne površine.

U predprostoru toaleta mora se postaviti potreban broj opreme za pranje ruku, propisane u članu 27 ovog pravilnika. Vrata na ulazu u predprostor toaleta treba da imaju uređaj za mehaničko samozatvaranje.

U toaletima se mora obezbijediti:

Za broj radnika istog pola:

broj WC šolja:

16 do 35	2
36 do 55	3
56 do 80	4
na svakih 30 radnika preko 80	1

Ispiranje WC šolja vodom vrši se na nožni pogon. WC šolje u muškim toaletima, do jedne trećine od ukupno predviđenog broja šolja, mogu da se zamijene pisoarima, koji treba da se postave u odvojenom dijelu toaleta.

Zahtjevi za prostorije za potrebe ishrane osoblja

Član 19

Za ishranu zaposlenog osoblja u objektima iz člana 4 ovog pravilnika mora postojati odgovarajuće opremljena prostorija (trpezarija).

Zaposleno osoblje ne smije unositi hranu u proizvodne prostorije ili garderobe.

Za pušenje i odmor radnika za vrijeme radnog vremena, moraju se obezbijediti pogodno locirane prostorije, koje imaju prirodnu ili vještačku ventilaciju, opremu za pranje ruku i klupe ili stolice.

Zahtjevi za prostorije za sanitaciju opreme

Član 20

U objektima u kojima se vrši proizvodnja i promet hrane životinjskog porijekla, u skladu sa kapacitetom djelatnosti koja se obavlja u tom objektu, potrebno je obezbijediti odgovarajuće prostore ili prostorije za čišćenje, pranje, dezinfekciju i skladištenje opreme.

Pod, zidovi i tavanica prostorije odnosno prostora iz stava 1 ovog člana treba da su nepropustljivi za vodu i da su glatkih površina, u njima moraju da budu ugrađeni slivnik u podu, uređaj za ventilaciju i odbojnici na zidovima.

U prostoriji odnosno prostoru za pranje i sanitaciju opreme treba da postoje dovodi hladne vode i tople vode temperature najmanje 83 °C, kružni termometar ugrađen na izlaznom dijelu cijevi za toplu vodu, izvor svjetla propisanog intenziteta i podmetači za opremu.

Ako se za pranje i sanitaciju posuda koristi protočni uređaj, on mora biti u prostoriji blizu proizvodnih prostorija, u kojoj postoji odgovarajuća ventilacija. Protočni uređaj mora imati sopstvenu opremu za odvod pare, ugrađen kružni termometar i otvor za kontrolu funkcionisanja cijevi za dovod tople vode i odvod otpadnih voda, preko vodenog zatvarača, neposredno u kanalizaciju.

Za držanje pribora i sredstava za sanitaciju (ručni alat, sredstva za čišćenje, pranje i dezinfekciju i sl.) mora da postoji posebna prostorija ili izdvojen prostor sa odgovarajućom opremom.

Zahtjevi za prostorije za pranje hrane

Član 21

U objektima u kojima se vrši proizvodnja i promet hrane životinjskog porijekla u skladu sa vrstom i kapacitetom djelatnosti koja se obavlja u tom objektu, potrebno je obezbijediti odgovarajuće prostore ili prostorije za pranje hrane.

Oprema koja se koristi za pranje hrane treba da ima dovod hladne ili tople vode.

Zahtjevi za prostoriju za inspekciju

Član 22

Kada nadležni organ cijeni kao neophodno, subjekat poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje hrane životinjskog porijekla dužan je da obezbijedi posebnu opremljenu prostoriju za potrebe veterinarske inspekcije.

V HIGIJENSKI ZAHTJEVI ZA IZGRADNJU I UREĐENJE PROSTORIJA ZA PROIZVODNJU I PROMET HRANE ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

Unutrašnje uređenje prostorija

Član 23

Raspored i uređenje prostorija u kojima se vrši proizvodnja i promet hrane životinjskog porijekla treba da omogući sprovođenje dobre higijenske prakse, uključujući zaštitu od kontaminacije tokom svih faza proizvodnje, odnosno prometa.

Prostorije moraju ispunjavati sljedeće zahtjeve:

1) materijali koji se koriste za uređenje prostorija u kojima se vrši proizvodnja i promet hrane životinjskog porijekla moraju da budu otporni na habanje i koroziju, da se lako peru, čiste i dezinfikuju;

2) podovi treba da:

a) budu izgrađeni od čvrstog, vodootpornog, netoksičnog materijala, otpornog na sredstva za pranje i dezinfekciju, koji se lako čisti, pere i dezinfikuje i koji nije klizav;

b) imaju odgovarajući pad prema odvodnim kanalima ili slivnicima;

c) se stalno održavaju tako da budu bez oštećenja;

3) spojevi podova i zidova, kao i spojevi zidova moraju biti zaobljeni;

4) površine zidova u prostorijama za proizvodnju i promet hrane životinjskog porijekla treba da se održavaju tako da budu bez oštećenja, da su izvedene odnosno obložene do tavanice čvrstim, vodootpornim i netoksičnim materijalom, ravnih i glatkih površina svijetle boje;

5) u prostorijama i hodnicima u kojima se vrši podni prenos moraju da budu ugrađeni odbojnici od nerđajućeg materijala ili odgovarajući parapeti od betona ili druge vrste materijala radi sprječavanja kontaminacije proizvoda;

6) uglovi zidova i stubovi moraju da budu zaštićeni štitnicima od nerđajućeg materijala ili drugog odgovarajućeg materijala, ravnih i glatkih površina, koji moraju da budu izvedeni i istoj ravni sa zidnom površinom;

7) tavanice i unutrašnje krovne konstrukcije moraju imati ravne površine svijetle boje, osim u prostorijama gdje tehnološki postupci zahtijevaju odstupanja;

8) tavanice i unutrašnje krovne konstrukcije treba da se održavaju tako da su bez oštećenja, konstruisane i izvedene na način da se spriječi da čestice nečistoća od materijala kojim su obložene i kondenzovana vodena para ne kontaminiraju sirovine ili proizvod;

9) prozori moraju da imaju okvire od nerđajućeg materijala, a donja ivica zidnog okvira prozora ili parapetni zid donje ivice mora da bude nagnut prema podu pod uglom od najmanje 25 stepeni radi sprječavanja nakupljanja nečistoća;

10) prozori koji se otvaraju moraju imati zaštitne mreže protiv ulaska insekata i štetočina koje su izvedene na način kojim je obezbijeđeno lako održavanje;

11) ako postoji mogućnost da tokom proizvodnje ulazi prašina, neprijatni mirisi ili dim, prozori treba da budu zatvoreni;

12) vrata moraju da budu izrađena od nerđajućeg i neapsorbirajućeg materijala ili druge vrste materijala koji se lako pere, i gdje je neophodno dezinfikuje, i da se održavaju u ispravnom stanju;

13) okviri vrata moraju biti obloženi materijalom otpornim na koroziju i izvedeni tako da njihovi spojevi sa zidom budu u istoj ravni sa površinom zida;

14) spoljna vrata odnosno ulazna vrata u objekat moraju da se automatski zatvaraju, da budu tako izgrađena da sprječavaju ulazak glodara i drugih štetočina u objekat i da, kada je potrebno, imaju vazдушnu zavjesu;

15) vazдушna zavjesa mora da bude tako izvedena da se automatski uključuje pri otvaranju;

16) površine (uključujući i površine na opremi) u prostorijama i prostorima u kojima se vrši proizvodnja i promet hrane životinjskog porijekla, posebno one koje dolaze u kontakt s proizvodima, moraju da se održavaju u ispravnom stanju, da su izrađene od materijala koji su otporni na koroziju, koji se lako peru, čiste i po potrebi dezinfikuju.

VI HIGIJENSKI ZAHTJEVI ZA POKRETNE I PRIVREMENE PROSTORIJE

Uređenje prostorija

Član 24

Pokretne i privremene prostorije (šatori, pijačne tezge, pokretna vozila za prodaju, automati za prodaju) moraju da budu smještene, projektovane i izgrađene tako da je omogućeno sprovođenje dobre higijenske prakse, uključujući i zaštitu od kontaminacije i štetočina, tokom svih faza proizvodnje odnosno prometa.

Pokretne i privremene prostorije iz stava 1 ovog člana, u skladu sa vrstom djelatnosti koja se u njima obavlja, kada je potrebno, treba da:

1) imaju obezbijeden odgovarajući prostor za održavanje lične higijene zaposlenog osoblja (uključujući sanitarne prostorije, opremu za pranje ruku i garderobu);

2) površine (uključujući i površine na opremi), posebno površine koje dolaze u kontakt s hranom životinjskog porijekla, moraju da se održavaju u ispravnom stanju, da su izrađene od materijala koji su otporni na koroziju, koji se lako peru, čiste i po potrebi dezinfikuju;

3) imaju obezbijedene uslove za rukovanje i čišćenje hrane životinjskog porijekla na higijenski način;

4) imaju odgovarajući dovod tople i hladne vode koja ispunjava propisane zahtjeve vode za piće;

5) imaju odgovarajući prostor ili posude za higijensko skladištenje i uklanjanje nejestivih proizvoda i otpada;

6) imaju odgovarajuću opremu za održavanje i praćenje temperaturnih zahtjeva za hranu životinjskog porijekla;

7) budu smještene tako da se izbjegne mogućnost kontaminacije u svim fazama rukovanja.

VII ZAHTJEVI ZA TRANSPORT

Član 25

Transportna sredstva, kontejneri i druge posude i oprema koja se koriste za transport hrane životinjskog porijekla moraju se redovno prati, čistiti i održavati u dobrom i funkcionalnom stanju radi zaštite hrane životinjskog porijekla od kontaminacije, i moraju biti izgrađena na način kojim se obezbjeđuje lako čišćenje, pranje i dezinfekcija.

Prijemne posude u transportnim sredstvima mogu se koristiti samo za transport hrane životinjskog porijekla.

Ukoliko se transportna sredstva, kontejneri, druge posude i oprema koriste i za transport drugih roba osim hrane životinjskog porijekla ili za transport različitih vrsta hrane životinjskog porijekla istovremeno, moraju se temeljno očistiti između različitih utovara odnosno istovara radi otklanjanja opasnosti od kontaminacije.

Hrana životinjskog porijekla u rasutom, tečnom, granuliranom ili praškastom stanju mora se transportovati u posudama, kontejnerima ili opremi koja je namijenjena za transport hrane životinjskog porijekla. Takve posude, kontejneri ili oprema moraju da budu obilježeni na vidljiv i neizbrisiv način, sa naznakom "transport hrane životinjskog porijekla", ili moraju da nose oznaku "samo za hranu životinjskog porijekla".

Hrana životinjskog porijekla u transportnim sredstvima, kontejnerima, drugim posudama ili opremi mora biti smještena i zaštićena tako da je opasnost od kontaminacije svedena na najmanju moguću mjeru.

Kada se vrši transport hrane životinjskog porijekla koja zahtijeva temperaturni režim tokom transporta, transportna sredstva, kontejneri, posude ili oprema koja se koristi za transport hrane životinjskog porijekla, moraju biti opremljeni odgovarajućim termo uređajima sa mogućnošću očitavanja i praćenja temperature tokom transporta.

VIII ZAHTJEVI ZA OPREMU

Član 26

Oprema s kojom hrana životinjskog porijekla dolazi u kontakt treba da:

1) se održava u ispravnom stanju, da je efikasno očišćena i gdje je neophodno, dezinfikovana;

2) se čišćenje i dezinfekcija obavljaju dovoljno često da se ukloni svaka opasnost od kontaminacije;

3) je postavljena tako da je omogućeno efikasno čišćenje opreme i okolnog prostora;

4) je održavana u dobrom i funkcionalnom stanju i izrađena od glatkog i čvrstog materijala, otpornog na koroziju, netoksičnog, neapsorbirajućeg, bezmirisnog, koji se lako pere i dezinfikuje, osim posuda i ambalaže za jednokratnu upotrebu, u skladu sa posebnim propisima;

5) ima površine koje dolaze u kontakt s hranom životinjskog porijekla bez udubljenja, pukotina, otvorenih spojeva, neravnih ivica i skrivenih uglova ili bilo kakvih oštećenja, a sva zavarena mjesta treba da su ravna, glatka i u istoj ravni sa okolnom površinom.

Hrana životinjskog porijekla kao i otpaci životinjskog porijekla mogu se prenositi pokretnim posudama, kanalima sa gravitacionim padom, pneumatskim prenosom ili drugom odgovarajućom opremom koja treba da je izrađena na način kojim se sprječava kontaminacija i koja se lako održava.

Oprema koja se koristi za prenošenje hrane životinjskog porijekla ne smije se koristiti u druge svrhe.

Oprema za držanje, skladištenje i transport hrane životinjskog porijekla ne smije se koristiti za transport i prenošenje nejestivih proizvoda.

Za držanje pokretnih posuda moraju se obezbijediti postolja tako da ne dolazi do naknadne kontaminacije čistih posuda i sirovina, odnosno proizvoda životinjskog porijekla.

Pokretne posude za jestive proizvode, nejestive proizvode i otpatke životinjskog porijekla moraju biti označene na način da se vidno razlikuju.

Pokretne posude koje se koriste za prihvatanje i prenošenje otpadaka životinjskog porijekla moraju biti tako konstruisane da se mogu zatvarati i po potrebi, zaključavati.

Nepokretne posude moraju imati sopstveni sistem za odvod otpadnih voda poslije pranja.

Oprema iz stava 1 ovog člana treba da bude opremljena svim odgovarajućim kontrolnim uređajima prema tehnološkim zahtjevima djelatnosti koja se obavlja u prostorijama.

Tamo gde se moraju koristiti hemijski aditivi radi prevencije korozije opreme i kontejnera, oni se moraju koristiti prema pravilima dobre prakse.

Uređaji za sanitaciju noževa, testera i druge ručne opreme moraju da budu pravilno raspoređeni i postavljeni, u dovoljnom broju, i moraju biti odgovarajućeg oblika.

U uređaju za sanitaciju (sterilizator) mora se obezbijediti protok vode temperature najmanje 83 °C.

Pored cijevi za dovod tople vode mora biti postavljen termometar, prelivna cijev i odvodna cijev za pražnjenje koja je preko prekinutog odvoda vezana za kanalizaciju.

Zahtjevi za opremu za pranje ruku

Član 27

U prostorijama u kojima se obavlja djelatnost proizvodnje ili prometa hrane životinjskog porijekla mora biti obezbijeđena i pravilno raspoređena oprema za pranje ruku.

Oprema za pranje ruku sastoji se od:

1) lavaboa od nerđajućeg čelika, na nožni pogon ili na drugi odgovarajući način (fotoćelije, senzori i dr.) koji je snabdjeven toplom i hladnom vodom. Odvod vode iz lavaboa mora biti povezan sa kanalizacijom preko vodenog zatvarača (sifona);

2) posude sa sredstvom za pranje ruku;

3) papirnih ubrusa smještenih iznad ili pored lavaboa;

4) posude za odlaganje upotrijebljenih ubrusa, smještene u neposrednoj blizini lavaboa.

U proizvodnim prostorijama u kojima su radna mjesta statična oprema za pranje ruku treba da je postavljena u neposrednoj blizini radnog mjesta.

U proizvodnim prostorijama sa pokretnim radnim mjestima mora se obezbijediti potreban broj pravilno raspoređene opreme za pranje ruku.

IX ZAHTJEVI ZA SNABDIJEVANJE VODOM

Snabdijevanje vodom

Član 28

Objekat u kojem se vrši proizvodnja i promet hrane životinjskog porijekla mora biti snabdjeven vodom koja ispunjava propisane zahtjeve vode za piće (iz gradskog vodovoda ili iz sopstvenog bunara) u dovoljnim količinama i pod odgovarajućim pritiskom.

Za potrebe proizvodnje pare (kotlarnice), rashladnih uređaja, protivpožarne zaštite i za slične potrebe (voda za tehničke svrhe) može se koristiti voda koja ne ispunjava propisane zahtjeve vode za piće, s tim da cjevovod mora da bude potpuno odvojen od cjevovoda vode za piće i mora da bude vidno i jasno označen.

Voda za tehničke svrhe ne smije doći u kontakt, odnosno ne smije doći do miješanja sa vodom za piće.

Voda koja se koristi za proizvodnju leda koji se ugrađuje ili dolazi u kontakt s hranom životinjskog porijekla mora da ispunjava zahtjeve vode za piće, ili kada se koristi za rashlađivanje cijelih riba, mora da ispunjava zahtjeve čiste vode. Led mora da bude napravljen, uskladišten i da se njime rukuje pod uslovima koji će ga štiti od kontaminacije.

Para koja se koristi u direktnom kontaktu s hranom ne smije da sadrži bilo kakvu supstancu koja može da kontaminira hranu i predstavlja opasnost po zdravlje ljudi.

Voda koja se koristi za hlađenje poslije termičke obrade u hermetički zatvorenim kontejnerima ne smije da bude izvor kontaminacije. Čista voda se može koristiti za pranje cijelih proizvoda ribarstva i za pranje spolja živih školjki, bodljokožaca, plaštaša i morskih puževa.

Čista morska voda se može koristiti kod živih školjki, bodljokožaca, plaštaša i morskih puževa.

Kada se koristi voda iz st. 7 i 8 ovog člana moraju se obezbijediti odgovarajuće instalacije za njen dovod.

Priključci za vodu

Član 29

U objektu mora da postoji odgovarajući broj priključaka tople i hladne vode za pranje opreme i prostorija, primjereno vrsti i kapacitetu objekta.

Topla voda koja služi za sanitaciju opreme i prostorija na mjestu potrošnje mora imati temperaturu od najmanje 83 °C.

Gumena crijeva za pranje, kada nijesu u upotrebi, moraju da budu na držačima postavljenim na pogodnim mjestima zidnih površina u neposrednoj blizini priključaka vodom.

Cjevovodi za hladnu i toplu vodu, paru, rashladne uređaje i kanalizaciju moraju biti postavljeni na način kojim se sprječava kontaminacija proizvoda nečistoćama i kondenzacijom i biti obloženi izolacionim materijalom ili štitnicima.

Zaštita vodovodne mreže

Član 30

Radi zaštite vodovodne mreže od kontaminacije koja može nastati usljed pojave negativnog pritiska u vodovodnom sistemu, na svim izvodima tople i hladne vode moraju se postaviti ventili protiv povratne sifonaže, ako su:

1) slavine na koje se postavljaju gumena ili plastična crijeva za pranje sa navojima ili drugim priključcima;

2) završeci crijeva uronjeni u vodu odnosno ako se njihov izlazni otvor nalazi ispod nivoa vode u posudi.

Ventili protiv povratne sifonaže moraju biti funkcionalni, postavljeni neposredno ispred slavine, odnosno druge vrste priključaka i pristupačni kontroli.

Odvod otpadnih voda

Član 31

Sve otpadne vode iz objekta u kojem se obavlja djelatnost proizvodnje i prometa hrane životinjskog porijekla, osim atmosferskih, prije ulivanja u recipijent (gradsku kanalizaciju ili prirodni recipijent) moraju prethodno da prođu odgovarajući tretman prečišćavanja i moraju da ispunjavaju uslove u skladu sa posebnim propisima.

Kao dio sistema za prečišćavanje mora najmanje da postoji rešetka sa otvorima do 6 mm radi zadržavanja i sakupljanja otpadaka životinjskog porijekla ili drugi, odgovarajući sistem sa istim efektom, na krajnjoj tački prije ulivanja vode u recipijent. Nije dozvoljeno prethodno usitnjavanje ili maceracija otpadaka životinjskog porijekla.

Otpaci životinjskog porijekla sakupljaju se i kategorizuju u skladu sa posebnim propisima.

U prostorijama u kojima se koristi voda mora se obezbijediti njen odvod, tako da se otpadne vode ne razlivaju po podnoj površini. U prostorijama gdje su kanali za otpadne vode djelimično otvorenog tipa, odvod mora biti izgrađen tako da je onemogućeno oticanje otpadne vode iz kontaminiranog dijela ka čistom, ili u čisti dio.

Otpadne vode iz opreme i sa podnih površina moraju se direktno odvoditi u kanalizaciju. Za odvod vode u svim prostorijama (osim u prostorijama sa temperaturnim režimom ispod 0 °C) mora da bude postavljen odgovarajući broj slivnika.

Šahtovi moraju da budu obezbijeđeni tako da ne propuštaju neprijatne mirise.

Slivnici moraju da budu snabdjeveni efikasnim sistemom za sprječavanje povratka neprijatnih mirisa iz kanalizacije.

Oprema koja se koristi za obradu jestivih djelova (sto za obradu grudnih organa, uređaj za šurenje želudaca i bešike i drugo) i statična oprema za sanitaciju ručnog alata (stojeći sterilizator) mora da ima prekinut odvod u kanalizaciju.

X ZAHTJEVI ZA LIČNU HIGIJENU ZAPOSLENOG OSOBLJA

Higijena zaposlenog osoblja

Član 32

U proizvodnji i prometu hrane životinjskog porijekla mogu biti raditi samo lica koja ne boluju od zaraznih bolesti i nijesu kliconoše, što se dokazuje uvjerenjem o izvršenom obaveznom zdravstvenom pregledu od strane ovlašćene zdravstvene organizacije u skladu sa propisom.

Neće se dozvoliti ulazak licima u zonu rukovanja hranom životinjskog porijekla, koja boluju od zaraznih bolesti ili bolesti koje se mogu prenijeti hranom, koja imaju gnojna oboljenja kože i sluzokože, dijareju, otvorenu ranu, ukoliko postoji mogućnost neposredne ili posredne kontaminacije hrane životinjskog porijekla.

Lice koje radi na poslovima rukovanja hranom životinjskog porijekla u svim fazama proizvodnje i prometa, dužno je da bez odlaganja, u pisanoj formi, prijavi bolest ili simptome bolesti subjektu poslovanja i ako je moguće, uzroke bolesti.

Drugo lice može ući u prostorije za proizvodnju hrane životinjskog porijekla samo ako ispunjava zdravstvene uslove iz stava 1 ovog člana, što se potvrđuje potpisivanjem izjave.

Lična higijena zaposlenog osoblja

Član 33

Pri radu u objektima iz člana 4 ovog pravilnika, zaposleno osoblje obavezno je da koristi radnu odjeću i obuću, da upotrebljava i održava ručni alat kojim je zaduženo i da se pridržava propisanih zahtjeva tokom rukovanja hranom životinjskog porijekla.

U proizvodnim prostorijama u kojima se dolazi u neposredan dodir s proizvodima životinjskog porijekla zaposleni mogu raditi samo u odjeći i obući koju čine:

1) u proizvodnji, prometu, pakovanju, utovaru i istovaru hrane životinjskog porijekla i pranju opreme pantalone i bluzu, odnosno mantil, kapu ili povezaču i gumene ili plastične kecelje bijele boje, gumene ili plastične čizme, kaljače ili cipele od kože i gumene ili plastične rukavice ako je potrebna zaštita proizvoda;

2) prilikom klanja životinja i pripremanja riba za preradu radni kombinezoni ili pantalone i bluzu, kapu i gumenu kecelju bijele boje i čizme;

3) prilikom utovara i istovara mesa radni mantil, kapu ili povezaču bijele boje, kecelju, čizme ili kaljače od gume ili plastike;

4) u skladištima jestivih proizvoda životinjskog porijekla radni mantil ili bluzu, kapu ili povezaču bijele boje i kecelju od plastike ili gume;

5) prilikom istovara životinja i pripreme životinja za klanje, istovara nejestivih proizvoda životinjskog porijekla i konfiskata i tehničkog održavanja prostorija, uređaja i opreme pantalone i bluze, odnosno radni mantil ili kombinezon u boji, kapu ili povezaču u boji i nepromočivu obuću.

Radnici koji rade u prostorijama sa temperaturom ispod 0 °C nose bijela radna odijela preko zaštitnog odijela.

Radno odijelo pravi se od materijala koji se može iskuvavati i peglati.

Radnu odjeću radnik mijenja svakodnevno, a ako to priroda posla zahtijeva, i češće.

Za higijensko održavanje radne odjeće mora se obezbijediti pranje i sušenje, korišćenjem sopstvenih perionica ili korišćenjem usluga drugih perionica.

Ručni alat mora biti izrađen od nerđajućeg metala ili plastike ili drugog propisanog materijala.

Ručni alat se u toku rada mora održavati u higijenski ispravnom stanju. Zavisno od prirode posla, a obavezno posle svakog prljanja, ručni alat se mora sanitirati vodom temperature najmanje 83 °C.

Posle završetka rada ručni alat, očišćen i opran, ostavlja se u za to određene kasete ili ormare.

Radnici zaposleni u neposrednoj proizvodnji i prometu hrane životinjskog porijekla moraju biti podšišani i obrijani i moraju imati urednu kosu. Nokti na prstima ruku moraju uvek biti čisti i uredno podrezani. Radnici sa dužom urednom kosom moraju pri radu koristiti zaštitne mreže ili marame.

U proizvodnim prostorijama zabranjeno je pri radu nošenje ručnih satova i nakita, kao i upotreba kozmetičkih sredstava.

Pre ulaska u toalet moraju da se ostave na određeno mjesto ručni alat i deo zaštitne odjeće (kecelja i mantil), a poslije upotrebe toaleta ruke se moraju oprati.

Radnici zaposleni u proizvodnji i prometu proizvoda životinjskog porijekla moraju biti zdravi i ne smiju biti prenosioci i izlučivači uzročnika bolesti ili kontaminenata hrane životinjskog porijekla.

Ozlede na rukama moraju se zaštititi gumenim rukavicama ili naprstkom.

XI ZAHTJEVI ZA OBUKU ZAPOSLENOG OSOBLJA

Član 34

Subjektat poslovanja obezbijeduje, prema vrsti poslova koje obavlja zaposleno lice pri rukovanju hranom životinjskog porijekla tokom proizvodnje i prometa, obuku o:

- 1) o osnovnim zahtjevima higijene hrane životinjskog porijekla i lične higijene;
- 2) održavanju i sprovođenju postupaka zasnovanih na HACCP principima.

Lice koje radi na poslovanju rukovanja hranom životinjskog porijekla tokom proizvodnje i prometa mora posjedovati potvrdu da je prošlo obuku iz stava 1 ovog člana.

Obuka iz stava 1 ovog člana vrši se najmanje jednom u tri godine, a ukoliko nadležni organ ocijeni potrebnim, i u kraćim rokovima.

XII ZAHTJEVI ZA TERMIČKU OBRADU

Član 35

Hrana životinjskog porijekla koja se proizvodi i stavlja u promet u hermetički zatvorenim posudama mora da bude proizvedena na način da tokom prerade neprerađenog proizvoda ili tokom dodatne prerade prerađenog proizvoda, svaki dio obrađenog proizvoda bude podvrgnut određenoj temperaturi na određeni vremenski period na način kojim se sprječava kontaminacija proizvoda u toku termičkog postupka.

Subjektat poslovanja koji vrši proizvodnju hrane iz stava 1 ovog člana treba redovno da provjerava glavne parametre (temperaturu, pritisak, hermetičnost posude, mikrobiološke kriterijume), u skladu sa tehnološkim procesom koji obuhvata i primjenu automatskih uređaja za očitavanje vrijednosti u sprovođenju termičkog postupka.

Primijenjeni postupak termičke obrade mora biti u skladu sa međunarodno priznatim standardima (pasterizacija, ultra visoka temperatura ili sterilizacija).

XIII OPŠTI ZAHTJEVI ZA HRANU ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

Član 36

Subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje hrane životinjskog porijekla ne treba da primi i upotrebljava sirovine i sastojke, osim živih životinja, za koje je utvrđeno ili pretpostavlja da mogu biti kontaminirane parazitima, patogenim mikroorganizmima, toksičnim ili drugim stranim supstancama u mjeri koja će i nakon primjene uobičajenih postupaka prerade, finalni proizvod učiniti nebezbjednim za ishranu ljudi.

Sirovine i sastojci koji se skladište u objektima u kojima se vrši proizvodnja hrane životinjskog porijekla moraju se čuvati u odgovarajućim uslovima i na način kojim se sprječavaju kontaminacija i nastanak štetnih promjena.

U svim fazama proizvodnje i prometa hrana životinjskog porijekla mora biti zaštićena od kontaminacije koja bi je mogla učiniti štetnom po zdravlje ljudi ili nepodesnom za ishranu ljudi.

Subjektat poslovanja treba da primjenjuje odgovarajuće postupke zaštite od štetočina i da uspostavi efikasan sistem kojim se sprječava domaćim životinjama pristup mjestima na kojima se vrši proizvodnja i promet hrane životinjskog porijekla.

Sirovine, sastojci, polupreradađeni i prerađeni proizvodi životinjskog porijekla koji mogu da predstavljaju pogodnu podlogu za razmnožavanje patogenih mikroorganizama ili stvaranje toksina treba da se drže na temperaturama koje će onemogućiti nastajanje rizika za zdravlje ljudi i ne smije se prekidati lanac hlađenja.

Izuzetno od stava 5 ovog člana, rukovanje hranom životinjskog porijekla tokom proizvodnje i prometa može se vršiti u kratkim i ograničenim vremenskim periodima bez kontrolisane temperature, pod uslovom da takvim rukovanjem ne nastupa rizik po zdravlje ljudi.

Subjektat poslovanja koji obavlja djelatnost proizvodnje i prometa hrane životinjskog porijekla treba da obezbijedi odgovarajuće prostorije za odvojeno skladištenje sirovina od prerađenih proizvoda, kao i dovoljno odvojenog prostora za skladištenje u rashladnim uređajima odnosno hladnjačama.

Kada hrana životinjskog porijekla treba da se čuva na temperaturi hlađenja, ona se nakon termičke obrade mora odmah rashladiti, ili ako u zadnjoj fazi obrade nije primijenjena termička obrada, do temperature koja će onemogućiti nastupanje rizika po zdravlje ljudi.

Hrana životinjskog porijekla mora se odmrzavati na odgovarajućoj temperaturi na način da se rizik od razvoja patogenih mikroorganizama ili stvaranja toksina svede na minimum. Ukoliko bi tečnost od odmrzavanja mogla predstavljati rizik po zdravlje ljudi, ona se mora odvoditi na način kojim se sprječava kontaminacija. Nakon odmrzavanja, hranom životinjskog porijekla mora se rukovati tako da se rizik od rasta patogenih mikroorganizama ili stvaranja toksina svede na minimum.

Opasne i/ili nejestive supstance uključujući i hranu za životinje moraju biti na odgovarajući način označene i uskladištene u odvojene prostorije ili kontejnere koji se mogu zaključavati.

XIV ZAHTJEVI ZA PAKOVANJE I AMBALAŽIRANJE HRANE ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

Član 37

Subjektat poslovanja može za pakovanje i ambalažiranje hrane životinjskog porijekla upotrebljavati materijale, ambalažu i predmete koji ispunjavaju propisane zahtjeve.

Materijali, ambalaža i predmeti iz stava 1 ovog člana moraju se skladištiti na način da se onemogući nastajanje rizika od kontaminacije.

Postupci pakovanja i ambalažiranja hrane životinjskog porijekla moraju se obavljati na način kojim se onemogućava kontaminacija proizvoda.

Materijali, ambalaža i predmeti za pakovanje i ambalažiranje hrane životinjskog porijekla koji služe za višekratnu upotrebu moraju biti izrađeni tako da se lako čiste i prema potrebi, dezinfikuju.

XV ZAHTJEVI ZA OTPATKE OD HRANE ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

Član 38

Iz prostorija u kojima se nalazi hrana životinjskog porijekla moraju se bez odlaganja ukloniti otpaci od hrane životinjskog porijekla, nejestivi proizvodi i ostali otpad, da bi se izbjeglo njihovo nagomilavanje.

Otpaci od hrane životinjskog porijekla, nejestivi proizvodi i ostali otpad moraju da se odlažu u kontejnere odnosno posude koji se mogu zatvarati. Kontejneri odnosno posude moraju da se održavaju u ispravnom stanju i da budu izgrađeni na način koji omogućava efikasno pranje, čišćenje i dezinfekciju.

Za skladištenje otpadaka od hrane životinjskog porijekla, nejestivih proizvoda i ostalog otpada moraju se obezbijediti posebne prostorije ili prostori koje moraju biti izgrađeni na način kojim se obezbjeđuje efikasno održavanje čistoće i zaštita od ulaska životinja i štetočina.

Otpaci od hrane životinjskog porijekla, nejestivi proizvodi i ostali otpad moraju se uništavati na propisani način i ne smiju predstavljati direktan ili indirektan izvor kontaminacije.

XVI PRELAZNA I ZAVRŠNA ODREDBA

Član 39

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje primjena Pravilnika o uslovima koje treba da ispunjavaju klanice za klanje životinja iz uvoza ("Službeni list SFRJ" broj 53/89) i Pravilnika o uslovima koje moraju da ispunjavaju objekti za klanje životinja, obradu preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog porijekla ("Službeni list SFRJ" broj 53/89) i prestaju da važe odredbe Pravilnika o uslovima koje moraju ispunjavati klanice, objekti za preradu mesa, objekti za preradu ribe i mljekare ("Službeni list SRCG" broj 34/83).

Član 40

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 323/09-0601-2/4

Podgorica, 16. februar 2009. godine

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Ministar
mr **Milutin Simović**, s.r.

Aneksi:

Error! No index entries found.